

סוגיא דמרחצאות

מתני' דף ל"ח: מעשה שעשו אנשי, גמ' דף ל"ט: מאי רחיצה – עד דף מ: ת"ר מביא אדם קיתון.

חמין שהוחמו מע"ש וכו' אבל לא כל גופו – בטעם האיסור מבואר בגמ' דף מ' סוף ע"א דרבנן גזרו שלא ירחיץ אדם את גופו במים חמים מפני הבלנים.

לא ישתטף אדם – נחלקו התנאים בבריתא בדף ל"ט: האם נאסר גם להשתטף, ועי' תוס' (ד"ה בין בחמין) דנחלקו גם בהוחמו מערב שבת, ועי' רש"י דף קמ"ז: (ד"ה דלהשתטף) ביאור ההבדל בין רחיצה לשיטוף.

מ' ע"א – תניא כוותיה דשמואל וכו' ואצ"ל חמין שהוחמו ביו"ט – הריטב"א (ד"ה תניא) הוכיח שחמין הוחמו מערב יום טוב מותר לרחוץ בהם אבר אבר ביום טוב, וכ"כ הר"ן על הרי"ף (ד"ה תניא) דמותר לרחוץ בחמין שהוחמו בערב יו"ט אבר אבר, אמנם דעת הרי"ף (ביצה כ"א:) בשם גאון שחמין שהוחמו מערב יום טוב מותר לרחוץ בהם ביום טוב את כל הגוף בבת אחת משום שזה לא איסור שבות אלא גזירה ולא גזרו ביו"ט, וכ"כ הרמב"ם (יום טוב פ"א הט"ז), ולענין הלכה נחלקו בזה המחבר והרמ"א בסימן תקי"א ס"ב, ועיין בראש יוסף שבת לט ע"ב (ד"ה והוי יודע) שהביא ראיה מדברי התוספות (ד"ה אלא פניו) שהם סוברים שאף אבר אבר אסור בחמין שהוחמו מערב יו"ט ופירש שהם גורסים בברייתא ואין צריך לומר חמין שהוחמו בשבת ועיין גירסת הרי"ף שם.

תוס' ד"ה וב"ה מתירין – מבואר בתוס' שאסור מן התורה להחם מים ביום טוב לצורך רחיצת כל הגוף, ועי' ר"ן על הרי"ף (סוד"ה תניא וד"ה ולענין, וכ"כ בר"ן על הרי"ף ביצה ד"ה וכתב הרב אלפסי) שביאר שתוס' לשיטתו דס"ל שאסור להחם ביו"ט מהתורה, ס"ל שרבנן גזרו בהוחמו מערב יום טוב אטו יום טוב, אבל לדעת הרי"ף גם להחם ביו"ט אסור רק מדרבנן.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה – הקשו הראשונים כיצד פסק רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה והלא הלכה כסתם משנה, עי' תוספות (ד"ה אמר), וריטב"א (ד"ה אמר ליה בפירוש).

מ' ע"ב – ובלבד שלא ישתטף בצונן ויתחמם כנגד המדורה מפני שמפשיר מים שעליו, בטעם האיסור בזה נחלקו הראשונים, דהתוס' (ד"ה מפני) כתבו בשם ריב"א דהוא משום דדומה כרוחץ במים חמים, ועד"ז הרמב"ן במלחמות ובחידושו (ד"ה ובלבד) דהוא משום גזירת מרחצאות שנמצא כרוחץ במים פושרין, וכן צידד הרשב"א (ד"ה הא דתנו), וכ"כ הרמב"ם (בפכ"ב משבת ה"ג) דכיון דמפשיר מים שעליו נמצא כרוחץ כל גופו בחמין, וכ"כ הר"ן על הרי"ף (ד"ה תנו רבנן), אך הרשב"א כתב בשם ר"ת דהאיסור הוא משום ההפשר עצמו, דאסור להפשיר מים במקום שיכול לבא לידי ביטול, וכ"כ הריטב"א (ד"ה ובלבד) בשם ר"י בפי' בתרא, וכ"כ התוס' הרא"ש ע"פ הירושלמי.

רחיצה בשבת בפושרין - נחלקו האחרונים בדין רחיצה בשבת בפושרין, וג' דעות בדבר:

א. בשו"ת נודע ביהודה תנינא או"ח (סימן כ"ד) כתב דלא נאסר רחיצה בשבת אלא בחמין ולא בפושרין, ועיי"ש שכתב דהא דאסרין הכא במפשיר מים שעליו משום איסור רחיצה, הוא דוקא ביושב ומתחמם כנגד המדורה, דבזה אסרו אפי' בפושרין דדומה כרוחץ בחמין, וכ"כ להתיר בשו"ת זרע אמת סימן ע"א רחיצה בשבת בפושרין, דעיקר גזירת מרחצאות הוא שמא יבא להחם בשבת, וע"כ אין לאסור בפושרין, דמותר להפשיר מים בשבת אף כנגד המדורה.

ב. עי' תשובת רב האי גאון בכלבו, ובהגהות הגדול ממינסק על הנודע ביהודה כתב בדברי הרמב"ן והרשב"א בביאור האיסור להישתטף בצונן ולהתחמם מבואר דאסור לרחוץ בשבת בפושרין, וכן הוכיח הבית מאיר בסימן שכ"ו ס"א, ובבית מאיר יו"ד סו"ס קצ"ז, ובדבריו שם מבואר דהרי זה אסור אף בחמין שהוחמו מער"ש, וכ"כ הראש יוסף שבת מ: ד"ה עוד הקדמה, והשער הציון בסימן שכ"ו סק"ה.

ג. הגר"ז (במהדו"ב סימן רנ"ט ד"ה והנה ברמב"ן) כתב דאיסור רחיצה בחמין שהוחמו מער"ש, הוא רק בחמין ולא בפושרין, אך איסור רחיצה בחמין שהוחמו בשבת, הוא אף בפושרין, וכתב דזהו שדקדק הר"ן וכתב דהאיסור הכא הוא משום דנראה כרוחץ בחמין שהוחמו בשבת, וכן נסתפק בזה בהגהות הגדול ממינסק. ועי' תהלה לדוד סק"ג.

בדין טבילת מצוה – עיין קרבן נתנאל שבת פ"ב אות ק', ובנודע ביהודה הנ"ל, ועיין סדרי טהרה קצ"ז ס"ק ט"ז (ד"ה אחר), ועי' בשער הציון סימן שכ"ו סק"ה שהקשה מסקי"ז שם מבואר שאסור רחיצת ידיו בפושרים שנפשו בשבת ועל כן למעשה לא התיר השעה"צ לטבול בפושרים אלא בצירוף דעת הקרבן נתנאל שטבילה במי מקוה אינה בכלל גזירת חכמים שלא לרחוץ בחמין ולפי זה לרחוץ בפושרים יאסר לדעת השעה"צ, ועי' לעיל בגר"ז שחילק בין מים שהופשו מערב שבת שדינם כצוננים ומותר לרחוץ בהם למים שהופשו בשבת שדינם כחמין.

בענין טבילה בין השמשות – עיין חכם צבי סימן י"א הובא בסדרי טהרה קצ"ז סק"ט (ד"ה בשו"ת חכם צבי).

מראה מקומות על סדר הטושו"ע - סימן שכ"ו ס"א – ס"ח, וסימן תקי"א ס"ב

סי' שכ"ו סעיף א' – רחיצת פניו ידי ורגליו בהוחמו מע"ש

הב"י בסימן שכ"ו צידד, דפניו ידי ורגליו לאו דוקא, וה"ה לשאר אברים דשרי כל שאינו רוחץ כל גופו, והוכיח כן מד' הרא"ש בהל' מקואות סימן ל"ז, ונפסק בשו"ע יור"ד קצ"ט ס"ו, ועי"ש בש"ך, וכ"כ הרמ"א שכ"ו ס"א, וכן דקדק הנהר שלום מדברי הרמב"ם, והט"ז סק"א והגר"א סק"ד הוכיחו כן מהא דתניא דרוחץ בהן פניו ידי ורגליו אבל לא כל גופו אבר אבר, ומשמע דאף שאר אברים לא נאסרו אלא כשרוחץ כל גופו אבר אבר, אך אבר אחד שרי, אך המאירי שבת לט: (ד"ה חמין) כתב דחמין שהוחמו בער"ש אסור לרוחץ בהן אפי' אבר אחד חוץ מפניו ידי ורגליו, והביאו הביאור"ל בסימן תקי"א ס"ב, וצידד דזהו גם דעת רש"י (מ: ד"ה ובלבד) גביי מיחם אלטונית.

המג"א סק"ב הביא כנסת הגדולה (בהגב"י סימן שכ"ו סק"א) דאף דרחיצת שאר אברים מותרת, מ"מ רחיצת רוב גופו אסורה, דלא לחינם נקט פניו, והפמ"ג (א"א ב') כתב דהא דאסרינן בזה הוא משום דרובו ככולו, - אך העולת שבת סק"ד פקפק בזה.

סעיף ג - מהו המעשה שעשו אנשי טבריה ומאיזה טעם אסרו להם חכמים

עי' תוס' דף לח: (ד"ה מעשה) בשם ר"י דהמים לא היו מתערבים אלא המים היו סגורים בתוך סילון וחכמים אסרו מדין הטמנה, ודעת המג"א (סק"ד) דלרש"י אפי' שפי הסילון נכנס לתוך האמה ומתערב הצונן עם החמין אסור מדין הטמנה, וכ"מ בר"ן על הרי"ף (ד"ה גרסינן) שכתב שלפי דעת רש"י אסור לשפוך בשבת מים קרים לתוך מים חמים אפילו באופן שאין חשש ביטול משום איסור הטמנה, אמנם עי' שעה"צ (אות ו') בשם הבית מאיר דאף רש"י מודה שבאופן שהמים מתערבים אין בזה הטמנה ומה שכתב רש"י שהמים הצוננים מתערבים בחמים הוא לפי מה שפירשה הגמרא בתחילה שטעם האיסור הוא משום ביטול בחמי טבריה.

סעיפים ד' -ה' - בדין רחיצה בחמין שהוחמו בשבת בהיתר

בדין שאסור להפשיר כנגד המדורה משום גזירת מרחצאות מצינו שני דרכים בראשונים

א. **דעת הרמב"ם** (פכ"ב ה"ג) כתב שאם עומד כנגד המדורה לאחר שרחץ בצונן נמצא כרוחץ כל גופו בחמין, ובבית יוסף דייק מדבריו שהאיסור הוא רק בזמן שמשטף כל גופו במים ועומד כנגד המדורה וביאר המגן אברהם (סק"ה) בדעת הרמב"ם דס"ל דלא אסרינן אלא לרוחץ בהן כל גופו משום דאין זה רחיצה גמורה, אבל אם היה זה רחיצה גמורה היה אסור לרוחץ בהן גם אבר אחד, כיון שהוחמו בשבת ואף שהוחמו בהיתר, אך בדברי הגר"א (ס"ד) נראה שנקט בדעת הרמב"ם דכיון שהוחמו בהיתר הו"ל כחמין שהוחמו מער"ש דלא נאסרו אלא לרוחץ מהן כל גופו, וכ"כ הבית מאיר שם, והשעה"צ (אות ח') עמד בפלוגתת המג"א והגר"א.

ב. כתב הרא"ש בסימן ט' דצריך אדם לזוהר אחר שנטל ידיו שלא יחמם אותם נגד המדורה עד שינגבם תחילה, וכ"כ המרדכי בסימן ש"ה, והב"י נסתפק בדעתם אם הוא משום דדומה לרוחץ מים חמים ויבא להחם חמין לרוחץ גופו, או דאיירי במתחמם כנגד האור במקום שהיד סולדת בו, וה"ז אסור משום גזירת הפשר, - והמג"א (סק"ו) כתב דטעם האיסור הוא משום דהו"ל כחמין שהוחמו בשבת דאף לרוחץ בהן ידיו אסור, וכ"כ הגר"א (סקי"ג), וכ"כ הר"ן על הרי"ף (ד"ה תנו רבנן) והמאירי (ד"ה מותר) שהעומד להפשיר כנגד המדורה הרי הוא כרוחץ בחמין שהוחמו בשבת עצמה, ולפי דבריהם אסור לעמוד מול המדורה אפילו ברוחץ אבר אחד.

מג"א סק"ו הוכיח דחמין שהוחמו בשבת בהיתר דינם כחמין שהוחמו בשבת, מסוגיית הגמ' בדף קל"ד ב' גבי רחיצת התינוק בשלישי למילה, ועי' במחצית השקל במה שכתב לפרש הראיה, ועין מה שכתבו הפמ"ג (א"א סוף סק"ו) והבית מאיר לדחות הראיה.

דוד שמש – עי' מג"א (סק"ד) דאם המשיך מער"ש צוננין לתוך חמין שיתערבו יחד, אין בו איסור הטמנה, ובגליון רבי עקיבא איגר כתב דמשמע דשרי אף ברחיצה, משום דלא נעשה מעשה בשבת כלל, ובשמירת שבת כהלכתה (פרק י"ד ס"ג) כ' דה"ה מים שנתחממו ע"י דוד שמש דנחשב שלא נעשה מעשה בשבת כלל אמנם בשו"ת אור לציון ח"ב פרק ל"ה אות א' פליג.

רחיצה בחמין שהוחמו בהיתר ביו"ט - עי' משנ"ב תקי"א סקי"ב [במוסגר] שדינם כהוחמו ביו"ט ואסור לרוחץ בהם כל גופו גם לדעת השו"ע.

ס"ח – טבילה בשבת

עי' ביצה במשנה יז ע"ב ובגמ' יח ע"א - רבא אמר וכו' עד ע"ב "ושוין", מבואר בגמ' דהיו צריכים לגזור שטמא לא יטבול מצד "מתקן מנא" רק מותר דאדם נראה כמיקר, והקשו הפוסקים אחר דיש מנהג לא לרוחץ א"כ חוזר "המתקן מנא" ואין נראה כמיקר [דהרי היום לא מתקררים ברחיצה] ועיין בביאור הלכה (ד"ה אדם מותר) שהאריך בזה.

טבילה שלא בזמנה - כתב המג"א סק"ח בשם המהרי"ל (סי' ק"נ) ותרומת הדשן (סי' רנ"ה) דנוהגות הנשים שאינן טובלות שלא בזמנן, והרמ"א יו"ד סי' קצז ס"ב כתב שבקצת מקומות נוהגים שלא לטבול בשבת אם היתה יכולה לטבול קודם אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר, והב"ח סי' קצ"ז (ד"ה וכן כתב) והט"ז (סק"ד) כתבו להחמיר בזה, והש"ך סק"ג והסדרי טהרה סק"ד כתבו שהעיקר כדברי הרמ"א שבמקום שאין מנהג אין להחמיר.

בְּאִיּוֹן בְּשַׁבָּת. פִּירֶשׁ צְקוּנְטֶרס צִשְׁצַת צִיּוֹס הַמַּחֲמֶרֶת וּלְפִי"ו הִ"ל לְמִינְקֵט אִפִּי" צִיּוֹס הַשְּׁצַח וּלְמֵאִי דְפִרְשִׁית"ו דַּעֲקֵר פְּלוּגְמִיּוֹהוּ צַחול אַחֵי שְׁפִיר: **פִּינִה** מַמִּיחַם לְמִיחַם מוֹהוּ, וְהִ"ת דַּפְצֶרֶק בְּנִמֶּה טוּמְנִין (לִקְנֵן דָּף נֶה). תַּנִּיחַ וְכֵן הִיֵּה רַשְׁצִ"ג אֹמֵר לֹא אֶסְרוּ

לֹאלֵה צִבּוּתוֹ מִיחַם אֶלֶף פִּינֶה מַמִּיחַם לְמִיחַם מוֹתֵר אֶלְמֵלֵה בְּנִיחַם אַחֵר שֶׁרִי טְפִי הֵחֵל מַשְׁמַע אִפִּסְכָּה וְאוֹר"ת דַּהֲכָא גְצִי הַשְּׁהֶה ע"ג כִּירֶה כִּשְׁהוּא צִבּוּתוֹ מִיחַם שְׁהוּא חֵס לֹא אַחֵי לַחֲמוּי אֶלֶף בְּנִיחַם אַחֵר שְׁהוּא קֵר אַחֵי לַחֲמוּי אֶלֶף גְּצִי הַטְּמַנֶּה שֶׁרִי טְפִי כִּשְׁהוּא קֵר דַּצְמִימִי מוּעַט לֹא יוּעִיל:

וּרְשַׁב"א מִפְרֶשׁ בְּסֵר ר"י דַּהֲסֵם בְּטַמְנֶה דַּהּי לְנוֹדֵן מַחֵר לִיכָא לִיחַשׁ לַחֲמוּי דְלָלֵה יוֹמִיֹו יַחֲמַסֵּם הַרְבֵּה אֶלֶף הֵכָא דְצִי לֶה צִלִּילֶה אִיכָא לִיחַשׁ לַחֲמוּי וּמִיּוֹ קָלַת מַשְׁמַע הֵסֵם דְּמִיירִי בְּטַמְנֵן צִלִּילֶה פ' (ת"י):

תַּנּוּר שְׁהִסְקוּהוּ בְּקֵשׁ וּבִגְבַבָּא בִּ"א יתן ב"ו. אִי לַחֲסוּרִי תַּנּוּן הֵכָא נָמִי הֵאֵל לֹא יֵתֵן לֹא יַחֲזִיר אֶלֶף לַהֲשׁוּת מַשְׁהֶה אִפִּילוֹ בְּתַנּוּר שְׁאִינו גִּרּוֹף וְקֻטְסוֹ דְּמַשְׁמַע צִפ"ק (דף ית:): **דְּשֶׁרִינן** קִדְרָה חִיטָּה וְצִשְׁלִי כַּמֵּאֶלֶל פֵּן דְּרוּסֵאִי אִפִּילוֹ צִבּוּתִי גִרּוֹף וְקֻטְסוֹ וּמַשְׁמַע הֵסֵם^[פ] דַּצְמַנּוּר אִיירִי דִקֵּאִי אֵהֵא דַקְמִי הֵסֵם לַעִיל לֹא תַמְלָל אֵשֶׁה קִדְרֶה א' עַסְקִיתוּ כ"ו:

אִילִימָא בְּשִׁאֲנִיהַ גְּרוּפָה. הֵאֵל לִשְׁנֵה לֹאוּ דוֹקֵא דִּלְצִי סַבֵּר דִּלֵּה מִיחֻקְמָה גְּרוּפָה דַּגְרוּפָה לֹא מַסְתַּצֵּר לִיֶּה שִׁיחָה חִילּוֹן פֵּין גַּפֵּת וְעֵצִים לִקֵּס וּגְצַנָּה דִּלִּי הוּא מִנִּי אִצִּי לֹאקוּסְנֶה גְּרוּפָה דְּמֻמּוּקִי לֶה רַב אֵלֵף לֹא הוּא מִנִּי לִמְפַשֵּׁט מִיִּדִי וְרַב אֵלֵף דְּמוּקִי לֶה גְּרוּפָה סַבֵּר דִּישׁ לַעֲלוֹס יוֹתֵר מוֹס כִּשְׁהִסְקוּהוּ גַּפֵּת וְצֵעִים אַע"ג גְּרוּפָה מַצְקֵס וּגְצַנָּה: **תַּנִּיא** כּוּוּתִיָּה דַּבִּיִי כ"ו. יֵשׁ דַּרְגְּסִי צִסְיָפֵא כּוּפֵחַ שְׁהִסְקוּהוּ גַּפֵּת וְצֵעִים ב' אִין סוּמְכִין לֶה דִּלִּי גֶרֶס סוּמְכִין לֶה לֹא אַחָה כּוּוּתִיָּה דִּלְצִי דִּלִּית לִיֶּה דַּצּוּפֵחַ נָמִי אִין סוּמְכִין כִּלְאֻמְרִינֵן לַעִיל וִי"ל דִּלִּי גֶרֶסִין סוּמְכִין אִיכָא לֹאקוּסְנֶה גְּרוּפָה וְנֻקַּט גַּפֵּת מִשְׁרֵט לִיחַשׁ דִּלְפִּילוֹ הֵכִי סוּמְכִין לֶה:

לֵא יִשְׁמִינֶהּ בַּחּוּל. אַע"ג דִּלְאֻמֵּר צִלָּל יַחֲפּוּר (צ"צ דף יט. וַסֵּ) דַּחּוּל דִּקְרִיר מִקְרֵר דַּחֲמִים מַחִים וְהֵכָא צִילֶה הִיא קִרָּה הֵכָא מִיירִי צַחול שְׁהוּסֵם צַחֲמֶה דּוּמִיֵּאל דִּלְאֵק דְּרִכִּים: **מַעֲשָׂה** וְהִבְיֹאוּ סִילּוֹן שֶׁל צִינֵן ב"ו. מַצְעוּד יוֹס הִצִּאוּהוּ דְּפִרְשֶׁה צְקוּנְטֶרס וְאִין שֶׁסֵּם אִסּוּר כִּלָּל צִבְאָהֵה דְּתַנִּילִי צִרְק קִמָּה (דף ית). פּוֹתֶקֶן מִים לִגְינֶה^[פ] וּמַתְמַלֵּלֵת וְהוֹלֵכֶת כֹּל הַשְּׁצַח כּוּלֶה וְאֶסְרוּ בְּרַחֲמֶיהָ גּוֹרֶה שְׁמֵאל יַעֲרֶסֶם צִשְׁצַת וְלַעֲרֶסֶם צִשְׁצַת אֶסְרוּ מַשּׁוֹס חוּלּוּלֹת הַסּוּר וְחַשְׁצֵאל כַּחֲדָל גּוֹרֶה א' וְאֵסֵם הֵיִינוּ מִפְרֶשִׁים דַּצְסִילּוֹן הִיוּ צו נִקְצִים וְכַשְׁהִיוּ רוּחִיםִים צִשְׁצַת הִיוּ בְּתַמְנִין הוּא אַחֵי מַשְׁרֵט טְפִי דַהֲשַׁתָּ לִיכָא אֵלֵף חֲדָל גּוֹרֶה אֲטוּ מַמִּי הַסּוּר אִךְ צִגְמָלֵה^[1] מַדְמִי לֶה לַהֲטַמְנֶה מַצְעוּד יוֹס וִילִיק מִינֶיהָ לֹאסְרוּ לַהֲטַמְנֵן

לח:

כירה פרק שלישי שבת

מסורת הש"ס

עם הוספות

^[פ] עִינֵן רִשִׁי לַעִיל ל'. דִּי"ה לַעִילֵא, (צ) נִבְרַחֲוֹת מַת. וְסִי"ן, (א) כִּלִּים פִּי"ו מ"ג, (ד) ט"ז, (ה) לו': דִּי"ה וְבִי"ה, (ו) לַט ע"א וְע"ב.

הוספות ישנים

(א) וְאִי מַמִּי לַהֲשׁוּת מִתֵּן בְּתַנּוּר נָמִי אֶסְרוּ לַהֲשׁוּת. אַע"ג דִּקְדִּירָה מִיִּיחָה לַעִיל שְׁרִי הַסּוּל כַּמְנִיֵּל וּמַמִּי לַי לַהֲשׁוּת מִתֵּן אַחָה דִּלֵּה מַמִּיֵּאל: (ב) וּלְפִי"ו לִרְדֵּן לִמְגַרֵּס בְּהַר הַיִּי וְאֶלֶף ע"ג וְאֶלֶף הַיִּי מַכּוּסֶה, וְאִי גֶרֶסִי סוּמְכִין גֶּרֶסִי וּמַמִּינֵן אִפִּילוֹ ע"ג וְאֶפִּילוֹ מַכּוּסֶה: (ג) וְאִי וְאֵל דַּחֲסִיב לֶה כַּמְנִין שְׁחֻמְתוֹ בְּשַׁבָּת מַשְׁמַע טְפִי כְּפִי לַחֲשׁוֹן:

גליון הש"ס

תוּס' דִּי"ה תַּנּוּר כ"ו. דְּשֶׁרִינֵן קִדְרָה חִיטָּה וְצִשְׁלִי כַּמֵּאֶלֶל בִּין דְּרוּסֵאִי. ק"ל הֵאֵל שֶׁ לֹא מַכֵּר מִן מַכְבִּיד אֵלֵף חֵסֵם וְצִשְׁלִי שְׁפִיר דְּמִי אֵלֵף דְּמוּס' מַכּוּסֶה שֶׁסִּי דְּשֶׁרִינֵן מַכְבִּיד דֵּהֵא קִימָנֵה לֵן כַּמְנִיֵּל וְאִי"כ אִין עֵשׂ בַּחֵן כּוּסְחֶה מַזֵּה דִּלְמָל בַּחֲמֵת תַּנּוּר חַמִּיר דְּמַכְבִּיד אֶסְרוּ דְּלַחֲמִיר וְצִשְׁלִי שִׁי"ד הֵיִינוּ כַּפְשׁוּטוֹ וְצִשְׁלִי לַגְמִיר. גֵּם אַחֲמִי לֹא הוֹסִימוּ כַּפְשׁוּטוֹ דֵּהֵא קַמִּי וְלֵה מַחֲרֶה עַל גְּצִי מַחֲלִים אֵלֵף לֵה יִשְׁקֻמּוֹת פִּינִיֶה מַחֲרֶה הֵיִינוּ בְּתַנּוּר מַמִּי"ש מוּס' לַעִיל דָּף לֵן ע"ל דִּי"ה אִלִּצ"ב וְכִי אִף עַל גַּב דַּמְכִיר מַכּוּסֶה הִיא, וְהֵיִינוּ ע"כ מַשּׁוֹס דַּמְכִירֶה אֹפִקֵן בְּתַנּוּר. עַרְפ"ס לַחֲשִׁת מַפ"ק תַּמּוּה מַלֵּא:

הגהות וצינונים

^[פ] תִּיבַת "אָף" לִיחָה בְּכַחֲ"ו וּבְחֻזִּי לַעִיל דָּף יוֹס ע"ב דִּי"ה וְבִי"ה וּבְרַאשׁוֹנוֹס (וּבַחֲמֵה הוּא מִיחֻת, צ"ס: [פ]) בְּכַחֲ"ו ר' תַּנִּיא דִּלְאֻמֵּר לַגְרוּמִיָּה הוּא דִּלְאֻמֵּר (וְכֵן הַלְשִׁין יִשְׁפִּי"ו דְּקִי"ס, וְעִינֵן רִשִׁי"ו: [א] בְּכַחֲ"ו נוֹסֵף **בַּר אַבָּא** (וְכִי"ה נִבְּוֵן, דְּקִי"ס) וְכִי"כ בַּהֲג' יִצְחָר"י: [ז] צִיל עַל גַּבֵּה (וְעִי"ז): [ח] דַּמְסִיק לַעִיל לִי ע"א דְּשֶׁרִי בְּכִירָה: [ח] כַּחֲ"ו בִין דִּלְאֻרְבֵּה בִין דִּלְרַחֲבֶה מַהוּרֶה (וְכִי"ה בְּרִישִׁי"ו: [I] צִיל דִּבְשִׁילֵה (בִּישׁ): [פ] בְּכַחֲ"ו שְׁנַחֲפָקֶה: [ט] בְּרִישִׁי שְׁבִירִי"ו אִין נוֹתֵנִין בִּיצֵה. בְּשַׁבָּת: בַּצֵּד הַמִּיחַם וְכִי: ק' מוֹלֵלֵלֵת (כִּי"ה בְּכַחֲ"ו וְכֵן הַעֲתִיקוּר הַרְבֵּה רַאשׁוֹנוֹס) וְאֶחָדְרוֹס: [ק] בְּדַפּוֹס וְיִצְחָי שְׁהוּסֵם בְּשַׁבָּת כַּחֲמֶה (וְכֵן הַעֲתִיק חֲבִי" אֹרִי"ה סִי' שִׁיח) וְהַמְהַרְשִׁיל דְּפּוּרִיר מַחֲקוּ גֵם בְּרִישִׁי שְׁבִירִי"ו לִיחָה: [ל] צִיל דְּחֻמִּים (דְּבַת תַּמֵּר): [מ] סִי"א כֵּל דַּשְׁנֵה (וּבְחֻמֵּת מַמּוֹן): [נ] נִדְבִיל דִּלְרַחֲבֵה (בִּישׁ) וְכֵן מַפּוֹשֵׁר הַגְּנוּי יוֹסֵף: [ס] הַחֲסוֹל לֹא גִרְסוֹ שֶׁם בַּתְּחוּרֵה וְכֵן שְׁאֵר רַאשׁוֹנוֹס: [ע] בְּגַמ' שֶׁם אִיחָה עִישׁ עַבֵּם חֲשִׁיבֶה: [פ] חֲבִי"ו סִימֵן רַגְנֵי סִי"ה מִיִּישֵׁב הַגִּירִסִּים בְּשׁוּבָהוּרֵה וְעִישִׁי"ש בְּטִי"ו סוּף סִקִּי: [צ] אֹרִיִי שִׁירִךְ בִּסְפִיר (בְּדוּף לַט ע"א) אַצֵּל פִּי רִי"י:

אִסּוּר דִּיאַי כְּכִירָה כִי גְרוּפָה וְקַטְמוּמָה שְׁפִיר דְּמִי תַנִּיא כּוּוּתִיָּה דַּבִּיִי יִתְנוּר שְׁהִסְקוּהוּ בְּקֵשׁ וּבִגְבַבָּא אִין סוּמְכִין לוֹ וְאִין צִרְדִּי לֹמֵר עַל גְּבִיו וְאִין צִרְדִּי לֹמֵר לִתּוּכּוֹ וְאִין צִרְדִּי לֹמֵר בְּגַפֵּת וּבַעֲצִים אִין סוּמְכִין לֹא אִמֵּר לִיָּה רַב אַחֵא בְּרִיָּה דִּרְבָּא דִּרַב אִשִּׁי הֵאֵי כּוּפֵחַ הִיכִי דְּמִי אִי כְּכִירָה דְּמִי אִפִּילוֹ בְּגַפֵּת וּבַעֲצִים נָמִי אִי כַתְנוּר דְּמִי אִפִּילוֹ בְּקֵשׁ וּבִגְבַבָּא נָמִי לֹא אִמֵּר לִיָּה נָפִישׁ הַבְּלִיָּה מַדְכִּירָה חוּטֵר הַבְּלִיָּה מוֹדַתְנוּר הִיכִי דְּמִי כּוּפֵחַ הִיכִי דְּמִי כִירָה א"ר יוֹסִי בַר חֲנִינָא יְכּוּפֵחַ מְקוּם שְׁפִיתָת קִדְרָה אַחַת כִירָה מְקוּם שְׁפִיתָת שְׁתֵּי קִדְרוֹת אִמֵּר אַבִּי וְאִיתִימָא רַבִּי יִרְמִיָּה אָף אָנִן נָמִי תַנִּינָא ^וכִירָה ^ושְׁנַחֲלֶקֶה לְאוּרְכּוֹ מַהוּרֶה לִרְחֲבֶה טַמָּאָה כּוּפֵחַ בִּין לְאוּרְכּוֹ בִּין לְרוּחְכּוֹ מַהוּרֶם: **מַתְנִי'** ^באִין נוֹתֵנִין בִּיצֵה בַּצֵּד הַמִּיחַם בְּשִׁבִּיל שְׁתַּתְּגַלְגַּל וְלֹא יִפְקִיעַנֶה בְּסוּדְרִין וּר' יוֹסִי מַתִּיר 'וְלֹא יִטְמִינֶנָּה בַּחּוּל וּבַאֲבָק דְּרִכִּים בְּשִׁבִּיל שְׁתַּצֵּלָה מַעֲשָׂה שַׁעֲשׂוּ אֲנִשִּׁי מַבְרִיאִי ^זוְהִבְיֹאוּ סִילּוֹן שֶׁל צִינֵן לַחוּךְ אַמָּה שֶׁל חֲמִין אִמְרוּ לָהֶם חַכְמָיִם אַם בְּשַׁבָּת כַּחֲמִין שְׁהוּחֲמוּ בְּשַׁבָּת וְאִסּוּרִין בְּרַחֲצִיָּה וּבִשְׂתִּיָּה אַם בְּיוֹם טוֹב כַּחֲמִין שְׁהוּחֲמוּ בְּיוֹם טוֹב וְאִסּוּרִין חֲמַתָּת אִמֵּר מֵר בְּרִיָּה דְּרַבִּינָא אָף אָנִן נָמִי תַנִּינָא כֵּל

מַחֲזִירִין אִפִּילוֹ בְּשַׁבָּת. צִיּוֹס הַמַּחֲמֶרֶת וְלֹא חִימָא פְּלוּגְמִיּוֹהוּ מַשְׁחַשְׁכֶּה וְהַסֵּם הוּא דְשֶׁרִי מַשּׁוֹס דְּמוּכַחַס מִילְתָּא דִּלְדַּעֲמָתָה דִּלְהַדּוּרִי לְנוֹרֵךְ מַחֵר שְׁקִיל לִיָּה אֶלֶף צִיּוֹס לֹא מוּכַח דְּשְׁקִיל לִיָּה אֲדַעֲמָתָה דִּלְהַדּוּרִי וְצִטָּלָה לֶה הַטְּמַנֶּה וְהִ"ל כַּמְטַמִּין לַכַּתְמָלֶה: קוּמְקוּמוֹ. יוֹרֶה קִטְנֶה: דִּיּוּטָא. עֵלִישָׁה. לְמִקּוּמוֹ.

לִכְרֶה: אַבִּל הַנִּיחַ ע"ל גְּבִי קִרְקֵעַ אַחֲדֵר לַחֲסוּר דַּעֲנִיל"ו לֶה הַטְּמַנֶּה דִּלְחַמְנוּל וְהוּי כַּמְטַמִּין לַכַּתְמָלֶה: לְגַרְמִיָּה. יִמִּיד הוּא דַּצְדֵּר וְאִין הֵלכֶה כְּמוּתוֹ: תִּלָּאֵן בְּמַקָּל מוֹהוּ. כַּעֲדוֹן צִירו דְּמִי לֹא כַהֲנִינֵן ע"ג קִרְקֵעַ דְּמִי: פִּינֵן מַמִּיחַם לְמִיחַם מוֹהוּ. מִי הִיו כַּמְטַמִּין לַכַּתְמָלָה וְאֶסְרוּ לַהֲחִיזִין לִכְרֶה לוֹ לֹא: מִיחַם. קוּמְקוּטוֹס שְׁמַחֲמַם צו חֲמִין: **מַתְנִי'** תַּנּוּר. מַתְנוֹן שְׁקֵלֵךְ לַמַּעֲלֵה וְרַחֲנֵה לַמַּטָּה נִקְלַט מוּמוֹ לִמְכּוֹס טְפִי מַכִּירָה: כּוּפֵחַ. צִגְמָלֵא מִפְרֶשׁ לֶה עֲשׂוֹי חִלָּל כְּכִירָה אֶלֶף אֲרַכּוּ כַרְחַטֵּז וְאִין צו אֵלֵף שַׁעִיר שְׁפִיתָת קִדְרֶה אַחַת וְכִירָה יֵשׁ צֶה שְׁפִיתָת שְׁמִי קִדְרוֹת: **גַּמ'** ע"ל גְּבִיו. עַל שְׁפִטוֹ: אַבִּל לְסַמּוּךְ. אֵלֵף דּוּפְטוֹ: הֵאֵא כְּכִירָה שְׁרִי. כִּלְמוֹר מַדְקַמִּי הִי הוּא כַתְנוּר מַכְלָל דִּלִּי הוּא מַדְמִי לִיָּה לִכְרֶה הוּא שְׁרִי וְשַׁמְעִין מִינֶיהָ לִכְרֶה שְׁהוּסֵקֵם גַּפֵּת וְצֵעִים שְׁרִי: וּבַמָּאִי קֵאִי. קס"ד צִשְׁאִינֶה גְּרוּפָה וְאִי עַל גִּצֶּה מִי שְׁרִי: תַנִּיא כּוּוּתִיָּה דַּבִּיִי. דִּלְסוֹר לִסְמּוּךְ אַחֲמוּר: אִפִּי' בְּנֻפֵּת וְיִצְחָי. לַשְׁמִיר גְּרוּפָה וְקֻטְמוּמֶה: שְׁנַחֲפָקֶה לְאוּרְבֵּה. הִרִי צִטְלוֹ שְׁמִי שְׁפִיתוּמִיָּה שְׁנַחֲלַקְתָּ רַחֲנֶה לַשְׁמִים הִלָּךְ טַהֲרָה מַטּוּמַחֲמָתָה שְׁרִי יִתְנֶה: בְּחֻדָּקֶה לְרַחֲבֶה. נִמְלָלוּ שְׁמִי הַשְׁפִּיתוֹת קִימָנוֹת וְצו לַצֵּדוֹ וְצו לַצֵּדֶה: כּוּפֵחַ בִּין לְאוּרְכּוֹה בִּין לְרַחֲבֶה מַהוּרֶה. שְׁהִי אֲרַכֵּה כַרְחַטֵּז וְכּוּלֶּה מְקוּס שְׁפִיתָה אַחַת: **מַתְנִי'** אִין נוֹתֵנִין בִּיצֵה^[פ] בַּצֵּד הַמִּיחַם. קוּמְקוּטוֹס שְׁתַּלְלֵה שְׁתַּתְּגַלְגַּל. שְׁתַּלְלֵה קָלַת עַד שְׁתַּחֵס מַגְלַלְתָּ^פ: וְלֹא יִפְקִיעַנֶה בְּסוּדְרִין. לֹא יִצְנַרְנֶה עַל סוּדֵר שְׁהוּסֵם^פ צַחֲמֶה כְּדִי שְׁתַּלְלֵה מַמּוּמוֹ שֶׁל סוּדֵר: בַּחּוּל וּבַאֲבָק דְּרִכִּים. שְׁחֻמְתוֹ מַכַּח חֲמָה. וּצְמָרָה^פ

אִסּוּר דִּיאַי כְּכִירָה כִי גְרוּפָה וְקַטְמוּמָה שְׁפִיר דְּמִי תַנִּיא כּוּוּתִיָּה דַּבִּיִי יִתְנוּר שְׁהִסְקוּהוּ בְּקֵשׁ וּבִגְבַבָּא אִין סוּמְכִין לוֹ וְאִין צִרְדִּי לֹמֵר עַל גְּבִיו וְאִין צִרְדִּי לֹמֵר לִתּוּכּוֹ וְאִין צִרְדִּי לֹמֵר בְּגַפֵּת וּבַעֲצִים אִין סוּמְכִין לֹא אִמֵּר לִיָּה רַב אַחֵא בְּרִיָּה דִּרְבָּא דִּרַב אִשִּׁי הֵאֵי כּוּפֵחַ הִיכִי דְּמִי אִי כְּכִירָה דְּמִי אִפִּילוֹ בְּגַפֵּת וּבַעֲצִים נָמִי אִי כַתְנוּר דְּמִי אִפִּילוֹ בְּקֵשׁ וּבִגְבַבָּא נָמִי לֹא אִמֵּר לִיָּה נָפִישׁ הַבְּלִיָּה מַדְכִּירָה חוּטֵר הַבְּלִיָּה מוֹדַתְנוּר הִיכִי דְּמִי כּוּפֵחַ הִיכִי דְּמִי כִירָה א"ר יוֹסִי בַר חֲנִינָא יְכּוּפֵחַ מְקוּם שְׁפִיתָת קִדְרָה אַחַת כִירָה מְקוּם שְׁפִיתָת שְׁתֵּי קִדְרוֹת אִמֵּר אַבִּי וְאִיתִימָא רַבִּי יִרְמִיָּה אָף אָנִן נָמִי תַנִּינָא ^וכִירָה ^ושְׁנַחֲלֶקֶה לְאוּרְכּוֹ מַהוּרֶה לִרְחֲבֶה טַמָּאָה כּוּפֵחַ בִּין לְאוּרְכּוֹ בִּין לְרוּחְכּוֹ מַהוּרֶם: **מַתְנִי'** ^באִין נוֹתֵנִין בִּיצֵה בַּצֵּד הַמִּיחַם בְּשִׁבִּיל שְׁתַּתְּגַלְגַּל וְלֹא יִפְקִיעַנֶה בְּסוּדְרִין וּר' יוֹסִי מַתִּיר 'וְלֹא יִטְמִינֶנָּה בַּחּוּל וּבַאֲבָק דְּרִכִּים בְּשִׁבִּיל שְׁתַּצֵּלָה מַעֲשָׂה שַׁעֲשׂוּ אֲנִשִּׁי מַבְרִיאִי ^זוְהִבְיֹאוּ סִילּוֹן שֶׁל צִינֵן לַחוּךְ אַמָּה שֶׁל חֲמִין אִמְרוּ לָהֶם חַכְמָיִם אַם בְּשַׁבָּת כַּחֲמִין שְׁהוּחֲמוּ בְּשַׁבָּת וְאִסּוּרִין בְּרַחֲצִיָּה וּבִשְׂתִּיָּה אַם בְּיוֹם טוֹב כַּחֲמִין שְׁהוּחֲמוּ בְּיוֹם טוֹב וְאִסּוּרִין חֲמַתָּת אִמֵּר מֵר בְּרִיָּה דְּרַבִּינָא אָף אָנִן נָמִי תַנִּינָא כֵּל

הַדְפָּסָה בְּרוּזוּלוצִיַת מַסֵּךְ - לַחֲדַפְסָה אִיכּוּתִיַת הַדְפָּס יִש

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) לקמן קמה: (ב) שם
קמו ע"ב, (ג) לעיל לד:
(ד) לקמן עג: עיי"ש,
(ה) לקמן מג: (ו) לקמן
עג: (ז) לד ע"א.

תוספות ישנים

(א) וצו"ט נמי חסר שמה יחסה דאף צו"ט חסור לחסות לצורך רחילה:
(ב) ואין נראה כ"כ קושית דלג חיישין שמה יחסור במעשי' אלא בחול דוקא חיישין ובשארין לו כל הצורך וחסר לו מעט:

הגהות חב"ח

(א) ריש"י ד"ה מי סברת

גליון הש"ס

גמרא דחלפי אפיתחא
דגיהנס. עיין חולין דף ח
ע"א חוס' ד"ה צחמי
טצריא:

הגהות וציורים

[ט] כחַיִּי, שְׂפָא יוֹזֵר
 עֶפֶר (וְכֵּה בְרִשָּׁה)
 בְּרִיחַ (וְכֵּה בְרִשָּׁה) וּבִכְלֵ
 הָאֲרוֹשִׁיטִים, יוֹזֵר חֲסִי
 דָּהָא מְפִי, דְּקִיטִי
[קב] בְּדַפְרֵי תַחֲקֹךְ כֵּעַ
 קֶבֶת תּוֹמָחַךְ דְּפִרִי
 מִחֲשִׁיל
 (וְהוֹרִיטִי: **[קב]** בְּדַפְרֵי **[קב]**
 הֵיזִיז לְוִלְוִלָהּ וְדִיבִיר אֲחֵד
 אֲלֵימֵן לְדִיבִיר אֲחֵד
 עִיפֵי מִהֲמִרְשִׁיל דְּפִרִי,
 וְנִיגָה דְכּוֹתוּתֵי כִרִי
 לְחִיבּוֹת (וְתוֹנִיךְ כִרִי)
 שְׁחִירֵי לְדִיבִיר הַקּוֹדֵם
 אֲבָל תִּיבֵת (הַמִּינִי)
 שְׁחִירֵי דְרִוּחִי: **[קב]** בְּדַפְרֵי
 הַיּוֹזֵר חֲפֹרֵי תְּלִיפָה
[קכ] הָרֹשֶׁשׁ (וְכֵּה) בְּרִשָּׁה
 שְׁבִירָה: **[קכ]** בְּדַפְרֵי
 מִהֲמִרְשִׁיל דְּפִרִי מִחֲקֵי
 הַנִּיגָה לְכַפְּלֵנּוּ בְּדִיבִיר
 חֲסִי: **[קכ]** כִּבְחֵי אֵל
 הוּא מִסְתֵּר: **[קכ]** צִיל
 שְׂבִיבִים (וְכֵּה) בְּרִשָּׁה
 בְּדַפְרֵי (וְכֵּה) הָרֹשֶׁשׁ
 דְּבִיר הוּא חֲסִי הַשְּׁבִיבִים
 מִדָּבָר לִקְבֹּץ מִן עִיפֵי חֲסִי
 אֲבָל נִיגָה: **[קכ]** צִיל
[קכ] מִשְׁנֵי דְגוּלֵי יוֹסֵף, בִּשְׁשֵׁי
 מִשְׁנֵי אֲפֹסֵר דְּנִיגָה
[קכ] נִיגָה דְרִיבִית
 מִיּוֹתֵי חֲסִי
 דְּלִיבִיבֵי הַנִּיגָה
 מִשּׁוֹם הַחֲפִירָה (בְּכּוֹתוּת
 שְׁמִינֵי יוֹשִׁישׁ)

כירה פרק שלישי שבת

גמ' ב"י שבת בבבבב. כל מלוה שצב צממין מע"ש חוזרין ושורין אותו צממין צצצצ ואין צו משום תיקון שהרי נתקן כבר^ב:
מדיחין. שאין זה גמר מלאכתו אבל לא שורין: חוץ מדג מלוח ישן או קוליים האיספגין. דג שקורין טונינ"ל: שהדחתו וזה גמר מלאכתו.

א"כ כל^א שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין בשבת חוץ מן המליח ישן וקוליים האיספנים שהדחתן זו היא גמר מלאכתן ש"מ: ולא יפקיענה בסודרין: והא דתנן^ב גותנין תבשיל לתוך הכור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים ברעים בשביל שיצננו ואת הצונן בחמה בשביל שיחמו לימא רבי יוסי היא ולא רבנן אמר רב נחמן *בחמה דכ"ע לא פליגי דאסיר דשרי בתולדות האור כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי בתולדות החמה מר סבר גזרינן בתולדות החמה אטו תולדות האור ומר סבר לא גזרינן: ולא יטמינה בחול: וליפלוג נמי ר' יוסי בהא רבה אמר גזרה שמוא יטמין ברמץ רב יוסף אמר מפני שמזוי^ג עפר ממקומו מאי בינייהו איכא בינייהו עפר תיחוח מיתיבי רשב"ג אומר מגלגלין ביצה על גבי גג רותח ואין מגלגלין ביצה על גבי סיד רותח בשלמא למאן דאמר גזרה שמוא יטמין ברמץ ליכא למיגזר אלא למאן דאמר מפני שמזוי עפר ממקומו ליגזר סתם גג לית ביה עפר ת"ש מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סילון של צינן לתוך אמה של חמין וכו' בשלמא למאן דאמר גזרה שמוא יטמין ברמץ היינו דדמייא להממנה אלא למאן דאמר מפני שמזוי עפר ממקומו מאי איכא למימר מי סברת מעשה טבריא אסיפא קאי ארישא קאי לא יפקיענה בסודרין ור' יוסי מתיר והכי קאמרי ליה רבנן דר' יוסי הא מעשה דאנשי טבריא דתולדות חמה הוא ואשרי להו רבנן אמר להו

ההוא תולדות אור הוא *דחלפי אפיתחא דגיהנם אמר' רב חסדא
ממעשה

אחלל לעפערן לרבי שמעון דאמיר מללכא שאינא גריבא לגופא פטור עליה^א וארזך לומר לפי פירוש
הביצה צמחה ור"ת ב) הקשה לפירוש הקונטרס דמאי דמשני^ב בסמוך סתם גג לית ביה עפר אדרבה
שמה יחפור לגזור שמה יחפור במעוזה ויכסה^ג ועוד שמהלל בספרים ישנים מפני שמוז עפר ממנה
יחיו ומפרש ר"ת שמוז עפר שהוא מוקצה ממקומו כשהוחזק הביצה בתוך העפר וכבר רב יוסף טען
עפר מיחוח היינו שהוא מיחוח כל כך כשמניח הביצה מידו לפיכך נטמנת מעממה בתוך העפר ואינו
דקיה גג לית ביה עפר כל כך שיהלל בהטמין צמחיו לתחפית מעוזה לא תשיטין ועלפירוש זה הוא
הסבא איכא צמיח ערובא כגון ג' דלות ביה עפר שנה טעמן ליכא לממרר ושמא יוז איכא וכוונא
שייך יוז אלל קשה לרשב"א דקאמר בסמוך אלל למ"ד שמה יוז עפר לגזור ולהאי פירוש אלל
ליחמר יוש ליישב דמשום דכל איסורי דרבנן הם גזירה אטו דאורייתא נקט האי לישנא ועוד פ
ממקומו והיו חופר שהוא תולדה דחורב^ד אפילו צעפר מיחוח כגון חול ואבן דרכים בדמוכה
כמישה צעפר מיחוח והא קעביד גומא אלמא צעפר מיחוח שייך נמי גומא והא דקאמר הכא
מיחוח כשמניח ביצה עליו נשקעת מאליה דבההוא ודאי לא שייך חורב וקשה לפי דלמאי פלי
עפר מדקאמר אלל למאן דאמר שמוז יוז משמע דלרבי יוחא יוש לומר דרבה סבר דלא
ונשאר מהם חול גומא לא צמחית ביצה לא שייך גומא לפי שאין

איכא בינייהו עפר תיחוח. פירש בקונטרס דצעפר תיחוח לא שיילא גומא והא דמשמע בב
 נרץ לומר לפי דהתם איירי שיש מעט עפר תיחוח וסבצו קרקע קשה דכשמסיר
 הכא כשים עפר תיחוח הרבה כשיעשה גומא אינה מתקיימת כי דופני הגומא יפלו ולא יזי
ואין מוגהין ביצה על גבי סיד רותח. קשה אלמפלגי בין מולדות חמה למולדות האור לפי
 לחול ואבך דרכים וגו דלית ביה עפר ולמ"ד דשמא יטמין ברמך אחי שפיר דמפלגין
 הטמנה אבל במולדות חמה גופייהו לא מני למיפלג אלא בין דרך הטמנה לשלא כדרך הטמנה שמנ
 מגלגלו על גבי שרי: **ואם** ל"מ"ד שמא יזי וכו'. וא"ת לרב סוף מי לית ליה גזירה שמנ
 להטמין דעבר המוסקין הכל"א ויש לומר דמצטודי מי איכא למיגור שמא יטמין ברמך ושמן ירחה ל
 לבשל בממי חמה ויחוש דלימא אחי לעבד בממאי אור שבת וא"ת הא אסרינן במשחיה להטמין
 ויש לומר דהני מיני דעבר המצושל איכא למיחש שמא ירמח אבל בישול גמור כי הכא לא

של שנה שעברה. וקוראים ה**אימפנין**. שם דג שאוכלין אותו ממחמת מלחו על ידי הדמה בחמין והבן אשיליו הדמה נמי לא שזור שומרין עליו חמין וזו בשולו דקמין מתסבת שבת שדחתו וזו היא מנר מנלמחו [בפצה טו:ד] **הדור הבור**. חמין צו מיס. **שרית** יפס לתור מזה מיס ריש [לשחמר וישטענען] וזו יתמו ולקמן טפ:ו **רביצ**. אפר העשורנ במחלס [לפיל דל:ז] **שרית**

לפ.

א * מיי פכ"ב מהל' שבת
ה"ח סמ"ג לאוין סה
טוש"ע א"ח סימן שיח
סעיף ד:
יג א ב מיי פ"ט מהל'
שבת הלכה ג ופכ"ב
הלכה ט סמג לאוין סה
טוש"ע א"ח סימן שיח
סעיף ג:

רבינו חננאל

גלגל מאי. אמר רב יוסף
לגלי חייב חטאת בענין
מלצא ישי' כקוליס
ואיפסין שהדחתן
גמר מלאכתן: ואלא
פיקענה בתוויין ורי'
יסי' מתיר ואימא רב
תמן [בהכה] כי לא
מליג דשרין בתרלדות
אדור כלל עמלא לא
פליגי [אדורין] כי פליגי
בתרלדות מה' ח'ק
גזירין תרלות מה' סבר
תרלות אדור ו' יסי' סבר
לא גזירין. ואמרו ליה
רבנן רבבי יסי' והא
משעשע ששעו אנשי
טבריא תרלות חמה אדור
אסרי להו רבנן לאנשי
טבריא. [אנשי דדחי' ח'
טבריא]

ליקומי רש"י

[שייך לדף לח:]

[illegible]

כָּשׁ שְׁבַח בַּחמִין.
לְוֹמַר שֶׁנֶּחֱסֵל שׁוּרִין
אוֹתוֹ בַּחמִין. כִּי שִׂיחָא
נִמּוֹת. וּבְכָּ שְׁבַח בַּחמִין.
כִּי שְׁבַח בַּחמִין. כְּוֹן נִשְׁתַּיֵּשׁ
שְׁאוּכְלִין אוֹתוֹ מִן עַל יְדֵי
הַדֶּמָּק. מִדִּירִין אוֹתוֹ.
וְלֹא אִמְרִינן זֶה גִּישׁוּלֵיהּ
אֲבָל לֹא שׁוּרִין. חוּץ מִן
הַמִּיּוֹחַ יִשְׁן. דְּג מִלִּית
וְנֶאֱכָל כְּמוֹ שֶׁהוּא מִי אֵלֶּא
שֶׁ בְּרִיעֵיהּ. כְּלִי מֵלֵא מִיִּם
וְנִדְרָה מִטְּ:

גמרא

עין משפט
גר מצוה

דבינו חננאל

72 | ב | שני פנים

ה' דבצונן

— — —

דר' עקיבא

ים בפרק הנודר

ומי דע"י

וַיִּשְׁמְעוּ אֲנָשֵׁי חֶבְרֹון וַאֲסָרוּ אֹתָם בְּמִלָּה וַיִּמְנוּנָה מִבְּנֵי
דָּבִיד הַמּוֹסִיף הַבֵּל. וְאִתּ מֶה לָּרִיךְ לְמִילָךְ מִמַּעֲשֵׂה
מַתְנִי הָיָה לְדָוִד כּוֹמֵנִין דְּדָבִיד הַמּוֹסִיף הָעַל צִפְרָק
ד' מו: וְשֵׁם) וּמַצֵּעַ" אִיירִי דְּמַשְׁחִסְכִּיהָ אִפִּי" דְּדָבִיד

להשתתף בהן כל
גופו בין בחמין וב
בצונן מותר אמר
מעשה דאנשי טבר
י מחלוקת בקרקע
יוחנן הלכה כרבי
מאי כללא דאמר
מוצא שנים חלוק
שאף על פי שר
אין הלכה כדבר

שיעור לרגליו אצל לאורך כל גופו לא והיינו ט

וגזרו על הזיעה צו"ט כמו בשבת * כדאמר צ

בצונן. נראה לר"י דהיינו אפי' תמין שהוחמו מט

(ושם) מה חמי טזריח חמין אף מי מערה חמין

י בר חנה^י הלכה בר' יהודה. אע"ג דר' יוחנן

ווא דפרייך צתה הכי ווימא מר הנכה כרצן גמ

אשר לא יאמר אדם אחר

במל"ה הטמנה, נאסרה הטמנה בדבר המוסיקה הכל להא מצע"נ
נחנו שם הקילון ומפני שהלוגין מתחממין בך ואע"ג דממילא אסור:
לפי' צויהו. לסיילין שלהן שחזרו בהן: ראויין לשתיה. דמחיס להו
לשמיה ואי צעי רוחך בהן פניו: להשתתף. שנותן על גופו ומשתתף:

עסקינן והאי תנא הוא דתניא (א) לא ישתטף אדם

... and the fact that the ...

מלכנו משה רבינו עמוס ופניו יאיר ופניו יאיר:

המחברת מודה כי היא לא יודעת להעריך את חשיבות המחקר הזה, אך היא מאמינה כי הוא יעשה זאת.

הא' אוסר אפי' לונן ומסתמא צהנך חמין אסיר ר' יהודה ועוד דמסר

דיעצד ח'ין נכתחילה לא מכלל דלהשתמך חפ'י' נכתחילה מני ר"ש

יִהְיֶה הַלֵּכָה כַּתָּם מִשְׁנֵה⁶ הַבָּא מִשּׁוּם דַּר' יְהוּדָה מְכַרְיֵעַ הוּא חֵין הַ

דהוה ליה מכריע וי"ל דסתם דהבא גריע מההוא סתם דהבא כ

רִיב"א וכו' לשון הוֹאִיל ורמזי לאו דוקא דדוקא חס עשה מהן וכו'):: בא"ד דהא לית

[illegible]

10. **התאחדות העובדים** – 100,000,000 ₪

החלטה 10

ומהר"מ מפרש דחמ

11-211-2111

גזית ורשה

גזירת חמין: [7 ע

ומרע

עין משפט
נר מצוה

מו א ב מיי פ"ב מ"ג
שנת הלכה טו מ"ג
ש"פ א"ר סימן שא ספיף

תת:
מו ד מיי פ"ט שס
הלכה ט"ט מ"ג מ"ג
טו"ש שס ספיף ל:
מו א מיי פ"א מ"ג
שנת הלכה כח סמג
שס טו"ש א"ר סימן שס
ספיף ב:
מו ז מיי וסמג שס
טו"ש שס טו"מין שנת
ספיף ג:
ז ח מיי שס:

זא ב מיי שס הלכה ל
טו"ש א"ר סימן
שס ספיף ג:
זב י מיי שס הלכה טט
טו"ש א"ר סי ס' שא
ספיף מו סג"ה:
זג ב מיי שס הלכה לא
סמג שס טו"ש א"ר
ס' שס ספיף טו:
זד ב מיי וסמג שס טור
טו"ש א"ר סימן של
ספיף י:
זה ב מיי פ"ב שס הלכה
כו:

ליקוטי רש"י

[גדפס ברוך קמח]

רבינו חננאל

לרחוק בחמין אסור.
והשתתף בחמין נמי
אפי' כל גופו מותר כריש
התניא לא ישתתף אדם
בין בחמין בין בצונן
יהודה אומר בחמין אסור
ובצונן מותר. אע"פ
התנין סתמא כריש
לית הלכתא כוותיה
דהא בפירוש נמי תנין
סתמא כוותיה (לעיל ב'
לה). מעשה שעשו אנשי
טבריא כו' (ב' ואצ"ג)
דאמר עולא הלכה כאנשי
טבריא אמר ליה רב
נחמן הברינהו
לפלונייהו אנשי טבריא)
ואוקימנא כריש ועסקי'
בגמרי' אמר רבה בר בר
חנה אי"ר יוחנן הלכה
כרבי יהודה ודקי' רב
יוסף על רבה בר בר חנה
ואיל' בפירוש שמינא לך
דהלכתא כו' יהודה או
מכללא אמרתיה א"ל
בפירוש שמינא ליה
וכיון דספק ר' יוחנן
בפירוש הלכה כו' יהודה
כוותיה עבדינן: ומסתתפג
אפי' בעשר אלונגות
ולא יביאם בידו.
ואע"פ שאין בהם מים
מוביין דכיון דחת הוא
דלאא מינשי ועבדי
לחמיא אבל אם היו בי"א
הרבה אפילו אם
מסתתפין כולן באלונגות
אחת והיא שרור' במים
אין דרכים ניהו מדברי
התורה אלו אחו ליה
חסיטה. ומותר להביאה
בדים בחצר או מן הגג
וכדומה לו מקום שמותר
לו לטלטל: אוליידין.
הם השמשות בני אדם
הגוססין במרחץ והן
שחורין בזהם שותן
יטמאו לונגותיו זו
שבתה וזמם. א"ל
אבל לרב יוסף והלכתא
כיון כו' והלכתא כי הא
דאי' חייא בר רבה אי"ר
יוחנן הלכה מסתתפג אדם
באלונגות ומביאה בידו
לתוך ביתו. ומקשינן:

עלה האי' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן מסתתפג אדם אפילו בעשר אלונגות ולא יביאם בידו. ומפקי' מתני' ר' יוחנן לא אתני לה סתמא אלא כבן חנינאי מתני לה בתלמוד אי' בפ' כירה ר' חנניה בן עקיבא התיי' הבאת לונגותי: סביתא. אי' אבין בר רב חסדא אי"ר יוחנן צריך לקשר ב' ראשיה לטעה אי' חייא בר אבא אי' יוחנן לטעה מכסתים. וכן זה שאמר רבא לבני מחזא כי מעבריתו מני דבני חילא שרביבית להו לטעה מכסתים

שלא להראות משא כבתי: פי' דהא קן של נשים כשמביאין להן האוליידין לתוך האוליידין שרביבית להו לטעה מכסתים

ומפאה: ומדאי דפרוהא. יין של פרוגיתא הוא שם מקום. ומאי דרמיטין. גם הוא שם מקום כלומר יין של דיומסת טובים וכן ועיבין נמשך לב שותה אותו כהן ואינו רוצה להניחם ומתאחר שם ואותן מקומות אין בהן בן תורה ומתאחרת שם מן הרבה מתקפת ושבח תלמודו. אבל לא מתגדין. גידיו זה הוא חיכוך כבלי כי הא דתנן רבנן אין גורדין במגרת בשבת ושביאי' א"ר חזי רגילי מלוכלכות בטיט ובצואה גורר כדרכו ואינו חושש בר שמואל בר יהודה עבדא ליה אימיה מגררתא דכספא להתחכן כה: אין יורדין לקדומא. ס"א לפלומא פ' בקעה ויש שם מים ותחתיו טיט כמו טפל ואם יביקע ויטבט בו אינו יכול לעלות על שפתכבצין הרבה בי"א ומעלין אותו משם. יש מי שאומרים הרוחץ באותה בקעה מצטנן ואותן המים משלשלין בני מעיו (ז' וזה פ' ביקא. פ' אפיקטויזין. קיא. אמר רבה בר בר חנה אי"ר יוחנן לא שנו אלא בסם שהוא אסור אבל ביד מותר. ואין מעצבין את הקטן כו'. פי' מושכין אביוו של קטן ומיישב בידו תולית' של שזירה אחת על חברתה והיו יצויבו מלשין עצבון: לפורי' ניקא. לחבר אברים של תינוק וכדומהם רחבד' ולפי'ן: ואין מחזירין את השובר אמר רב הונא בגדתא אמר שמואל

קמוז:

רתניא א"ר כשהיינו צמודין תורה כו'. מסתמא יחידה היה שלא היה אלא אחד מתלמידיו עמו כשהיה רוחץ כדמניא צמקוס

שנהגו (פסחים דף נה.) שלא ירחוץ תלמיד עם רבו ואם היה רבו צריך לו מותר ומסתמא ר"ש לא היה צריך אלא לאחד כשהיה רוחץ וכשהיו שצים לציתם היה התלמיד נושא האלונגות צפני עממ"פ שר"ש לא היה נושאה עמו דהא ס"ל שחיד מותר להציאה ולא חיישינן לסמיטה והא דקאמר היינו ר"ל כל אחד ואחד צפני עממו כשהיה מגיע יומא לשמש רבו ועליל צפ' כירה (דף מ:): גרסינן מעשה בתלמיד של ר' מאיר שנכנס אחריו לצית המרחץ ויש ספרים דגרסי' תלמידיו ואינו^ל ונכלל הספרים גרסי' לקמן צפרק שזאל (דף קנא:): תלמידו. מ"ר:

צריך לקשר שני ראשיה צמטת. בגיטין צפ' המקין (דף עג.) מפרש דסכניתא הוא צמד דק דלמרינן ט' סוכני ומומר כי אמנוהו ופלגא דלמנוהו ומשום הכי צריך לקשר שני ראשיה למטה שלא יפריחנו מעליו הכות ואמי לאחיו או משום דנראה כעץ משוי לפי שאול דק מאלד ואינו נושא מלגוש אלא"כ נראה קשור: **אין מעצבין את הקטן.** פירשנו צריש כל הכלים (פ' ד' קכ"ד ד"ה פסוי):

הדרן עלך חבית

גמ' דלדשהתתף. שופכן על גופו דלדו דרך רחיה היא שרי לכתחילה אפי' צמקין: סיפא. אכל עשרה בני אלדס כו': ומוניחה בחלון. הסמוכה לכותל המרחץ: צאלידין. צלנים: על' אותו דבר. סמיטה: הא רבי והא ריש כו'. הכי כל אלו שממירין: מוחדר צנג בו. ר"ש

לדשהתתף כל גופו אפי' לכתחילה שפיר דמי מני ר"ש היא ^ה רתניא לא ישתתף אדם בין בחמין בין בצונן דברי ר"מ ר"ש מתיר ר' יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר: ונסתתג אפילו בעשר אלונגותיו: רישא רבותא קמ"ל וסיפא רבותא קמ"ל רישא רבותא קמ"ל דאפילו הגי דלא נפישו בהו מיא כיון דחד הוא אתי לידו סחיטה וסיפא רבותא קמ"ל אפילו הגי דנפישו בהו מיא כיון דרבים ניהוו מדכרי אהרדי: ^ה תנו רבנן מסתתג אדם באלונגות ומניחה בחלון *ולא ימסרנה לאוליידין מפני שחשודים^ה על' אותו דבר רבי שמעון אומר מסתתג באלונגות אחת ומביאה בידו לתוך ביתו אומר ליה אביי לרב יוסף הלכתא מאי אומר ליה הא ר' שמעון הא רבי הא שמואל הא ר' יוחנן ר' שמעון הא דאמרן רבי ^ה רתניא אומר רבי כשהיינו צמודין תורה אצל ר' שמעון בתקוע היינו מעלין שמן ואלונגות מחזר צנג ומגנן לקרפץ עד שהיינו מגיעין אצל מעין שהיינו רוחצין בו שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל מסתתג אדם באלונגות ומביאה בידו לתוך ביתו ר' יוחנן דאמר ר' חייא בר אבא אי"ר יוחנן ז' הלכה מסתתג אדם באלונגות ומביאה בידו לתוך ביתו ומי א"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן ^ה הלכה כסתם משנה ותנן ונסתתג אפילו בעשר אלונגות לא יביאם בידו שהוא כבן חנינאי מתני לה א"ר חייא בר אבא אר"י האוליידין מביאין בלרי נשים לבי בני ובלבד שיתכסה בהן ראשן ורובן י סביתא (ב' צריך לקשר ב' ראשיה למטה א"ר חייא בר אבא אי"ר יוחנן צמטת מכתפיים אומר להו רבא לבני ^ה מחזא כי מעבריתו מאני לבני חילא שריביו בהו למטה מכתפיים: סכין וממשמשין: ת"ר י סכין וממשמשין בבני מעיים בשבת ובלבד שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול' היכי עביד ר' חמא בר חנינאי אומר סך ואח"כ ממשמש ר' יוחנן אומר י סך וממשמש בבת אחת: י אבל לא מתעמלין: א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן י אסור לעמוד בקרקעיתה של דיומסת מפני שמעמלת ומרפא אומר רב יהודה אמר רב כל ימיה של דיומסת עשירים ואחד יום ועצרת מן המעין איבעיא להו עצרת (בתחלה^ה) להאי גיסא או להאי גיסא ת"ש דאמר שמואל כולוהו שקייני ^ה מדיבחא ועד עצרתא מעלו דילמא התם הוא דכמה דקדיר עלמא מעלי אבל הכא משום הבלא הוא כיון^ל דחמים עלמא מפי מעלי אומר רבי חלבו חמרא דפרוגיתא ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם ^ה אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה כי הדר אתא קם למיקרי בספרא בעא למיקרא ^ה החדש הזה לכם * אמר החרש היה לבם בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה והיינו דתנן ^ה ר' נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה ואל' תאמר שהיא תבא אחרך שחברך יקיימוה בידך ואל' בינתך אל' תשען ^ה תנא לא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו ואמרי לה ר' אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו ר' נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה: אבל לא מתגדין: ת"ר ^ה אין גורדין במגרת בשבת רשב"ג אומר ^ה אם היו רגליו מלוכלכות בטיט ובצואה גורר כדרכו ואינו חושש רב שמואל בר יהודה עבדא ליה אימיה מגררתא דכספא: אין יורדין לקדרימא וכי"ז: מאי טעמא 'משום פיקא: ואין עושין אפיקטויזין בשבת: אומר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ^ה לא שנו אלא בסם אבל ביד מותר תניא רבי נחמיה אומר ^ה אף בחול אסור מפני הפיקא אוכלין ואין מעצבין את הקטן: אומר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ^ה לפרפי יוקא בשבת שפיר דמי והאנן אין מעצבין התם י בחומרי שדרה דמיחזי כבונה: ואין מחזירין את השבר: אומר רבי חנא ^ה בגדתא אמר שמואל

גמ' דלדשהתתף. שופכן על גופו דלדו דרך רחיה היא שרי לכתחילה אפי' צמקין: סיפא. אכל עשרה בני אלדס כו': ומוניחה בחלון. הסמוכה לכותל המרחץ: צאלידין. צלנים: על' אותו דבר. סמיטה: הא רבי והא ריש כו'. הכי כל אלו שממירין: מוחדר צנג בו. ר"ש

לדשהתתף כל גופו אפי' לכתחילה שפיר דמי מני ר"ש היא ^ה רתניא לא ישתתף אדם בין בחמין בין בצונן דברי ר"מ ר"ש מתיר ר' יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר: ונסתתג אפילו בעשר אלונגותיו: רישא רבותא קמ"ל וסיפא רבותא קמ"ל רישא רבותא קמ"ל דאפילו הגי דלא נפישו בהו מיא כיון דחד הוא אתי לידו סחיטה וסיפא רבותא קמ"ל אפילו הגי דנפישו בהו מיא כיון דרבים ניהוו מדכרי אהרדי: ^ה תנו רבנן מסתתג אדם באלונגות ומניחה בחלון *ולא ימסרנה לאוליידין מפני שחשודים^ה על' אותו דבר רבי שמעון אומר מסתתג באלונגות אחת ומביאה בידו לתוך ביתו אומר ליה אביי לרב יוסף הלכתא מאי אומר ליה הא ר' שמעון הא רבי הא שמואל הא ר' יוחנן ר' שמעון הא דאמרן רבי ^ה רתניא אומר רבי כשהיינו צמודין תורה אצל ר' שמעון בתקוע היינו מעלין שמן ואלונגות מחזר צנג ומגנן לקרפץ עד שהיינו מגיעין אצל מעין שהיינו רוחצין בו שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל מסתתג אדם באלונגות ומביאה בידו לתוך ביתו ר' יוחנן דאמר ר' חייא בר אבא אי"ר יוחנן ז' הלכה מסתתג אדם באלונגות ומביאה בידו לתוך ביתו ומי א"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן ^ה הלכה כסתם משנה ותנן ונסתתג אפילו בעשר אלונגות לא יביאם בידו שהוא כבן חנינאי מתני לה א"ר חייא בר אבא אר"י האוליידין מביאין בלרי נשים לבי בני ובלבד שיתכסה בהן ראשן ורובן י סביתא (ב' צריך לקשר ב' ראשיה למטה א"ר חייא בר אבא אי"ר יוחנן צמטת מכתפיים אומר להו רבא לבני ^ה מחזא כי מעבריתו מאני לבני חילא שריביו בהו למטה מכתפיים: סכין וממשמשין: ת"ר י סכין וממשמשין בבני מעיים בשבת ובלבד שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול' היכי עביד ר' חמא בר חנינאי אומר סך ואח"כ ממשמש ר' יוחנן אומר י סך וממשמש בבת אחת: י אבל לא מתעמלין: א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן י אסור לעמוד בקרקעיתה של דיומסת מפני שמעמלת ומרפא אומר רב יהודה אמר רב כל ימיה של דיומסת עשירים ואחד יום ועצרת מן המעין איבעיא להו עצרת (בתחלה^ה) להאי גיסא או להאי גיסא ת"ש דאמר שמואל כולוהו שקייני ^ה מדיבחא ועד עצרתא מעלו דילמא התם הוא דכמה דקדיר עלמא מעלי אבל הכא משום הבלא הוא כיון^ל דחמים עלמא מפי מעלי אומר רבי חלבו חמרא דפרוגיתא ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם ^ה אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה כי הדר אתא קם למיקרי בספרא בעא למיקרא ^ה החדש הזה לכם * אמר החרש היה לבם בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה והיינו דתנן ^ה ר' נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה ואל' תאמר שהיא תבא אחרך שחברך יקיימוה בידך ואל' בינתך אל' תשען ^ה תנא לא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו ואמרי לה ר' אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו ר' נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה: אבל לא מתגדין: ת"ר ^ה אין גורדין במגרת בשבת רשב"ג אומר ^ה אם היו רגליו מלוכלכות בטיט ובצואה גורר כדרכו ואינו חושש רב שמואל בר יהודה עבדא ליה אימיה מגררתא דכספא: אין יורדין לקדרימא וכי"ז: מאי טעמא 'משום פיקא: ואין עושין אפיקטויזין בשבת: אומר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ^ה לא שנו אלא בסם אבל ביד מותר תניא רבי נחמיה אומר ^ה אף בחול אסור מפני הפיקא אוכלין ואין מעצבין את הקטן: אומר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ^ה לפרפי יוקא בשבת שפיר דמי והאנן אין מעצבין התם י בחומרי שדרה דמיחזי כבונה: ואין מחזירין את השבר: אומר רבי חנא ^ה בגדתא אמר שמואל

הלכה

גמ' דלדשהתתף. שופכן על גופו דלדו דרך רחיה היא שרי לכתחילה אפי' צמקין: סיפא. אכל עשרה בני אלדס כו': ומוניחה בחלון. הסמוכה לכותל המרחץ: צאלידין. צלנים: על' אותו דבר. סמיטה: הא רבי והא ריש כו'. הכי כל אלו שממירין: מוחדר צנג בו. ר"ש לטעמיה דלאמר צעירובין (דף עד.) אחד גגות אחד תצירות וא' קרפיפות כולן רשות אחת הן לטלטל מזה לזה ואפילו של עגלים הרצה: עד שהיינו מגיעין בו. ומסתמא לא היו מניחין אותה על המעין צמקוס הפקר: בבן חבניאי מתני לה. דברי בן חננאל מסיים זה ולאו סתמא: האוליידין. צלנים: מביאין בלרי נשים. קדינים שהנשים מסתתפגין זהם מותר להציאן דרך מלגוש לצית המרחץ: סביתא. סודר גדול ו^ל שחליו לו צין כחפיו וכלשו עטוף צ: צריך לקשור שני ראשיה. זה בזה שלא תפול מלגשו: שני מעבריתו מאני לבני חילא. כשתציאו בגדי הטובדי כוכבי' בני החיל המוטלי' עליכם לשמשן ואחס מציאליס להס צצנת דרך רשות הרצים: שריביו בהו צמטת מכתפיים. שלא יהיו שוליים מוחסים כשתפוסם כאלו משוים למטה שיהא נראה לצנש: סך ואח"כ ממשמש. [דקסנר^ל] צחול ממשמש ואחר כך סך: דיומסת^ל. שם נהר שממיו מלוחים: שבעמלת. מחממת: ומרפא. שהטיט מלוח: ב' ימיה. ימי רפואתם: דהאי גיסא כו'.

מתחלת הימם או צנוף: שקייני. משקין לרפואה: מדבחא צעצרת. אלמא עלתה צנוף: חמרא דפרוגיתא. שם מלינה שיינה משנות: קפחו עשרת השבטים. שהיו צעלי הגאה ועסוקים כך ולא היו עוסקים צמורה ויאלו למצותיה רעה: דהתם. לפרוגיתא ודיומסת: אימשיך בתרייהו. אמר היין והרמלה: איעקר תלמודיה. נעקר תלמודו ושכמו: המרס היה לבס: היו גולה צמקוס תורה. אם ת"ס אחת אל' תשצ אלף צמקוס ת"ס תצריך ואל' תאמר תלמודי"ס^ל הם יצאו אלי ודי לי צכך כלל האיה גולה: שחברך וקיימוה בידך. שחא' רגיל אללס וכשתשנה מסכת אחת וחס אחרת תשעמנה ותחא סדורה צפין ואל' תשחכת הימנה^ל: וא' בינתך א' תשען. לומר חס גדול אינו חזקן דלשחמור פרק זה וזו מסכת זו לא תשחכת חברתה ממני: מגררת. אשעריי"ל ואדס^ל מגרר זה: מגררתא דכספא. לשנת: משום פיקא. טיט של אותו נהר ממחלין^ל ועגרי האדס מישורין צמים כשהוא נופל ואמי לדי סמיטה: אלא כהם. דמני לרפואה וגזירה 'ששום שחיתק סמיטה^ל: אבל ביד. להכניס יד לתוך גרזנו עד שיקא מותר: מפני הפסד אוכלין. צנמעיו ומתוך כך הוא רעז ומזרז ואוכל: צפופי. אלונגותי"ל כמו שעשו' לקטן שמישיצו צצניו ולא יתעקס: בחומרי שדרה. חולית של שדרה שתפסקה אחת מתן ואלאמן ומן קמיי"ר דאי ציוס ליה (ס' אמרי' (לעיל דף קט:)) כל האמור צפ' מוכסה דיוקאל' עושין למיה צצנת:

הלכה

גמ' דלדשהתתף. שופכן על גופו דלדו דרך רחיה היא שרי לכתחילה אפי' צמקין: סיפא. אכל עשרה בני אלדס כו': ומוניחה בחלון. הסמוכה לכותל המרחץ: צאלידין. צלנים: על' אותו דבר. סמיטה: הא רבי והא ריש כו'. הכי כל אלו שממירין: מוחדר צנג בו. ר"ש

לדשהתתף כל גופו אפי' לכתחילה שפיר דמי מני ר"ש היא ^ה רתניא לא ישתתף אדם בין בחמין בין בצונן דברי ר"מ ר"ש מתיר ר' יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר: ונסתתג אפילו בעשר אלונגותיו: רישא רבותא קמ"ל וסיפא רבותא קמ"ל רישא רבותא קמ"ל דאפילו הגי דלא נפישו בהו מיא כיון דחד הוא אתי לידו סחיטה וסיפא רבותא קמ"ל אפילו הגי דנפישו בהו מיא כיון דרבים ניהוו מדכרי אהרדי: ^ה תנו רבנן מסתתג אדם באלונגות ומניחה בחלון *ולא ימסרנה לאוליידין מפני שחשודים^ה על' אותו דבר רבי שמעון אומר מסתתג באלונגות אחת ומביאה בידו לתוך ביתו אומר ליה אביי לרב יוסף הלכתא מאי אומר ליה הא ר' שמעון הא רבי הא שמואל הא ר' יוחנן ר' שמעון הא דאמרן רבי ^ה רתניא אומר רבי כשהיינו צמודין תורה אצל ר' שמעון בתקוע היינו מעלין שמן ואלונגות מחזר צנג ומגנן לקרפץ עד שהיינו מגיעין אצל מעין שהיינו רוחצין בו שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל מסתתג אדם באלונגות ומביאה בידו לתוך ביתו ר' יוחנן דאמר ר' חייא בר אבא אי"ר יוחנן ז' הלכה מסתתג אדם באלונגות ומביאה בידו לתוך ביתו ומי א"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן ^ה הלכה כסתם משנה ותנן ונסתתג אפילו בעשר אלונגות לא יביאם בידו שהוא כבן חנינאי מתני לה א"ר חייא בר אבא אר"י האוליידין מביאין בלרי נשים לבי בני ובלבד שיתכסה בהן ראשן ורובן י סביתא (ב' צריך לקשר ב' ראשיה למטה א"ר חייא בר אבא אי"ר יוחנן צמטת מכתפיים אומר להו רבא לבני ^ה מחזא כי מעבריתו מאני לבני חילא שריביו בהו למטה מכתפיים: סכין וממשמשין: ת"ר י סכין וממשמשין בבני מעיים בשבת ובלבד שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול' היכי עביד ר' חמא בר חנינאי אומר סך ואח"כ ממשמש ר' יוחנן אומר י סך וממשמש בבת אחת: י אבל לא מתעמלין: א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן י אסור לעמוד בקרקעיתה של דיומסת מפני שמעמלת ומרפא אומר רב יהודה אמר רב כל ימיה של דיומסת עשירים ואחד יום ועצרת מן המעין איבעיא להו עצרת (בתחלה^ה) להאי גיסא או להאי גיסא ת"ש דאמר שמואל כולוהו שקייני ^ה מדיבחא ועד עצרתא מעלו דילמא התם הוא דכמה דקדיר עלמא מעלי אבל הכא משום הבלא הוא כיון^ל דחמים עלמא מפי מעלי אומר רבי חלבו חמרא דפרוגיתא ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם ^ה אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה כי הדר אתא קם למיקרי בספרא בעא למיקרא ^ה החדש הזה לכם * אמר החרש היה לבם בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה והיינו דתנן ^ה ר' נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה ואל' תאמר שהיא תבא אחרך שחברך יקיימוה בידך ואל' בינתך אל' תשען ^ה תנא לא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו ואמרי לה ר' אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו ר' נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה: אבל לא מתגדין: ת"ר ^ה אין גורדין במגרת בשבת רשב"ג אומר ^ה אם היו רגליו מלוכלכות בטיט ובצואה גורר כדרכו ואינו חושש רב שמואל בר יהודה עבדא ליה אימיה מגררתא דכספא: אין יורדין לקדרימא וכי"ז: מאי טעמא 'משום פיקא: ואין עושין אפיקטויזין בשבת: אומר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ^ה לא שנו אלא בסם אבל ביד מותר תניא רבי נחמיה אומר ^ה אף בחול אסור מפני הפיקא אוכלין ואין מעצבין את הקטן: אומר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ^ה לפרפי יוקא בשבת שפיר דמי והאנן אין מעצבין התם י בחומרי שדרה דמיחזי כבונה: ואין מחזירין את השבר: אומר רבי חנא ^ה בגדתא אמר שמואל

הגהות וציונים

[א] נחשורין לטוטה ונחנין אותה לאחרים. ערוך [ע"ש] (גליון): [ב] בדיוסים החדשים מחקורו וכן ליתא בבתי' (דקמ"ג) [ג] תחי' כבוד החמים (וכניה שר, דקס"ט) [ד] תיבת יוכי' לכבודה מדרת: [ה] הונג כן במקום "דקס"ד שברפרי: [ו] ובישעיה כת, א' גרס ומאי דדורוספקית וכן גרס רד"ק [ז] (גליון): [ח] תיבות "חבירך" ו"תלמידים" נוספו ע"פ מהרש"ל וכניה בבתי': [ט] בבתי' דרפרי' הימין: [י] וכתב הרא"ש שאדם: (פי' יד) לפירוש רש"י הוא מלשון פיק בדיקים נחום ב. יא) (מהרש"ל):

[כ] נדצ"ל בפני עצמו ור"ל התלמיד לבדו (באה"מ) ובדפרי' עצמי': [ל] יתר נבון ואינו (ביש'): [מ] ובגיטין אי' סיבג והומם] (גליון): [נ] ושיין לעיל במשנה (גליון): [ס] בדפרי' "בשילהי במה אשה" ולפינו ע"פ מהמורש"א עיי"ש:

חזקן שלמה על רבינו חננאל (ב' מלריה נראה דמיתת ופ"א עד פתניהו לטליתיה אפי' טבריא שייך לנאן פתס סוסיא עדימן וד"ק: פי' ערוך ערך פלס א':

מסורת הש"ס
עם הדוספות

[א] לעיל לט: [ב] עירובין פה. ע"ש, [ג] עירובין לא [נמנות ע"ב], [ד] [לעיל מ. וס"ג], [ה] [פי' פירש"י עירובין סג. ד"ה מחזא ונדש"י פסחים ה. ד"ה מחזא ונדש"י כ"מ נט. עיר שס טו. ד"ה אוללאל דמחלח] ועיין גיטין ו צ"א ובספורה הש"ס שם, [ו] סנהדרין קא, [ז] לעיל קלח. ושי', [ח] פסחים דף נח: [ט] דלד"י ספי"ד, [י] אלות פי' משנה י"ד, [יא] עירובין יג: ע"ש, [לב] [מוסף פקד י"ז], [לג] [לעיל סו: ע"ש], [לד] [ע"פ"ש רש"י צמות נד: ור"פ פירש"י צינמות נד: ד"ה צנדחלה], [לז] לעיל גג ע"ב.

הגהות הב"ח

[א] גמרא סביתא אמר ר' אבין בר רב חסדא אי"ר יוחנן צריך לקשר שני וכו' ואמר ר' חילא: [ב] רש"י ד"ה בחומרי וכו' ציוס ליה הא אמרינן. י"ב סוף פ' מפני ע"ש צרש"י שפי' דלפופי הוא על ידי מגורות ופסקיות:

גליון הש"ס

גמ' דלדשהתתף. שופכן על גופו דלדו דרך רחיה היא שרי לכתחילה אפי' צמקין: סיפא. אכל עשרה בני אלדס כו': ומוניחה בחלון. הסמוכה לכותל המרחץ: צאלידין. צלנים: על' אותו דבר. סמיטה: הא רבי והא ריש כו'. הכי כל אלו שממירין: מוחדר צנג בו. ר"ש

הגהות הב"ר

[א] רש"י סביתא סודר גדול. י"ב אלף הרמז'ס פי' קטן שאין מנסה רלשו ורזנו:

הגהות וציונים

[א] נחשורין לטוטה ונחנין אותה לאחרים. ערוך [ע"ש] (גליון): [ב] בדיוסים החדשים מחקורו וכן ליתא בבתי' (דקמ"ג) [ג] תחי' כבוד החמים (וכניה שר, דקס"ט) [ד] תיבת יוכי' לכבודה מדרת: [ה] הונג כן במקום "דקס"ד שברפרי: [ו] ובישעיה כת, א' גרס ומאי דדורוספקית וכן גרס רד"ק [ז] (גליון): [ח] תיבות "חבירך" ו"תלמידים" נוספו ע"פ מהרש"ל וכניה בבתי': [ט] בבתי' דרפרי' הימין: [י] וכתב הרא"ש שאדם: (פי' יד) לפירוש רש"י הוא מלשון פיק בדיקים נחום ב. יא) (מהרש"ל):

שבת קמו

הגדול ז"ל פירש דמדאורייתא מישרא שרי מטעם מתוך, דרחיצת כל הגוף שוה לכל נפש הוא, אלא מדרבנן הוא דנאסרו משום גזירת מרחצאות שיש בהם דברים האסורין אפילו ב"ט כגון סחיטת אלונטית (ע"י לקמן קמ"ז ע"א במשנה) וסיכת קרקע והדחת קרקע (ע"י לקמן מ' ע"ב), ולפיכך אסרוה בכלל איסור שבת: **אמר רב איקא בר חנניא להשתטף בהם כל גופו והאי תנא הוא וכו'.** ויש גורסים אמר רב איקא בר חנינא אמר רב. ופירש רש"י לעולם מתני' ב"ה היא ואסורין ברחיצה דקתני היינו להשתטף כל גופו, והיינו דקאמר כחמין שהוחמו בשבת, דאילו הוחמו בע"ש היה מותר להשתטף בהם כל גופו:

והאי תנא הוא. כלומר ר' שמעון שהוא מתיר בין בחמים בין בצונן:

דתניא לא ישתטף אדם כל גופו בין בחמים בין בצונן וכו'. פי' פלוגתייהו בחמין שהוחמו מע"ש ור"מ אוסר אפילו בצונן גזירה אטו חמים ור' שמעון מתיר אפילו בחמים כיון שהוחמו מערב שבת, דאילו בהוחמו בשבת אסיר וכדקתני מתני' דאוקימנא כר' שמעון:

ואמרין אמר רב חסדא מחלוקת בכלים. פי' שהרואה אותם חמין הרבה סבור שהוחמו בו ביום ואתי להחם חמין וכן בצונן אסרו בכלים דכיון דאורחא דמילתא להשתטף בצונן אחר רחיצה בחמים הרואה סובר שכבר רחץ בחמין בכלי דהוה תולדת האור:

אבל בקרקע דברי הכל מותר. ואפילו בחמים כיון שהוחמו מע"ש שהקרקע מחזיק חומו ולא אתו למימר שהוחמו בו ביום:

ופרכינן והא מעשה שעשו אנשי טבריה בקרקע הוה ואסרו להו רבנן. ק"ל מאי קא מקשה מאנשי טבריה דההיא כהוחמו בשבת הוא דחשיבי כדקתני מתני' בהדיא ורב חסדא לא קאמר אלא כשהוחמו מע"ש דומיא דפלוגתא דמתני'. ומפני כן פירש (רש"י) [רשב"ם] (מט) ז"ל דפלוגתא דמתני' כשהוחמו בשבת שהם אסורין ברחיצה להשתטף בהם כל גופו, והיינו דאמר רב חסדא מחלוקת בכלים אבל בקרקע דברי הכל מותר ואפילו בחמין שהוחמו בשבת, והיינו דפרכינן דהא מעשה שעשו אנשי טבריה בקרקע הוה ואסרוה להו רבנן משום שהוחמו בשבת. ואין פירוש זה נכון חדא דר' מאיר ודאי מדאסר בצונן אפילו בחמין שהוחמו מע"ש אסר וא"כ דכוותה איירי ר' יהודה בחמין שהוחמו מע"ש דהא מכריע עביד ליה תלמודא, ועוד בחמין שהוחמו בשבת מה לי בכלים מה לי בקרקע, ועוד דחמין שהוחמו בשבת ליכא מאן דשרי כלל ואפילו ליגע באצבע קטנה כי היאך יהנה במעשה שבת אדרבה אסורים למוצאי שבת בכדי שיעשו (ע"י לעיל י"ח ע"ב), וכולהו מתני' דסוגיין לא שרו אפילו פניו ידיו ורגליו אלא בחמין שהוחמו מע"ש, ועוד דר' יהודה אדמפליג בין חמין (מט) כצ"ל וע"י סה"ת סי' רל"ב:

לצונן ליפלוג בין חמין לחמין וליתני שחמין שהוחמו בשבת אסור וחמין שהוחמו מע"ש מותר. ועוד הקשו בתוספות דבפרק חבית (לקמן קמ"ז ע"א) תנן הרוחץ במי מערה ובחמי טבריה מסתפג באלונטית, ודייק בגמרא הרוחץ אין לכתחילה לא, ומי מערה חמין דומיא דחמי טבריה אבל להשתטף אפילו לכתחילה שרי ומני ר' שמעון היא, והא ההיא כשהוחמו מבעוד יום היא דומיא דחמי טבריה ואמאי מוקים לה כר' שמעון דהא אפילו כר' יהודה היא אלא על כרחין דפלוגתא דהני תנאי היינו כשהוחמו מע"ש אבל בהוחמו בשבת אפילו ליגע באצבע קטנה אסיר בהם לדברי הכל. והא דפרכינן לרב חסדא ממצשה (שעשה) [שעשו] אנשי טבריה אאוקימנא דרב איקא בר חנינא סמכינן דאוקמא למתני' כר' שמעון דוקא מכלל דלא אתיא כר' מאיר וכו' יהודה, ולהכי פרכינן היכי אמרת דבקרקע דברי הכל מותר דהא מעשה שעשו אנשי טבריה בקרקע הוה ואסרו להו רבנן דהיינו ר' מאיר ור' יהודה לאותם מים שהוחמו בחמי טבריה ואפילו הוחמו מע"ש דמתני' דשרינן מע"ש, כר"ש דוקא [הוא] דאוקימנא. וא"ת ומאי מקשי מדרב איקא בר חנינא לרב חסדא דרב חסדא אמר לך דמעשה שעשו אנשי טבריה כיון שבקרקע הוה דברי הכל היא דבשבת אסור ואם הוחמו מערב שבת מותר. י"ל דקים לן דההיא אוקימנא דרב איקא עיקר היא פי' דליכא מאן דפליג עלה כלל ואפילו רב חסדא לא חזינן דעביד בה אוקימנא אחריתי, וכל שכן למאן דגריס בה אמר רב איקא בר חנינא אמר רב דכיון דהיא רב פרכינן מינה. כן פירש רבינו הגדול ז"ל. והרב ר' משה בר יוסף ז"ל פירש בו בתוספות (ע"י תד"ה והא) פירוש אחר שאינו נכון:

אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב חסדא מחלוקת בקרקע אבל בכלים דברי הכל אסור. פי' והשתא אתיא שפיר דאוקימנא למתני' כר' שמעון דוקא דהא בקרקע פליגי ומתני' בקרקע היא:

מ"ה ס"ה

דף מ ע"א

ואי מכללא מאי דילמא הני מילי במתני'. [וא"ת] מי קאמר במשנתנו כל מקום קאמר (ע"י כתובות ק"ט ע"א). ותירץ הר"ם ז"ל דשאני הכא דסתם מתני' [דלא כוותיה ומסתברא דבזה] לא אמר, דהא ר' יוחנן הוא דאמר (לקמן מ"ז ע"א) הלכה כסתם משנה:

אמר ליה בפירוש שמיא ליה. וא"ת והא ר' יוחנן אמר הלכה כסתם משנה וסתם משנה כר' (יוחנן) [שמעון] אוקימנא. י"ל אמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן. כך תירץ הרב בעל התרומות זצ"ל (סה"ת סי' רל"ב). אבל הנכון בזה מה שתירץ רבינו (הגדול) ז"ל והרמב"ן ז"ל, דבפרק החבית (לקמן קמ"ז ע"א) איכא סתמא דאוקימנא כר' שמעון הרוחץ במי מערה ובמי טבריה, ור' יוחנן מפיך לה בהדיא מסתם משנה דאמרין (שם ע"ב) ור' יוחנן מתני' לה כבן חכניאי, כלומר דיחידאה היא ולית הילכתא כוותיה:

תניא כוותיה דשמואל חמין שהוחמו מערב שבת למחר רוחץ בהם פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אבר ואבר ואין צריך לומר חמין שהוחמו ב"ט ואין צריך לומר חמין שהוחמו בשבת. ומדלא קתני ואין צריך לומר חמין שהוחמו מערב יום טוב שמעינן דבחמין שהוחמו מערב יום טוב מותר לרוחץ כל גופו אבר ואבר לכל הפחות. וכן יש לי ראייה מרישא דשמעתין דאתינן למידק דמתני' לאו ברחיצת כל גופו מיירי מדקתני רישא אם בשבת כחמין שהוחמו בשבת והדר דייקנן מסיפא דיום טוב דמתני' לא מיירי ברחיצת פניו ידיו ורגליו, ולמה לן למידק מרישא כלום דהא מסיפא נמי מצינן למידק הכי דנימא אם ביום טוב כחמין שהוחמו ביום טוב אסורים ואי ברחיצת כל גופו מערב יום טוב היכי שריא, ומדלא דייקנן הכי שמעינן דחמין [שהוחמו] מערב י"ט מותר לרוחץ בהם כל גופו למחר ואע"פ שיש לדחות בזו דניחא ליה למידק מרישא מאי דמצי דייק מינה והדר דייק מסיפא, קושטא דמילתא דייקא כדאמרן והכי רהטא כוליה סוגיין דלא אישתמיט חד למיסר לרוחץ הגוף ביום טוב בחמין שהוחמו מבערב, אלמא שרי.

נמצא פסקם של דברים דחמין שהוחמו בשבת אסורים לרוחץ בהם כלום ואפילו באצבע קטנה, ולמוצאי שבת נמי אסורים בכדי שיעשו. וחמין שהוחמו מערב שבת למחר רוחץ בהם פניו ידיו ורגליו, אבל לא כל גופו ואפילו להשתטף, דהא פסקינן הילכתא כר' יהודה דאמר בחמין אסור. וחמין שהוחמו ביום טוב רוחץ בהם פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו ואפילו אבר אבר. וחמין שהוחמו בערב יום טוב למחר רוחץ בהם כל גופו אבר אבר ובלבד שלא במרחץ דבמרחץ אפילו זיעה אסורה כדלקמן:

איתיביה כל הני תיובתא. פ"י ולא מצי לשנויי כדמשני לעיל כל גופו אבר אבר דהא כל גופו ביחד הוה שרי [ו]בלבד שישיר אבר אחד:

בבבלי דרב לא עבד. פ"י לאו דלא עבד לעולם כקולי דרב דאם כן מאי קמבעיא ליה הכא השתא פשיטא דלא עבד כוותיה דקולא היא, אלא ה"ק (ה"פ) דכקולי דרב לא עבד בכל (דהו) [דבר] אלא זימנין עביד חמין לא עביד הכי:

ת"ר מרחץ שפקקו נקביו מערב שבת פ"י שחממוהו ופקקו נקביו לשמור [חמימותו]. למוצאי שבת רוחץ בו מיד. פ"י דהא מדינא אפילו בשבת היה מותר לרוחץ בו אלמלא משום גזירה דרבנן כדלקמן והשתא נמי מותרים החמין לרוחץ פניו ידיו ורגליו:

פקקו נקביו מבערב י"ט למחר נכנס ומוזע. ובודאי דהוא הדין דבשבת נכנס ומוזע דהא מתניתא קודם גזירה היא ועובדא דבני ברק בשבת הוה לפירוש רש"י ז"ל, והא דנקטה תנא ב"ט משום דאורחא דזיעה להשתטף בחמין דהכי עביד טפי. והאי תנא סבר דשטיפה ביום טוב הוא דשריא אבל בשבת אסורה. אי נמי אשמעינן דאפילו ביום טוב רחיצה אסורה במרחץ ואפילו כשהוחמו מערב יום טוב:

ויצא ומשתטף בבית החיצון. פ"י ואפילו בחמין ודוקא בבית החיצון אבל לא בבית הפנימי שלא יחשדוהו שהוא רוחץ ביום טוב:

א"ר יהודה מעשה בבני ברק במרחץ שפקקו נקביו מערב יום טוב. כך הגירסא בכל הספרים שלנו ואתי שפיר מה שנשתטפו בחמין ואפילו לר' יהודה דאמר לעיל בחמין אסור דהתם הוא בשבת, וליכא למימר דבצונן נשתטפו דהא קתני שחמין שלו מחופין בנסרים. אבל רש"י ז"ל גורס שפקקו נקביו מערב שבת. ולדבריו ז"ל אותן חמין שהיו מחופים בנסרים לא להשתטף בהם היו אלא לעמוד עליהם כדי להזיע מהם. ובתוספות הסכימו [לגרסתם] [לגרסתו] דאילו ביום טוב כדי להזיע מותר דזיעה דבר השהה לכל נפש הוא:

וכשבא דבר לפני חכמים אמרו אע"פ שאין חמין שלו מחופים בנסרים. פ"י דכיון דעיקר חמומם היה מערב שבת לא קפדינן אתוספת חמום שנתחממו בשבת מחמת (מומו) [חומו] של מרחץ:

דף מ ע"ב

כיון דזומרן נפיש הבליהו. פ"י וכיון דלא סגי' שלא יזיע הוה ליה כנכנס להזיע שהוא אסור לאחר גזירה:

ובלבד שלא ישתטף בצונן ויתחמם כנגד המדורה מפני שמפשיט מים שעליו. וק"ל מה בכך דהא כולה סוגיין רהטה דהפשרם של מים לא זהו בשולם ומותר להפשיטם כל זמן שאין היד שולטת^ג בהם. תירץ ר"י ז"ל שאין האיסור אלא משום שנראה כאילו רוחץ בשבת שהוא אסור. ועוד תירץ ז"ל דבירושלמי אמרו שלא התירו להפשיט מים אלא ברחוק מן האש שאי אפשר להיות יד שולטת בו והכא על ידי קרירות הרבה שמא יתקרב למדורה כל כך שהיה ראוי להיות יד סולדת בו שאסור להפשיט שם. ומכאן אומר ר"י ז"ל שאסור לאדם שנטל ידיו בשבת (שיתחמם) [שיחמם] אותם כנגד האש קודם נגוב ידיו שהרי יש מים עליהם והיה אפשר לבא שתהא סולדת בהם:

אלונטית. בגד שמסתפגין בו כפירוש השני דפירש רש"י ז"ל, ולא לבנה כפירוש הראשון, שאין הלשון בשום מקום בתלמוד אלא על בגד:

ובלבד שלא יבא קומקום של חמין ויניחנו על בני מעיו. פ"י ואפילו חמין שהוחמו מערב שבת שהם בני טלטול. ופירש רש"י ז"ל (זה) הטעם שמא ישפכו על גופו ונראה כרוחץ גופו בשבת שהוא אסור. ולא נהירא לר"י ז"ל דלית לן למגזר כולי האי כיון דרחיצה גופה איסורא דרבנן. לכך פירש ז"ל כדי שלא תשרה האלונטית ממנו ויבא לידי סחיטה דהוי איסורא דאורייתא:

ג) היינו סולדת, וכן משמעות דברי הר"ח בסוגיין, וע' הגהות חת"ס בש"ע סי' ש"ח מ"א סק"ח שהביא כן גם מהערוך ע"ש. ועי' בדברי רבינו לקמן מ"ב ע"א ד"ה מתני' האלפס, ודו"ק:

א ב *מיי"פ כ"ז מהלכות שבת הלכה ג סמ"ג לאוין סה טו"ע א"ת סימן שכו סעיף ג:

הנהגות וצינונים

הב"ח ושא"ר מפרשים (א) תיבת הרה נמחק גו"ב היינו שהוא (שטמ"ק כ"ה) וזכ"ה בכת"ו: (ב) כ"ה הב"ח וזכ"ה בדפד"ר ובדפ"א: אמרי: (ג) ג"י ד"ת: (ד) ג"י מהר"ם: (ה) כ"כ התוס' בשם הר"י שמואל מוורודן (מהר"ם): (ו) דבריו כצ"ל (שטמ"ק כ"י) וזכ"ה בכת"ו:

זרמן איכא ולמ"ד שמה יזיז עפר ממקומו ליכא והקשו בתוספות (ד"ה איכא צינייהו) דהא צפ"ק דיו"ט (צ"ח ח.) משמע דאפילו צעפר תיחוח איכא משום גומא דעלה דמתני' דתנן התם ומודים שאלם שחט שיחפור דזקק ויכסה אמרינן צגמרא והוא שיש לו דקר נעוץ מצעוד יוס ואקשינן והא קא עביד כתיסה ומשני צעפר תיחוח ומקשינן חו והא קא עביד גומא אלמא אפילו צעפר תיחוח איכא משום גומא וז"ל דהאי עפר תיחוח הוא^(א) תיחוח כל כך שצשהוא נותן הציצה על אותו עפר נכנסת מאילניה צמחו ואיחו לא עביד מידי הילכך ליכא משום גומא מה שאין כן צהיהא דכיסוי דליכא לתרועה הכי. אצל רבינו האי גאון ז"ל פי' צהפק דלמאן דלמר גזירה שמה יטמין צרמן ליכא דעפר תיחוח צרמן לא מיתחף אצל למ"ד שמה יזיז עפר ממקומו איכא והשתא אמאי הדיא דיו"ט שפיר אלא דהאי פירושא לא מיתוורא צגמרא.

מיהו לכ"ע אפילו תמלא לומר דצעפר תיחוח איכא משום גומא צפירות וצקמא וכיוצא בו ליכא משום גומא שאל"כ יחא אסור לטול קמח ציו"ט ללוש אלא ודאי קמח וכיוצא בו אין בו משום גומא והכי איתא צירושלמי דפירקין (ה"א) דגרסינן התם תמן אמרינן חמה מותרת תולדות חמה אסורה ורצנן דהכא אמרינן צין חמה צין תולדות חמה מותרת ואמרינן^(ב) מתני' פליגא על רצנן דהכא לא יטמיננה צחול וצאצק דרכים ופרקינן שניה הוא שהיא עושה חרין^(ג) אלו אמר צקמא יאות אלמא צקמא אין בו משום חרין ולא משום גומא.

ומדאמר רבה גזירה שמה יטמין צרמן שמעי' דאסור להטמין קיתון של זון צאמצטי של חמי טצריא מערב שבת* אצל להניח על צצו צלא הטמנה מע"ש מותר וצצצת אסור דקיימא לן כרצנן דגזרי תולדות חמה אטו תולדות האור וכן כתב ה"ר יונה ז"ל:

מתני' והביאו סי'יון של צונן. מצעוד יוס והמים נמשכן וצאין כל השצת לתוך האמה של חמי טצריא: בשבת. אותן שצלו צצצת:

[ט"ז:] **גמ'** אמר עי"א ה"כא כאנשי טבריא. דצצריא ליה לעולא דאף על גב דקי"ל כרצנן דתולדות חמה אסורי וחמי טצריא לא גרעי מתולדות חמה אפילו הכי הני מילי

צמחמם לכתחלה צצצת אצל צגורם מערב שבת שיצאו המים צצצת שרי ולית ליה שיהא אסור מטעם הטמנה: וא"ל רב נחמן כבר תבריניהו אנשי טבריא אפילו צינייהו. כלומר ששמעו לדברי חכמים שאסרו להם. ומדאמר ליה רב נחמן הכי ולא אהדר ליה מידי משמע דהכי הלכתא ולפיכך כתב הרי"ף ז"ל דהלכתא כרב נחמן וכן דעת הגאונים ז"ל:

גרסינן צגמרא (לט:) במעשה שעשו אנשי טבריא ואסרי להו רבנן בט"ה הטמנה בדבר המוסיף (י"ב) אפילו מבעוד יום. ומהא שמעינן דמטמין דצבר המוסיף (י"ג) התצטיל אסור אפילו דציעד^(ד) וכתב הרמ"צ ז"ל (ד"ה שמעינן מדר"ח) דדוקא צונן שנתחמם או שנתמק ויפה לו אצל צעומד צמחימותו כשעה ראשונה אין לנו ומצדרי רש"י ז"ל נראה שסילון זה של זון היה ושפך כל השצת כולה לתוך האמה של חמין ואם איתא דהכי הוא מה שאנו נוהגין ליתן צצצת מים מצושלים לתוך החמין נראה לי דאסור דכה"ג הטמנה קרינן ליה צצמעטין. אצל בתוספות (ד"ה מעשה) אמרו דצ"ר המעורב לא שייכא הטמנה* אלא סילון זה היה עוצר צתוך האמה ופיו יוצא* לתוך והיו מימיו נשפכין לעוקה צצקרקע שלא היו צחין רוחצין צממי טצריא עצמן מפני שרתן רע וכי האי גוונא הוא דדמי להטמנה:

תניא לא ישתטף אדם כל גופו בין בחמין. אע"פ שהוחמו מערב שבת גזירה אטו הוחמו צצצת: בין בצונן. דמיתחמי כאילו רחץ כבר צממין שכן דרך הרוחצין להשתטף אחר כך צונן כדאמרינן צפרקין צגמרא (מ"א). רחץ צממין ולא נשתטף צונן דומה לצרול שהניסוהו לאור ולא הניסוהו לצונן: ור' שמשון מתייר. דלא גזר צצטיפת חמין שהוחמו מערב שבת אטו חמין שהוחמו צצצת וצונן נמי לא גזר: ר' יהודה אומר בחמין אסור. גזירה אטו הוחמו צצצת: בצונן מותר. דגזירה לצונן לית ליה:

אמר רב חסדא מחלוקת בקרקע. כגון אמצטאות של מרחצאות צהיהא הוא דשרי ר' שמעון לפי שדרך הוא שמשחמרי החום צתוכן יוס אחד: אבל בב"י. שטטל מן המים כלי ושופך על גציו: דברי הב"י אסור. שכן דרך הרוחצין לאחר

המאור הקטן

בקרקע הוה שהביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין. והדבר ידוע שלא עשו להחם את הצונן אלא לצנן את החמין. ועל מה אסרו להם חכמים שעשאוים בחמין שהוחמו בשבת דאלמא כה"ג בשבת אסור, והלא ידוע שלא עשו אלא להקר ולצנן [את המים] ולא מרחיצת אנשי טבריא קא מקשינן עליה דרב חסדא אלא מהבאת הצונן לתוך החמין שהוא ידוע שלא עשו אלא להקר ולצנן את המים והיה בקרקע ואסרו להם חכמים. אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב חסדא מחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל אסור, ומתני' דקתני דאסרו להם חכמים לאנשי טבריה, כרבי מאיר דאסר אפילו בצונן ואפילו בקרקע. אבל בשטיפת חמין סבר לה כרבי שמעון דשרי ולא גזר בה משום גזירת מרחץ. והיינו דקתני בחמין שהוחמו בשבת אסורין ברחיצה דהיינו שטיפה, הא חמין שהוחמו מע"ש שור כרבי שמעון. והאי תנא סבר לה כרבי שמעון בחמין וכרבי מאיר בצונן. ונמצאו ארבעה מחלוקות בדבר. ומדקי"ל הלכה כרבי יהודה דאמר בחמין אסור בצונן מותר, אסתייעא לן כעולא דאמר הלכה כאנשי טבריה, ולא סמכינן על רב נחמן דאמר כבר תבריניהו אנשי טבריה לסלונגיהו. ולא מדימי לה להטמנה בדבר המוסיף כדמדמה לה רב חסדא אליבא דרבנן, שהרי לא עשו להחם את הצונן אלא לצנן את החמין. אף על פי שהטמנה בדבר המוסיף אסורה מבעוד יום, התם הוא דכל בישול וכל הטמנה אסור משחשכה. אבל הכא דכה"ג שרי ואפילו בשבת, לא אסרינן בהבאת סילון של צונן לתוך של חמין אפילו מבעוד יום. ומה שאסרו להם חכמים דלא כהלכה, לא בהבאת צונן לתוך החמין שיהיו אסורין כחמין שהוחמו בשבת משום דקי"ל כרבי יהודה

מלחמת ה'

אדם כנגד המדורה והוא שוטף זיעתו וזוהמתו בחמין או בצונן וכו' כדתיא לא ישתטף אדם כל גופו בין בחמין בין בצונן

[ט"ז:] **מעשה** שעשו אנשי טבריה וכו' אוקמה רב איקא בר חנינא אהשתטף בהם כל גופו. פי' שטיפה לאחר שנתחמם אדם כנגד המדורה, והוא שוטף זיעתו וזוהמתו בחמין או בצונן. זו נקראת שטיפה שצריכה להעביר הזוהמא. כדכתיב [מלכים א', כב, לח] וישטף הרכב [על] (ב)ברכת שומרון, וכדתיא (מ:) מתחמם אדם כנגד המדורה ויוצא ומשתטף בצונן. והך רחיצה דתנן במתני' במעשה דאנשי טבריה, שטיפה היא. ודקתני בחמין שהוחמו בשבת שאסורין בשטיפה, דאלמא אם הוחמו מע"ש מותרין בשטיפה. ר' שמעון הוא דקא שרי שטיפה בחמין ולא גזר בה משום גזרת מרחץ. כדתיא (לט:) לא ישתטף אדם [כל] גופו בין בחמין בין בצונן דברי רבי מאיר. פי' בחמין משום גזרת מרחץ, ובצונן מפני שמפשיר מים שעליו [מתוך חומן] שנתחמם כנגד המדורה והוי כמבשל. ורבי שמעון מתייר בין בחמין בין בצונן. בחמין, משום דלית ליה גזירת מרחץ בשטיפה בעלמא דרחיצת עראי היא. ובצונן, משום דלהפשיר מים [שעליו] כה"ג לא חיישינן, מפני שקדם חמומו לשטיפתו. וכדמפרש בההיא דתניא מתחמם [אדם] כנגד המדורה וכו'. רבי יהודה אומר בחמין אסור כרבי מאיר וטעמו. בצונן מותר כרבי שמעון [וטעמין].

אמר רב חסדא מחלוקת בב"י. פי' רב חסדא לאו אשטיפת חמין קאי, דבשטיפת חמין ליכא הפרש בין בקרקע ובין בכלי לא למאן דאסר ולא למאן דשרי. אלא אשטיפת צונן קאי רב חסדא מחלוקת בכלי שמתוך שהמים מועטין נראה כמפשיר מים (שעליו), אבל בקרקע שהמים צוננים מרובין אינו כמפשיר מים אלא כמיקר גופו ומותר. ואקשינן עלה והא מעשה דאנשי טבריה

(א) צ"ל ביו"ט (שטמ"ק כ"י, מהר"ם) וכו"ה בכ"י, וכו"ה בגמ' (ב) כ"ה בדפוס וכו"ה בדפוס: דאמרינן: (ג) בכת"י ובדפוס: הגירסא הרמב"ן והוא בח"י ד"ה ואצ"ל: (ד) ג"י דב"ת: (ה) תו"מ (רבי'ת):

ספד

שהיו שופרין עליהם מים חמין ואחי למיחשדיה שהוחמו היום דאמרי^(א) אם איתא דהוחם מערב שבת אין דרך הכלי שישתמר בו כל כך. וכחז ה"ר יהונתן ז"ל דלא אינטריך ליה לרב אלפסי ז"ל לאחוי האי צרייתא דהא פסקין בסמוך כשמואל דלא שרי כל גופו בחמין שהוחמו מע"ש אלא פניו ידיו ורגליו אצל אפר שבת להשמיטנו דהלכה כר' יהודה דצונן שרי להשתטף כל גופו ולי נראה שלכך הציאה ללמד שאף בקרקע אסור:

[מ.] **איתמר** חמין שהוחמו מערב שבת וכו'. מים חמין: תניא בוויתיה דשמואל וכו' ואין צריך לומר חמין שהוחמו ביום טוב. מדלא איירי בחמין שהוחמו מערב יו"ט ש"מ דהוחמו מערב יום טוב רוחן כל גופו אצל אפר והרע

[ל"ז] - [מ.]

אלפסי ז"ל (ביצה ס"י תפנד) היתר בשם גאון אפילו לרוחן צהן כל גופו צבת אחת וכמו שכתב במסכת יום טוב עלה דמתניתין דתנן בפרק יו"ט (ביצה כ"א:) לא יחם אדם חמין לרגליו וכן דעת הרמב"ם^(א) ז"ל (הל' יו"ט פ"א ה"י) ומיהו דוקא חוץ למרחץ אצל מרחץ אסור דהא חניא צברייתא צגמרא בסמוך פקקו נקביו מערב יו"ט למחר נכנס ומזיע ויואל ומשתטף צצית החיטון והא מדקמי פקקו נקביו בחמין שהוחמו מערב יו"ט מיירי ואפ"ה משתטף אין רוחן לא ומשתטף נמי צצית החיטון אין צצית הפנימי לא הילכך בתוך המרחץ אפילו בחמין שהוחמו צערב יו"ט אסור חוץ למרחץ שרי. ונראה לי דצריא להו דלהסס חמין ציו"ט להציאת כל הגוף מדאורייתא שרי דאי מדאורייתא אסור כי היכא דגזרינן

המאור הקמן

טבריה בקרקע הוה וטעמא דבשבת הא מערב שבת שרי, אלא אמר רב חסדא מחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל מותר. ואלה הספרים החדשים מקרוב באו והגותיהם, ואין הגירסא כך בכל הספרים הישנים ולא בספרי הגאונים. [ואילן] היתה גירסת הספרים הללו נכונה יותר היה לנו קשה בדברי הר"ף שהוא כתב כך בהלכות אמר רב חסדא מחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל אסור.

מלחמת ה'

שלא ישתטף צונן ואחר כך יתחמם מפני שמפסיר מים שעליו אצל הפסד כזה לא שמענו ואפשר שיקח ממנו השעור שיאחזקו הקור ומה שפירשו אצל בקרקע דברי הכל מותר מפני שהמים זון מרובין אינו כמפסיר מים אלא כמיקר גופו הנה כבר הוציאו הדבר מפשוטו שאין לשון שטיפה כי אם השלכת מים עליו להדיח הידעה מגופו. עוד השיב הרב ז"ל הקושיא ממעשה טבריא שפירשו אותה מדמיון ולא משטיפה עממה אין הדעת מקבלת והיה לו לומר והא מעשה דלנשי טבריא דכשטיפה בקרקע דמאי וסוף דבר אין השמועה עולה כפירושם שהרי משגמנו לפירושם מחמיר צונן ומיקל בחמין וזה הפך גדול והוא ורצו מנחין הם כל אלו דברי הרב ז"ל.

ובדאי שפי' השמועה עמוס קצת דברי המפרשים גם בדברי ה"ר אברהם ז"ל והריני מחזירו מחלוקת רבי מאיר ותכמים צורק עליו מים שכל גופו משתטף בהם ורבי מאיר אסר בחמין ואף צונן מפני שנראה שרחן כבר בחמין והוא משתטף עכשיו צונן ממנה שאמרו [לקמן מ"א] רחן בחמין ולא נשתטף צונן דומה לצרזל וכו' ומשום הרתקת מרחצאות טעו^(א) ואף על פי שהרחיצה עממה מותרת צונן אסור שטיפה משום מרחצות העין ורבי יהודה החיר צונן ואסר בחמין והטעם צרור וצא רב חסדא והפליג בשטיפת החמין שלא שנו אלא במשתטף כל גופו בתוך כלי שזה קרוב לרוחן אצל צרורן עליו מים צד כשהוא עומד וישב בקרקע דברי הכל אין צו משום גזירת מרחצאות וכשטיפת מקלח גופו וכו' ומותר בין לרבי יהודה בין לרבי שמעון מיהו רבי מאיר ודאי אינו מודה שהרי אסר אפילו שטיפת זון אף על פי שהרחיצה מותרת צו דומה זה למה שאמרו הכל מודים מאן רבי יוחנן וכן יש אחרים בתלמוד כזה.

ואפשר שאפילו ר' מאיר מודה שלא אסור שטיפה אלא משום שטיפה החמין מפני שהכל ממנהה מרחצאות הוא וצקרקע שהחמין מותרין אף צונן לא גזרו ואקשינן והא מעשה דלנשי טבריא צקרקע הוה ואסרו להו רבנן שטיפתן משום גזירת מרחצאות שהרי אסרו ציו"ט בשטיפת כל הגוף אלמא זו היא שטיפה שיש בה משום גזירת מרחצאות ואף על פי שהיקל רבי שמעון בחמין שהוחמו מערב שבת מ"מ בהוחמו בן יומא אסרו משום מרחצאות ומינה לדברי האוסר בחמין שהוחמו מערב שבת גם זו אסורה ומהדרין אי איתמר הכי איתמר מחלוקת בקרקע שזו היא שטיפה אצל כנלי דברי הכל שזו רחיצה הוא.

ויש עלינו צכאן לשאל כיון דמתניתין רבי שמעון היכי אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה והא רבי יוחנן הוא דאמר הלכה ככסא משנה נשיב ונאמר משום דהוה ליה כסאם ואח"כ מחלוקת דתנן [לקמן קמ"א] הרוחן צמי מערה וצמי טבריא מסתפא ואפילו בשער ללונטיות קמי מי מערה דומיא דמי טבריא מה מי טבריא בחמין אף מי מערה בחמין הרוחן דיעבד אין לכתחילה לא מכלל דלהשתטף אפילו לכתחילה ומי רבי שמעון היא וההיא ר' יוחנן בן חנינאי ממתי לה כדאיתא בפרק חצית [שם:] ולא דוקא משום סיפא דלא יצאם צידו אלא כולה יחידהה היא והלכה כרבי יהודה דאסור להשתטף בחמין כך נראה לי ודאמר עולה הלכה ככנשי טבריא ודאי יתא דרב נחמן דחאא וא"ל תצרינהו לטלוייהו וכיון דלא אהדר ליה משמע נמי דקבלה מיניה וכל כה"ג כתיבתא דאיתקפתא היא הילכך הלכתא כרב נחמן וכן פסק ר"מ ז"ל.

בחמין משום גזירת מרחץ ובצונן מפני שמפסיר מים שעליו והוא כמבשל וכו' עד ומה שכתב הרב אלפסי ז"ל והלכתא כרב נחמן ליתא.

אמר הבית: ולא דיו לצעל המאור שהוא מעתיק זה הפי' המשמש ומצער צו את השומעים אלא שהוא דוחה ממנו דברי הראשונים היאך אפשר שיעלה על דעת שום חכם צעולס לאסור שטיפה הזון משום הפסדת מים שעליו דהוי כצולס שהרי אפילו כנגד האור מותר להפסיד כדמיא לקמן [מ:] צלא פלוגתא מציא אדם קיטון של מים ומימיו כנגד המדורה לא צציל שיחמו אלא כדי שחפוג יניגן דהיינו הפסד כדמוכח שמעמא וכדמסקין צהדיא צמים ושמן כל זמן שאין היד קולדת צהם מותר ועוד מלדה תצרא דמתני' גופא קמי סיפא [לקמן מ"א] גבי מיחם אצל נותן לחומו מים מרובין כדי להפסידן וק"ו לגופו של אדם זה מעמא אלא ודאי אין בשטיפת זון על מי שנחתמם שום הפסד ואין אפשר מים אסור נחתמ עממו לדברי הכל כדמוכחין. **והא** דחניא [שם] מפני שמפסיר מים שעליו היא הטעמו לצעל המאור ז"ל לומר שההפסד אסור ואינו כן שלא אמרו אלא מפני שהוא רוחן צהן ונמלא כרוחן צמים פושרין שאסור מפני גזרת מרחץ ואתה למד מכאן שאין בשטיפת מים על מי שנחתמם כנגד המדורה שום הפסד שאין אדם עשוי לללות עממו צאור עד שיפסיד המים שיצאו עליו שאילו היה צו משום הפסד היה אסור מפני שרוחן צמים פושרין ולא היה ר' יהודה מחיר כמי שאינו מחיר צמי שנשתטף ואח"כ נחתמם וכדפרישית ושנו בתוספתא [פ"ד ה"ד] סך אדם עממו שמן ומחתמם כנגד המדורה ועוד שאילו היה כן לא היה רבי יהודה נקרא מכריע אלא דעת שלישיה היא אין אסור זון וחמין מטעם אחד ואפשר שיהא אסור צונן משום הפסד ולא גזרו בחמין ואין זו הכרעה. ועוד כמה הוא רחוק שיאסרו חמי טבריא משום הטמנה לדעת רב חסדא [הר"ן] לא נאסרה אלא משום שמה ירמית ויחמה צגחלים וס' לא נאכוונו אלא לצנן אלא ודאי להסס הזון נאכוונו שלא היו ראיהם להם צוננים לגמרי עד שיחמו קלח.

ועוד נראה מדצריהם שטעו צמעשה דלנשי טבריא כסצורין לומר שערבו מים צמים מי סילון של זון לחוך מי האמה של חמין לצנן וכי חמי טבריא ראויין לשחיה הם והאל מרים הם והרי הם לגוף כחברות ואין שומין אותם אלא צעלי הפלגה והנכפין [ו"ג] לא שמענו צמערב מים צמים ענין הטמנה אלא סלון של מתכת נחמו בתוך אמת החמין ועובר הסלון מתחת האמה לסופה ויואל ממנה ומקלת הסלון לחוך מים מתוקין ואין מי האמה מצטננין צך אלא מים שבתוך הסלון מתחממין מחמי טבריא כעין פך של שמן צאמצצי לקמן [מ:] והיינו הטמנה ממש ועולה לא מדמי לה להטמנה בתוך המים ועוד דממילא אחי ופקסי אי נמי כרבי יוסף צצירא ליה דלית ליה הטמנה בחולדות חמה אפילו בשבת ומעשה דאסר טבריא רצנן הוא דקאמרו ליה לרבי יוסי ורבי יוסי לא השיב פתח גיהנם כלל אלא סבר הלכה כמותם ועולה כרבי יוסי צצירא ליה וכאנשי טבריא (וכ"ס) [ואפשר] כרבי יוסי פסיק ואפשר דקצר עולה דאפילו רצנן לא גזר בחולדות חמה אלא בשבת אצל צערב שבת לא דהו להו גזירות טובא וכן עיקר.

שוב מצאתי להרב רבי אברהם בן דוד ז"ל שהשיב כמה הן דברים רחוקין מן השכל שמוס' ליה ההפסד והצרייתא לא תשעה כי אם

המחיר הממוצע של המכשיר הוא 1,200 ש"ח, ויש לו מחיר מינימלי של 1,000 ש"ח ומחיר מקסימלי של 1,400 ש"ח. מחירי המכשיר נקבעים על ידי מחירי המוצרים המיוצגים, ויש להם תלות ישירה במחירי המוצרים. המחיר הממוצע של המכשיר הוא 1,200 ש"ח, ויש לו מחיר מינימלי של 1,000 ש"ח ומחיר מקסימלי של 1,400 ש"ח. מחירי המכשיר נקבעים על ידי מחירי המוצרים המיוצגים, ויש להם תלות ישירה במחירי המוצרים.

מתני' לא יחם אדם חמין דרגליו. לרחוץ רגליו דלכול נפש שריא רחמנא ולא להצטיר אש בשביל רחיצה: מדורה. היסק גדול להנחת כל גופו דמיא לאוכל נפש:

שיטת ריב"ב

מתני' לא יחם אדם חמין. לרחוץ רגליו דאוכל נפש התיר הכתוב ולא להבטיר אור בשביל רחיצה: ובית הלל ומוצי' ויוצא ומשתטף בצית החילון וזדלי מדקמני פקקו נקצו בחמין שהוחמו מעיו"ט מיירי ואפ"ה משטף אין רוחץ לא ומשתטף נמי בצית החילון אין בצית הפנימי לא בית שמאי וכו':

הנהרות וציזונים מהב"ב ושאר ספרים

(א) ג"ב בשבת [לח: (כ"ח): ע"י ברי"ף שבת בפרק כירה סי' של"ה (תרי"ג) (ב) הב"ב כתב באור"ח סימן תקי"א שדברי הר"ן אלו סותרין למ"ש הר"ן לקמן בפ"ד סוף סימן תתקי"א ד"ה מקשו דתנא מוגפו של דבר כדאכל נפש עצמו הוא. ועי' פרי חדש סי' תקי"א סוף ב' (ש"ס) ודכ"י ליחא לחיבות משום מחוץ: (ג) ג"י כ"ח: (ד) הורק"א בדפוס"א: (ה) תוקן בדפוס"א:

[כא:] מתני' לא יחם אדם חמין דרגליו. לרחוץ את רגליו לאוכל נפש המיר הכתוב ולא להצטיר אור בשביל רחיצה: ובית הלל מתירין. דלית להו מחוך: ועושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה. לכיון דמתהני זה שרי משום מחוך^(א).
ובתב הרב אלפסי ז"ל דדוקא חמין לרגליו הוא דשרי צ"ה אצל כל גופו לא מיהו בחמין שהוחמו צעיו"ט אפילו כל גופו שרי. ומיהו דוקא חוץ למרחץ אבל במרחץ אסור מדקמני צצרימא בפרק כירה (שנח מ.) מרחץ שפקקו נקצו מערב יו"ט למחר נכנס ומוצי' ויוצא ומשתטף בצית החילון וזדלי מדקמני פקקו נקצו בחמין שהוחמו מעיו"ט מיירי ואפ"ה משטף אין רוחץ לא ומשתטף נמי בצית החילון אין בצית הפנימי לא

האבל ביו"ט שרי לרחוץ * כל גופו בחמין שהוחמו מעיו"ט דלאו דבר שחייבין עליו משום שבות ולא משום רשות ולא משום מצוה* היא אלא גזירה היא וכי גזרי בשבת אבל ביו"ט לא:
מתני' שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי ב"ש אין טומנין * את החמין מיו"ט לשבת

המאור הקמן

[כא:] והא דאמר רב הונא מי שצא הניח עירובי תבשילין עושין לו כדי חייו. הלכה היא, ואף על פי שלא הקנה קמחו לאחרים. ואף על פי שלא כתבה הרי"ף ז"ל.

מלחמת ה'

איסור שבת ועל כרחן של מיין אסרו עליו לא יצא מכלל הכן אלא לאיסור מלאכתו, כדאמרינן נמי התם השתא מוכן לאדם לא היו מוכן לכלבים וכו', דלמלא צולה שנחנלה בשבת כיון שהיא מוכנת לאדם מאתמול כשמתמלא לומר יש בכלל הכנת אדם הכנה לכלבים מהניא הכנה לתכנה לכלבים בשבת אף על פי שנאסר לשחוט בשבת שכיון שמאתמול מוכנת ולא נאסרה אלא בשביל איסור שבת עדיין הכנה עליה ודעתו לאכול לכשתצא לו שעת היתר הצוחה הכנה, ונכלצ שלא לעצור על איסור שבת שזה לא צשוגג ולא צמזיד. ואפילו בשוחט צרשות, כגון שוחט חולה, וכדאיחא בפרק קמא דשחיטת חולין, וכאן הרי לא עבר איסור שבת שזה והכנתה עליה לכלבים. והיינו נמי דלחקינן צריש מכליתין שבת דעלמא תשחרי. ולא דמיא לשמן שגנר ולסוכה נופלת דדחינן לדעת. ולא דמיא נמי לפירות שגנרו ודגים שנלדו, שאין הכנה בהם כלל, אי נמי פירות שגשרו גזירה שמה יעלה ויתלוש, דגים שנלדו לא צרשות אדם היו כלל. דאי לא חימא הכי אלא למאן דאמר שבת ויום טוב קדושה אדם הן היכי אכיל צשרא ציוס טוב אחר השבת, והלא צבלי חיים כולן נאסרו אף בשבת ומוקצה מחמת איסור הן ואסורין עליהן ציוס טוב, אלא שמע מינה לכשתצא להם שעת הכושר מותרין הן כיון שלא עצרו על איסור שלהן כלל. והלשון הזה צריך הכרע. מכל מקום מה שפירשנו בעיקר השמועה הזו נכון וצור.

ולפי פירושויו יש ראייה גמורה דהלכה כרבי יוסי הגלילי ממתני' דקליפין ועלמות דהוי מוקצה לאדם, דלילו לרבי עקיבא מוכנין הס לאכול נפש ואף בהמה כלל כמ"ו שכתבנו. ומה שדחה עוד דיש לומר דמודה רבי עקיבא בעצית הכלבים כיון דלפשר להו לכלבים צעיסה בלא אפייה, לא טרחינן להו במללכה יתירא אלא בזמן שהרועים אוחלים ממנה, לאו מילתא היא, דהא רבי שמעון החימיני שחט להם עגל של טרפה משום דחזי לכלבים. ויודאי צשל ונתן לפניהם שאילו היו מתפייסין שלא במתקון לסעודה לא היה שוחט להם כלל, ואף על גב דלפשר לכלבים בלא שחיטה ובלא צבול. וכן דצין שרי הכתוב אומר אשר יאכל לכל נפש, ואפילו נפש בהמה, יעשה לכם. והרי דרין בשבת יותר מן העיסה, כדחנן בזמן שאין הרועים אוכלין ממנה דלמלא אופין להם אף על פי שאין אוכל ממנה אלא הם, ועוד שידוע הוא שאין הכלבים אוכלין עיסה, ואם יש שאוכלים משווה הוא ולאו אורחיהיו צבאי כלל. ואילו היה אוכל נפש בהמה מותר היכי אקשינן לרב חסדא הא אפשר למפלג לישא הרי אפילו צפי עצמן מותר, אלא שאתה גזור שלא לערות כשר צבלין, וכן עבשי אינו מותר להם אלא בשביל הרועים. ועוד שאין אנו גורסין צמנשה ונאפית אלא ונעשית ציוס טוב ואינו נעשית ציוס טוב. וכן צנוסחי משניות הספרדיות צבולן. ונעוסתה הירושלמי שלא עבר עליה קולמוסן של מנייה ספרים. וכל מקום ששנו חכמים בלשון הוה עיקר גלגולה ולישחה הוא הנקרא עשויה כענין ששינו העושה עיסתו קצין ותקן נמי דר שנתגביר ויהיה לו עיסה נעשית וכו'. הא למדנו ללוש לכלבים אסור צמן שאין (הכלבים) [הרועים] אוכלין ממנה. ונכחי דגמרא דגרסי' ונאפית אורחא דלישא נקט והיא גופה לישא ועריכה נמי בכלל, כענין ששינו ואין אופין [גרסיין] שפירשוו אין עושין וכן צבל מקום. והכי נמי סוגיא דתלמודא צבמה דוכתי לשנוי לישא דמתני' ולא קפדי אלא אעיקר דינא. ומיהו ודאי שמעינן מינה דמתני' נמי רבי יוסי הגלילי היא ומשום הכי קיס לאצי ורב יוסף דהלכתא כוותיה, וכדפסק רבינו זכרנו לצרכה, ומינה לא חזו.

הלכך צמוך המרחץ אפילו בחמין שהוחמו מעיו"ט אסור אצל חוץ למרחץ שרי. וכבר כתבתי בפרק כירה (שנח סי' שלה ד"ה תניא כוותיה) מה שג"ל שלדברי רבותינו צעלי החסופות (שנח נט: ד"ה יצ"ה) שאומרים דלהסם חמין ציו"ט לרחיצת כל הגוף מדאורייתא אסור בחמין שהוחמו מעיו"ט נמי אסור לרחוץ בהן כל גופו גזירה עיו"ט אטו יו"ט כי היכי דגורינן התם ע"ש אטו שבת אלא מיהו כיון דמדדנן צעלמא היא על דברי הגאונים ז"ל ראו לסמוך:

מתני' שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי ב"ש אין טומנין את החמין מיום טוב דשבת. פרכין עלה צגמרא היכי דמי אי דלחנ עירוצי תצטלין מ"ט דצ"ש ואי דלא לחנ עירוצי תצטלין מ"ט דצ"ה ואוקמה רב

משום שבות ולא משום רשות ולא משום מצוה* היא אלא גזירה היא וכי גזרי בשבת אבל ביו"ט לא:
מתני' שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי ב"ש אין טומנין * את החמין מיו"ט לשבת

המאור הקמן

איסור שבת ועל כרחן של מיין אסרו עליו לא יצא מכלל הכן אלא לאיסור מלאכתו, כדאמרינן נמי התם השתא מוכן לאדם לא היו מוכן לכלבים וכו', דלמלא צולה שנחנלה בשבת כיון שהיא מוכנת לאדם מאתמול כשמתמלא לומר יש בכלל הכנת אדם הכנה לכלבים מהניא הכנה לתכנה לכלבים בשבת אף על פי שנאסר לשחוט בשבת שכיון שמאתמול מוכנת ולא נאסרה אלא בשביל איסור שבת עדיין הכנה עליה ודעתו לאכול לכשתצא לו שעת היתר הצוחה הכנה, ונכלצ שלא לעצור על איסור שבת שזה לא צשוגג ולא צמזיד. ואפילו בשוחט צרשות, כגון שוחט חולה, וכדאיחא בפרק קמא דשחיטת חולין, וכאן הרי לא עבר איסור שבת שזה והכנתה עליה לכלבים. והיינו נמי דלחקינן צריש מכליתין שבת דעלמא תשחרי. ולא דמיא לשמן שגנר ולסוכה נופלת דדחינן לדעת. ולא דמיא נמי לפירות שגנרו ודגים שנלדו, שאין הכנה בהם כלל, אי נמי פירות שגשרו גזירה שמה יעלה ויתלוש, דגים שנלדו לא צרשות אדם היו כלל. דאי לא חימא הכי אלא למאן דאמר שבת ויום טוב קדושה אדם הן היכי אכיל צשרא ציוס טוב אחר השבת, והלא צבלי חיים כולן נאסרו אף בשבת ומוקצה מחמת איסור הן ואסורין עליהן ציוס טוב, אלא שמע מינה לכשתצא להם שעת הכושר מותרין הן כיון שלא עצרו על איסור שלהן כלל. והלשון הזה צריך הכרע. מכל מקום מה שפירשנו בעיקר השמועה הזו נכון וצור.

ולפי פירושויו יש ראייה גמורה דהלכה כרבי יוסי הגלילי ממתני' דקליפין ועלמות דהוי מוקצה לאדם, דלילו לרבי עקיבא מוכנין הס לאכול נפש ואף בהמה כלל כמ"ו שכתבנו. ומה שדחה עוד דיש לומר דמודה רבי עקיבא בעצית הכלבים כיון דלפשר להו לכלבים צעיסה בלא אפייה, לא טרחינן להו במללכה יתירא אלא בזמן שהרועים אוחלים ממנה, לאו מילתא היא, דהא רבי שמעון החימיני שחט להם עגל של טרפה משום דחזי לכלבים. ויודאי צשל ונתן לפניהם שאילו היו מתפייסין שלא במתקון לסעודה לא היה שוחט להם כלל, ואף על גב דלפשר לכלבים בלא שחיטה ובלא צבול. וכן דצין שרי הכתוב אומר אשר יאכל לכל נפש, ואפילו נפש בהמה, יעשה לכם. והרי דרין בשבת יותר מן העיסה, כדחנן בזמן שאין הרועים אוכלין ממנה דלמלא אופין להם אף על פי שאין אוכל ממנה אלא הם, ועוד שידוע הוא שאין הכלבים אוכלין עיסה, ואם יש שאוכלים משווה הוא ולאו אורחיהיו צבאי כלל. ואילו היה אוכל נפש בהמה מותר היכי אקשינן לרב חסדא הא אפשר למפלג לישא הרי אפילו צפי עצמן מותר, אלא שאתה גזור שלא לערות כשר צבלין, וכן עבשי אינו מותר להם אלא בשביל הרועים. ועוד שאין אנו גורסין צמנשה ונאפית אלא ונעשית ציוס טוב ואינו נעשית ציוס טוב. וכן צנוסחי משניות הספרדיות צבולן. ונעוסתה הירושלמי שלא עבר עליה קולמוסן של מנייה ספרים. וכל מקום ששנו חכמים בלשון הוה עיקר גלגולה ולישחה הוא הנקרא עשויה כענין ששינו העושה עיסתו קצין ותקן נמי דר שנתגביר ויהיה לו עיסה נעשית וכו'. הא למדנו ללוש לכלבים אסור צמן שאין (הכלבים) [הרועים] אוכלין ממנה. ונכחי דגמרא דגרסי' ונאפית אורחא דלישא נקט והיא גופה לישא ועריכה נמי בכלל, כענין ששינו ואין אופין [גרסיין] שפירשוו אין עושין וכן צבל מקום. והכי נמי סוגיא דתלמודא צבמה דוכתי לשנוי לישא דמתני' ולא קפדי אלא אעיקר דינא. ומיהו ודאי שמעינן מינה דמתני' נמי רבי יוסי הגלילי היא ומשום הכי קיס לאצי ורב יוסף דהלכתא כוותיה, וכדפסק רבינו זכרנו לצרכה, ומינה לא חזו.

הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - י ביצה תלמוד בבלי עמוד מס : 249 הודפס ע"י אוצר החכמה

א מיי" פ"ח מהלכות יו"ט הלכה טו סמך לאחין עה טושי"ע אור"ח סימן תקיא סעיף ב:

ב מיי" שם פ"ח הלכה ד טושי"ע אור"ח סימן תקיא סעיף א:

ג מיי" שם פ"ח הלכה טו סמך שם טושי"ע אור"ח סימן תקיא סעיף ב:

ד מיי" פ"ב מהלכות שבת הלכה ב סמך לאחין סה טושי"ע אור"ח סימן שסו סעיף א:

ה *מיי" פ"ח מהלכות יו"ט סמך טושי"ע אור"ח סימן תקיא סעיף ב:

שלטי הגבורים

א [טור סי' תקיא] ור"י אסר לרחוץ כל גופו אף בחמין שהוחמו מערב יו"ט ולזה הסכים הרא"ש (סי' טו):

לשון ריא"ז:
ה [ג"ג אות אן אב"ב מותר לרחוץ כל גופו בחמין שהוחמו מערב יו"ט והוא שלא ירחץ במרחץ שאסור ליכנס ציוס טוב במרחץ אפילו להזיע כמבואר צקונטרס הראיות:

ב כתב הרא"ש ז"ל (סי' טו) צגמרא אמר רב הונא מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחד ומצטלין לו קדימה אחת ומחמין לו קיחון אחד ומדליקין לו את החר ויש אומרים אף אולי לו דר קטן יש מדיקדק מדקמני אופין לו ומצטלין לו משמע דלחרים עושין לו אצל לא הוא עצמו וליחא דלחם יס אחרים שעירבו יקנה להם קמחו ויעשו קמלר משום כדי חייו שרי ליה רצנן מה הולכיו להמיר זה כיון שיכול להקנות להם קמחו בלכך מיירי דליכא מאן דעירב ומשום כדי חייו המירו לנשות דבר מועט ואופין ומצטלין אבני ציוס קאי וכן משמע בירושלמי (ה"ה) דקאמר לא [עירובי וכל] עירבו לו אחרים רבי יתחק אומר אולה לו דר רב הונא אומר מחמין לו חמין שמואל אומר מדליק לו את הנר ומדקאמר מדליקין לו את הנר משמע שם שלא עירב אף להדליק אסור ומדליקין לו את הנר דקאמר היינו נר אחד כמו פת אחד וקייטין אחד אפי"ם שלא פ"ן לכן נהגו כשמוניין עירוב לומר לאפויו ולצבוליו ולאדלוקי ולאע"מויי ואע"פ דפרשית לעיל (רש"ש סי' ה) שלא חיקנו אלא לעיקר סעודה היינו דלין צריך לעשות העירוב אלא מפת ומצבול שהוא עיקר סעודה אצל צריך להסיר כל דבר שאסור לעשות בלא עירוב:

קפדי כל חדא ומחד חזיא ליעוקא ושרי ואי לא אסיר ופסק רבינו כן. אבל בהלכות כחז וילתא להא דרב אלא בין כך ובין כך אסיר דאמר ריב"ל מומינן את הכומי בשבת ואין מומינן את הכומי ביו"ט גזירה שמה ירבה בצבילו. ודעת הרבה מפרשים בדברי ההלכות והיחלום לזה מה שהאירכו שם בקטנה על הא דרב והביאו ברייתא דפלוניא דמנאי דבין הכלבים ונשאו ונתנו אליהם דמנא דאמר להם ולא לכלבים ואמרו אחר כן ופלוניא דריב"ל וכו' ופירשו דעל הא דרב קאי וכן פירש"י ז"ל ועל כן הקשו על דברי רבינו שפסק כרב וכריב"ל ובגמ' מפרש דפלוני ויש מי שפירש דברי רבינו באמרו אלא היה בגזירתם ספרי רבינו ופלוניא. ואני מקיים הגירסא ומקיים דבריו וכי אמרו ופלוניא לאו אהא דרב קאי דלא דמיין להדי דהא דרב אס לא

אחת ולתמו למינוק דכסא"ה הוא דפליג עליה הר"ף. ושמה י"ל שה"ה מפרש ש"ס הראב"ד אף ע"פ שלא הסכים לדעת הרב לאו לענין דינא קאמר דכפי מה שפירש ה' המגיד דברי רבינו הדין שזה לשניהם אלא לענין פירושא דפלוניא קאמר דלרבי"ף קאי אהא דרב ולרבינו לא קאי אהא דרב:

נוטלים

טוב שנאמר אך אשר יאכל לכל נפש לכל שצריך הגוף. לפיכך מחמין חמין ביום טוב ורוחץ בהן פניו ידיו ורגליו. אבל כל גופו אסור משום גזירת מרחץ. וחמין שהוחמו מערב יום טוב רוחץ [מבהן] כל גופו ביום טוב שלא גזרו על דבר זה אלא בשבת בלבד: יין כל שאסור בשבת בין משום שהוא דומה למלאכה או מביא לידי מלאכה בין שהוא משום שבת הרי הוא אסור ביום טוב אלא אם כן היה בו צורך אכילה וכיוצא בה. או דברים שהם מותרים ביום טוב כמו שיתבאר בהלכות אלו. וכל שאסור למלטלו בשבת אסור למלטלו ביום טוב אלא לצורך אכילה וכיוצא בה. וכל שמותר בשבת מותר ביום טוב.

ויש

א הטור חולק בזה בסיומן תקי"ב: ב סמ"א לאין ע"ה: ג טור ס' תקי"א סמ"ג ש:

הואיל. וכתבו בעטור והרשב"א ז"ל לדקדק דאית לן הואיל אפילו אין לו נצלה עכשיו מותר הואיל ואפשר שחזרנו לו וזהו סתם רבינו: **מן המבשיל** ביו"ט וכו'. פ' אלו עוברין (פסחים מ"ו): ושם פרק יו"ט שחל (נצלה כ"ה). אמר האופה מיו"ט לחול וכו' כמו שכתבנו למעלה ואמרו שם דעמיה דרבה דאמר אינו לוקה משום דאי מקלעי ליה אורחים חזי להו. והשוה רבינו דין המבשל לביתו או לנצמה לדין מבשל לנורק חול ופשוט הוא ויש לזה סמך מן הגמ' ואין להאריך: עשה לנפשו וכו'. גם זה פשוט ונלמד מהנוכר למעלה בכותי הנכנס מאליו:

מן רחיצה וביבא וכו'. מה שהוצרך רבינו להזכיר בדין הרחיצה והסירה היא לתמוס מים כדי לרחוץ או שמן כדי לטון ומצואר בדבריו ברחיזה וה"ה לסיכה. וכן כתבו ז"ל שם לומר צננון אפילו בשבת מותר לאדם לטון כל גופו לתענוג כמכר פ' כ"ה מהלכות שבת וזה פשוט: לפיכך מחמין וכו'. בנמשך פ' יו"ט שחל (דף כ"ה): ב"ש אומרים לא יחס אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראוין לשמיה וכו' ממירין וק"ל ככו'. ובהלכות ודוקא לרגליו אבל כל גופו לא והביאו ראיה מפ' כירה ומפורש שם בכירה (דף מ). דאפילו אינו רוחץ כל גופו בבת אחת אלא אבר אבר אסור ומוקדם: וחמין שהוחמו וכו'. שם בהלכות שם גאון וכן הסקתה מן הגאונים ואפילו לרחוץ כל גופו כחמין. וכן עיקר. ודין רחיזה בחמין טבירה שזה ביו"ט כשבת ומצואר ענינם פרק כ"ה מהלכות שבת: **יין בל** שאסור בשבת וכו'. זה פשוט ומוקדם ושנינו פ"ק דמגילה (דף י'): אין בין יו"ט לשבת אלא אורח נפש בלבד:

ויש

משנה למלך

מן המבשיל ביו"ט וכו'. (א"ה) עיין מ"ש הרב המהרש"ם דרך מנומך ח"ג דף ס"ט ע"ג):

ויש

אחדדי כמ"ה ה"ה ז"ל וקשה לדעת זו דמ"מ יש סמירה בדברי רבינו ז"ל עם מ"ש פ' כ"ו מה"י שבת. שכל פסק כ"י יוסף דאמר להם ולא לכלבים ומצואר בגמרא (דף כ"ה): לדברי ר' יוסף הני סופלי פירוש גרענים ואסור לנטולן בשבת אלא ע"י פת דכן אמרו שם חזית ביו"ט בשבת מאי איכא למימר מטלטלין להו אבז ריפתא והוא ז"ל כתב במקום הנזכר וכן כל הקליפין והגרענים הראויים למאכל בהמה מטלטלין אותם דמשמע דשרי בטלטולן ובשללם לה"ה ז"ל דקבר דופליגא קאי אהך ולדעת ריב"ל לא צעין טלטול אבז ריפתא אליה דר' יוסף יוחא דליהו פסק כריב"ל אבל לדעת זו קשה. וז"ל דגרעינין דכתב רבינו ז"ל בהלכות שבת הם ראויים למאכל בהמה בלי שום חזקון אולי והני גרעינין שהוכרו בגמרא (דף כ"ה) אינן ראויים למאכל בהמה אלא ע"י חזקון גדול כמו שכתבנו שם הסו"ס. ובמה שכתב ה"ה ז"ל דופליגא קאי אמאי דסליק מנייה קשה דמנא ליה לגמרא דופליגא דאם המיר ריב"ל לנטול לנורק כותי אע"פ שאסור לעשות מלאכה ביו"ט בעצורו היינו משום דמאי דמטלטל חזי למאכל אדם אבל הני גרעינין לא חזו למאכל אדם כלל וא"כ לנטולם בעצור בהמה אסור כיון שאסור לעשות מלאכה בעצור ביו"ט. ומראה למרן דמ"מ איכא שיורי כיוסות דלא חזו למאכל דאסירי בהנאה וא"כ לא היה ראוי לנטול לנורק הכותי לומר כששומה הכותי פעם אחת ואיכא שיורי כיוסות ומחזין לו פעם אחת אלא ודאי דמותר לנטול לנורק הכותי. אבל על זה קשה דע"כ נצרך אהא לומר דלא חיי"ר יהושע לשניר כיוסות דא"כ כשהשם מנייע הכוס דכדכב רש"י ז"ל אמאי מותר לנטולו הא השתא לא הוי לנורק כותי. ועוד אפילו דנאמר דחיי"ש שיורי כיוסות לנורק אבז הכוס כמו שאמרו בגמרא לנטולוניה אבז כסא ומנין לגמרא לומר דפליג רבי יהושע בן לוי דלעיל וצריך עיון:

עיסת הכלבים וכו'. כתב ה"ה ז"ל לדקדק דאית לן הואיל אפילו אין לו נצלה מותר וכו'. וזהו סתם רבינו ז"ל. וקשה על זה דאפילו מאן דאית ליה הואיל מ"מ איסורא מיהא איכא ולא אהני טעמא דהואיל אלא לאפטרורי ממלקות כמו שנתאם ברור בדברי רבינו ז"ל שכתב שאין אופין ומבשלין לא לנורק כותי ולא לנורק כלבים. וז"ל דהך קושיא גופא איכא לאקשויי בגמרא בפ"ק דביצה (דף כ"ה). ומחד ממלתא דנדרתא דשם אמרו ומי אית ליה לרב חסדא הואיל כלומר משום האי טעמא שרי לאפות אותה ביו"ט והשתא קשה דהיי"ק קאמר ומי אית ליה לרב חסדא וכו' דמשמע דאי אית ליה טעמא דהואיל אית שפיר דאפילו מאן דאית ליה טעמא דהואיל מ"מ איסורא מיהא איכא לכך נראה לומר דודאי כיון דהך עיסה מעורבת של רועים ושל כלבים אין ראוי לומר שיהא איסורה כל כך וכאלו היה כולה של כלבים משום האי טעמא דהא אפשר למפלג וכו' מדע דאין זה הטעם כל כך ברור דהא רב חזינא מוכחש ליה להך טעמא וא"כ כשנבשל הכל לכלבים אמרינן הסם הואיל ואינו לוקה אלא שאסור הכא דמעורבת עם עיסת הרועים מעלין ליה דרגא ואמרינן דמותר לגמרי וזהו שאמרו ומי אית ליה לרב חסדא הואיל דאי הוה סבירא ליה הסם הואיל הוה אית שפיר הכא דכפרישית אבל השתא דאית ליה הסם הואיל אלא שהסם לוקה הכא מעלין ליה דרגא ואמרינן אסור לכל הפחות וא"כ איך קאמרת דמותר וא"כ השתא דאית לן הואיל הכא דמעורבת עם עיסה של רועים מותר. זה ז"ל ליישב דעת הרשב"א ורבינו ז"ל:

מן המבשיל ביו"ט וכו'. האי ביטול לנצמה איירי במאכל הראוי לאכילה אדם דאי לאו הכי לא שייך טעמא דהואיל ומקלעי אורחין כיון דאין ראוי למאכל אדם ודודאי דלוקה אבל מטעם דמתוך שהותרה לנורק הותרה נמי שלא לנורק ראוי להמיר אפילו שאינו ראוי למאכל אדם כלל וא"כ קשה על רבינו ז"ל איך לא הזכיר טעם מתוך כמ"ש למעלה. ואפשר היה לומר דרבינו ז"ל ס"ל דלכס ולא לכומים ולא לכלבים אהדריה ללחו קמא כמ"ש המוספות בפ"ק (דף י"ב) וא"כ נכתב טעם מתוך דודאי דאי לא אהא לכס הוה מותר מטעם מתוך אלא השתא דכתבו אהדריה לאיסוריה לכן אינטרין טעמא דהואיל לומר דאין לוקה אבל עובר נצשה דלכס. וא"ת איך אמרו שם בגמרא דהשוחט עולת נדבה לוקה אית דלא ככו"ה הא אפילו ככו"ה אית דלכס אהדריה לאיסורא אפיה ושחיטה לאיסוריה דלאו ונכתב טעמא מתוך וא"כ היה ראוי לעבור בלאו אי לאו טעמא דהואיל אבל בעולם דלא שייך דהואיל ודאי דלקי *ו"ל דכיון דשייך טעמא דהואיל בכל מקום ומתוך שהותר לאו זה בכל מקום משום טעמא דהואיל (הואיל) משום הכי ודאי דלא לקי לכן אמר (הכא נמי אמרינן דאין עובר מתוך שהותר לאו זה בכל מקום משום טעמא דהואיל) דאית דלא ככו"ה הלל:

ויש

מגדל עז

בשמימין דפסקין כוונתה: יד מן עיסת כלבים ביום טוב וכו' עד ראו להם. פ"ב דביצה ופ"א דמסכת תלה: מן מן עשה לנפשו וחותר עד אלא בשבת בלבד. פ"ב דמסכת ביצה (דף כ"ה) ונמכת שבת פ' כירה (דף מ'): ין בל שאסור בשבת עד מותר ביו"ט. פרק משילין (דף ל"ו) ופ"א דמס' עדיות: ויש

במסכת

הנהגות מיימניות

ורשב"ם פירש דשפחות מונויותיהם עליהן כו'. ורשב"ם לטעמיה שפסק הלכתא כר"ע בהג"ה לעיל, ע"ב: יד [ב] מסכת הלה ויין בהג"ה בהלכתא י"ג, ע"ב: מן מן [ב] כירה דאית ליה הואיל דלא כרב חסדא דאמרינן פרק אלו עוברין הא דרבה ורב חסדא מחלוקת דרבי אליעזר ורבי יהושע הוא ויש פסקין הלכה כרבי אליעזר, ע"ב: [ב] עיין בהג"ה הלכתא י"ג ע"ב: מן [הר"ף ג"כ מתיר ור"י אוסר ולהא הסכים הרא"ש

בשבת וכמשמע מדבריהם דחמין שהוחמו מערב יו"ט רוחץ כל גופו בכלי וקרקע רחיצה ממש ואפילו במרחץ גופא דליכא למגזר, והא דאמר "משתטף בבית החיצון" אורחא דמלתא נקיט^{רנב}, ותדע דלדידהו ודאי להשתטף לאו דוקא אלא רחיצה ממש נמי שרי, אלא שהר"ן ז"ל כתב כאן (יח: ד"ה איתמר) וביצה (יא. ד"ה מתני') דרי"ף בשם הגאונים נמי חוץ למרחץ קאמר וכ"פ בשו"ע או"ח סימן (תניא) [תקי"א] (סעי' ב') יע"ש. נמצא שלשה דעות א' רי"ף ורמב"ם ז"ל משמע בכל מקום מותר, והמחבר [מתיר] דוקא חוץ למרחץ, ותוספות דלהשתטף בצונן [מותר] הא בחמין כל גופו [אסור], וזה דעת יש אומרים ברמ"א שם.

והוי יודע שבחידושי הרשב"א (מ. ד"ה ואצ"ל) כתב דחמין שהוחמו ביו"ט אבר אבר כל גופו מן התורה שרי ומדרכנן אסור, ולפי זה חמין שהוחמו מערב יו"ט שרי כל גופו ביו"ט אבר אבר ומוכח מברייטא דתניא כוותיה דשמואל "חמין שהוחמו מערב שבת [רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל] לא כל גופו אבר אבר ואין צריך לומר חמין שהוחמו ביו"ט" אלמא חמין שהוחמו מערב יו"ט אבר אבר כל גופו שרי, ולהשתטף כל גופו בבת אחת צונן שרי חמין אסור הא אבר אבר דחמין שהוחמו ביו"ט מדרכנן מערב יו"ט מותר, וא"כ אכתי מה מקשין התוספות לידוק מסיפא דלמא מתניתין כל גופו אבר אבר מיירי, שמע מינה דתוספות אין סוברים כן [אלא] דאפילו אבר אבר נמי אסור בחמין שהוחמו מערב יו"ט, וברייטא דתניא כוותיה דשמואל גורסין "ואין צריך לומר חמין שהוחמו בשבת" ^{רנב} ויו"ט ושבת שוין המה ואסור בחמין מערב יו"ט אטו יו"ט דלאו שוה לכל נפש כי אם (הכין) [פניו] ידיו ורגליו כדאמרן^{רנב}, ולחידושי

נפש ואתי לזלולי בשאר איסורין ככה"ג וכ"מ בירושלמי שהובא בתוספות, ועמש"כ רבינו בראש יוסף עמ"ס ביצה דף כ"א ע"ב ד"ה משנה.

רנב. וכן ס"ל להפנ"י (מ. ד"ה בגמרא) דלהרמב"ם מותר אפילו בתוך המרחץ ועמש"כ שם לשיב דלמה קתני בכרייתא שם "משתטף בבית החיצון".

רנב. וכגירסת הרי"ף ועיין בספר דקד"ס.

רנב. וברעק"א ג"כ מוכיח מקושיית רבינו דהתוספות חולקים

הרשב"א צריך לומר בכוונה תליא מלתא אם מחמם ביו"ט לצורך כל גופו אסור ומחמם לצורך אבר אבר אפילו כל גופו שרי, ואי"ה בפריי יבואר זה.

ועדיין קשיא לי מה פריך הא חמין [שהוחמו] מערב שבת רוחץ, והא איסור כל גופו הוא טעמא דאם נתיר בחמין שהוחמו בערב שבת יבא להחם בשבת כמ"ש הר"ן ז"ל בשמעתין (יח: ד"ה איתמר) והנך רואה דכל שאיסורו מדברי סופרים לא גזור שהרי הרב אומר כן הרמב"ם ז"ל פרק א' מהל' יו"ט הלכה י"ו וכדכתיבנא לעיל (ד"ה אבל), א"כ חמין שהוחמו בחמי טבריא בערב שבת [ד]אי נמי חממו בשבת הוה דרכנן אטו תולדת אור וכיון שכן בהוחמו מערב שבת בחמי טבריא אין לגזור ורשאי לרחוץ בשבת כל גופו, ואפשר לומר דקושיות הגמרא לרב יוסף [דאמר] דרבי יוסי מודה בחמי טבריא דתולדות אור ניהו^{רנב} ועל זה פריך הא חמין מערב שבת רוחץ כל גופו והא תניא כו' דלא הוה גזרה לגזרה, ומשני רבי שמעון הוא. והשתא רבי יוחנן דפסק הלכה כרבי יהודה לא קשיא מה שהקשו בתוספות ד"ה אמר רבה בב"ח כו' הא קיי"ל דהלכה כסתם משנה, די"ל דרבי יוחנן כרבה סובר דהלכתא כוותיה ומטעם הטמנה הוה וחמי טבריא אף לרבי יוסי תולדות חמה הוה ^{אוצר החכמה} ובחמין שהוחמו בחמי טבריא בערב שבת לכו"ע רוחץ כל גופו בשבת דהוה גזרה לגזרה, אם לא שנאמר דלא פלוג בחמין שהוחמו מערב שבת בין הוחמו באור או בחמי טבריא דאי לא הא לא קיימא הא^{רנב}.

אלא אם כן ראויין לשתייה. התוספות ד"ה אא"כ בשם ר"י הוכיחו דמותר [לב"ש בהוחם] לשתייה כו' וד"ה ובית הלל (אומרים) [מתירין] כו'. יראה הקישור, דודאי אין לומר דלכית הלל

על הרשב"א אלא דנשאר בצ"ע כיון דגם הרשב"א הקשה קושית התוספות ובספר האיר יוסף (סימן מ"ז) כתב לישב קושית רעק"א ולפי דבריו אין ראייה מתוספות דידן דלא ס"ל כרשב"א.

רנב. והוה מבשל מן התורה וכ"כ בשיטה להר"ן (מ: דלרב יוסף ס"ל ר' יוסי דחמי טבריא הם תולדות האור ממש והמבשל בהם חייב מן התורה ועמש"כ שם בספר חלקת בנימין.

רנב. ועיין מש"כ רבינו לקמן מ' ע"ב ד"ה גם וכדף מ' ע"ב ד"ה עוד.

פכ"ב א רד"ת הפת אע"פ וכו'. ככל כחצי (שבת ק"י:) ונפרק חמישי הארכמי
אי זו היא דמיה אסורה: המדביק פת בתנור וכו'. ברייתא שם
מבוארת:

ב ומפני מה אסרו חכמים וכו'. מיתרם פירק כירה (שם מ.) כחמהל היו רותלין בתמין
שהחמו מערב שבת התחילו הצלין
להם חמין בשבת אסרו להם את החמין והחירו
להם את הזיעה. ועדיין היו רותלין בחמין האור
ואומרים מיתרין אלו אסרו להם את הזיעה והחירו
להם חמין טבירא. עוד שם חמין שהחמו מע"ש
אמר רב למחר רותק כל גופו אבר אבר ושמואל
אמר לא החירו לרמות אלא פניו ידיו רגליו ופניה
כוותיה דשמואל:

בד"א בחמי האור וכו'. כבר נתבאר זה:
ואסור לרחוץ וכו'. פרק חמין (שם קמ"ו.)
משנה הרוחץ בני מערה דיעבד אין

לכתחילה לא.

ולדברי רבינו מבוארים שם בהלכות
בארוכה ומלל דכריהם שהזיעה אסורה בכ"מ
אבל דעת האחרונים שבחמין טבירא וכו"ל כהן
אפי' הזיעה מותרת ולא אסרו הרמיה בני מערה
לכתחילה אלא במערה שיש בה חמין האור שהחמו
מע"ש ומכניסין אותן במערה להעמיד חמין מערב
שבת לשבת וזה דעת הרמב"ם וכו' וזה והרשב"א
ו"ל והרש"ן דעת הגאונים ו"ל:

ג מתחמם אדם וכו'. ברייתא שם כלשון
רבינו. ופי' רבינו מבואר שם כחמין
כל גופו בחמין. פי' שאין ההפרשה אסורה בעלמה
כמו שיתבאר אלא מפני רחיצת הגוף וכן העלה
הרמב"ם ו"ל: חמביא סילון של צונן וכו'. שם
משנה (דף ל"ח:) מעשה שטעו אנשי טבריא
שהציאו סילון של צונן לתוך חמין של חמין אמרו
להם חכמים כחמין שהחמו בשבת ואסורין ברייתא
וכשמה:

ד מביא אדם קיתון של מים וכו'. ברייתא
שם (דף מ"ז:) קרוב ללשון רבינו
ושם מיתרם אחד שמן ואחד מים יד קולדת זו
אסור אין יד קולדת זו מותר. היכי דמי קולדת
אמר רבא כל שכריסו של תינוק נכוח הימנו,
והמפרשים תחלקו בפי' דברים אלו רש"י ו"ל
פירש שמואל להפסיד כנגד המדורה וקרוב לה
אפי' במקום שאם יונח שם הרבה יתבשל לגמרי
שכיון שהוא נזהר שלא יעמוד שם אלא שיעור
ההפשר מותר וזהו שלא יוחמו הידים בכדי שהא
כריסו של תינוק נכוח מהם. וק"ל מפרשים אמרו
שלא החירו ההפשר אלא במקום שא"ל לאב זו
לעולם לדין ביטול ושיעור יד קולדת על מקום
ההפשר הוא ולא על המים המופשרים. וכבר

הרשב"א ו"ל שאף לדברי רש"י ו"ל על גבי המדורה ממש אסור להפסיד ודעמו ו"ל להחמיר
דברי שאר המפרשים ו"ל דעת רבינו כדברי רבינו שלמה ו"ל. וכן דעת הרמב"ם ו"ל. וכבר
הרשב"א ו"ל שלדברי הכל מבטל מע"ש ונאמנו מותר להחמיר כנגד המדורה אפי'
במקום שהס"כ הוא שלא ינח ע"ג המדורה או ע"ג כירה ואם יש קדרה נמונה על האש
מותר לחמם על גבי מבטל שנחשב כל זכר מע"ש שיון והקדרה מנסקת הרי זה כחמם
כנגד המדורה ומותר. אבל אסור להטמין תחת הכנדים הנמונים ע"ג המיחם אבל מטייל עליו כלי כדי לשמרו מן העכברים ואינו חושש אלו דבריו ו"ל:

ה אמבטי של מרחץ וכו'. שם (דף מ"ב.) ברייתא מ"ר נומן אדם חמין לתוך צונן

עבה לכ"ע אסור. ו"ל דרבינו סובר דיש מחלוקת דר"י כר"י ג"כ בשבית אע"ג דנגמרא
לא אייתי ליה ובאומה ברייתא דאמר אין גובלים את השבית וכו' שם פליג ר"י כר"י אע"ג
דנגמרא לא הוכרז זה:

פכ"ב ב מפני מה אסור ליכנס במרחץ בשבת וכו'. דברי רבינו מתמיהין לפי
קוניה הגמרא שפירק חמין (דף קמ"ו) שהרי בגמרא משמע שבמי
מערה רחמיה אסורה שטיפה שריא הוא כר"ש דאמר דמותר להשתטף בחמין אבל לדין
דק"ל כר"י דאסור להשתטף בחמין כמו שפסקו בפרק כירה בזה"ל (דף ל"ט) וכן רבינו
עלמנו בראש הפרק פסק כן שכבר וגזרו שלא ישתטף כל גופו בחמין נראה בני מערה אפילו
שטיפה אסור וכן מבואר בגמרא פרק כירה דכתיב טבירא אפילו רחמיה שריא שאמרו שם
(דף מ"ד) החירו להם חמין טבירא ו"ל אפילו ברחמיה כמבואר שם וכן מבואר בהלכות, והשם
קשה דדברי רבינו תרתי. חדא דכתיב טבירא כח מותר להשתטף דמשמע דלרבות אסור

הנהגות מיימוניות

ב [כתב הטור ו"ל ובספר המצות לא החיר לא בחמין טבירא א"כ הם בקרקע וא"ל ו"ל
החירם בכל ענין עכ"ל:] [א] כדאיתא התם ראו שאין הדבר עומד וחתירו חמין טבירא
ויועה בגמרא עומדת ע"כ: [ב] כדאיתא להו חכמים לאנשי טבריא ואמר ליה ר"ל לעולא
כבר תברניה אנשי טבריא לסילוייהו ע"כ: ד [ג] ודלא כר"י דאמר שמואל יש בו משום ביטול
והפשוט לא חזו ביטול ואסור כדי שישבאל אלא כדי שיפסיד דאמר רבא דלמרי
בשמן דסבר הפשוט חזו ביטול אלא כת"ל דרבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו דלחורא קאמר ת"ק
בשמן דאמר ת"ק בשמן כרשב"ג ועדיף מניה כדמסקי התם:

פכ"ב ה אמבטי של מרחץ שהיא מלאה מים חמין וכו'. בפרק כירה (שבת
מ"א) מ"א) מן מיחם שפניהו לא יתן לתוכו צונן כשכני שיחמו אצל
נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפסידו ובגמרא מאי קאמר אמר אביי ה"ק המיחם
שפניהו יש בו מים חמין לא יתן לתוכו צונן כשכני שיחמו אצל נותן לתוכו מים
מרוצים כדי להפסידו ומיחם שפניהו ממנו מים
לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני שמלך ר' י
יהודה היא דלמחר דבר שאין מתכוין אסור ת"ר
נותן אדם חמין לתוך צונן ולא צונן לתוך חמין
דברי ב"ש ב"ה אומרים בין חמין לתוך צונן בין
צונן לתוך חמין מותר בד"א בכוס אבל כחמבטי
חמין לתוך צונן ולא צונן לתוך חמין ור"ש בן
מנסיא אומר א"ר נחמן הלכה כר"ש בן מנסיא
סבר רב יוסף למימר ספל הרי הוא כחמבטי א"ל
אביי מ"ר חייא ספל חמין כחמבטי ולמאי דלקין
לדעתין מעיקרא דספל הרי הוא כחמבטי ואמר
ר"נ הלכה כר"ש בן מנסיא אלא בשבת רחמיה
בחמין ליכא מי סברת ר"ש אסיפא קאי ארישא
קאי וכו' ממירין בין חמין לתוך צונן וצ"ל צונן
לתוך חמין ור"ש אומר צונן לתוך חמין ליכא
ר"ש בן מנסיא דלמחר ככ"ה ה"ק לא נחלקו ב"ש
וב"ה הלכה כר"ש בן מנסיא אלא ביום ראשון חמין
לרבא דלא קפיד חמין מדמין ר' חייא מערה
אדם קיתון לתוך ספל של מים בין חמין לתוך
צונן בין צונן לתוך חמין. ופרש"י חמין לתוך צונן
דקא סבר תפאה גבר ואין חמין מרחמין את
הצונן אלא מפשירין. ולא צונן לתוך חמין
שהחמיונים מרחמין את העליונים דתפאה גבר.
בכוס דלשמה צע"ל להו ולא ניהא ליה שיוחמו
ועוד דכלי שני הוא חומר אפילו חמין לתוך צונן.
ספל הרי הוא כחמבטי ואע"ג דכלי שני הוא
הואיל ולא לשמה אלא לרחמיה אסורי דניחא ליה
שיוחמו הרבה וגזירין. מי סברת ר"ש אסיפא
קאי דלא שרי ח"ק אלא חמין לתוך צונן ואמר
איהו אסור אף חמין לתוך צונן. ארישא קאי
לשמה וצונן לתוך חמין דשרי ב"ה אסר. וכבר
הרי"ף ומסקנא דשעמיה דהלכה כב"ה דקאמר
א"ר הונא בריה דרב יהושע חזינא לאבא דלא
שכחיה מדמין ר"מ וכו' ואעפ"י שיש חולקים על
הרי"ף ופוסקים כר"ש בן מנסיא דפסק ר"נ
כוותיה כבר נמן הר"ש טעם לשבת נסבית
הרי"ף וכן דעת רבינו. וכן פירוש דבריו אמרנו
של מרחץ שהיא מלאה מים חמין אין חולקים לה
מים צונן אצל נומן הוא ממים שבוה האמבטי
לתוך אמבטי אחר של צונן כדברי ב"ה ור"ש
מיחם שפניהו ממנו מים חמין וכו' היינו מתניחין
שכחמיה בסמין וכלאוקמה אביי דה"ק ומיחם

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

שפניהו ממנו מים לא יתן לתוכו כל עיקר מפני שמלך ר' י
אסור אצל לר"ש דק"ל כוותיה שרי. ומ"ש ומותר לזון מים חמין לתוך צונן וכו' והוא שלא
יהיו בכלי ראשון הוא כב"ה דשרי בין חמין לתוך צונן צונן לתוך חמין בכוס שהוא
כלי

אף מי מערה בחמין הרוחץ דיעבד אין לכתחלה לא מכלל דלהשתטף אפי' לכתחלה מני ר' שמעון היא, וכיון דההיא אתיא כר"ש ותני לה בן כינאי הו"ל מתני' דהכא סתם ואח"כ מחלוקת ואין הלכה כסתם, כנ"ל.

ואצ"ל חמין שהוחמו ב"ט. פי' אבל הוחמו מעי"ט רוחץ בהן כל גופו אבר אבר, דאי לא ליתני והוא הדין לחמין שהוחמו מערב יו"ט ולא הי' צריך שוב לומר הוחמו ב"ט. ורבינו הגדול ז"ל התיר בשם גאון ז"ל אפי' לרוחץ בהן כל גופו וכן האמת.

הא דאמרינן ועדיין היו רוחצין בחמין ואומרים מזיעין אנחנו אסרו להם את הזיעה. נראה שלא אסרוה בבת אחת אלא מתחלה אסרוה בשבת והתירוה ב"ט לפי שאף החמין מותרין לרוחץ פניו ידיו ורגליו, ואח"כ אסרוה ב"ט, ממאי דקתני בברייתא פקקו נקביו מעי"ט למחר נכנס ומזיע אלמא בשבת אסור, וי"ל דהוא הדין לשבת והאי דקתני יום טוב להזיע בלא שטוף חמין בסוף ובשבת אסור להכי נמי נקיט יום טוב ולשון ראשון אינו הגון.

ע"ב. ובלבד שלא ישתטף ויתחמם כנגד המדורה מפני שמפשייר מים שעליו. פי' משום גזירת מרחצאות נגועו בה שנמצא כרוחץ במים פושרין אבל משום הפשרה עצמה מותרת שהרי שנינו אבל נותן לתוכו מים מרובין כדי להפשייר, ותניא נמי הכא לא בשביל שיחמו אלא כדי שתפיג צינתן דהיינו הפשר כדמוכח שמעתא בבעיא דשמן מה לי אמר ת"ק, ודקאמרי' שמן אע"פ שהיד סולדת בו מותר, כלומר אינו דומה למים דשרי' אין היד סולדת בו דהיינו הפשר ואסרי' יד סולדת בו וכן כולה שמועה מתפרשת, ורב יהודה אמר שמואל שרי בתרווייהו אין יד סולדת בהן דהיינו הפשר, וש"מ דהפשר אפי' כנגד המדורה ממש מותר, ועוד מדר' יהודה נשמע לרבנן דכיון דסבר ר"י בשמן הפשרו לא זהו בשולו שרי ליה כנגד המדורה ממש, ובספר התרומה מתבלבלין בדבר זה מן הירושלמי שיש בו בסוגיא זו דברים סותרין גמ' שלנו ואין לי להאריך. ומסתברא דלאו דוקא כנגד המדורה אלא הוא הדין על גבה ממש כדתנן במיחם אבל נותן לתוכו מים מרובין וכו' ודא ודא אחת היא.

לאפרושי מאיסורא שאני. שמעי' מהא דשרי' ליה לאיניש למימר ליה בבית המרחץ עביד לי הכי והכי ואע"ג דממילא הויא הוראה ובלבד שלא יאמר דרך הוראה, דהא הכא דהוה מצי למימר ליה לא תניח כך באמבטי והופרש מן האיסור ואמר לו טול בכלי שני ותן, וכי הוה קשי לן בגמ' אמאי עביד הכי, משום שמגעו מלהניח באמבטי הוא וכדמיייתי לה תדע ממעשה דר"מ, ואפשר שלא הותר אלא להפריש מאיסורא דרך אותה הוראה דכיון דאית ליה לאפרושי מאיסורא מצי למימר מילתא אגב אורחיה ומיהו סברא הוא דשרי, וא"ת היאך עלה על דעת שיניחנו לעשות איסור ולא יאמר לו לא תעשה, איכא למימר משום דהוי מצי אמר ליה כמי שאינו רוצה בדבר זה ולא שימנענו בשביל

אבל בכלי דברי הכל אסור אפי' שטיפה שהוא נראה כמיחם שפינהו עכשיו מן האש שכן דרך הרוחצים לעשות ואיכא למיגזר ביה, ונוסחי בהך שמעתא משבשן טובא, ואיכא דגריס לה כולה איפכא ולא סמכי' עלה כלל משום דחזינן לגאונים ור' יצחק ז"ל דפסקו מחלוקת בקרקע אבל בכלי ד"ה אסור אלמא לישנא בתרא הכי, ואפשר דגרסי' מעיקרא מחלוקת בכלי אבל בקרקע [ד"ה אסור] כדכתיב במקצת נוסחי, והיינו דאקשי' והא מעשה דאנשי טבריא בשבת הוה ואסרי' להו רבנן להביא סילון של צונן באמבטי של חמין לשתייה ורחיצה אלמא אם אינן מביאין אותו דלא הוי חמין שהוחמו בשבת שרי, אלא אי אתמר הכי אתמר מחלוקת בקרקע אבל בכלי ד"ה אסור כלומר איפכא אתמר, וצ"ע בספרי הגאונים ז"ל, ושוב פירשתי השמועה כולה בטעמה ובגרסתה בספר המלחמות יפה יפה.

דף מ' ע"א. דאי מכללא מאי דלמא ה"מ במתני' אבל ברייתא לא. איכא דקשיא ליה מי אמר במשנתנו בכל מקום קאמר, דהכי אמרי' במס' מנחות בפ' הקומץ רבה (ל"א א') אמר רב אשי אמר לי מר זוטרא קשי בה רב חנינא מסורא פשיטא מי קאמר במשנתנו בכל מקום קאמר, אלמא כל מקום משמע אפי' בברייתא, וה"נ אמרי' בפ' שני דייני גזירות (ק"ט א') גבי כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו, והיה נ"ל לפרש דהכא סתם מתני' כר"ש ואמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה, הלכך אע"ג דאר"י בכל מקום הלכה כדברי המכריע וסמכי' עלה ודחינן סתמא דמתני' מחמת מכריע כדאמר כל מקום, ה"מ בשהכרעה במשנתנו דאתיא הכרעה דמתני' ודחיא סתמא דמתני', אבל כשהכרעה היא בברייתא לא דחינן סתמא דמתני' מקמי הכרעה דברייתא דאם רבי שנאה סתם ולא שנה הכרע, ר' חייא מניין לו, אבל ראיתי שהגאונים ז"ל אומרים דאין הלכה כדברי המכריע בברייתא וכ"כ רבינו הגדול ז"ל בפ"ק דקדושין, ואפשר שמה שאמרו מי קאמר במשנתנו, אינו כלל ללמוד הימנו שהרי אפי' התם בכתובות איכא דבעי לה מיבעיא, ובמנחות נמי שלח ליה רב יימר לר"פ הא דאמר רבין. הלכה כר"ש שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר"ש שזורי הלכה כמותו אף בנתערב לו טבל בחולין, ואהדר ליה אין ולא א"ל מי קאמר במשנתנו, ואע"ג דקשי בה ר' חנינא מסורא פשיטא, אנן לאו אקושיי סמכינן אלא אעיקר מימרי, הלכך כיון דחזינן גבי הכרעה דאמרי' דוקא במתני' עלה סמכינן, ומיהו כל מקום שאמרו כל מקום סתם, אף בברייתא במשמע עד שנראה שאין סוגיית הגמ' כן, א"נ ה"ק דילמא ר' יוחנן במתני' דוקא אמרה בפירושו דלא שמיעא להו מימרא בלישנא דוקא, וא"ת קשיא הך היכי פסק ר' יוחנן כר' יהודה הא איהו אמר הלכה כסתם משנה ומתני' ר"ש היא, איכא למימר דחי לה מדתנן לקמן בפ' חבית (קמ"ז א') הרוחץ במי מערה ובמי טבריא מסתפג אפי' בעשר אלונטאות ולא יביאם בידו ור' יוחנן מתני' לה להא כבן כינאי ודייקינן עלה בגמ' קתני מי מערה דומיא דמי טבריא מה מי טבריא בחמין

לידי בישול כגון מים מרובין ואי נמי כנגד המדורה במקום שאין היד סולדת בו, אבל בירושלמי פירשוה לההיא בהפשר שבמקום שהיד סולדת בו, ותדע לך דאם כן לותבוה בירושלמי לההיא סברא ממתניתין דאטו מי לא ידעי לה למתניתין, ואי נמי פליגא ההיא אמתניתין לימא מתניתין פליגא על רבנן, ויש מפרשים שאינו משום איסור עצמו של הפשר אלא שנראה כרוחץ במים פושרין, ונכון הוא.

מביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה לא בשביל שיחמו אלא בשביל שתפיג צינתו. פירש רש"י ז"ל לא שיניחם שם עד שיחמו אלא שתפיג צינתו במקצת, ונראה מתוך פירושו שאפילו כנגד המדורה ממש במקום הראוי לבשל מותר להפשיר, שלא אסרו אלא שלא יניחם כדי שיחמו כלומר שיתבשלו אבל כדי הפשר מותר בכל מקום, ובודאי שכן נראה מלשון כדי שיחמו וכדי שתפיג צינתו, ולדבריו הא דאמר רב יהודה אמר שמואל אחד שמן ואחד מים יד סולדת בו אסור אין יד סולדת בו מותר, לא במקום שיד סולדת ומקום שאין יד סולדת קאמר, אלא כל שהניחן עד שתהא יד סולדת קאמר, ומכל מקום על גבי האש ממש אסור מפני שנראה כמבשל, דהא אפילו תבשיל שנתבשל כל צרכו אסור להחזיר בכירה שאינה גרופה וקטומה וכל שכן לתת לכתחילה ואפילו להפשיר ולא התירו כאן אלא כנגד המדורה בלבד.

וקשיא לי דהא תנן (לקמן מ"א א') המיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן כדי שיחמו אבל נותן לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן, ופירשה רב אדא בר מתנא המיחם שפינה ממנו מים לא יתן לתוכו מים מועטין כדי שיחמו אלא מים מרובין כדי להפשירן, ואם איתא דבכל מקום מותר להפשיר ובלבד שיזהר שלא יחם אם כן אפילו מועטין יהא מותר ובלבד שלא יניחם שם כדי שיחמו, ואין מן הסברא לומר דמיחם שפינה ממנו מים אם נתן לתוכו מים מועטין מיד ישובו המים חמין ואי אפשר להפשיר בו מים מועטין, דמי עדיף מאש, ושמא יפרש רש"י ז"ל דכיון שדרכן לתת לתוך המיחם או לתוך הכוס לעמוד שם ומסתפקין מהן מעט מעט חיישינן שאם יתן לתוכן מים מועטין שמא יתעכבו שם עד שיחמו, אבל כנגד המדורה לא חיישינן דנגד המדורה פעמים שאדם מחמם שם פעמים שאדם מפשיר שם, ועוד יש לי לומר דאורחא דמילתא נקט שדרך ליתן לתוכו פעמים להחם פעמים להפשיר מועטין להחם מרובין להפשיר.

מערב יום טוב נכנס ביום טוב ומזיע ויוצא ורוחץ בצונן אמר רבי יהודה מעשה במרחץ של בני ברק וכו' עד ויוצאין ורוחצין בצונן אלא שהיו חמין שלה מחופין בנסרים, ומשום הכי דקדקו שהיו חמים שלה מחופין בנסרים גזירה שלא יאמרו בחמין רחצו, ומה שהצריכו לפקוק נקבים מערב יום טוב אע"פ שלא היה משתטף כלל בחמין אע"פ שלא גזרו עדיין על הזיעה, לפי שלא יבא לרחוץ בהן, דכיון שמתחממין והולכין ביום טוב או בשבת יטעה לרחוץ בהם ולפיכך הצריכו לפקק את נקביו, הא לא פקק אינו נכנס כלל אפילו להזיע בלבד.

אוצר החכמה - אוצר החכמה

התחילו הבלנין להחם חמין בשבת, תמיהא לי והלא לא נחשדו ישראל על השבתות וכדתנן (גיטין נ"ד א') נחשדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבתות, ומצאתי בירושלמי (ה"ג) שלא היו מחמין ממש בשבת אלא שלא היו פוקקין נקבים מבערב וממלאים עצים מבערב, וכלשון הזה שנו אותה שם בראשונה היו סותמין את החמין מערב שבת ונכנסין ורוחצין בשבת ונחשדו להיות ממלאין אותו עצים מערב שבת והיא דולקת והולכת בשבת אסרו להם רחיצה והתירו להם זיעה, אלא שעדיין קשה לי וכי מה איכפת להן אם היתה דולקת והולכת בשבת והתניא (לעיל י"ח א') פותקין מים לגנה ערב שבת עם חשיכה ומתמלאת והולכת כל השבת כולה, ויש לומר דכיון שנקביו פתוחין והוא דולק והולך בעודו רוחץ בו ודאי אתי לחתויי ולפיכך אסרו בדולק בשבת והתירו בפוקק וחזרו ואסרו.

דף מ' ע"ב. הא דתנו רבנן מתחמם אדם כנגד המדורה כו' ובלבד שלא ישתטף בצונן ויתחמם כנגד המדורה. פירש רבינו תם ז"ל מפני שיראה כמפשיר מים שעליו, וסייעה מדגרסינן בירושלמי (ה"ד) יורד אדם וטובל בצונן ועולה ומתחמם כנגד המדורה דברי רבי מאיר וחכמים אוסרין, יאות אמר רבי מאיר מה טעמון דרבנן, כההיא דאמר ר' זעירא בשם רבי חייא מותר להפשיר במקום שהיד שולטת ואסור להפשיר במקום שאין היד שולטת, ויש מקשים לפירוש זה דהפשרה עצמה מותרת היא שהרי שנינו (לקמן מ"א א') אבל נותן לתוכו מים כדי להפשירן, ותניא נמי בסמוך לא בשביל שיחמו אלא כדי שתפיג צינתו, והפגת צינתו היינו הפשר כדמוכחא כולה שמעתי, ושמע מינה דהפשר מותר אפילו כנגד המדורה ממש, ומיהו אינו קשה כל כך דמתניתין וברייטא לא שרו אלא בהפשר דלא אפשר למיתי

הפסקה שמלחו משום עלי מחמת דבר אחר. וזוה נדחה גם הסמך שרצה להציג מדברי הרמב"ם והאריכות זוה ללא צורך. והיה זה שלום. דברי הד"ש. (ב)

סימן כד

בענין טבילה בחמין בליל שבת

תשובה לכבוד אהובי ידידי וחביבי הרב המאה"ג המופלג יצחק חכמת בתורה ויראה כבוד מוה' יוסף קראטשין נר"ו.

קבלתי מכתבו וע"ד שאלתו במקוה שנותנין לחוכה חמין אין יתנהגו בטבילה בליל שבת, וראיתי דעמו שאפילו פושרין לא יהיו המים רק שתפיג צינתו וכחז שלדעמו כך היו עושין לכה"ג צויה"כ. הנה חזינא לדעמו שלמד דבר זה מלישנא דמתני' ציומא דקאמר שתפיג צינתו. ולדעמי אין מזה ראיה דלא דוקא קאמר דהתם לאו בדיני רחיצה בחמין עסיק להורות הדין בזה רק קאמר מה שהיו עושין לכה"ג ולא הי' צריך רק שתפיג צינתו. (א) ועוד דהתם צויה"כ עלמו היו נותנין וזפרט לפי מה דמוקי שם ציומא דף ל"ד ע"ז בשלא הגיע לציורף ממילא לא הי' רק כדי להפיג צינתו, ועוד הלא שם צומן הבית קאי ומי ימר שכבר גזרו על הרחיצה ועוד הלא אין שבות במקדש אלא ודאי דלהפיג צינתו לאו דוקא, ולדעמי מעולם לא נאסר רחיצה בפושרין רק בחמין. ואף שמדברי החוס' בשבת מ' ע"ז צד"ה מפני שמפסיר כו' משמע קצת דגם בפושרין אסור, נלע"ד דהתם ציושז ומתחמם כנגד המדורה ושם אסרו אפילו בפושרין דדומה כרוחץ בחמין. (ב) וכן אני מזהיר את הצלנין כאן שיחנו החמין למקוה בעוד היום גדול כדי שצבדי שתחשך צין כך לא יהיו רק פושרין. ובגוף הדין ראיתי בספר קרבן נחנאל צפרק במה מדליקין סי' כ"ד שכתב שטבילת מי מקוה בחמין אינו בכלל גזרת מרחצאות. ואמנם כתב מלחא בלי טעם ובלי ראיה ומפליג לומר שכתב באריכות ואין לנו לסמוך על דבר שלא צירר לנו טעמו. ואני אמרתי אולי דוקא רחיצה אסרו שעיקר הטעם שמה יחס בשבת אצל טבילה דלא משכחת אלא חיכך בכניסת ליל שבת שהרי צריך להיות סמוך לחפיפה לא משכחת טבילה

בחמין שהוחמו בשבת. ועוד אמנא טעמא לפי מ"ש רש"י במס' שבת דף ל"ט ע"ז צד"ה בכלי וזה לשונו של רש"י דהרואה אומר היום הוחמו ומוכחא מלחא דחולדות האור נינהו ואתי להחם בשבת כגון נותן צון בחמין עכ"ל. הרי שזה ודאי לא גזרינן שיחס בשבת להעמיד צון אצל האור שאין אדם טועה אלא דחיישינן שימן צון לחוך החמין וטבילה במקוה דבר זה בלאו איסור שבת אי אפשר שהרי אין טובלין בשאוצין ובחמי טבירא בלא"ה צקרקע מותר לכן אולי לא גזרו בזה. ומ"מ אע"פ שאנו מדמין אין אנו מורים להחיר רק ליתן בעוד חיזה שעות עד הלילה שיהיו בלילה רק פושרין. ואמנם הצלנין לפי הנראה אין נוהרין בזה ואני מעלים עין מזה ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מוידין. דברי אוהבו הד"ש.

סימן כה

להחם מקוה ביו"ט ע"י הערמה לצורך שבת

תשובה טו"ב למספר. אתן אמרי שפר. למאן דמימר קאמר שפיר. לכבוד אהובי חביבי וידידי הרב הגדול המופלא החכם השלם ספיר ויהלום כבוד מוה' וואלף נ"י סג"ל באסקוויץ.

מכתבו מן יו"ד למספר הגיעני עש"ק העבר. ובאמת טרידנא טובא וצפרט צחחלת הזמן גרמא שכבר החחלנו יום א' העבר צסוגיא דהיו צה מומין צפ' המדיר והחלמידים צצצוני. וכעת אנכי שאלנא לכולהו רצון דצי רצ וזמן אסיפה לכל. ואעפ"כ לאהצנו פניתי לדבריו הנחמדי' וגופא דעוצדא שהחיר צי"ט שני של פסק להסיק תחת יורה ע"י נכרי לצורך חצשיל של קאפע שיטתה היהודי צצמרחת מיורה זו והשאר יניח לזוב מן היורה למקוה לצורך טבילת נשים בליל שבת קודש. והנה גוף הטבילה בחמין בליל ש"ק האמת אגיד שגם פה קהלחנו יש להם מקוה של חמין וחמיד אני מזהיר שצעש"ק יזילו החמין עכ"פ שמי שעות קודם הלילה כדי שיהיו פושרין בליל שבת ולא יהיו חמין. ואמנם אני חושש שצעל המרחץ אינו נוהר בזה ומתחיל להזיל סמוך לצין השמשות ואני מעלים עין כי לגוף הדין אין האיסור צרור בטבילה בחמין בשבת. וכבר נתעורר

הערות הגאונים

ובחי' הרשב"א שם מבואר להדיא דכ"מ שאמרו שתפיג צינתו היינו הפשר יעושה"ט. ועיין שבת שם (מ"ח א') בתוד"ה מ"ש ממיחם ע"ג מיחם. (מהגדול ממינסק)
(ב) עיין בחידושי הרשב"א והרמב"ן שם ובמלחמות מבואר דאסור אמנם אפשר דדוקא בהופשר בשבת וכן משמע מהתוס' ור"ן שם עייניש וצ"ע. (מהגדול ממינסק)

(ב) עיין חיו"ד סי' מ"ג וקצת סותר עצמו משם לכאן. ועיין בר"ן חולין פ"ק סוגיא דשוחט בשבת שם כתב דמליחה אינו רק איסור דרבנן ולא זכר דברי עצמו דבסוף ע"ז כתב דאסור משום מבשל. ועיין מג"א סי' שכ"א ס"ק ז' ובפר"ח יו"ד סי' ס"ח ס"ק י"ח ובשעה"מ הלכות חמץ פ"ח הכ"ד. (הגרי"ש נאטהנאהן)
סימן כד (א) עיין שבת (מ' ב') אלא בשביל שתפיג צינתו ודו"ק.

פורני (לעכו"ם) [לגוי*⁷²³] לעשות [בו*⁷²⁸] מלאכה בשבת⁷²⁹, ואף על גב שאין לישראל באותו פורני כלום, משום דנקרא על שם ישראל. וכן מרחץ של ישראל, אסור להשכירו (לעכו"ם) [לגוי*⁷³⁰], לפי שנקרא על שם ישראל.

לרב האי גאון ז"ל⁷³¹

וששאלתם, מי שראה קרי (בליל) [בלילי*⁷³⁰] שבת או ביום טוב בימי קור, היכי עביד, חייב הוא להטהר, ואף על פי שהוא חולה ובא לידי סכנה, או פטור הוא מן התפלות, או יש לו תקנה להחם חמין מערב שבת או מערב יום טוב, ומכנים, שאם יארע לו דבר, יערב בהן אחרים, כדי שיהיו כפושטין, ויתנם על גופו.

הכין חזינא, שאם חושש אדם בשבת שאם יסתכן אם רוחץ בשרו במים צונן, פטור מן התפלה, זה דבר ברור הוא, שאפילו בדברים חמורים מן התפלה פטור מהם⁷³², ואינו חייב לבא לידי סכנה.

והמים שהוחמו מערב שבת, כבר פשיטא [לן*⁷³²] שאסור לרחוץ מהן כל גופו⁷³³. וזכורים אנו כמה שבתות מר' אהרן גאון

למחשב חשבונות, וקא אכיל שכר שבת, ואמרי אינשי קא שקיל איניש רוחא בשבתא ואסור. וכן נמי אסור שיעשה ישראל עם (העכו"ם) [הגוי*⁷²³] שותפות בחרישה, ואותו (העכו"ם) [הגוי*⁷²³] חורש בשבת בבהמות ישראל, משום דמפקד ישראל למשבת בשבת הוא ושורו וחמורו ובהמתו.

וכן נמי אסור⁷²⁵ לבר ישראל שיתן מעותיו (לעכו"ם) [לגוי*⁷²³] בשותפות על מנת לחרישה, ויקנה באותו ממון שוורים ובהמות, ויחרוש בהן בשבת, דכיון דאית ליה לישראל מעות בשוורים ובהמות, הוה להו כבהמות ישראל ואסור.

וכן נמי אסור לבר ישראל שיעשה הערמה⁷²⁶, עם (העכו"ם) [הגוי*⁷²³] שותף שהוא חורש עמו, שימכור לו בהמה שהוא חורש בה, או מקח שבחנותו, ולאחר שבת יחזור ויקנה בהמה מאותו (העכו"ם) [הגוי*⁷²³], דכיון דהערמה היא, (אסור) [אסיר*⁷²⁷] עד דנפיק להון לההיא בהמה ולהוא מקח לגמרי.

ואסור לבר ישראל (שישכור) [שישכיר*⁷²⁸]

מ-ע"ש פ"ד וגיטין סה. ועיין בזה במקו"ח סי' תמח סק"א ובשו"ת צמח צדק יור"ד סי' קב ובשו"ת עונג יו"ט חאו"ח סי' כח. ועיין בראבי"ה שבת סי' רנו ובהגהמ"ר שבת סי' תסא שאין להערים ליהנות ממלאכת שבת שעשה גוי לצורך ישראל. 728 כצ"ל. 729 לעיל (הערה 710) כתב רבינו בשם רה"ג שעכשיו שנהגו להשכיר פורני מותר דליכא משום מראית העין. 730 (כ"ה בד"ר). שו"ע ר"ס רמג 731 סי' האשכול (אריערכך) ח"א עמ' 4. 732 עיין יומא פה: 733 כתב בשו"ת חכם צבי סי' יא גבי טבילת נשים בליל שבת בחמין דודאי שאסור לכל הדעות, והטוב והישור שיטבלו בצונן, ועכ"פ תפוג צינתן של המים בלבד, ולא יתחממו עד כדי שיקראו מים חמים. וכתב בשו"ת הרדב"ז (ח"ד סי' צה) שמלשון הרמב"ם (פ"ב מהל' עבודת יוה"כ הל' ד) שכתב: היה כה"ג זקן או חולה, היו מלבנין עששיות של ברזל מאש מערב יוה"כ, ולמחר מטילים אותם במי המקוה כדי שתפוג צינתם, שאין שבות במקדש, מבואר שדוקא במקדש התירו באופן זה, אבל במדינה אסור. [ועיין בזה בשו"ת נבי"ת חאו"ח סי' כד]. וכ"מ מדברי רבינו כאן בשם

לבדו, אם מעט ואם הרבה, ושכר יום אחד כנגד יום השבת לישראל לבדו מותר וכו'. וכתב הרמ"א שם: וי"א שכל זה לא מיירי אלא בשותפות שכל אחד עוסק ביומו, אבל כששניהם עוסקים ביחד כל ימי החול, ובשבת עוסק הא"י לבדו, מותר לחלוק עמו כל השכר, דא"י אדעתא דנפשיה קא עביד, ואין הישראל נהנה במלאכתו בשבת, כיון שאין המלאכה מוטלת עליו לעשות וכו'. 725 הלכות פסוקות שם. שו"ע סי' רמו סעיף ו: אם ישראל וא"י שותפין בבהמה מותר לעשות בה א"י מלאכה בשבת, ע"י שיתנה עם הא"י בתחילה כשקנו אותה שיטול הא"י בשבת וישראל ביום חול וכו' ע"ש. 726 כ"כ בשו"ת מהר"ם אלשאק סי' מב בשם ר"י גאון, וסיים: ואין אני רואה דרך ישרה שיכור לו האדם בזה, ומ"מ אותן מקומות שנהגו להתיר וסמכו על אותן המתירין, הנח להם לישראל, וכל בעל נפש יחוש לעצמו. ועיין בזה בכה"ל סי' רמו ד"ה רק. 727 כ"ה בד"ר. ויש לדון בזה אם ס"ל להר"י גאון שאסור להערים כן, כיון דשבייתת בהמתו הוה איסור דא"י. ועיין בבכור שור פסחים כא. שכתב שרק באיסור דרבנן הותרה הערמה. ואמנם קי"ל דהערמה הותרה בפדיק מע"ש

כתות אינן מקבלות פני שכינה, וחד מנייהו כת החנפים.

^{אוצר החכמה}

וששאלתם⁷⁴³, מי שהיה מהלך בדרך, ונודמן לו יום טוב⁷⁴⁴, והוא במדבר, והלכה מעליו השיירה, יש לו היתר להלך או לאו.

כך ראינו, אם יש שם סכנה (בשבת) [בשבתו שם⁷⁴⁵], אם מפני חיה רעה, או צינה, או חמה, או לסטים⁷⁴⁶, או כיוצא בו, יש לו רשות להלך כדי להגיע השיירה, ואל ישב בסכנה. אלא שמעיקרא כשהוא בעירו או

^{אוצר החכמה}

הילאי גאון). אוצה"ג יומא פו.: 737 יומא פו.: (ובגמ' שם למדו כן מהכתוב (יחזקאל ג, כ) ובשוב צדיק וגו'. ועיין בס' עין הבדולח יומא שם מש"כ לבאר (הדרשא). 738 שהן רשעים ומראין עצמן כצדיקים -רש"י שם. וראה בארחות צדיקים שער הענוה: אותם ההולכים בענוה וכו', ומנהיגים עצמם בחזקת חסידים וצדיקים, למען יאזינו להם ויסמכו על דבריהם, ויחניפו למי שאין להחניף, ועושים רמאות בסתר, ואין חוששין לקיום המצוות רק ברבים ולא כשהם ביחיד, וגונבים דעת הבריות, אלו הם המחללים הב"ה יותר מכל האדם, וגורמים שאין העולם מאמינים לטובים, והם נחשדים מבני אדם, שיאמרו שמא אלו הם כאלו, והמכיר בהם חייב לפרסם ולהודיע לכל. 739 ברש"י: אם יש מכיר במעשיו, מצוה לפרסמו מפני חילול השם, שבני אדם למדין ממעשיו שסבורין עליו שהוא צדיק. (וכ"ה במאירי שם). ועוד כשבא עליו פורענות, בני אדם אומרים מה הועיל לו זכותו. [וכ"כ התשב"ץ ז"ל בס' מגן אבות פ"ד מ"ד: מפרסמן וכו' כדי שלא יאמרו פלוני שבאו עליו יסורין למה, והם לא ידעו כי אין נסתרו כגילוי וכו']. 740 תיבת: "בשבת", ליתא בגמ' שם לפנינו. ובמס' כלה רבתי פ"ג הל' י: מפרסמן את החנפים, ואפי' בשבת. ובבה"ג הל' שבת פכ"ג: מפרסמן את החנפים בשבת מפני קידוש השם. 741 אבל אם נכשל בחטא על מקרה, ורוב הימים דרכו להשתמר מעוונתו, אין לגלות על חטאו -שערי תשובה שער ג. 742 סוטה מב., וכ"כ רבינו לעיל סי' קיח (ח"ו עמ' רפב). 743 הלכות פסוקות סי' קנה (בשם: "רב שרירא"), אוצה"ג שבת קנא.: 744 שם: שני ימים טובים של פסח או של ר"ה, והוא במדבר, והלכה מעליו השיירה, ועמד במקומו יום ראשון, יש לו התרה להלך ביו"ט שני וידבק בשיירה או לא, כך ראינו וכו'. 745 כ"ה בד"ר ובהלכות פסוקות שם. ומבואר שכל ההיתר הוא דוקא ביו"ט שני, וכן משמע מהמשך הלשון שם: ומהלך "ביום טוב" מפני הסכנה וכו'. 746 ראה באוצה"ג שם: ישראל שהוא

ז"ל⁷³⁴, שהיינו מתפללין, והוא יושב⁷³⁵ מן התפלה עד הערב.

^{לרב פלמוי}⁷³⁶

וששאלתם, מפרסמן⁷³⁷ את החנפים⁷³⁸ מפני חלול השם, מאי חלול השם אית ביה. כך ראינו⁷³⁹, שאדם זה ידוע הוא שאומר לרע טוב ולטוב רע, רואין בני אדם ואומרי' שמא יפה הוא אומר, ומתחלל שם שמים.

ואמרו רבותינו ז"ל, מפרסמן את החנפים בשבת⁷⁴⁰, מפני חלול השם⁷⁴¹. ואמרי' ¹²³⁴⁵⁶⁷742 ארבע

רה"ג, שאף בפורשים אסור להתרחץ בשבת. וכ"כ בס' תהלה לדוד או"ח סי' שכו סק"ג בשם רבינו. וכ"כ הבית מאיר (יור"ד סי' קצז ואו"ח סי' שכו) עפ"ד הראשונים ורבינו לאסור רחיצת כל הגוף גם בפורשים, ודלא כהחכ"צ הג"ל. וע"ע בערך השולחן סי' שיח סק"ב ובשו"ת הגרעק"א ז"ל ח"ג סי' נ שכתבו דלא כהחכ"צ. ובשו"ת דברי יוסף (למהר"י אירגאס ז"ל) סי' סד הליץ על מנהג הנשים שטובלות בליל שבת בחמין, ושלא כדברי החכ"צ, ושוב כתב דברי רב האי גאון שכתבם רבינו כאן שאסור לטבול בחמין, וגם דברי רבינו לעיל סי' פו (ח"ה עמ' תקכד): ואני תמה היאך אשה יכולה לטבול בלילי שבת ויו"ט, והיאך תינצל מסחיטת שער. וכ"כ בשמו הברכי יוסף או"ח סי' שכו סעיף ב [ועיין בשו"ת בית יהודה (למהר"י עייאש ז"ל) ח"ב דף צד ובסדרי טהרה יור"ד סי' קצג ובשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' כ מש"כ ע"ד הדברי יוסף, וכן בשו"ת רב פעלים חאו"ח ח"ד סי' יב ובס' טהרת הבית ח"ב עמ' תס באורך]. ואמנם האשכול שם אחר שכתב דברי ר"ה הג"ל סיים שלערב חמין בצונן שרי, והיינו משום דבפורשין מותר. ובשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' רכט עמד בזה שרבינו לא העתיק המשך דברי ר"ה הג"ל. וראה לעיל ח"ה שם הערה 349 בשם האחרונים בזה. 734 כ"כ הרקאנטי דיני טהרה סי' תקפ בשם ר"א גאון. (וראה אודותיו בנחל אשכול ע"ס האשכול שם). 735 היינו יושב בטל מן התפילה. וכ"כ בנחל אשכול שם. וראה בשו"ת דברי יציב חאו"ח סי' נה שכתב להוכיח מכאן גודל מעלת וחיוב טבילה לבע"ק, שדוחה תפילה לגמרי, וגם דהו"א שיסתכן ברחיצה בצונן. ועיין בס' אומר השכחה אות צ שהעיר מדוע הטור (או"ח סי' פח וסי' רמא) שכתב הדין דחסידים ואנשי מעשה המחמירים על עצמם וטובלין לקריין להתפלל, השמיט הדין (מקואות פ"ח מ"ד) שבטרם טבילתן צריכין להטיל מים עכ"פ, דבלא"ה לא עלתה להן טבילה. בה"ל סי' תרו ד"ה משום. 736 שו"ת גאוני מזרח ומערב סי' עא. (ושם בשם: רב

לכן נ"ל וכו' ולענ"ד י"ל בפשוט דלפרש"י שהקושי על הרישא דלמה יקבר בו מיד ליחוש לחומרא דשמא בשביל ישראל נעשה כמו בחלילין ע"כ הקושי אינה אלא לרב דאילו לשמואל לפרש"י דחוששין לקולא לגבי בכדי שיעשה בחלילין גופייהו מה שיין להקשות דהכא נמי לחוש לחומרא, והשתא כיון דהרא"ש פסק כשמואל לפי רש"י דחיישין לקולא ובהקושי לגבי קבר נמי פי' כרש"י שפיר כתב הטור דאין צריך כלל להביא האוקמתא דפרהסיא וצנעה וק"ל ועל ישוב הב"י ע"פ הר"ן יש להקשות תינח קבר ארון מה איכא למימר עיין וק"ל:

סימן שכ"ו

סעיף א' והני מילי בחמי האור עיין תשו' ח"צ סי' י"א מתיר בהפגת צינת המים לבד ולא תתחמם עד שעור שיקרא מים חמים וכתבתי בצדו לעיין במס' שבת דף מ' ע"ב בתוס' ד"ה מפני שמפשר מים שעליו, ובח"ר שם שכתב בלשון זה ויש מפרשים שאינו משום איסור עצמו של הפשר אלא כרוחץ במים פושרים ולעיל מזה כתב והפגת צינתן היינו הפשר נראה מדבריהם שאיסור רחיצה אף בהפגת צינה ובודאי הכי מסתבר נמי אחרי שעיקר האיסור הי' מפני הבלנין שהתחילו להחם בשבת ואומרים מע"ש הוחמו כדאיתא דף מ' מה לי אם הוחמו ממש ומה לי אם רק הוחמו כדי שתפיג צינתן כל שנעשה ע"י אש שיין גזירת הבלנין ועיקר דברים אלו ע"י בספרי ק"ד סי' קצ"ה:

[סימן שכ"ו ש"ע סעיף א' וה"מ בחמי האור וכו' נ"ב עיין בתשובת ח"צ סימן י"א מתיר בהפגת צינת המים לבד. ולא תתחמם עד שיעור שיקרא מים חמים וכתבתי בצדו לעיין במס' שבת דף מ' ע"ב בתוספות ד"ה מפני שמפשר מים שעליו ובחי' רשב"א שם שכ' בלשון זה וי"מ שאינו משום איסור עצמו של הפשר אלא כרוחץ במים פושרין ולעיל מזה כתב והפגת צינתן היינו הפשר נראה מדבריהם שאיסור רחיצה אף בזה. ע"כ:]

סעיף ג' אמת המים וכו' אפלו המים שנכנסין לה מע"ש ר"ל ל"מ כשלא סתמו פי הסילון מבע"י והמים נגדריין ובאין בשבת אלא אפילו סתמו פי הסילון והסילון הונח מבע"י ונתמלא בצוננים ואחר שנתמלא סותמו פי הסילון במובאו ומוצאו ונתחממו מבע"י אלא שנשאר מונח מוטמן תוך החמי טברי' עד ביום השבת שאז פותחין פי מוצאו מאותן מים לבדם יצאו והם לא הוחמו בשבת אלא מבע"י רק שהיו מוטמנים בשבת מ"מ אסורים:

כתב המ"א סק"ד ולרש"י גם זה מקרי הטמנה אמת שכן כתב הר"ן להדיא לפרש"י וכן הוא משמעות לשון רש"י נמי דף ל"ט בד"ה דדמי' להטמנה כתב שמטמין מים במים: אבל תימא לי דא"כ מה יענה רש"י ז"ל להמתני' אבל נותן הוא לתוך הכוס ומה בכך שהוא כלי שני ואינו מבשל הא מ"מ מטמין צוננים בדבר המוסיף הבל

שלכ"ע אסור ומכ"ש לדעת רש"י עצמו שאוסר הטמנת צונן אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל רק להפיג צינתן ע"ש בר"ן סוף במה טומנין, לכן הנלענ"ד דרש"י מודה דלא מקרי הטמנה מים במים מעורבים: ומה שפי' בהמתני' פירושו היינו לס"ד דמשום בישול בתולדת חמה נגעו בה אבל להמסקנא דהטעם משום הטמנה ע"כ מודה לפי' התוס', ומ"ש דדמי להטמנה שמטמין מים במים לאו דוקא מים בתערובות מים אלא ר"ל מים שבתוך הסילון במים דחמי טבר"י ור"ל דבשלמא לרבה יש לפרש כדפירשו תוס' ומשום דדמי' להטמנה ודוק כי צ"ע:

סעיף ד' לא ישתטף וכו' מפני שמפשיר מים שעליו והוקשה לתוס' וח"ר מה בכך שנתפשרו הא ההפשר מים לשתי' היתר הוא להכי פירשו דאין האיסור מפני ההפשר מצד עצמותו אלא מפני הרחיצת כל גופו בחמין שזה אסור אפי' בחמין מפושרים בהיתר מע"ש, והיינו נמי מה דמסיים הרמב"ם ונמצא כרוחץ כל גופו וכן פירשו הה"מ, והמ"א שכתב ז"ל הרמב"ם דס"ל דאין רחיצה גמורה א"י מה קאמר ולהב"י הוקשה מה טעם דהרא"ש שאוסר אף הידים הא ההפשר מצד עצמותו אין איסור ואי משום הרחצת הידים בחמין הא בחמין גופו שרי ומה לי שהוחמו מע"ש ומה לי שהופשרו בשבת הא ההפשר מצד עצמותו אין איסור, ודחק וכתב תחילה ולדברי הרב רבינו אשר י"ל דאע"ג דלהפשיר מים לצורך שתי' מותר שאני הכא

שדומה כרוחץ במים חמין ויבא להחם חמין לרוחץ גופו או הידים, ור"ל דנהי דהפשר לשתי' התירו אבל להרחצת גופו אף ההפשר אסור משום גזירה שדומה כרוחץ במים חמין ויבא להחם חמין לרוחץ גופו, ושוב כתב א"נ דלא מיתסר אלא במתחמם כנגד האור במקום שהיד סולדת בו וכן העמידוהו בירושלמי, ור"ל שפי' מפני שמפשיר מים שעליו בפשוט האיסור בגוף ההפשר מדהוא במקום שהיד סולדת בו ואינו כלל מצד איסור רחיצה וממילא ה"ה לידים וכן הוא בח"ר להדיא, ומפני שלתירוצו הראשון בדעת הרא"ש משמע דאסור אפילו במקום שאין היד סולדת בו כתב סעיף ה' הדין בסתם ובשם י"א כיון דבמקום שאין היד סולדת בו רבו המתירים אבל במקום שהיד סולדת בו זה לא הי' כותב בשם י"א כי כ"ע מודים בזה, ודלא כמ"א שפי' הש"ע בסק"ו דוקא שהיד סולדת בו דליתא זה לא היה כותב בשם י"א, ומ"ש תו המ"א סק"ו ול"נ דס"ל להרא"ש דאסור משום רחיצה דחמין שהוחמו בשבת אפילו לרוחץ בהם ידיו אסור וכ"ה בגמרא דף קל"ד ע"ב זה אינו שם איירי להחם ממש דיש בם משום בישול בשבת דלא שרי אלא מפני סכנה והכא איירי במפושרים דמותר אף בשבת לשתי' והעיקר כדכתב הב"י, ודע שבב"י יש ט"ס במ"ש תחילה על דברי הרא"ש וכ"כ תוס' אין שם מקומו אלא בתר שכתב דברי הה"מ צ"ל וכ"כ תוס':

הנהגות

סוברים דתליא במקום וכ"ה בירושלמי (ה"ד) כרא"ש, ורש"י סובר דבבלי חולק מדהביא ברייתא סתם לא שיוחמו אלא להפשיר משמע בזמן תליא. וזנה י"ל חצי שיעור אסור מן התורה, ולרא"ש ניהא דטעם חצי שיעור גזירה אטו שיעור שלם (עיין ר"ן יומא פרק יוה"כ ע"ה, ומצינו כיצא בחמץ בל יראה דלמא יבא לאכול כמ"ש הרשב"ץ בספר יבין שמועה במאמר חמץ והארכנו במקום אחר בעזה"י^{רעט}, משא"כ לרש"י דתליא בזמן קשה הא חיישינן דלמא יניח לבשל יד סולדת בו^{רעט}).

עוד הקדמה שניה, והוא דחמין שהוחמו מערב שבת אפילו רק פושרין (כי מסתמא רחיצה רק בפושרין) אסור לרוחץ כל גופו בשבת^{רעט} [ו] אפילו הוחם בחמי השמש דאל"כ לא הוה פריך לעיל (לט:). כחמין שהוחמו בשבת הא [הוחמו] מערב שבת שרי יע"ש והתם בהוחם בחמי טבריא כו'^{רעט} ועיין מה שכתבתי לעיל (מ. ד"ה גם) בזה, ואי קשיא דצא ופרנס מים צוננין לרוחץ גופו בשבת הא סתם מים בבית פושרין הוה י"ל בנהר וא"נ בבית ופושרין הוה (עיין יורה דעה בבדיקת הריאה) מ"מ כל שלא עשה מעשה ונתכוין לכך [מותר] ואפילו הוסק בית החורף וע"י [זה] נפטר המים רשאי לרוחץ בשבת כל גופו דלא עשה מעשה בידים^{רפ} (עיין סימן שכ"ו לפי המנהג דיבא להוציא מכרמלית אי בבית שרי כה"ג) ומעתה אבאר בעזה"י.

הנה אומרו "ובלבד" שלא ישתטף בצונן ויתחמם כנגד המדורה כו'. מלה תנאית היא, כלומר מותר

ערה. ל"מ שם בר"ן דחצי שיעור אסור משום סייג, ורבינו בפתיחה כוללת (ח"א אות י"ז) ג"כ כותב דחצי שיעור אסור משום סייג אבל אינו מביא ר"ן, ועיין בספר לקח טוב (כלל ח' סק"ב) ובבלי חמדה על פסח סימן פ"ט. רעו. עמש"כ רבינו לעיל דף י"ב ע"ב ד"ה פסקא. רעז. עמש"כ לעיל בהערה קצ"ד.

רעח. וכ"כ הבית מאיר (או"ח סימן שכ"ו) וכ"פ המשנ"ב (שם סק"י) אבל בשו"ת נוב"י (תנינא או"ח סימן כ"ד) מתיר לרוחץ בפושרין ועיין בשביתת השבת (מבשל ס"ק קכ"ה).

רעט. בספר האיר יוסף (סימן נ"ב) הבין דרבינו מביא ראייה

לחמם גופו אצל מדורה ולשטוף בצונן ובתנאי שיעשה כסדר הזה תחלה לחמם ואח"כ לשטוף הא להיפוך לא, ובטעמא דהא מלתא לכאורה ברש"י ד"ה מפשיר, מחמם, לשיטתיה [ד] תליא בזמן וע"כ מפשיר היינו מחמם ממש יד סולדת בו [ד] כריסו של תינוק [נכוית] וגופו אין נכוה (עיין אליה רבה אות ל"ג ופרישה סק"ה תשובה למורה הוראה כי יד סולדת בו שיעור קטן מאוד יע"ש^{רפא}) וזה אינו דכתב [רש"י "מחמם] לשון פושרין" משמע פושרין ממש לא יד סולדת בו ואפילו הכי אסור, וצריך לומר כמ"ש התוספות ד"ה מפני "דנראה כרוחץ ויבא להחם מים לרוחץ גופו" לכאורה תוספות כרש"י כאן (לקמן) דהטעם [דדומה] כרוחץ גופו במים חמין, ולפי זה פניו ידיו ורגליו כה"ג שרי, אמנם ממה שסיימו [התוספות] "להחם מים לרוחץ גופו" נראה כוונה אחרת אפילו פניו וידיו ורגליו כה"ג אסור וכמ"ש המג"א בסימן שכ"ו אות וי"ו דחמין שהופשרו בשבת בהיתר אפילו הכי אסור [לרוחץ אפילו] פניו וידיו ורגליו ושאני חמין שהוחמו מערב שבת דרוחץ פניו וידיו ורגליו, והביא ראייה מלקמן דף קל"ד ע"ב דשאני מים שהוחמו בשבת כו' יע"ש.

ואפשר תוספות מודים לרשב"א וכמו שכתבו בבמה טומנין דף מ"ח ע"א תוספות ד"ה מאי שנא דתליא (בזמן) [במקום] אלא כאן אפילו במקום דאי אפשר להיות יד סולדת בו אפילו הכי אסור דנראה כרוחץ בשבת פניו וידיו ורגליו בחמין שהוחמו בשבת בהיתר דאסור אפילו פניו וידיו ורגליו דיבא להחם לכל גופו.

מחמי טבריה דגם פושרין אסור [ויעו"ש מה שכתב לדחות הראיה] אבל זה אינו דרבינו מביא ראייה מחמי טבריה דגם אם הוחם מערב שבת בתולדות חמה אסור לרוחץ בהם כל גופו בשבת ולא אמרינן דהוה גזל"ג וכמ"ש רבינו לעיל מ' ע"א ד"ה גם.

רפ. וכ"כ בשביתת השבת (מבשל ס"ק קכ"ז) ועפ"ז מישב למה באנשי טבריה אסרו להן משום הטמנה הא בלא"ה אסור אפילו דהוחם בהיתר להמג"א.

רפא. הפרישה כתב דלא יפה עושין המורי הוראה שמשערין באצבע אם היס"ב דתלוי בכריסו של תינוק ולא בגופו של גדול.

אוצר החכמה

מגולה שהרי גם הראש לא הזכיר רק פי' ר"י בהיות דכחא כו' וגם הסוד נמשך אחריו בסי' שי"ח ובמ"א גם בסי' זה כמ"ס ב"י וכו' בהרמב"ם שממנו לקוחים דברי הסוד א"ל לפרש כלל כפי' הר"י אלא כפי' ר"י כמ"ס המ"מ שם ולפמ"ש א"ש דסד"א מאחר שהקד' מוספת הב' בקרקע הכיר' גרופה ולשום חבשיל בחוך כלי מקרי גם כן הסמנה לענין נוגע בנחלי' משא"כ בביתא אגומרא קמ"ל דלא מיקרי דרך הסמנה ממש בכה"ג ועובדא דרבי לפרא"ש א"ש כמ"ס להרשב"א משו' דלהפסיד לא גרע מכ"ס דלא מיקרי מוסיף הב' כמ"ס דבס"ל דש"י אלא דלפ"ז לא א"ש כ"כ לשון הסוד סי' רנ"ח ואין זה כסומן כו' כיון דמייירי להפסיד: והנה ברמב"ן במלחמו' גבי אנשי סביר' מבוחר בהדיא להפסיד נמי אסור אפי' מצע"י בדבר המוסיף אלא די"ל דהרמב"ן לשיטתו איזל דפי' שם שהסילון היה פתוח וא"כ א"א שיחממו שהים"ב מדי עברה לבד אבל להרשב"א שם דפירש שהיה פתוח י"ל דהוחמו ממש כפס"ס לשון המנהג כחמין שהוחמו בשבת כו' שהן חמין ממש גם לרמב"ן (דאל"כ אמאי אסורים בשבת הא אפי' לבחילה מותר להפסיד לשחיה אלא שעשאו הפוסרין שנפשרו באיסור הסמנה כאלו הוחמו ממש בשבת וא"ש נמי דלק"מ מאי פריך בגמרא חילמא רחילת כל גופו כו' לפ"ד רמב"ן דמייירי מפוסרין ופוסרין של ע"ש ודאי שרו דהא אפי' מי הנהר בקין מיקרי פוסרין או בחורף שעמדו מעט בבית וע"ש ברשב"א שאין חילוק בין להפג יונחם ובין פוסרין בכל הסוגיא (דלא כספ"ה) וכו' הר"ן בהדיא דדוקא משום שהפסידו בשבת אסור להחמם כנגד המדור' אלא דאסחמין שהוחמו כו' פריך שהן חמין ממש מדאסורין בשבת) וכו' החוכ' שהיה מוקף מכל זד כו' ור"ז מכל זד גם מפיו ונמצא שהמים שבסילון נכנסו בחוכו מצע"י אלא שלא הוחמו כ"ל לרחלי' מצע"י דאז אין לאסור בדיעבד אפי' בהסמ' כמ"ס רשב"א ור"ן בשם רמב"ן אלא גמר חימומה היה בשבת ולולי איסור הסמ' אין לאסור כלל מה שהוחמו בשבת מאחר שהובאו בחוכו בהיריו"ל דלמ"ס החוכ' לפירש"י וליכא למילף כו' דהחם לפירש"י מים אלו נכנסו בשבת והוחמו מאליהן ואסורים ברחיצה ושחיה ככל מלאכה הנעשית מאליה בשבת כמו פירות הנושרין ומשקין שזבו דאסרו ליהנות שמה יעשה המלאכה בעצמו וכדברי שליקפ' בשביל ישראל משא"כ לפי' החו' דהמים הובאו מצע"י אין לאסור כלל כשהובאו בהיחר כמנ' שהחירו קדרה שנתבשלה כמב"ד מצע"י ואפי' קידרה חימא שמתבשלת כולה בשבת והחיריה באכילה ולא חיישין שמה יבשל בשבת לב"ה או אפי' לב"ש והיינו משום שפוסת קדרה זו בידים מצע"י והביטול יהיה ממילא משא"כ במים שנכנסו בסילון ובאמה לפירש"י לא נעשה בהם שום מעשה מצע"י דקמאי אזלי כו' (וחילוק זה מצינו בהדיא בסנהדרין ד' ע"ז דכפתו בהמה חייב דסוף חמה לבא ובבב"קא דמאי בכח שני גרמא בעלמא הוא ע"ש) ואמאי שפיר דלא קשה מידי מ"ס בפ"י על החוכ' מראש ועד סוף עיין שם: והנה לרמב"ן לכאורה י"ל דה"ס דעובדא דרבי ליכא משום הסמנה במקום משום דס"ל דאפי' כ"ר לא מיקרי מוסיף הב' דמוסיף הב' ליינו להרתוח כ"ר כעין האש כמ"ס הרמב"ם ואמה דפבריה ה"ס משום דהוה ככ"ר שע"ג האור מאחר שאינ' מלמנת לעול' משום שמחובר' למקור' אלא דבר"ן לא א"ש כלל דס"ל כפי' רמב"ן שהסילון פתוח וכו' ללחוש לפרש"י לאסור משום הסמנה בכ"ר משום חמי האור וגם זה דוחק מה שהעתיק הרשב"א ספ"ד לשון הרמב"ן בסת' לאסור להסמין נוקבכל דבר המוסיף בסת' דמשמע אפי' מלח וסיד וגפת שאינ' מחממין ממש שהים"ב אלא מפשירין והודה לו הרשב"א: הירלבך מחזירתא דס"ל להרמב"ן והרשב"א ור"א"ש (ע"ש בד"א) שהוגה בגירסת הגאונים הפסדו לא זהו ביטולו) דעובדא דרבי שייך נמי הסמנה במקום (אע"ג דהוה להפסיד דכיון שחוס כ"ר מבשל מקרי מוסיף הב' משא"כ כ"ש אין חומו מוסיף הב' בסתם קדרות הסמוכות שהן כ"ר ומש"ה קמאי כדי שחללה לאשמועי' דבעי' חוס הראוי לביטול דוקא) אלא דהיינו דוקא אי שמן יש בו משום ביטול ובכ"ר דוקא אבל אי אין בו משום ביטול אין לאסור משום הסמנה מאחר ששנינו כחמין שהוחמו כו' א"כ אין להחמיר יותר מאילו עשה כן בשבת ובהא א"ש דלק"מ מ"ס מהר"ם מלובלין על החוכ' ד"ה אלא למ"ד כו' דלרב יוסף אין לאסור כלל מצע"י בדיעבד עכ"פ או אפי' לבחילה להסמין האון בחולדות חמה מאחר דשרי בשבת וכן בגפת ומלח אלא בקדרה רוחתה דאסור בשבת להסמין אפי' באינו מוסיף אסרו מצע"י במוסיף עכ"פ ואף להחולקין על זה בחידושי הרשב"א שם היינו דוקא בדבר שיש בו משום ביטול אלא שהיא בחולדות חמה ואף גם זאת משום דלא ס"ל כמ"ס החוכ' לרב יוסף דבשבת לא גזרו איסור הסמנה אלא ס"ל דבשבת נמי גזרו אלא דחול ואבק לא הוו דבר המוסיף ע"ש ברשב"א אבל בשמן אי אין בו משום ביטול כלל לכ"ע אין לאסור משום הסמנה אפי' בשבת כמו שאין לאסור בו חזרה ע"ג כירה בהגיתו ע"ג קרקע או אפי' ליחון לבחלה' שאין לאסור משו' שנרא' כמבשל מאחר דשרי לבשלו רק שלא יהיה חשש חימוי וחזרה והסמנה דמו להדדי כי הא דהניא אין מחזירין מסמון' לכירה ומכיר' לסמונה כו' הילכך ל"ד לאינפמ"ה שהיא דבר יבש שאין בה משום ביטול ואפי' הכי אסור להסמין' אפי' באינו מוסיף אם היא חמה או חתם הבגדים בלונת ע"ש ברשב"א משום דאינפמ"ה אסור ליחנה ע"ג כירה משום שנרא' כמבשל ע"ש וה"ס דמחזי כמבשל במבשל כ"ל שאין בו ג"כ משום ביטול ע"כ י"ל דמחזי כמבשל מהחלה ולא נבשל עדיין כ"ל וא"כ ה"ה לאינפמ"ה משא"כ בשמן וכמו דלא הוה בכלל גזרת חכמי' בכירה ה"ה דלא הוה בכלל גזרת' בהסמין' אפי' בדבר המוסיף כי לא רצו לגזור אלא שיהיה המסמין כאילו הוא מחמם ממש חוס שהים"ב בשבת אבל שיטה מותר לחמם ממש ולא להסמין יהיה כי חוכא בעיני העם ובוודאי לא גזרו ע"ז וכדקמחי בהדיא כאילו הוחמו בשבת כו' (ומ"ס הס"י סי' רנ"ח לחלק בין לשעות הרבה כו' היא סברא הפוכה ממש מהירות' ספ"ד דלשעה מועפת קיל כפי מלשונות וגם הדבר חמום מזד עצמו דאין יהיה האיסור לשעה מועפת נהפך להיחר שמשעה עזד והרי מחללה נאסר לו להסמין שם כלל אפילו לפי שעה קלה ורגע א' ומיהו לדינא לא קייל כהירושלמי מדלא הביאוהו הפוסקי' והיינו משו' דגמ' דין מחזק ב"א על קושיית הירושלמי ע"ש):

אוצר החכמה

הרמב"ם ז"ל אף באין בו סכנת אבר מותר שבות ע"י ישראל בלא שינוי כמ"ס בפ"ב ה"ו. א"כ פשיטא דרמיה מותרת (אלא דלסברא השלישית בבי' שכ"ח שם דהכי ק"ל בעינן סכנת אבר. ואפשר דלרבי קטן כסכנת אבר דמי עמ"ס סי' רנ"ה) אלא דקשה למה הולך הרמב"ם ז"ל בקטן לשבות (ג) כל גופו אפילו דשבות הא כל לרבי חולה שאין בו סכנ' אומר לעכו"ם ועושה וא"כ ה"ה לקטן ואפילו להחם המים ע"י עכו"ם מותר. ולכן

לכאורה ע"כ לומר דמ"ס הרמב"ם ז"ל בפ"ו מים חמוין להרחין בהם קטן היינו דוקא לטורח מילה. ודלא כהר"מ וזוין זה מלרכיו של תיטוק. אבל תיטוק שהחמין יפס לו דהיינו לרכיו של תיטוק אפילו לומר לעכו"ם להחם דהיינו שבות דמלאכה דאורייתא מותר. אבל ז"א דהא מובא בסי' תקי"ד ס"ב דרק לרחוץ תיטוק ביו"ט מותר. אבל אסור לחמם לרכיו אפילו ע"י עכו"ם ע"כ. וע"ס במ"א סק"ו. וע"כ דלא אנונין סתם לרכיו קטן כחולה שאב"ס דמי אלא להאכילו אבל לא שאר לרכיו עמ"ס בסי' ש"ח ס"ק מ"ז ודע כגדול. והגם דבס"ה סי' רנ"ב ובסמ"ג משמע להדיא דמותר לומר לעכו"ם שיעשה אש בשביל תיטוק לחממו היינו במדיניות הקרות כמ"ס המח' בסי' רע"ז ס"ה דהכל חולים אלא לינה. אבל להחם מים לטורח רחילה לא. ואם כי הדבר דחוק ע"כ ל"ל כן לדעת רמ"א ז"ל. וע"י מ"א סי' תרע"ז סק"א שדבריו בשם ז"ע שכתב דמדברי הר"מ משמע בהדיא דדוקא במילה שרי רחילה אבל בשאר קטן אסור הכל ע"כ. (ומ"ס לענין זילוף נח' לעיל). ולפנ"ס אין מזה ראיה לטורח מילה היצרכו לאשמועין דשרי אף דלא הוי מלרכיו של תיטוק אבל תיטוק שהחמין יפס לו א"ל דשרי וכמו שהוא דעת הרד"ך ז"ל. שוב כתב הגמ"א שם דלא התיר רחילה אלא ע"י עכו"ם. כמ"ס בסי' שכ"ח סס"ו. אבל לומר לעכו"ם שיחם לו חמין תקלה אסור ע"כ. ולא זכיתי להבין דבריו דמהא דסי' שכ"ח סס"ו מובא דלעשות לו חבשיל מותר. ולמה הכא' להחם לו חמין אסור ואי נימא דס"ל כמ"ס דהתם דוקא להאכילו מה שצריך אבל לא שאר לרכיו א"כ מאי ראי' מביא מהתם לענין להרחיט ע"י עכו"ם. ועכ"פ נראה דהמ"א ס"ל דקטן לגבי רחילה חשוב מלטער וכמ"ס הרה"ט דהחירו משום לער התיטוק שהחמין יפס לו. ומפרש מ"ס הרמב"ם ז"ל לרחוץ בהם קטן ומלטער היינו שהעכו"ם ירחוץ בהם הקטן והמלטער והוי שבות דשבות. ולכן גם המ"א לא התיר לרחוץ אלא ע"י עכו"ם. וא"ש שלא יסתרו דברי הרה"ט ז"ל. והגם שהרד"ך ז"ל דקדק מודכת הרמב"ם ז"ל עכו"ם מביא לו מים חמין להרחין אלא דעכו"ם מביא להשראל ויהישראל רוחן ע"ס. אבל באמת המח' בסי' ש"ו ס"ה השמיט חובת לו. ואם כי

עדיין אין דברי המ"א ברורים לי כמה שהראה לסי' שכ"ח סי"ז מ"מ להלכה נראה דעת המ"א דרחיצת קטן אינה מותרת אלא ע"י עכו"ם. וכ"כ במלשער דשוין הו'. וע"י ברד"ך שם ח"ד דאף שלדעתו הרמב"ם ז"ל מתיר רחילה במלטער מ"מ כתב דנראה דהרמב"ם ז"ל חולקין ע"ז וכן לד"מ אסור שהוחמו מערב שבת וכמ"ס בסי' רס"א סק"ב שכ"ד בין אם הם בקרקע הח"ט והח"ט: (ג) כל גופו. ואפילו וה"ה רוב גופו מ"א בשם כה"ג. ולכאורה זה דבר פשוט

דלא איתב לישנא בתרא דרב דקאמר רוחן בהם כל גופו ומש"י אבר אחד והיינו דרוב גופו כולו. אלא דנראה דהא דרב היינו ברוחן כל גופו בידו ומש"י אבר אחד כמ"ס רש"י ז"ל והכ"ה אשמועין דאף ברוחן רוב גופו אבר אחד אסור: (ג) במים שהוחמו מע"ס. לכאורה אין הטנה בחמין שהי"ב דהא כתב הרשב"א ז"ל שאין אדם רוחן במים חמין שהוא מסוגל בהם וכמ"ס בשמ"ס ש"ח ס"ק כ"ח. וראיתי להח"מ שכתב דבפושטין מותר וכ"ד הטב"ת סי' כ"ד. והרב ז"ל במהד"ב סי' רנ"ט דקדק מדברי הר"ן ז"ל דדוקא בהפשרו בשבת אסור. אבל פושטין של ע"ס ודאי שרי דהא אפילו מי הגיר בקין נקרא פושטין או בחורף שעמדו מעט בבית ע"כ. ולע"ע לא זכיתי לדעת מקור דבר זה. ולשון הפוסקים והטור ביו"ד סי' ל"ו פושטין כהפשרת המים של ינווח הקין שעמדו בבית קצת ונתחממו מחם האויר ע"כ. וראיית הרב ז"ל נראה דא"כ רחילה בטונן בשבת ליכא. אע"כ דבהפשרו מע"ס שרי ולפ"י מים שנאכלו בשבת בחורף ועמדו קצת בבית הוי כהפשרו בשבת ואסור לרחוץ בהן. ולדעת המ"א סק"ו אף פו"ר אסור וזה דבר חדש וכמומה שלא יעלה על הדעת. ולכאורה מה שנחממו מחם הקין או מחם האויר יותר דמי לחמי טב"ר דהחירו הרמיה. והגם דחמי טב"ר בכלי אסור אפשר לומר כיון דהעצם הוא דבכלי חתי' לאחלופי בחמי האור ופושטין מחם הקין והאור לא חתי' לאחלופי כיון שכל המימות כן. אבל פושטין מהאור א"ל דאף מע"ס אסור. ובס"ס הכ"ב מביא חשובה לר"ה חקל גאון ז"ל ששאל בב"ק להחם חמין מע"ס או מעיו"ט שאם יאירע לו דבר יערב בהם אחרים כדי שיהיו כפושטין ויחם על גופו. והשיב חמין שהוחמו מע"ס כבר פשיטא שאסור לרחוץ בהם כל גופו ע"כ. ומשמע להדיא דאף בפושטין אסור:

ועב"פ אי נימא דפושטין מע"ס שרי ופושטין ע"כ הם חמין קצת כמ"ס רש"י ז"ל דמ"ב ע"ב מפשיר מחמם לשון פושטין ע"כ. וא"כ לא ידענא שיעורא מאי נויקדי חמין דאסור. ומדברי התוס' דמ"ח ע"א ד"ה מ"ס. וכן מדברי הרא"ש ז"ל פ' כירה סי' י' משמע להדיא דכל שאין היס"ב הוי הפשר. וכמ"ס בחי' הרמב"ם ז"ל דמ"ב ע"ב שכתב

שבת אדם הייט דהייט הספר ע"כ ולשון הרשכ"א ז"ל שם והספר הייט כל שלא הגיע לכישול ע"כ. וא"כ קשה דע"כ נימא דשושין מצ"ש דשרי הייט כל שאין היס"כ וחמין דאסור הייט בהיס"כ. וזה דוחק וכמ"ש הרשכ"א ז"ל דאין

ואפילו לשפוך המים על גופו (ד) ולחשתטף אסור. אבל מותר לרחוץ בחם פיור בנה א' שא' איננו כל אלו חמין כל גופו. ונתנ' בחמי האור אבל בחמי טבירי' מותר לרחוץ אפילו כל גופו יחד ואציל בצוננין. והא דשרי בחמי טבירי' (ה) דוקא בקרקע. אבל בבלי לא דאמי לאיחלושי בחמי האור :

ב יא דהא דשרי בחמי טבירי' דוקא כשאין המקום מקורח אב"א אם (ו) המקום מקורח אסור כשום דאמי לידו יעה ואסור ויא (ו) דמותר לחויע בחמי טבירי' :

ג אמת חמים שהיא חמה אסור לחמשיך לתיכח אפילו טע"ש סילון של צונן ופי הסילון יוצא הוין לאמת ופיטיו נשפכים לעוקא שבקרקע. ואם המשיכו אסורים אפילו חמים שנכנסו לח סעי"ש ברחיצה ובשתי' (ח) כאלו הוחצו בשבת. ואם הביא סילון של מים טעירט בירט הוי בחמין שהוחצו ביו"ט ואסורים ברחיצה ובשתי' בשתי' :

ד לא ישתטף אדם בצונן כר גופו ויתחמם כנגד המדורה טפני שמפשייר מים שעליו ונמצא (ט) כרוחין כל גופו בחמין. אבל מותר להשתטף בצונן אחר שנתחמם אצל האש : **ה** (י) יא שצריך לזוהר שהא לחמם ידיו אצל האש אחר נטילת אם לא ינכבם תחילת יפה : אסור

מחם גזירת מרחץ. **א** מותר שלא כדבריו וכדברי המ"א. חקלם ופלא שהטב"י לא הזכיר כלל מדברי המ"א. ועכ"ש למ"ש בספ"ג דאף כשושין מצ"ש ז"ע אי מותרין ברחיצה כל הגוף. א"כ כנשצרו בשבת הדבר ברור דאסור ברחיצה כל הגוף. אלא שדעת האו"א דאשילו רחיצה פו"ר אסור. (והנה טחן חמין שהוחמו מע"ש לחוך טנן בשבת לא מיקרי חמין שהוחמו בשבת כמכאור בגמ' דמ"ב ע"א וכ"מ מדברי הרה"ג שכתבי בספ"ג. ואף שהטנן נחתם בשבת אין זה אלא נחתם החמין שנתערבו בהם. ועמ"ש בס' שו"ת ס"ק כ"ח בשם הרשכ"א ז"ל וא"כ לא ה' גריך הטב"י לדחוק חסם כדברי

אדם רוחן במים חמין שהיא מסלר בהם. וגם חטקסטיטא דאין רוחין במים שבריס נטיח. וא"כ מאי הארט הפוסקים לחצן הא דמותר לרחוץ אח הקטן לפני המילה עמ"ש ספ"א. ואפשר דכל שהיא יותר מחממות הרק אסור עמו"ש ס' ל"ז ספ"ז. וכפי הגרלה כל שמרגישין ט חממות אסור. והשאל בטנ"ח שם קרא לפושטין להפני לנה ול"ע. (ד) ולהשתטף אסור. כחכ האו"א ספ"ג דמשמע דעת המח' דאשילו טפיסת אבר כל שטוף כל הגוף אסור ע"כ. וכ"מ מדברי הר"ן ז"ל שכתב הקשה הר"י אלא הביא הר"י ז"ל ברייתא מחלוקת דלהשתטף כיון ספסוק כשמואל דכל גופו אבר אבר אסור ע"כ. חקלי מותר כהו"ש. **א** אבל עכמ"ג במלאת האופה ובכאור מהרש"ל ז"ל דמותר. (ה) דורא בקרקע. לכאורה הייט קרקע מחם. אבל רש"י ז"ל פ' כנון למנחלות של מרחלות. וכ"כ החו"ס דקרקע דהבא הייט דומיא דכלי. (ו) המקום מקורח אסור. עשו"ח

מצ"נ ס' נ"כ דדוקא מי מערה שהיא חמה הקרקע ומטלל אבל הבטי ע"ג קרקע אף המטלל שרי ע"כ. ולשון המח' לא משמע כן. וכ"מ מלשון הר"ן ז"ל לדעת הר"י ז"ל העיקר תלוי במטלל. (ז) דמותר. עמ"ש שם כתב דאין לזוז משפס הש"ע ודעה הב' היא דעת הר"ן ז"ל שכתב כן ע"ש הרמב"ן והרשכ"א ז"ל. ואנחנו כענינו לא ראינו חולי חקלה לא חלקי על גוף הדין ע"כ. **א** ואנחנו לא בלדקוויט וכו' לדברי הרמב"ן ז"ל כחידושי שחלק על גוף הדין. וכן הרשכ"א ז"ל. וכ"כ בשם מורו הר"י ז"ל וכו' שהביא הר"ן ז"ל והרה"מ. והא"ר ספ"ג כתב שמה"ג נראה שצריך

כ"מ דף פ"ג: [ק] לחומרא הוא דא"ל ולא לקולא. ומכאן אני מתנגד למ"ש בשו"ח חכס נבי סימן י"א להחיר טבילת אשה במי חמין בע"ש בין השמשות ע"ש באריכות. והלא לפי שיטתו שם דמקוה חמין בכלל גזרת מרחצאות. א"כ הו"ל דתרי מילי דסתרי אהדדי. אס בין השמשות יום הוא לענין שבת. הו"ל יום לענין ספירת ז' ואין ראוי לטבול ביום ז'. וא"ל הו"ל לילה לענין ספירת ז'. א"כ הו"ל לילה לענין איסור שבת. וז"ל דהו"ל בין השמשות מן היום ומן הלילה וחשבינן לספירת ז' לילה. ולענין שבת יום. ולפי מה שהוכיח רבי יונה לחומרא הוא דאמרינן ולא לקולא. ובעיקר הדין כתבתי באריכות שטבילת מי מקוה בחמין לא הו"ל בכלל גזרת מרחצאות: [ר] ה"ג

1 שו"ת חכם צבי

שאלה יא

הנשים הנוהגות לטבול בליל שבת במקוה מים חמין • השגה על הרב ב"י • השגה על הרב בעל הט"ז

עוד אמרתי דרך אמת והיא דרך דחוקה, שטבולתה בין השמשות, דק"ל [שבת ח' ע"ב] דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות^(א). אלא שעל דרך זו יש לי להשיב, שהרי הרב ב"י ז"ל [סי' קס"א ד"ה ומ"ש אבל מעשרין] פסק כרצונו שמריה [הוא נמרודי שבת רמז ר"ט] שחזר בו מסבירתו הראשונה שהיה קוצר דאפילו לאחר תפלת ערבית יכולין לערב ולהטמין, והביא ראיה מהתוספתא [סוכה פ"ד ה"ו] דאמרינן החס גמר אפילו מיחם בידו מניחו על הארץ, שמע מינה דחמיר קבלה מנספק חשכה. ובעיני הדבר תמוה מאוד שיהא חמור תוספת שבת שהוא מקבלי ברצונו ואינו אלא עשה בעלמא, מבין השמשות שהוא ספק איסור סקילה^(ב) והעושה מלאכה בשני בין השמשות חייב חטאת למ"ד [שבת ז"ה ע"ב]. והנלע"ד הוא דאפילו בהתפלל וקיצל עליו שבת נמי אמרינן כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות [וכ"כ לקמן ח"ב סי' קכ"ו ועיי"ש], והיה דהטמנת חמין דהתוספתא שאני, כיון דכל עיקר התקיעה היא כדי שישלך המסלק ויטמין המטמין שזהו דבר הנהוג בכל ערב שבת, מי שלא הטמין בשעה הראויה להטמין על פי התקיעות שתקנו ז"ל פושע הוא ואסור לו להטמין שוב, דאי לא תימא הכי נמצא תקנת חכמים בטלה, דכשיראה חזרו שזה מטמין אחר אותה התקיעה שתקנו חכמים אף הוא יעשה כן בפעם אחרת וחזרה דחברך חבא אית ליה ונמצאת תקנת חכמים נעקרת מכל וכל^(ג).

החכם כו'. ששאלת על דבר הנשים שהיו נוהגות לטבול בלילי שבת בחמין כדרך בחול, וזה חכס אחד והחיר להן לטבול בערב שבת מבעוד יום ביום שביעי שלהן.

ב"ע"ד דבדאי לאו שפיר עבדי, ועבר אדרבנן ולמקצת מרביותא אפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה^(א). וכבר הגדתי לכת"ר פנים אל פנים כי לא זה ולא אותו ייטיב בעיני ה', כי הטבילה בליל שבת בחמין ודאי אסורה אליבא דכ"ע^(ב), והעוברת וטובלת בלילי שבת בחמין ודאי איסורא עבדא, ושרי למיקרייה עבריינא כדאיתא בגמ' [שבת מ' ע"א], ומנדין עליה כמו שכתב הרמב"ם ז"ל [פ"ו מהל' ט"מ הלכה י"ד], וגם לטבול ביום שביעי לכתחילה אסור אליבא דכל הפוסקים ז"ל, ולא משום סרך בזה כמה שכתב כח"ר, דלא נאמרה סרך בזה אלא בטובלת בשמיני ולא בטובלת בשביעי, דאיסורה משום הא דר"ש [נדה ס"ו ע"ב] כדי שלא תבא לידי ספק דחמירא מסרך בזה, וכיון שעוברת אמילי דרבנן כל הדרכים הללו בזה, והטוב והישר הוא שטבולתה בזמן כמו שטבולות הנשים ברוב מקומות ישראל, ומה שאומרות מן האסוניקות, מילי דכדי יניחו ושומר מצוה לא ידע דבר רע, או תדחה הטבילה עד מוצאי שבת^(ג) או תפוג יזנת המים לצד ולא תחממם עד שיעור שיקרא להם מים חמים^(ד), וכל אלו הם דרכים נכונים וישרים למוצאי דעת.

וב"מ הלכה למעשה נראה לי לפסוק דבעסק מצוה טבילת אשה והוא שעת הדחק לפי דבריהן שאסוניקות ומפונקות הן ואי אפשר להן בענין אחר מותר להן לטבול בין השמשות, ומשום שלא תבא לידי ספק לית לן למיחש דכדאי הוא רצונו תס לסמוך עליו שלא בשעת הדחק ואפילו באיסור תורה, כ"ש בגזרה דרבנן ובשעת הדחק.

זה דהיינו במקום שנהגו להחמיר אחר לידה או כגון שלא היה בעלה בעיר עד שבת, ודאי אסור גם במוצאי שבת, כיון שהיה אפשר לה לטבול קודם שבת, ע"כ. מכל מקום לא ידעתי מי הם היש מקילין שכתב הרמ"א. ומה שנרשם המראה מקום [ציונים לרמ"א אות ין בית יוסף, ליתא, דהבית יוסף על עיקר הדין פליג, וסבירא ליה אפילו לא היה חשש איסור והיה אפשר לה לטבול מקודם אפילו הכי יכולה לטבול במוצאי שבת, דכיון שהיא רוצה לטבול אז, כלא אפשר לחוץ מבעוד יום דמי, עיי"ש:

(ט) (סעיף ג) **ביום שביעי**. כתב הש"ך [ס"ק ו] וזה לשונו, משמע אפילו שתטבול סמוך לחשיכה ותבא לביתה משתחשך אסור, כדעת הרשב"ם וסיעתו שכתבו הפוסקים שנוכח להחמיר כדבריו. וכתב הב"ח דאפילו ללכת מביתה לבית הטבילה מבעוד יום אסור, והיינו כשהאשה רוחצת וחופפת בביתה והולכת למקום טבילה, אבל כשיש מרחץ ובית הטבילה במקום אחד ואשה הולכת מבעוד יום למרחץ שעה או שתיים קודם חשכה ובאה לביתה אחר חשיכה, אף על פי שהמרחץ ובית הטבילה קרוב וסמוך לביתה אין כאן משום סרך בתה, דהבת יודעת שהיא שוהה ברחיצה וחפיפה במרחץ ואינה טובלת אלא משחשיכה, עכ"ל [ב"ח]. מיהו באגור כתב שהמנהג באשכנז לטבול סמוך לחשיכה, עכ"ל, ואפשר דסבירא ליה כר"ת וסיעתו דמותר לטבול סמוך לחשיכה רק שתבא לביתה משתחשך, וכמדומה לי שכן נוהגים, מכל מקום יש להחמיר. מיהו נראה דהיינו דוקא ביום שמיני דאסור משום סרך בתה לחוד, ובכהאי גוונא מיקל ר"ת סמוך לחשיכה, אבל ביום שביעי אין לטבול כלל סמוך לחשיכה, ויש למחות ביד העושות כן, עכ"ל. נמשך אחר הטור [עמוד קעה] שכתב דפלוגתא דר"ת והרשב"ם הוא בשמיני, אבל מתוספות במכילתין דף ס"ז ע"ב [ד"ה משום] מבואר דאף בשביעי מתיר ר"ת לטבול סמוך לחשיכה, דתו ליכא למיחש שמא תבא לידי ספק. וכבר העיר בזה בתשובת עבודת הגרשוני סימן כ' ובחכם צבי סימן י"א:

ובתב עוד בעבודת הגרשוני שם, דאפילו להטור דסבירא ליה דר"ת מודה להרשב"ם בשביעי דאסורה לטבול סמוך לחשיכה הוא מחשש סרך בתה, ואף על גב דר"ת לא חייש לה בשמיני, שאני התם דחששא רחוקה היא שתטעה ב' טעיות, חדא שתסבור שהוא יום שביעי, ועוד שלא תרגיש שאמה טבלה סמוך לחשיכה, אבל בשביעי ליכא אלא חדא טעות שלא תרגיש שאמה טבלה סמוך לחשיכה והוי חששא קרובה, ומודה ר"ת דאיכא למיחש לסרך בתה לדעת הטור. ומטעם זה החזיק הוראת חכם אחד שהורה שתטבול בשביעי סמוך לחשיכה ותבא לביתה משתחשך, לפי שהיה במקום שאין הנשים יכולות לטבול בתחלת הלילה כדת של תורה, מחמת שמקום הטבילה היה חוץ לעיר ודלתות העיר ננעלות מיד בתחלת הלילה, אף על גב דאפשר לה לטבול ביום שמיני כמו שתיקן רב אידי בנרש משום אריותא וכו' [נדה שם], מכל מקום כיון דאיכא ביטול עונה לילה אחת אם תטבול בשמיני, משום הכי מותר לטבול בשביעי סמוך לחשיכה, הואיל דליכא אלא חששא דסרך בתה, דחינן לחששא זו משום מצות עונה אחת, כי ביטול עונה אחת נמי אונס הוא, והא חזינן דדחינן חששא דסרך בתה משום אונס, וכמבואר בסמ"ק. מכל מקום מי שרוצה להחמיר לעצמו ולאחריו הרשות בידו ואין להרהר אחריו, ואם הוא במקום שיש לחוש לתקלה תבוא עליו ברכה, עכ"ד. ולפי זה נראה דהוא הדין אם צריכה שתטבול מבעוד יום, כגון שבית הטבילה הוא רחוק מביתה ואף שטובלת מבעוד יום אי אפשר לה לבא לביתה אלא משתחשך, נמי שריא, דהא כתב הבית יוסף [עמוד קעה דבור ראשון] דסמוך לחשיכה דנקט ר"ת הוא לאו דוקא, אלא אפילו מבעוד יום נמי שריא, כיון שאינה באה לביתה אלא משתחשך. ואף שהב"ח חולק עליו, מכל מקום מבואר מדבריו דמטעם סרך בתה אסור לה, לפי שתרגיש הבת שאמה טבלה בעוד יום גדול, ותטבול גם היא כן אף שבית הטבילה יהיה קרוב לביתה, וכיון דמשום סרך בתה הוא דחינן לחששא זו במקום ביטול עונה:

בשו"ת חוט השני סימן פ"ב האריך ודחק עצמו בטעם המנהג שנהגו בכמה קהלות קדושות בהודמן עת טבילות נשים

בליל שבת שהן טובלות בעוד יום, וביש קהלות נוהגין שהן טובלות בין השמשות, וכן המנהג בפרנקפורט, והולכים לביתם בלילה, וכבר עמד על זה בספר באר שבע בתשובותיו דף פ"ט ע"ב [סימן עג קיא, א] וקרא תגר על מנהג זה, וכתב שיש למחות ולבטל המנהג, עיי"ש שמסיים וזה לשונו, אבל במקום שאין מנהג, הס כי לא להזכיר מנהג זה ודכוותיה, אלא יש לנהוג כדפסק בשלחן ערוך סימן קצ"ז ואין לזוז מדבריו, עכ"ד תשובות חוט השני. וכן כתב בספר מנחת יעקב [תורת השלמים ס"ק ט], וכן כתב בצמח צדק סימן ס"ו, דאפילו יש עוד דיוורים אחרים בביתה חוץ מבני בית שלה והיא מתביישת מהם, לכך רוצה שתטבול בעוד יום למהר ביאתה לביתה קודם סעודת שבת שלא ירגישו בה, אפילו הכי לא יפה עושה, וראויה למחות ולגזור בהעושיין כן, ע"כ. וכן כתב בספר סולת למנחה [תורה השלמים שם] שגם הגאון מוהר"ש מפראג ז"ל היה מוחה מאד בנשים העושות כן. מיהו לפי מה שכתבתי לעיל יש ללמוד זכות על אותן הטובלות בין השמשות ובאין לביתן משתחשך, אם עושות כן כדי שלא ירגישו בהן שאר הדיוורים שבביתה. דהא כתב הרמ"א בתשובה ^{סימן כ"א} [יט] דהא דהתירו חז"ל [נדה שם] שתטבול ביום שמיני משום אבולאי וכהאי גוונא, אף על גב שהיה אפשר לה שתטבול בלילה ותלך לאור האבוקה, משום אוושה דמלתא ולא היה בזה תקנות צנועים, עיי"ש, אלמא דלא חשו לסרך בתה משום תקנות צנועים הרוצים להסתיר טבילתן מבני אדם, ולמה שכתבנו בשם עבודת הגרשוני דלכולי עלמא ליכא איסור שתטבול בשביעי סמוך לחשיכה אלא משום סרך בתה, וכיון דאיכא תקנות צנועים לא חיישינן לסרך בתה, ובוזה נתישב המנהג, ודוקא כשבאה לביתה משתחשך. ואין לומר דשאני נדון דהרמ"א שלא היה שם תקנה אחרת כי אם שתטבול ביום, מה שאין כן בנדון דידן דהא אפשר לה שתטבול במוצאי שבת, זה אינו, דהא לפי מה שכתב עבודת הגרשוני אין לחלק, דאף משום ביטול עונה אחת לא חיישינן לחששא דסרך בתה, ומה גם דלשיטת התוספות אליבא דר"ת אפילו בדליכא כל הני שריא למיטבול סמוך לחשכה, וכדאי הוא ר"ת לסמוך עליו אפילו שלא בשעת הדחק, ומכל שכן בדאיכא הני צדדים דיש לומר דלכולי עלמא שריא. אבל היכא דליכא משום תקנות צנועים, ודאי דאין להקל:

בשו"ת חכם צבי סימן (מ"א) [יא] נשאל על דבר הנשים שהיו נוהגות לטבול בלילי שבת בחמין כדרכן בחול, ובא חכם אחד והתיר להן לטבול בערב שבת מבעוד יום ביום שביעי שלהן. והשיב בדודאי לאו שפיר עבדי ועבר אדרכנן, ולמקצת מרביותא אפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה וכו', והטוב והישר הוא שתטבלנה בצונן כמו שטובלות הנשים ברוב מקומות ישראל, ומה שאומרות מן האסטניסות, מילי דכדי נינהו, ושומר מצוה לא ידע דבר רע. או תדחה הטבילה עד מוצאי שבת, או תפוג צינת המים לבד ולא תתחמם עד שיעור שיקרא להם מים חמים, וכל אלו הם דרכים נכונים וישרים למוצאי דעת. עוד אמרתי דרך א' והיא דרך רחוקה, שתטבלנה בין השמשות, דקיימא לן [שבת ח, ב] דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות, אלא שעל דרך זה יש לי להשיב שהרי הרב בית יוסף ז"ל [אור"ח סימן רסא עמוד צג ד"ה וכתב המדרכין] פסק כרבינו שמריה [הובא במדרכי שבת רמז רצ] דסבירא ליה דחמירא קבלת שבת שקבל בתפלה מן בין השמשות, ועיי"ן שם שהאריך להשיג על פסק זה, ומסיק וזה לשונו, ומכל מקום הלכה למעשה נראה לי לפסוק דבעסק מצוה כטבילת אשה, והוא שעה הדחק לפי דבריהן שאסטניסות ומפונקות הן ואי אפשר להן בענין אחר, מותר להן לטבול בין השמשות, ומשום דלא תבוא לידי ספק לית לן למיחש, דכדאי הוא ר"ת לסמוך עליו אפילו שלא בשעה הדחק ואפילו באיסור תורה, כל שכן בגזרה דרבנן ובשעת הדחק, ומה שרצה כבוד תורתו לומר דעד כאן לא שרי ר"ת ז"ל אלא בטובלת בשמיני וכו', אף [שדבריו] [שדברי הטור] מראין כן, אין האמת כן, כמו שמוכח למעייין ומדקדק היטב בדברי התוספות פרק התינוקת דף ס"ז [ע"ב] ד"ה משום סרך בתה, עכ"ל:

הנה מה שכתב שם לדחות דברי הבית יוסף שפסק כרבינו שמריה, לאחר חזרה אין בדבריו שום הכרח לדחות דברי רבינו ביה

ספק. אבל כשטובלת סמוך לחשיכה, גם אם הבת טבול סמוך לחשיכה אף כשיהיה בית הטבילה קרוב לביתה, מכל מקום לא תבא לביתה אלא משחשיכה, עכ"ד:

וב"י זה אם היא באה לביתה מתחלת הלילה, אבל אם היא מתעכבה בבית הטבילה לאחר שחשכה בכדי שיעור טבילה, אף אם היא טבלה בעוד היום גדול תו ליכא למיחש למידי. ואף הרשב"ם לא נחלק על ר"ת אלא כשחזרה לביתה מיד כשתחשך, וכמו שכתב הטור דטעמו של הרשב"ם דסבירא ליה דאיכא סרך בתה, כי היא תשער מהלכה מבית הטבילה לביתה ונמצא שטבלה ביום, עכ"ד. דזה לא שייך אלא היכא דהיא חזרה לביתה מתחלת הלילה, אבל לא כשנתעכבה בבית הטבילה אחר חשיכה כשיעור זמן טבילה. ואף שהטור כתב כן בטובלת בשמיני, מכל מקום הוא הדין והוא הטעם בטובלת בשביעי דנמי ליכא אלא משום סרך בתה לכולי עלמא, וכמו שכתבתי לעיל [ד"ה וכתב] בשם בעל עבודת הגרשוני, כשהיא מתאחרת לצאת מבית הטבילה ליכא למיחש למידי. ואין לומר דאכתי איכא משום סרך בתה, דהא הרשב"ם מצריך שלא תלך מביתה מבעוד יום כמו שכתב הבית יוסף, זה אינו, דהא מתיר הב"ח כשיש מרחץ וחפיפה בבית הטבילה דרשאה להקדים, וכמו שכתבתי לעיל, וכל שכן בערב שבת דצריכה להקדים ביותר מטעם החפיפה שצריך להיות בעוד יום גדול, ובכחאי גוונא הוא דהורה החכם הנ"ל שתטבול מבעוד יום, וטב הורה, וכל שכן היכא שהיא מפונקת ואי לאו שתטבול בחמין היה נדחה טבילתה ואיכא ביטול עונה, דלא חיישינן לסרך בתה, פשיטא דמותר, וכמו שכתבתי לעיל. עיין בתשובת דבר שמואל סימן ש"ח ושל"ח:

אוצר החכמה

מיהו נראה דאף בין השמשות יש להתיר אפילו אחר שקבלו הצבור שבת, וכמו שכתב הגאון חכם צבי, ולא מטעמיה, אלא כמו שכתבתי לעיל [ד"ה ובאמת] דרחיצה בחמין לאו שבות אלא גזירה הוא. ואף דאנן לא קיימא לן כהר"ף בזה שהתיר רחיצה ביום טוב בחמין שהוחמו מערב יום טוב, וכמו שכתבתי לעיל, לאו משום דסבירא לן דאיסור רחיצה איכא שבות, אלא משום דסבירא לן דכשגזרו ואסרו ברחיצה בחמין אף ביום טוב גזרו משום הבלנין, וכדאיתא במסכתא שבת דף מ' [ע"א] ובתוספות [ד"ה למוציא] ובהרא"ש שם [פ"ג סימן כ] דסבירא להו דאסור מדאורייתא ביום טוב לעשות מים חמין לצורך רחיצה, ואם כן כשגזרו על רחיצה בחמין משום הבלנין שהיו מחממים בשבת ואמרו מערב שבת נעשה, אף ביום טוב יש לגזור כן, וכן כתב הר"ן [ביצה] שם [ד"ה מתני' לא], אבל לכולי עלמא איסור רחיצה אינה אלא גזירה ולא משום שבות הוא, לפי זה יש לומר דבין השמשות אף לאחר שקבלו הצבור שבת שריא:

וה"ל דמסתפינא הייתי אומר דהא דקיימא לן דאסור רחיצה בחמין אפילו בחמין שהוחמו מערב שבת, ולא שנא בכלי או בקרקע, וכמבואר באורח חיים סימן שכ"ו [סעיף א], היינו דוקא בקרקע דמאי לכלי, שנשפך לתוך עוקה מים חמים או על ידי שמסיקין תחתיו, ועיין ב"ח סימן שכ"ו באורח חיים [עמוד תפד ד"ה אסור], מה שאין כן מקואות דעיקרן ממעין נובע צונן אלא ששופכין לתוכן מים חמים להפיג צינתן, אף על פי שלפעמים המים צוננים נעשו חמין, מכל מקום אין שם חמין עליהם, דהא תמיד נובע מן המקור מים צוננים ואין עומדין בחמימתן אלא זמן מועט, לא דמי לגזירות מרחצאות. וראיה לזה דהא בגמרא שם [לט, ב] אמרינן, אמר רב חסדא מחלוקת בכלי אבל בקרקע דברי הכל מותר, ומסקינן אי אתמר הכי אתמר, אמר רב חסדא מחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל אסור, ופירש רש"י [ד"ה] אבל בקרקע, כגון אמבטאות של מרחצאות והן חמי האור מותר, דבטלי להו מתורת חמין, עכ"ל. הא קמן, דמעיקרא הוי סבר דרב חסדא סבירא ליה דבקרקע לכולי עלמא שריא משום דבטלי להו מתורת חמין, אלא משום דמותיב עלה ממעשה דאנשי טבריא דבקרקע הוי, על כרחך דאיכא איתמו דבקרקע פליגי. מכל מקום יש לומר דעד כאן לא פליגי אלא בקרקע דומיא דכלי, ששופכים מים חמים לתוך הגומא דומיא דמעשה דאנשי טבריא, וכמו שפירש הר"ן שם [יח, א ד"ה גרסי] בשם התוספות דהסילון נשפך לתוך עוקה, וכמו שפירש רש"י [שם] כגון

יוסף, שפסק כן בשלחן ערוך סימן רס"א סעיף ד' והרמ"א לא הגיה עליו כלום, וכן הוכיח המגן אברהם שם ס"ק ז' מדברי מהר"י ווייל [סימן קטז] דסבירא ליה הכי. ומה שכתב הט"ז [או"ח] בסימן ת"ר [ס"ק ב], הוא מושג, כמו שכתב בסוף התשובה שם, אלא שכבר קדמו בזה המגן אברהם [שם] בס"ק י"א בהשגתו על הכנסת הגדולה [הגהות ב"י שם], עיי"ש:

ומה שכתב עוד בספר הנ"ל וזה לשונו, וראיתי בספר מגן אברהם [שם] הביא בשם בעל כנסת הגדולה [שם] מי שלא קבל שבת אפילו אחר ברכו מותר בשבת, וכתב עליו ולא עיין במרדכי [שם רמז רצח], שהרי הביא ראיה מהולכת שופר שהוא שבות. ובאמת אותה ראיה איני מכיר, דאיכא מוכח התם, דלמאי דבעי למימר שנתנו חכמים רשות לחזן הכנסת להוליך שופרו, הא מותר להדליק את הנר לכל אדם, אלא שאין משם ראיה כלל, דהתם למאי דסלקא דעתא עדיין לא מיקרי קבלת שבת עד שיעור הולכת שופר לביתו, עכ"ל. עיקר השגתו הוא על המרדכי עצמו, וזה לשון המרדכי בסוף פרק במה מדליקין [שם], והיכא שרוב הקהל קבלו עליהם שבת, המיעוט על כרחם נמשכים אחריהם ואסורים במלאכה, וכן כתב ריב"ם דאם הקהל אמרו בערב שבת ברכו שאין היחיד שלא היה בבית הכנסת יכול לעשות מלאכה, אף על פי שאין רוצה לקבל עדיין שבת, והביא ראיה מפרק במה מדליקין [שבת לה, ב] שנתנו חכמים שיעור לחזן בית הכנסת להוליך שופרו לביתו, משמע אבל אדם אחר אסור. ומיהו יש לדחות, עכ"ל:

ובאמת דבריו תמוהים, דאיכא מוכח, וכמו שכתבתי לעיל. ונראה לענ"ד דראית הריב"ם נכונה אלא שיש טעות סופר בלשונו, דהא אמרינן התם אמר רבי יוסי ברכי חנינא שמעתי שאם בא להדליק אחר שש תקיעות מדליק, שהרי נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו, ע"כ, ומזה הוכיח הריב"ם דהיחיד נגזר אחר הציבור בעל כרחם אף על פי שלא קבל עליו השבת, דאם לא כן מנא ליה דאם בא להדליק מדליק, דלמא שאר כל העם קבלו עליהם השבת מיד בתקיעה ששית, אלא לחזן הכנסת נתנו רשות שלא יקבל עליו השבת עד אחר הולכת השופר לביתו, אלא ודאי דהיחיד נגזר אחר הציבור בעל כרחם, ואם כן אי איתא דהציבור קבלו שבת מיד אחר תקיעה ששית, אף לחזן הכנסת היה אסור להוליך השופר לביתו אף על פי שבדעתו היה שלא לקבל שבת מיד, ומוכח שפיר שאם בא להדליק מדליק, וכן צריך להגיה במרדכי, כן נראה לענ"ד. ומעתה גם דברי המגן אברהם נכונים בהשגתו על כנסת הגדולה, דמוכח מהא דאפילו לענין שבות, היחיד נגזר אחר הציבור, דהא הולכת שופר אינה אלא שבות, וק"ל. וכיון שכן, אף אם האשה עדיין לא קבלה שבת, מכל מקום היא נגזרת אחר הצבור ואסורה, ואפילו בשבות, לפסק השלחן ערוך [או"ח שם סעיף ד] דקבלת שבת חמירא מבין השמשות. אלא שעדיין יש לומר דנהי דגזרו על שבות אחר קבלת שבת, מכל מקום שאני רחיצה בחמין דאף משום שבות ליכא, לפי מה שכתב הר"ף בפרק ב' דביצה [יא, א] בשם הגאונים דמהאי טעמא מתיר רחיצה בחמין שהוחמו מערב יום טוב, דלאו דבר שחייבים עליו משום שבות ולא משום רשות ולא משום מצוה היא, אלא גזרה היא, עיי"ש. וכיון דאף משום שבות ליכא, יש לומר דשרי אף לאחר קבלת שבת, וכחאי גוונא כתב המגן אברהם שם דמותר אמירה לגוי אף לאחר קבלת שבת. אך אנן לא קיימא לן כהר"ף בזה, וכמבואר בהגהות רמ"א באורח חיים סימן תקי"א [סעיף ב]. ונראה לי דהחכם שהורה שתטבול מבעוד יום, טב הורה, דאף על גב דלכולי עלמא אסורה לטבול בשביעי מבעוד יום, הני מילי כשהיא יוצאת מבית הטבילה מבעוד יום, אבל כשהיא מתעכבת שם עד לאחר חשיכה שריא, דהא כתבתי לעיל [ד"ה וכתב] שדעת הבית יוסף דלר"ת לא קפדינן אלא שתבא לביתה משתחשך. ואף לדעת הב"ח דאוסר, הא כתב שם טעמא משום דפעמים בית הטבילה רחוק דרך מיל או יותר, ואם היתה טובלת ביום, השתא ודאי אף אם לא תבא לביתה עד שתחשך, יודעת הבת שטבלה בעוד היום גדול אלא ששהתה בדרך חזרתה לפי מהלך רב ממקום הטבילה, ותעשה כן גם היא ביום שביעי גם כשבית הטבילה יהיה קרוב לביתה ותבא לידי

דכתיב [ויקרא כג, טו] תמימות תהינה ואי אתה מוצא שהן תמימות אלא כשהוא מתחיל מבערב, מה שאין כן הכא הוא ביממא דוקא, מכל מקום ראויה להיות בתחלת היום, וכדמוכח הכא, ועיין בתוספות במכילתין דף ס"ט [ע"א] ד"ה שבעה לנדה:

וע"פ פי זה נראה לי ליישב מה שהקשו תוספות על פירוש רש"י במסכת זבחים דף כ"ט ע"א, דאיתא התם תנו רבנן ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו [ויקרא ז, יח], אמר רבי אליעזר כוף אונן לשמוע, במחשב לאכול מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר, או אינו אלא באוכל מזבחו ליום שלישי, אמרת אחר שכשר יחזור ויפסול, אמר לו רבי עקיבא הן, מצינו בזב וזבה ושומרת יום כנגד יום שהן בחזקת טהרה וכיון שראו סתור, אף אתה אל תתמה וכו'. פירש רש"י בזב וזבה, שפסקו והתחילו למנות ימי סיפורן ומנו ארבעה או חמשה ימים, ואם ראו סתור כל מניינם וכו', עכ"ל. וכתבו תוספות על זה [ד"ה וכיון] וקשה דאין זה [קרוין] חזקת טהרה, אלא נראה דמיידי בשביעי שלהן לאחר שטבלו, עכ"ל. ולפי מה שכתבתי נ"ח, דהא צריכין אנו להבין למה דקדק רש"י וכתב התחילו למנות ימי סיפורן ומנו ארבעה או חמשה ימים, דהא מצי למימר והתחילו למנות ימי סיפורן א' או ב' ימים וכו', ומאי שנא דנקט הני דוקא. ועוד, דהוי ליה למימר והתחילו למנות, ותו לא. לכן נראה דגם רש"י סבירא ליה דקודם טבילה אין כאן חזקת טהרה, ואדרבה חזקת טומאה איכא, אלא היכא שכבר ספדה שלשה ימים איכא כאן חזקת טהרה לפי שהחזקה במעין סתום, וכשיטת הפוסקים [סימן קצו סעיף י בהגה] דלא תלינן לכתם תוך שלשה ימים לספירה מהאי טעמא משום דעדיין היא בחזקת מעין פתוח, אבל אחר שלשה ימים היא בחזקת מעין סתום. ועיין בחדושי הרמב"ם בסוף פרק התינוקת [נדה סו, ב] גבי הא דאמרינן ואחר תטהר, עיין שם. ומה שכתב רש"י [זבחים שם] והתחילו למנות ימי סיפורן ומנו ארבעה או חמשה ימים, ר"ל שכבר מנו ארבעה, ורש"י לשיטתו דסבירא ליה במסכת פסחים דף פ"א [ע"א ד"ה אי נמי] דספירת לילה הוי ספירה, ואם כן כשהתחיל למנות רביעי לספירה היינו בתחלת הלילה השייך ליום רביעי, דהספירה ראויה להיות בהתחלתו, וכמו שכתבו התוספות [שם ד"ה אי נמי] דלדידן דסבירא לן דספירת הלילה לא הוי ספירה ראויה להיות הספירה בעמוד השחר, וכמו שכתבתי לעיל, אבל לשיטת רש"י דסבירא ליה דספירת הלילה הוי ספירה, ראויה להיות הספירה בהתחלת הלילה, ואם כן כבר עברו שלשה ימים שלמים שהיא בחזקת מעין סתום. ומה שכתב בחזקת טהרה, ר"ל בחזקת מעין סתום, ולענין זה היא בחזקת טהרה דתולין כתם דמעלמא אתיא, וק"ל:

כתב הש"ך [ס"ק ח] מי שלא טבלה כראוי בענין שאחר שנים או שלשה ימים צריכה לחזור ולטבול, יכולה לטבול ביום, ולא חיישינן לסרך בתה:

(יא) והכלות הטובלות. כתב הש"ך [ס"ק ט], נראה דהיינו דוקא לדידן שהכלות אינן טובלות בשביעי, וכמו שכתבתי בסימן קצ"ו ס"ק כ', וכן משמע במהרי"ל שם דמיידי בכהאי גוונא, אבל במקום שהכלות טובלות בשביעי, או לדידן אם אירע לה טבילה בשביעי כגון שנתקלקלה בימי ספירתה דאז טובלת מיד לאחר שבעה, אינה יכולה לטבול ביום, דהא ביום שביעי לאו משום סרך בתה לחוד מיתסרי, אלא משום שמא תראה ותסתור כל מה שלמפרע ונמצאת זבה למפרע, כדאיתא בש"ס ופוסקים, כן נראה לי, עכ"ל. ובספר אורח מישור [אות ב] תמה עליו, דמה בכך שטבלה ביום שביעי, דהא כיון דאינן באים אצל החתן עד הלילה, אף אם תראה ותסתור למפרע מאי חששא איכא. ובספר מנחת יעקב [תורה השלמים ס"ק ח] כתב דאפשר ליישב דבריו דמכל מקום ביום שביעי גוזרין דאולי תבא אצל החתן ביום, מה שאין כן ביום שמיני דהוא רק גזירה משום סרך בתה, לא גוזרין כולי האי גזירה לגזירה, עכ"ל. ודבריו נכונים ליישב דברי הש"ך, אבל באמת אשתמיטתיה להש"ך דברי הגהות שערי דורא [הלכות נדה אות ב] שכתב להדיא בשם מהרי"ל דכיון דהכלות אינן באות אצל החתן עד הלילה, ליכא למיחש לא לדברי שמעון ולא לסרך בתה, עיין שם. אחר זה ראיתי בשו"ת עבודת הגרשוני סימן כ' שהרגיש בזה, וכתב שהש"ך שגה

אמבטאות של מרחץ, בהא הוא דלא בטלי מתורת חמין ואיכא גזירות בלנין דדמיא למרחצאות, מה שאין כן במקואות שלנו דעיקרן ממים צוננים הבאין ממקורן, יש לומר דבטלי מתורת חמין ולא דמי למרחצאות. וכן נראה מתוספות שם ד"ה והא מעשה וכו', שכתבו דקרקע דהכא דאסר היינו דמיא דכלי וכו', ואף שכתבו התם בנהר התירו וכו' משמע דוקא נהר לא דמי לכלי, יש לומר דלאו דוקא אלא הוא הדין מעין (ובהכי יתישב דברי התוספות במסכת מועד קטן דף י"ט ע"ב ד"ה שאסר, דאם לא כן דבריהם תמוהים, עיי"ש). אלא דמסתפינא להקל אחר שכל הפוסקים סתמו וכתבו דאסור רחיצה בחמין בין בכלי בין בקרקע, ולא כתבו שום חילוק, מכל מקום יש לעשות סניף להתיר בין השמשות מאחר שרבינו יואל במדרכי [שבת רמז רצ] סבירא ליה דהתירו שבות בין השמשות אפילו אחר שקבלו שבת. וכל צדדי היתר הנ"ל יש לסמוך עליהם, הן אם תטבול מבעוד יום ותמתין שלא תצא מבית הטבילה עד אחר חשיכה ותמתין בבית הטבילה משתחשך כדי שיעור טבילה, או שתטבול בין השמשות אפילו אחר שקבלו הצבור השבת אם לא היה אפשר לה לטבול מבעוד יום, או שלא תהיה המים חמים עד שלא יהא נקרא עליהם שם חמין רק כדי שתפיג צינתן:

וב"פ זה בשבת, אבל ביום טוב מותר בחמין שהוחמו מערב יום טוב, דהא רוב הפוסקים סבירא להו דמותר אפילו בלא טבילת מצוה, ואף דאנן נוהגין להחמיר, מכל מקום בכהאי גוונא ובטבילת מצוה יש לומר דלא אסרו אלא במרחצאות הקבועים לרחיצה, מה שאין כן מקואות שלנו דלאו לרחיצה עשויה אלא לטבילת מצוה, הוי כמו חוץ למרחץ. גם יש עוד טעם להקל ביום טוב, על פי מה שכתב בט"ז סימן תקי"ד ס"ק ב' אם יש ביטול עונה כגון שהיא מפונקת ואינה יכולה לטבול בצונן, ועיי"ש. ואף דלפי מה שכתב הט"ז שם הוא הלכה ואין מורין כן, מכל מקום בזה יש לצדד צדדי היתר שכתבתי לעיל. ועיין בבית יוסף אורח חיים סימן תצ"ו [עמוד ו דיבור ראשון] מה שכתב בשם הר"ן [ביצה יא, ב ד"ה אמירא] דמותר לכבות הנר מפני דבר אחר ביום טוב שני, עיין שם שכתב דהסכמת שאר הפוסקים אינו כן, אך בספר פרי חדש אורח חיים [שם אות ב ד"ה כתב הר"ן] ובספר אליה רבה [ס"ק ד] שהורה להקל כדברי הר"ן, עיי"ש סימן תקי"ד. ולפי זה היה מקום לומר דהוא הדין רחיצה בחמין ביום טוב שני שרי, אפילו בחמין שהוחמו באותו לילה דיום טוב שני על ידי גוי, במקום שיש ביטול עונה אם לא תטבול בחמין. ונהגו להחמיר, ואין להקל:

(י) משום סרך בתה. שסברה שאמה טבלה ביום שביעי ותעשה כן גם היא. ואפילו אין לה בת דינא הכי, דלא פלוג, ופשוט הוא, ש"ך [ס"ק ח]. כתב בספר פרישה [אות ג], זבה דבר תורה טובלת ביום שביעי מיד אחר הנץ החמה, דכתיב [ויקרא טו, כח] וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר, ומקצת היום ככולו. ונראה מדכתיב וספרה דייק, דזמן ספירה היא בתחלת היום (כצ"ל), ותיבת הלילה שכתב שם הוא טעות סופר, דקיימא לן בפרק (קמא) [ב] דמגילה כ, ב דספירה ביממא היא) דכל יום ויום קאמר וספרה ואחר כך מיד תטהר, והיינו בתחילת היום, עכ"ל. וכן פירש רש"י בגמרא [נדה סו, ב] רבי שמעון אומר אחר תטהר, אחר מעשה תטהר, אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן וכו', ופירש רש"י אחר מעשה, כיון שספרה מקצת של יום השביעי תטהר על ידי טבילה, עכ"ל. ור"ל, דאחר מעשה דקאמר רבי שמעון היינו מעשה ספירה, וקאי אדלעיל וספרה שבעת ימים, וכיון שספרה תטהר על ידי טבילה, והספירה היא בתחילת היום של כל יום ויום:

ומזה אני תמה על מה שכתב בשל"ה דף ק"א, הבאתיו לעיל סימן קצ"ו [ס"ק יח ד"ה מיהו אכתין וזה לשונו, וכן נהגתי כל ימי וצויתי לאשתי שתספור לעת ערב קודם שקיעת החמה, היום יום ראשון לספירת לבוני וכו', וכן כולם, עכ"ל. דלמה צוה שתאמר כן לעת ערב, וטפי עדיף שתספור מיד אחר הנץ החמה וכמו שאנו עושין בספירת עומר שאנו סופרין מתחילת הלילה, אלא דהכא אי אפשר לספור מתחילת הלילה דספירה ביממא היא, ושאני התם

ברואה בזה, עכ"ל. ולפי זה אין חילוק, דלעולם הכלה יכולה לטבול ביום, ואין חילוק בין טבילה בשמיני או בשביעי. וכן כתב בשו"ת פנים מאירות חלק ב' סימן ד' להקל מסברא דנפשיה:

^{אורח חיים}

(יב) אבל אחר החופה. כתב הש"ך [ס"ק י'] כלומר אף על פי שהיא טבילה הראשונה לבעל זה, דינה כשאר נשים:

(יג) (סעיף ד) דאיכא אונס. עיין בב"ח [עמוד קצו ד"ה ובעל כרחך] שכתב דפעמים יכולה לטבול בשביעי ביום מחמת אונס, וכגון דבשמיני ותשיעי ויותר איכא אונס דאפילו ביום אינן יכולות לטבול, כגון שהוא יום איד שלהם או כיוצא בזה מפני פריצים, ובשביעי יכולה לטבול ביום אבל לא בלילה מפני שסוגרים שערי העיר, ובזו תוכל לטבול בשביעי ביום, וצריכה להסתיר טבילתה מבעלה שלא ישמש עמה ביום ויבואו לידי ספק. ועיין בתשובת חוט השני סימן נ"ו:

(יד) יכולה לטבול בשמיני מבעוד יום. ומבואר מתשובת הרמ"א סימן (כ"א) [י"ט] שהבאתי לעיל [ס"ק ט ד"ה בשו"ת חוט השני], דאם אינה יכולה להצניע טבילתה ושיהיה אורשא דמלתא, מקרי גם כן אונס, ואם כן מותרת לטבול ביום שמיני ותסתר טבילתה עד הלילה. וכן כתב בשמו בספר סולת למנחה [תורת השלמים ס"ק ח*]:

(טו) (סעיף ה) אם עברה וטבלה בשביעי. כתב הש"ך [ס"ק יא], והב"ח פסק להחמיר כמהרי"ל והגהות מיימוניות והגהות שער דורא בשם מהר"ם, דביום שביעי לא עלתה לה טבילה וצריכה טבילה שנית בלילה, וטוב להחמיר היכא דאפשר, כיון שכן גם כן דעת הראב"ד והגהות מיימוניות והר"א בשם השאלות, עכ"ל. וכתב בספר בית הלל [ס"ק ב], לפי זה אותן הנשים שחל טבילתן ערב שבת וטבילה קודם חשכה ליל שבת, אז לא עלתה לה טבילה וצריכה טבילה שנית בליל שבת, וכן שמעתי בשם אב"ד הגאון מוהר"ר יהושע שהיה אב"ד ור"מ דק"ק קראקא שפסק הלכה למעשה והצריך טבילה שנית, וזה פשוט, עכ"ל. מיהו מה שכתב הש"ך שכן גם כן דעת הראב"ד והגהות מיימוניות והר"א בשם השאלות, על כרחך נמשך אחר דברי הבית יוסף שכתב בסוף סימן זה דתרי תנאי נינהו, דהר"א לחוד, והראב"ד לחוד, וכן כפל בסימן זה כמה פעמים דהר"א מן המתירים לטבול בשביעי אפילו לכתחלה. אבל באמת טעות נזדקרה לפניו, שכתב לפניו בספר תורת הבית הארוך [בית ז שער ז ל, ב] שהר"א מן המתירים, והוא טעות סופר, וצריך לומר שהר"א מן המתירים, וכן הוא בספר תורת הבית הארוך בדפוס שלפניו, וכן הוא בהשגות הר"ז על ספר בעלי הנפש [שער הטבילה אות יא] שמתיר לטבול בשביעי ביום, וכן כתב שרב אחא משבחא בנדה דאורייתא קאמר, אבל הראב"ד כתב דברי רב אחא משבחא בסתם, משמע דסבירא ליה דאף בזמן הזה שכולן ספק זבות הן וסופרות שבעה נקיים, אפילו הכי לא עלתה לה טבילה בדטבילה ביום שביעי. וכבר הרגיש בזה הגאון מוהר"ש"ק (ובספר מר) [בתפארת] שמואל [בהגהות הטור]:

(טז) ומכל מקום לא תשמש אפילו בשמיני עד הליילה ותסתיר וכו'. ור"ל, אפילו טבילה ביום שמיני מחמת אונס אפילו הכי תסתיר טבילתה עד הלילה. ואף שכתב הבית יוסף [עמוד קעה ד"ה כתב האגור] על האגור [סימן אלף שפד] שממנו מקור דין זה שהוא חומרא יתירא, מכל מקום לא נחלק עליו. וכן כתב הב"ח [שם ד"ה כתב האגור]:

אחר שכתבתי כל זה ראיתי בספר דברי יוסף סימן ס"ד שכתב, המנהג נתפשט ביניהם שטובלות בחמין בליל שבת ואין פוצה פה ומצפצף, וטרח שם לקיים המנהג, ואחר השקלא וטריא בסוף העלה שם דין זה בצריך עיון. ומצאתי בדבריו שם שהביא ראיה להתיר מהאי שכתבתי לעיל [שם ד"ה ובאמת דבריו כיון שכתב הרי"ף דאיסור טבילה בחמין לאו משום שבות הוא אלא גזרה משום הבלנין, ומביא עוד שם וממהר"ך בית כ"ב חדר ו' דהתיר לרחוץ המת בשבת על ידי גוי בחמין שהוחמו מערב שבת, משום דלא

אסרו אמירה לגוי אלא במקום שבות, אבל גבי חמין שהוחמו מערב שבת דלא היה אלא גזרה בעלמא, ומעתה אפשר לומר שלא גזרו והעמידו דבריהם במקום טבילת מצוה:

וכתב עוד, די"ל כיון דאיכא צערא דגופא לטבול בצונן, הוי ליה מצטער שהתירו לרחוץ בחמין, וכמו שכתב הרמב"ם [שבת פרק ו' הלכה ט] ופסקו מרן בשלחן ערוך סימן ש"ז [סעיף ה] דמותו לומר לגוי להביא מים חמין דרך חצר שלא עירבו לרחוץ בו המצטער, ואף שאין שם צורך מכל מקום מותר, אף הכא בנדון דידן לא גרע, דהא עיקר הטבילה מצוה היא ואם יעשנה בצונן יצטער, עכ"ד. ולענ"ד נראה דבריו נכונים לפי מה שכתב המגיד משנה שם דין ט', דכוונת הרמב"ם שאין כאן חולה כולל כל הגוף ולא סכנה אבר אלא קצת צער, עיי"ש, אלמא דהתירו רחיצה משום קצת צער, ופשטיה דלישנא משמע דמיירי ברחיצת כל הגוף דומיא דקטן, וכיון דלא גזרו ברחיצת חמין משום קצת צער, כל שכן היכא דאיכא ביטול מצות פריה ורביה. וכן מבואר בדברי המגיד משנה פרק ב' מהלכות שבת דין י"ד, שכתב דאף על גב דסבירא ליה להרמב"ם שאין דוחין שבות אפילו שבות דאמירה לגוי לצורך מילה כל שהוא לפני המילה, מכל מקום סבירא ליה דלרוחצו בחמין שחממו גוי מאליו, או עבר ישראל וחממן בעצמו או עבר ישראל ואמר לגוי וכו', בכל אלו מרחיצין אותו, לפי שכל אלו מתירין אפילו לבריא דבר תורה, ואין בהם אלא משום גזרת מרחצאות, ובמקום מצוה לא העמידו גזרתם, וכן כתבו ז"ל, עכ"ל. וכן מבואר מדברי הלחם משנה פרק ו' דין ט' שהקשה על דברי המגיד משנה הנ"ל שכתב להתיר רחיצה בחמין לפני המילה מטעם דאינה אלא משום גזרת מרחצאות, אם כן מאי טעמא כתב הרמב"ם בדין י' דאין עולין באילן כדי להביא לו סכין למילה, דהא נמי אינה אלא גזרה משום שמא יעלה ויתלוש. ותיירץ, דהתם בחמין שהוחמו דומיא דשבות דשבות הוא, דהגזרה היתה משום מרחצאות, ומרחצאות התם גזרה משום הבלנין, ע"כ. אלמא דסבירא ליה דאיסור רחיצה בחמין אינו אלא כמו שבות דשבות, וכיון דקיימא לן דשבות דשבות שריא במקום מצוה, אף זה כן. ובאמת קושית הלחם משנה מעיקרא לא קשה מידי, דשאני הא דאין עולין באילן שהוא משום שבות כדאיתא במשנה דביצה דף ל"ו ע"ב, אבל איסור דרחיצה בחמין שאינו בסוג השבות, כמו שכתבתי בשם הרי"ף, ואפשר שזה בכלל דבריו, ובא ליתן טעם דלמה עליית אילן בכלל שבות מה שאין כן ברחיצה בחמין. אך בלאו הכי הטעם פשוט לחלק ביניהם, ואין להאריך בזה. וזה דלא כתשובת חכם צבי [סימן יא] שכתב ומה שעלה וכו' משום ביטול פריה ורביה לילה, ואפילו באיסור אמירה לגוי הלכה כדברי האוסרין, עכ"ד, וליתא, דאיסור רחיצה קיל מאיסור אמירה לגוי, כדמוכח מדברי המגיד משנה הנ"ל. על כל פנים מבואר דסבירא ליה להמגיד משנה דלא גזרו ברחיצת חמין במקום מצוה, וכן פסק הטור באורח חיים סימן של"א [עמוד תקיד]. ואין לומר דדוקא במילה הדין כן לפי שהיא עצמה דוחה שבת, מה שאין כן בשאר מצות, זה אינו, דהא הרמב"ם לא סבירא ליה הכי, אלא דממילא ילפינן לכל המצות ואפילו להיכא שיש מקצת חולי או מצטער, ועיין בשלחן ערוך סימן ש"ז [סעיף ה] דסבירא ליה כן להלכה, וכמו שכתב הרמ"א שם, וכהאי גוונא כתב הר"ן ריש פרק קמא דשבת [ב, א דבור ראשון] גבי הא דתנן [ראש השנה לב, ב] אין מעכבין את התינוקת מלתקוע אבל מתעסקין עמה, דכיון דתקיעת שופר לאו שבות היא, שריא במקום מצוה, עיי"ש. מכל הלין נראה לי, דבמקום שנהגו לטבול בשבח בחמין אין למחות בידם, כי יש להם על מה לסמוך. ובפרט בזמן הזה דירדה חולשה לעולם ואי אפשר להם בצונן ויש ביטול מצוה עונה, ומה גם יש להם מקום לסמוך על מה שכתבתי לעיל, דבמקורות שלנו לא דמי למרחצאות, דעיקר הטלת חמין אינה אלא להפיג צינתו, ומעין הצונן הוא העיקר, ובטלה שם חמין מעליהן. אבל במקום שלא נהגו להקל, יש לנהוג כמו שכתבתי לעיל:

נש"לם חלק ראשון מספר סדרי טהרה להלכות נדה. השבח לא' והודאה לגורא עליה, והוא יזכני לגמור חלק שני המיוסד על חידושי גמרא מפכת זו ודיני חציצה וטבילה:

שכו א אסור לרחוץ כל גופו בחמין בשבת ויום טוב וכו'.

גרייטא צפרק כירה (דף ל"ט:) לא ישחטף אדם כל גופו בין בחמין ובין צנון דברי רבי מאיר רבי שמעון מחיר רבי יהודה אומר בחמין אסור צנון מותר ופסק תלמודא הלכה כרבי יהודה

וכתב המרדכי (סי' שג) הלכה כרבי יהודה ושרי צנון להשחטף פירוש לשפוף על אבריו אבל רחיצה לא שרי אפילו צנון ואפילו בקרקע פירש ר"י והני מילי קרקע דומיא דכלי כגון צריכה מופסקת מן הנהר אבל צנהר ממע שרי לכולי עלמא וכן פירש ראב"ה (סי' רצ) דמניא צפרק שמנה שרצים (קט.) רוחצין צמי גרר צמי חממן צמי טצריא כל שכן להקרי מותר וכלא שפשוף עכ"ל וכן כתב האגודה (סי' נה) משם המוספות וראב"ה ועיין במוספות לשם צד"ה והא מעשה וכתבונת מהרי"ל צסימן קל"ט (ובחדשות סי' לו) כתב שנהגו שלא לרחוץ כלל צנהר צצנת אפילו צנון והטעם דשייך למיגור משום סחיטה, ומשום נושא המים שעליו ארבע אמות צכרמלית, ומשום שיטה

על פני המים עיין שם, וה"ר ירוחם (צחי"ו) [בחלק י"ז] (נ"צ ז ע"ג) כתב על שם רבינו מאיר דמותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו א צנהר צצנת וכלצד שלא יוציאם עם המים שעליהם חוץ לנהר ארבע אמות עכ"ל והצ"ח צית יוסף סוף סימן ש"א (נד: סוד"ה ומ"ש רבינו) משמע דרחיצת כל גופו צנהר נמי לא שרי לפי המנהג והיינו משום סחיטת אלונטית ומשום שיטה על פני המים ולכן לא התיר אלא פניו ידיו ורגליו ואף על גב דאיכא למיגור משום נושא מים ארבע אמות חוץ לנהר אף צרוחץ פניו [ידיו] ורגליו לא נהגו צה איסור:

צצנת צחמין. והרי כשנשפכים עליו מים חמין אינו רוחץ אלא קצת מקואות סי' לו ז.) ומחממת קיתון של מים להדיח צית הסתרים [וצית הקמטים] כצית הלל (צ"ה כא:) דמתירין להם חמין ציום טוב לרגליו אבל לא כל גופו ע"כ משמע דפניו ידיו ורגליו לאו דוקא דאף על גב דהם יום טוב והכא צצנת אין זה מדברים שצין יום טוב לצצנת וגם דברי רש"י יש לפרש דשמה ישפכו על ד גופו קאמר וכדדייק לישנא דשמה ישפכו עליו דנקט ולא נקט שמה ישפכו על צני מעיו: ובוה שהשוה רבינו יום טוב לצצנת ימצא צהלכות יום טוב (סי' תקיא רמד: ד"ה ומ"ש לחוץ) צסייעתא דשמיא: וזמ"ש והני מידי בחמי האור אבל בחמי טבריה או בצונגין מותר וכו'. שם צפרק כירה (מ.) צתחלה היו רוחצין צחמין שהוחמו מערב צצנת התחילו הצלגין להם צצנת ואומרים מערב צצנת הוחמו אסרו את החמין והתירו את הזיעה ועדיין היו רוחצין צחמין ואומרים מויעין אנתו ואסרו להם את הזיעה והתירו חמי טבריה ועדיין היו רוחצין צחמי האור ואומרים צחמי טבריה רחצו אסרו להם חמי טבריה והתירו להם את האונן ראו שאין הדבר עומד התירו להם חמי טבריה וזיעה צמקומה עומדת: ובתוב צספר התרומה (סי' רלג) דצחמי טבריה התירו לרחוץ אפילו כל גופו יחד וכן משמע מדנקט לשון רחיצה דקחני היו רוחצין צחמי האור ואומרים צחמי טבריה רחצו וסתם רחיצה היא רחיצת כל הגוף ומשמע נמי שהוא נכנס לחוץ המים שזה נקרא רחיצה כדפרישית צסמון ונראה לי דהוא הדין נמי צנון שרי להכניס כל גופו לחוץ המים צמכל שכן מחמי טבריה ואף על גב דהא דמניא רבי יהודה אומר צחמין אסור צנון מותר קאי אמאי דמני לא ישחטף אדם, משום דרבי מאיר אסר אפילו להשחטף נקט לא ישחטף אבל לרבי יהודה אין הכי נמי דלרחוץ נמי שרי אלא שהמרדכי (סי' שג) כתב על דברי רבי יהודה ושרי צנון להשחטף פירוש לשפוף על אבריו אבל רחיצה לא שרי אפילו צנון:

סימן שכו

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] רחיצת גופו בחמי האור או בחמי טבריה או בצונגין: [ג] אם המשיכו סילון צנון לחוץ אמה של חמין: [ד-ה] לחמם ידיו אצל האש אחר הנטילה או להשחטף בצנון אחר שנתחמם אצל האש: [ו] לחמם בגד או כלי מלא מים חמין וליתן על גבי בטנו: [ז] דין הרוחץ בנהר וההולך ומטר יורד עליו: [ח] אדם מותר לטבול: [ט] באיזה דברים מותר לרחוץ פניו וידיו: [יא] מרחץ שפקקו נקביו מערב שבת: [יב] זיעה בשבת ויום טוב: [יג] רחיצה במרחץ במוצאי שבת מיד:

[א] אסור לרחוץ כל גופו בחמין בשבת ויום טוב אפילו כל אבר ואבר לבד אפילו במים שהוחמו מערב שבת ומערב יום טוב בין אם הם בכלי או בקרקע ואפילו לשפוף המים על גופו ולהשחטף אסור אבל מותר לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו. והני מילי בחמי האור אבל בחמי טבריה או בצונגין מותר לרחוץ כל גופו

דשמואל חמין שהוחמו מערב צצנת למחר רוחץ צהם פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אצור אצור ופירש רש"י צפרק צצית (קמו: ד"ה להשחטף) דמשחטף היינו ששופך על גופו דלאו דרך רחיצה היא כלומר שדרך רחיצה היא להכניס גופו או אבריו צחוץ המים ולרחוץ שם וכן כתבו סמ"ג (לאזין סה יד. ד"ה האופה) בן והתרומה (סי' רלג): והוא משמע לי דפניו ידיו ורגליו לאו דוקא דהוא הדין לשאר אברים דשרי כל שאינו רוחץ כל גופו ג [אללא] דהא דתנו רבנן (מ:) מיחם אדם אלונטית וכו' וכלצד שלא יציא קומקומום של מים ויניחם על צני מעים פירש רש"י שמה ישפכו עליו ונמצא רוחץ

גופו ואפילו הכי אסר ומיהו ממה שכתב הרא"ש צפרק מינוקת (הל' מקואות סי' לו ז.) ומחממת קיתון של מים להדיח צית הסתרים [וצית הקמטים] כצית הלל (צ"ה כא:) דמתירין להם חמין ציום טוב לרגליו אבל לא כל גופו ע"כ משמע דפניו ידיו ורגליו לאו דוקא דאף על גב דהם יום טוב והכא צצנת אין זה מדברים שצין יום טוב לצצנת וגם דברי רש"י יש לפרש דשמה ישפכו על ד גופו קאמר וכדדייק לישנא דשמה ישפכו עליו דנקט ולא נקט שמה ישפכו על צני מעיו: ובוה שהשוה רבינו יום טוב לצצנת ימצא צהלכות יום טוב (סי' תקיא רמד: ד"ה ומ"ש לחוץ) צסייעתא דשמיא: וזמ"ש והני מידי בחמי האור אבל בחמי טבריה או בצונגין מותר וכו'. שם צפרק כירה (מ.) צתחלה היו רוחצין צחמין שהוחמו מערב צצנת התחילו הצלגין להם צצנת ואומרים מערב צצנת הוחמו אסרו את החמין והתירו את הזיעה ועדיין היו רוחצין צחמין ואומרים מויעין אנתו ואסרו להם את הזיעה והתירו חמי טבריה ועדיין היו רוחצין צחמי האור ואומרים צחמי טבריה רחצו אסרו להם חמי טבריה והתירו להם את האונן ראו שאין הדבר עומד התירו להם חמי טבריה וזיעה צמקומה עומדת: ובתוב צספר התרומה (סי' רלג) דצחמי טבריה התירו לרחוץ אפילו כל גופו יחד וכן משמע מדנקט לשון רחיצה דקחני היו רוחצין צחמי האור ואומרים צחמי טבריה רחצו וסתם רחיצה היא רחיצת כל הגוף ומשמע נמי שהוא נכנס לחוץ המים שזה נקרא רחיצה כדפרישית צסמון ונראה לי דהוא הדין נמי צנון שרי להכניס כל גופו לחוץ המים צמכל שכן מחמי טבריה ואף על גב דהא דמניא רבי יהודה אומר צחמין אסור צנון מותר קאי אמאי דמני לא ישחטף אדם, משום דרבי מאיר אסר אפילו להשחטף נקט לא ישחטף אבל לרבי יהודה אין הכי נמי דלרחוץ נמי שרי אלא שהמרדכי (סי' שג) כתב על דברי רבי יהודה ושרי צנון להשחטף פירוש לשפוף על אבריו אבל רחיצה לא שרי אפילו צנון:

פרישה

ואחר כך העצרים צרשות הרצים נראה לי דצכדי שיצאו מחמלת רשות הרצים סגי צריצין לומר דרוצה לומר לאתרים אינו אסור אלא עד צכדי שיצאו מחמלת רשות הרצים דאילו למי שהוצא צצצילו צריך נמי להמתין עד צכדי שיצאו מחמלת מקום הצאתן וכמ"ס לעיל צצצנת מחוץ לחמון ומשום דהוצאו גם כן דרך רשות הרצים לא עדיף וק"ל:

הגהות והערות

מרדכי ס"ק א שלשון הב"י שבדפו"ר הוא יותר נכון רק ברור לו דיש כאן חסרון ותיבת "אלא" נשמטה מן הדפוס וכצ"ל אלא דאהא דתנו רבנן מיחם וכו' ובוה אתו דבריו כפשטן דכתב תחלה דהוא משמע ליה דפניו ידיו ורגליו לאו דוקא והיינו משום דהכי מוכח פשטא דברייתא דלא אסרה אלא כל גופו אבר אבר ואח"כ אמר אלא דמדברי רש"י לא משמע הכי ומסיק דדברי רש"י יש לפרשם על דרך זה עיי"ש: דן צדצ"ל על "כל" גופו:

שכו א] צפנינו ברבינו ירוחם איתא רק תיבת "ידיו" וכן הביא בשמו הכית יוסף בסוף סימן שא עיי"ש: ב] בן הוא בדפו"ר תיבת סמ"ג ובנרפס איתא סמ"ק והוא ט"ס: ג] בן הוא הלשון בדפו"ר, עיין בשיירי כנסת הגדולה שכתב נראה דטעות סופר יש כאן וצ"ל דפניו ידיו ורגליו דוקא אבל לא שאר איברים אע"פ שאינו רוחץ כל גופו עכ"ל ובחידושי הגהות דפוס דיהרפורט הגיה כן משמו, ובדפוס שלפנינו כתוב כן בפנים ועיין במאמר

ובסמ"ג (לאוין סה יד. ד"ה האופה) לא התיר בחמי טבריה אלא ב' ומ"ש ובספר המצות לא התיר וכו'. כן כתבו הסמ"ג (לאוין אה בן הם בקרקע. וכן כתוב בספר התרומה (סס) וטעמא דמסתבר הוא דכל שהוא בכלי לא מניכר בין חמי האור לחמי טבריה: ומ"ש רבינו ואדוני אבי ז"ל התירם בכל ענין. לא

כתב הרא"ש שהיה דכלי נמי שרי אלא דמדתם (ס"ו) דחמי טבריה שרו ולא חילק בין קרקע לכלי משמע ליה דכלל גוונא שרי:

[ב] תנן צפרק חצית (קמז). הרוחץ חמי מערה או חמי טבריה וצמרמל (סס) קמני מי מערה דומיא דמי טבריה מה מי טבריה חמין אף מי מערה חמין הרוחץ

דיעבד אין לכתחלה לא וכתב הר"ף (פג:) על זה ואי קשיא לך דגרסין צפרק כירה (מ). ראו שאין הדבר עומד והחירו להם חמי טבריה דשמע מינה מותר לרוחץ חמי טבריה לכתחלה לא קשיא דהא דאמרין דיעבד אין לכתחלה לא לא איחמר אלא חמי מערה משום דמערה היא מטולל כלומר שהיא מקורה הילכך נפיש הנלא דידה ואחי לדי זיעה ומשום הכי לא שרי לכתחלה וכן כתב הרמב"ם

צפרק כ"ב (ה"ב) וכתב הרב המגיד שכן דעת הגאונים (גמז קדס ח"ד עמ' 22, גאון מורה ומעבד סי' ב) דזיעה אפילו חמי טבריה אסורה אבל הר"ן (סס ד"ה גמ' הרוחץ) כתב דלא נהירא דהא משמע צפרק כירה (מ). דלא אסרו זיעה אפילו חמי האור אלא משום למא דרחיץ ונחמי טבריה דרחיץ שרי היאך נאסור הזיעה וכן דעת

ה"ר יונה והרמב"ן (ח' קמז. ד"ה הא דתנן) וכן כתב הרב המגיד (סס) צמרמל וצמרמל (ח' סס ד"ה הרוחץ) וכן דעת המוספות (ד"ה אף) והרא"ש (ס"ו ב) צפרק חצית דמי מערה דקמני חמי האור הוא ומשום הכי לכתחלה אסור אבל חמי טבריה לכתחלה נמי שרי ולא חילקו בין מקורה לשאינו מקורה: ודענין הלכה היה

נראה דכיון דהר"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן וכל שכן שגם הגאונים נלוו עמם אבל הר"ן כתב בחשוכה (ס"ו ד) דכיון דנכל סופרים הוא וקלס איסוריה דגזירות טובא הוו כדאיתא צפרק כירה כדברי האחרונים ז"ל ראוי להקל ולהורות הלכה למעשה עכ"ל: בתוב בהגהות מרדכי פרק ג' (עט ע"ד) שטוב להמנע מלרוחץ

חמי טבריה מדאמרין צמרמל שלא החירו אלא מפני שראו שאין הדבר עומד ע"כ. ואין טעם בדבר זה דכיון שעיקר הדבר אינו אלא להחמיר בו:

[ג] אמת המים שהיא חמה אסור להמשיך לתוכה פילון ש"ל צונן וכו'. משנה צפרק כירה (לח): מעשה שעשו אנשי טבריה והביאו פילון של זון לחם אמה של חמין אמרו להם חכמים אם צננת חמין שהוחמו בשבת ואסורין ברחיץ ובשחיה ואם ציוס

טוב חמין שהוחמו ציוס טוב אסורין ברחיץ ומותרים בשחיה. ופירש רש"י והביאו פילון. מצעוד יוס: של זון. כדי לחממן דהמים נמשכים וצאים כל השבת: לחם אמה. של חמי טבריה: אם צננת. אותם שבאו בשבת חמין שהוחמו בשבת: וכתבו המוספות (ד"ה מעשה) והביאו פילון של זון מצעוד יוס הביאוהו כדפירש רש"י ואין שום איסור כלל בהצאה דחמין צפרק קמא (יח). פותקין מים לגנה ומתמלאת והולכת כל השבת כולה ואסרו ברחיץ גזירה שמה יערבם בשבת ולערבם בשבת אסור משום חולדת האור ה' אף צמרמל (לט):

מדמי לה להטמנה מצעוד יוס וילף מינה לאסור להטמין מצעוד יוס דדבר המוסף הצל ולר"י נראה דמה שהיו מתעבדין זון חמין לא היה דמי להטמנה [וכו'] ונראה לו דפילון לא היה מתעבד חמין כי היה מוקף מחילות מכל דהו והיו מתחממים המים זונין צפילון מחמם חמי טבריה והשתא דמי להטמנה שמים זונין היו נטמנין בתוך החמין להתחמם וסיים זה הר"ן (יח. ד"ה גרסי') דפילון זה היה עובר בתוך האמה ופיו יואל לחם והיו מימיו נשפכים לעוקא שצרקע: ורבינו תופס פירוש המוספות עיקר ומפני כך

כתב שאסור להמשיך לתוכה פילון של זון ואפילו מערב שבת דמאחר דמי להטמנה הרי אסור (שנח לר'): להטמין דבר המוסף הצל ואפילו מצעוד יוס דאילו לפירוש רש"י מותר להמשיכו מערב שבת וגם מפני כך כתב שאסורין אפילו המים שנכנסו לה מערב שבת דאסור להטמין דבר המוסף הצל ואפילו מצעוד יוס אם עבר והטמין דין הוא שיהא אסור וכדאמר רב חסדא (לט): ממעשה שעשו

אנשי טבריה ואסרי להו רבנן צנלה הטמנה דבר המוסף הצל ואפילו מצעוד יוס. וכתב הר"ן (סס) ומהא שמעינן דמטמין דבר המוסף [הצל] התבטל אסור אפילו דיעבד וכתב הרמב"ן (ח' לט: ד"ה מעשה) דדוקא צונן שנתחמם או שנתמק יפה לו אבל צעומד צחמימוחו כשה ראשונה אין לנו עכ"ל דאילו לפירוש רש"י מה שנמשך מערב שבת משמע דשרי דהא לא איחזקיד צהו שום איסורא וכן נראה ממה שכתב (נמשנה לח): ואם צננת אותן שבאו בשבת דמי מערב שבת מותרות ה' ולפירוש המוספות

הגהות והערות

[ח] עד כאן הוא פירוש הראשון בתוספות שנתערבו מבעוד יום מים במים. ובתוספות איתא עוד פירוש ב' שנתערבו בשבת על ידי פתיחת הנקבים שבטילון, ועל פירוש השני כתבו תוספות אך בגמרא וכו' הכתוב כאן בב"י עיין מהר"ם. ובב"י חסר פירוש השני בתוספות: [ז] הפני יהושע (לח ע"ב ד"ה במשנה) מבאר דמה שפירש רש"י אם בשבת אותן שבאו בשבת לאו לפי המסקנא דרב חסדא מפרש כן אלא לפי מאי דמשמע שקלא וטריא דגמרא דרבי יוסי קאי

ג. מותר לרחוץ פניו וידי ורגליו בעפר לבינה וכו'. נפרק
 במה טומנין (דף י:) ופירושו או בעפר לבנה כתושה או בעפר
 פלפלין או צמי זיתים ולא חיישינן שישיר השער דדבר שאין מתכוין
 מותר כרבי שמעון וכן נראה מעורב עם הדם ועם עשב שקורין
 ויאל"ש כל אחד שליש דבר שאין
 מתכוין הוא אם ישיר השער אבל
 רובו אהלל פסיק רישיה הוא ואסור
 והא דנקט פניו ידיו ורגליו נראה
 משום דהך דרוחץ בעפר וכו' מיירי
 ברוחץ צחמין שהוחמו מערב שבת
 לאסור לרוחץ בשבת אלא פניו ידיו
 ורגליו והוא הדין שאר מקצת כל
 גופו ולמאי שכתבו התוספות לשם
 ד"ה נמאי אוקימתא משמע
 לאפשר לומר דשערות דפניו ידיו
 ורגליו אינן נושרות מהר ולא היו
 פסיק רישיה ושרי אבל שערות ראשו
 היו פסיק רישיה לפי זה דוקא נקט
 פניו ידיו ורגליו:
 כתושה. ובעפר פלפלין. ובמי זיתים. ובאהלא מעורב עם הדם ועם עשב שקורין

[ד] לא ישתטף אדם בצונן ויתחמם מיד אחר כך
 כנגד האש מפני שהמים שעליו מתחממין:
 [ה] לכן צריך ליזהר שלא לחמם ידיו אצל האש
 אחר הנטילה אם לא שינגבם תחלה יפה אבל
 מותר להשתטף בצונן אחר שנתחמם אצל האש
 שאין המים שעליו מתחממין כל כך:
 [ו] מותר לחמם בגד וליתנו על גבי בטנו. אבל
 כלי שיש בו מים חמין אין להניחו עליו:
 [ז] הרוחץ בנהר צריך שינגב גופו יפה כשעולה
 מן הנהר מפני המים שלא ישארו עליו ויטלטלם
 ארבע אמות בכרמלית. אבל ההולך במטר ומטר
 יורד עליו ועל לבושו שרי: [ח] אדם מותר
 לטבול בשבת מטומאתו מפני שנראה כמיקר:
 [ט] מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו בעפר לבינה
 כתושה. ובמהלא מעורב עם הדם ועם עשב שקורין

שה וכן נראה מדברי התוספות (מ: ד"ה מפני) וכן משמע מפירוש רש"י שם גבי הא דתנו רבנן מיחם אדם אלונגית ומניחה על גבי
 צני מעיס בשבת וכו' אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק כ"ב (ה"ג) אבל אינו משתטף כל גופו צונן ומתחמם כנגד המדורה מפני שמפסיר
 מים שעליו ונמלא כרוחץ [כל] גופו צחמין וכתב הרב המגיד שכתב בן מפני שאין ההפסדה אסורה בעצמה אלא מפני רחיצת הגוף
 וכן העלה רבינו משה ז"ר נחמן (מ: ד"ה ונלד שלא) עכ"ל ולפי זה אף על פי שיחמם ידיו בעוד המים עליהם אין צדק כלום. ולדברי
 הרב רבינו אשר יש לומר דאף על גב דלהפסיר מים לצורך שתייה מותר שאני הכא שדומה כרוחץ צחמין ויבא להחם חמין לרוחץ
 גופו. אי נמי דלא מיתסר אלא צחמין כנגד האור במקום שהיד קולדת ט וכן העמידוהו בירושלמי פרק כירה (ה"ד):

[ו] מותר לחמם בגד וכו' אבל בלי שיש בו מים חמים אין להניחו עליו. נתיבא שם ומסיים זה דדבר זה אף בחול אסור
 מפני הסכנה כלומר י' שפעמים שהם רותמים:
 [ז] הרוחץ בנהר צריך שינגב גופו יפה וכו'. מימלא דבר יהודה בסוף פרק תולין (קמ"א) וכתב הרא"ש (סי' יג) על זה לפי
 שהעולה מן הרחיצה יש ריבוי מים על גופו. ולא דקדקו במהלך צרשות הרבים ומטר סוף על ראשו ועל לבושו עכ"ל ונראה
 דלפי שהם מועטים לא גזרו עליהם אפילו צרשות הרבים יא. ובסמ"ק (ק"ג) יתבאר דין השטה צמים:

[ח] אדם מותר לטבול מטומאתו בשבת וכו'. נפרק ז' דבינה (י:) תנן חל יום טוב להיות אחר השבת צמי שמיא אומרים
 מטבילין את הכל מלפני השבת וצמי הלל אומרים כלים מלפני השבת ואדם בשבת ובגמרא (י"א) אמרינן דכולי עלמא מיהא כלים בשבת
 לא מאי טעמא אמר רבא מפני שנראה כמתקן כלי אי הכי אדם נמי אדם נראה כמיקר חינו מים יפס מים רעים מאי איכא למימר אמר
 רב נחמן בר יצחק פעמים שאדם בא צרצור ורוחץ אפילו צמי משרה חינו צימות החמה צימות הגשמים מאי איכא למימר אמר רב נחמן בר
 יצחק פעמים שאדם בא מן השדה מלוכלך צמיט וצוואה ורוחץ אפילו צימות הגשמים עד כאן. ורבינו קי"ר דדבר וכן ה"ל לכתוב מפני
 שנראה כמיקר ואפילו אם טובל צמים סרוחים לפעמים אדם מיקר עצמו צמים סרוחים וצימות הגשמים דליכא למימר דמיחזי כמיקר נראה
 כיורד לרוחץ עצמו מטיט וצוואה שגופו: ואיכא למידק אהא דאמר רב נחמן בר יצחק פעמים שאדם בא מלוכלך מן השדה וכו' חינו
 מים יפס מים רעים מאי איכא למימר. ונ"ל דאפילו מים הרעים יורד אדם לרוחץ בהם כדי להעביר טיט וצוואה שעל צפרו ואף על פי
 שנשאר בו ריח רע מאור הרעים כשהוא מתחפף וצור ממנו. ובסמ"ק נתיבא שריץ לנגב גופו יפה כשעולה מן המים כדי שלא יטלטלם
 ארבע אמות בכרמלית:

[ט] מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו בעפר לבינה וכו'. כל זה מימרות בסוף פרק במה טומנין (י:) ורבותא קא משמע לן דכל
 היכא דליכא רובא אהלל אינו חושש שישיר שער לפי שאינו מתכוין אבל כי איכא רובא אהלל אסור לפי שודאי משיר השער ומודה
 רבי שמעון בפסיק רישיה (ע"ה) ופסק רבינו כרב נחמיה דאמר התם כל היכא דליכא רובא אהלל שפיר דמי וכן נראה שהוא דעת
 הרי"ף (כ"ג) והרא"ש (סי' ט) וכן כתב הרב המגיד בפרק כ"ב (ה"יג) שהנוסחא האמיתית בדברי הרמב"ם היא אם היה הרוב מדבר
 המשיר ודאי אסור לחוף ואם לאו מותר: וכו' ובמי זיתים. שם צעו מרב שבת מהו לפסוע זיתים בשבת אמר להו וצחול מי
 החירו כלומר יב' משום הפסד אוכלין וכתבו הרי"ף (שם) והרא"ש (שם) לפסוע זיתים פירוש למימשי ידיה ומשמע לרבינו דכיון דלאהדר
 (ליה) [להו] הכי דכל היכא הפסד אוכלין לא מיתסר משום שבת ואם כן צמי זיתים דליכא הפסד אוכלין שרי:

הגהות והערות

ס"ק ה, ו ובביאור הגר"א סעיפים ד, ה. וביאור הלכה סעיף ה ד"ה יש
 אומרים: [י] רש"י שם: יא. ר"ל לפי שהם מועטים ואין מצוי בהם שיעור
 הוצאת מים שיתחייב בהן ולכן לא גזרו בזה שהוא שלא כדרך הוצאה (משנ"ב)
 ס"ק כג ושע"ז ס"ק יא בשם הפמ"ג בביאור דברי רבינו (י"ז) ועיין ט"ז (סק"ב)
 וז"ל ואין מספיק דעינינו רואות שיש יותר ריבוי מים מן המטר על לבושי
 אדם ממה שיש על גופו כשעולה מן הרחצה: יב. גמרא שם:

ארישא וחכמים אסרו משום תולדת חמה הכי אין לאסור רק מה שהוחם
 בשבת, אבל לרב חסדא דיליף איסור הטמנה ממעשה טבירה בודאי אף מה
 שבאור מבעוד יום אסור עיי"ש, וזה דלא כב"י שכתב כאן דנחלקו רש"י
 ותוספות: [ז] עיין בביאור הלכה סעיף ג ד"ה מעיו"ט: [ח] הדעם איתא
 לקמן בטור שאין המים שעליו מתחממים כל כך וכן כתב המאירי וז"ל שאין
 כח בחימות גופו לחמם את המים שעליו עכ"ל: ט. עיין מגו אברהם

שבו ה. שבת ל"ט [ע"ג]
צריכתא וכרבי יהודה
[ר"ף ש"ס יח, ב; ר"ש ש"ס
פ"ג סימן ו; רמב"ם שבת כב,
ב]:

ג. מירמל ש"ס [מ, א]
וכשמואל:

ג. ש"ס [לט, ב וכפירוש רש"י
ש"ס קמ, ב ד"ה להשקט;
סמ"ג לאין סה עמוד קל"ז
קלח; ספר התרומה סימן רלב
ד"ה מעשה]:

ד. ש"ס [לט, ב] צברייתא:

ה. ש"ס מ' [ע"א]:
ה. * טור עמוד תפד;
ספר התרומה סימן רלב
ד"ה הלכתא:

ה. * טור ש"ס, ובי"ש ש"ס
מכל שכן מחמי טרייה:
ו. טור [עמוד תפד] ש"ס
סמ"ג [ש"ס עמוד קל"ז] וכן
כתב בספר התרומה
[ש"ס]:

ו. * צ"י עמוד תפד ד"ה
ובסמ"ג:

ז. הרי"ף בפרק כ"ב
לשבת [סג, ב] ורמב"ם
בפרק כ"ב [משנה הלכה
ב] והרב המגיד ש"ס ד"ה
ואסור [ש"ס הגאונים
רבינו יוסף קארו] וכן
סמ"ס, הוצא בחספות ש"ס
קט, א ד"ה רחוק:

ח. ר"ן [ש"ס ד"ה גמ' הרוח;
ש"ס סימן ד] ורבינו יונה
ורמב"ן [ש"ס קמ, א ד"ה
הא דתנן ושאר פוסקים
מגיד משנה ש"ס ש"ס רמב"ן
ש"ס רבינו יונה ורשב"א ש"ס
ד"ה הרוח דעיד; חספות
ש"ס ד"ה אף; ר"ש ש"ס פרק
כב סימן יב]:

ט. שבת ל"ח [ע"ג] משנה
וכפירוש התוספות [ש"ס
לט, א דבור ראשון] ש"ס
ר"י, והר"ן [ש"ס יח, א ד"ה
גרסא]:

ט. * ר"ן ש"ס:

ט. * משנה ש"ס לט, ב:
י. טור [עמוד תפד] לפירוש
התוספות [ש"ס לט, א דבור
ראשון] וכן שכתב ה"י
[ש"ס ד"ה ורבינו, כרס חסד
ש"ס לט, ב]:

כ. ש"ס צ"י [עמוד תפד
דבור ראשון]:

ל. ש"ס [שבת מ' [ע"ג]
צרייתא]:

ל. * רמב"ם שבת כב, ג:
ל. * שבת ש"ס:

מ. טור [עמוד תפד] וכן
כתבו ש"ס הר"ש [פ"ג
סימן ט] והמגיד [ש"ס רמז
שה; צ"י ש"ס ד"ה ומ"ש לך,
דעת רש"י ש"ס מ, ב ד"ה
ולגל, ומסופות ש"ס ד"ה
מפני]:

ציונים לרמ"א

שבו ה. ב"י [עמוד תפד
ד"ה והוא] בשם הרא"ש
[נדח] פרק חנוכה וסלמה
מקלות סימן לו]:

שבו א. אסור לרחוץ. גזירה שמא יצואו להסם בשבת: ב כ"ז
גופו. והוא הדין רוב גופו (כנסת הגדולה הג"ע ע"ן ש"ס):

ג. או שאר איברים. כתב משא"מ צימין [סוף] סימן ה', וכמדומה
לי שלא נהגו הנשים ללבוש צנצנת ויום טוב, ואפשר משום

שאין יודעים לזהר צרייתא.

ובמקום שאין מנהג יש להמיר, רק

שלא מרחץ צנצנת, שלא תצא ליד

סמיטה, עכ"ל. ועיין סימן (ס"א)

[ש"א] סעיף מ"ח: ד אסור

לרחוץ. דהוי כמטמין דכר

המוסף הצל. ודוקא אס ממשיך

צנצנת דרך סילון המוקף מכל זל,

אזל אס המשיך מערב שבת צנצנת

למחך חמין [שימערצו יחד שרי.

ולרש"י [שבת למ, ב ד"ה של ד"ה למחך;

לט, א ד"ה דמילא] גם זה מיקרי

הטמנה. ועיין סימן רנ"ג סעיף ד'

[ס"ק לב] וסימן ש"ח סעיף י"א:

ה. ברוחץ כ"ז גופו. זה לשון

הרמב"ם [שבת כג, ג] דסצירא ליה

לזין זה רחיה גמורה, ולכן כתב

[ש"ס הלכה ד] דמותר לסוך ידיו צמים,

ולחמם נגד האש במקום שאין היד

סולדת זו. ועיין מה שכתבתי סעיף

ה' [ס"ק ו] וסעיף ו' [ס"ק ז]. ולכן

כתב הרב צ"י בסעיף ה' ויש

אומרים וכו': ו אצ"ה האש. אבל

במקום שאין היד סולדת זו שרי,

כמו שכתבתי סימן ש"ח סעיף י"ד.

ולי נראה דסצירא ליה להרא"ש

[שבת פ"ג סימן ט] דאסור משום רחיה,

דחמין שהוחמו בשבת אפילו לרחוץ בהם ידיו אסור, וכן הוא בגמרא [ש"ס ע"ג, וכן

משמע צמדי [ש"ס רמז שה] שכתב [ו] וצ"ל [ה"ל] מפני שמפסיר המים, וכן משמע ממה שכתבתי סעיף ו' [ס"ק ז], וכן כתבו הסמ"ק

[סימן רפב] וספר התרומה [סימן רלב] צהדיא, וכן נראה מידי דהוי ציום טוב שמוחר להסם מים לשמות ואפילו הכי אסור לרחוץ בהם,

כמו שכתבתי סימן תקי"א [סעיף ב ובהנה]:

ערך להם למהריק"ש

שבו פ"ג א ורגליו וכו'. או אכזרים אחרים: סוף סעיף ב [בא"ל הוחמו בשבת]. ועיין סימן תקי"א צהדיא [ע"ן לחם סעיף ב]:

שערי תשובה

שבו (א) כ"ז גופו. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת חכם צבי סימן י"א שאוסר

לנשים לטבול בליל שבת בחמין. ועיין בשו"ת נודע ביהודה מהדורא

תנינא [וא"ח] סימן כ"ד וכו', שהוא היה מזהיר להבלין שיתנו החמין בערב

שבת למקוה בעוד היום גדול, כדי שלכתשתשך לא יהיו רק פושרין, וכפושין

שרי, רק בחמין אסור, ע"ש. וכן כתב בתפארת צבי סימן ט', ע"ש שכתב ליישב

דברי החכם צבי מה שכתב לענין רחיצה בין השמשות, אף שקיבלו הקהל

שבת, ע"ש. ועיין בשו"ת חוט השני סימן (פ"ג) [פ"ב] בענין טבילת נשים בליל

שבת, ה"ס מלהזכיר מלטבול מבעוד יום במקום שאין מנהג זה, רק כמו שכתוב

ביו"ד סימן קצ"ז [סעיף ג], ובמקום שנוהגין אין לעשות כן רק בשבת אחר

אמירת ברכה, שכבר נקרא שם שבת עליו, אבל לא בחול אפילו אחר אמירת

ברכה, ע"ש: (א) ויש אומרים דמותר להויע בחמין טביריה. וכתב בשו"ת

מעיל צדקה [סימן נב] במרחץ טעפלי"ץ ששם יש חמין על דרך חמי טבירא, כל

שהוא נכנס ומכוון להויע לבד ודאי דאסור. וזיעה דא"ת ממילא, דרחיצת מים

בבית המרחץ אפילו מקורה שרי, כיון שהוא בנוי בארץ על גבי הארץ, אבל לרחוץ בחמין טבירא

בשו"ת מים רבים [וא"ח] סימן כ"ה וכו' וכו' שאותן מרחצאות חמים שהם לרפואה אסור לרחוץ בהם, וקרוב שבאים ליד חלול שבת דאורייתא, ושני תלמידי

חכמים מארץ ישראל הסכימו לדבריו, וכתבו כי פורץ גדר כו', ע"ש. ועיין לקמן סימן שכ"ח [באר היטב] ס"ק ל"ה בשם המג"א [ש"ס ס"ק מ]:

מחצית השק"ל

שבו (פ"ק ג) או כו'. כתב משא"מ צימין בו' ואפשר משום שאין יודעים

לזהר ברחיצה בו'. וז"ל תשובת משא"מ צימין, אפשר שאין כל אשה

יודעת לחלק בין חמין שהוחמו מערב שבת ויום טוב או הוחמו בשבת ויום

טוב (מה שכתב הוחמו בשבת, ודאי ר"ל בהיתר, להיניח להפסיר, ולא

סבירא ליה כמו שכתב מ"א בס"ק ו' דהוחמו בשבת אפילו פניו ידיו ורגליו

אסור. וביום טוב ר"ל הוחמו ליום טוב, כתב בתחלת התשובה, ניהו דקיימא

לן [סימן תקא סעיף ב] כבית הלל [ביצה כא, ב] דמותר להחם חמין ביום טוב

לרחוץ פניו ידיו ורגליו, אבל שאר איברים אסור, דבעינן ביום טוב דבר

השוה לכל נפש, ושאר אברים אינן שוה לכל נפש, ואסור לרחוץ שאר אברים

בחמין שהוחמו ביום טוב, גם אינה יודעת להזהר מדין איסור סחיטה,

ובמקום שאין מנהג כו', עכ"ל: ועיין סימן ש"א סעיף מ"ח. דכתב בשו"ע

דלא חישינן שמא יבא לסחוט, ומ"א כתב שם ס"ק נ"ח וטוב להסתמך

סימן שבו

דיני רחיצה בשבת. וכו' י"ג סעיפים:

א. א. אסור לרחוץ ב (א) כל גופו [א"ל] אפילו כל אבר ואבר לבד (א) אפילו במים

שהוחמו מערב שבת [ב] בין אם הם בכלי בין אם הם בקרקע [א"ל] ואפילו לשפוך

המים על גופו ולהשתמש אסור אבל מותר לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו: הגה

(א) ג [ד"ל] או שאר איברים. כתב משא"מ צימין [סוף] סימן ה', וכמדומה

לי שלא נהגו הנשים ללבוש צנצנת ויום טוב, ואפשר משום

שאין יודעים לזהר צרייתא.

ובמקום שאין מנהג יש להמיר, רק

שלא מרחץ צנצנת, שלא תצא ליד

סמיטה, עכ"ל. ועיין סימן (ס"א)

[ש"א] סעיף מ"ח: ד אסור

לרחוץ. דהוי כמטמין דכר

המוסף הצל. ודוקא אס ממשיך

צנצנת דרך סילון המוקף מכל זל,

אזל אס המשיך מערב שבת צנצנת

למחך חמין [שימערצו יחד שרי.

ולרש"י [שבת למ, ב ד"ה של ד"ה למחך;

לט, א ד"ה דמילא] גם זה מיקרי

הטמנה. ועיין סימן רנ"ג סעיף ד'

[ס"ק לב] וסימן ש"ח סעיף י"א:

ה. ברוחץ כ"ז גופו. זה לשון

הרמב"ם [שבת כג, ג] דסצירא ליה

לזין זה רחיה גמורה, ולכן כתב

[ש"ס הלכה ד] דמותר לסוך ידיו צמים,

ולחמם נגד האש במקום שאין היד

סולדת זו. ועיין מה שכתבתי סעיף

ה' [ס"ק ו] וסעיף ו' [ס"ק ז]. ולכן

כתב הרב צ"י בסעיף ה' ויש

אומרים וכו': ו אצ"ה האש. אבל

במקום שאין היד סולדת זו שרי,

כמו שכתבתי סימן ש"ח סעיף י"ד.

ולי נראה דסצירא ליה להרא"ש

[שבת פ"ג סימן ט] דאסור משום רחיה,

דחמין שהוחמו בשבת אפילו לרחוץ בהם ידיו אסור, וכן הוא בגמרא [ש"ס ע"ג, וכן

משמע צמדי [ש"ס רמז שה] שכתב [ו] וצ"ל [ה"ל] מפני שמפסיר המים, וכן משמע ממה שכתבתי סעיף ו' [ס"ק ז], וכן כתבו הסמ"ק

[סימן רפב] וספר התרומה [סימן רלב] צהדיא, וכן נראה מידי דהוי ציום טוב שמוחר להסם מים לשמות ואפילו הכי אסור לרחוץ בהם,

כמו שכתבתי סימן תקי"א [סעיף ב ובהנה]:

ערך להם למהריק"ש

שבו פ"ג א ורגליו וכו'. או אכזרים אחרים: סוף סעיף ב [בא"ל הוחמו בשבת]. ועיין סימן תקי"א צהדיא [ע"ן לחם סעיף ב]:

שערי תשובה

שבו (א) כ"ז גופו. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת חכם צבי סימן י"א שאוסר

לנשים לטבול בליל שבת בחמין. ועיין בשו"ת נודע ביהודה מהדורא

תנינא [וא"ח] סימן כ"ד וכו', שהוא היה מזהיר להבלין שיתנו החמין בערב

שבת למקוה בעוד היום גדול, כדי שלכתשתשך לא יהיו רק פושרין, וכפושין

שרי, רק בחמין אסור, ע"ש. וכן כתב בתפארת צבי סימן ט', ע"ש שכתב ליישב

דברי החכם צבי מה שכתב לענין רחיצה בין השמשות, אף שקיבלו הקהל

שבת, ע"ש. ועיין בשו"ת חוט השני סימן (פ"ג) [פ"ב] בענין טבילת נשים בליל

שבת, ה"ס מלהזכיר מלטבול מבעוד יום במקום שאין מנהג זה, רק כמו שכתוב

ביו"ד סימן קצ"ז [סעיף ג], ובמקום שנוהגין אין לעשות כן רק בשבת אחר

אמירת ברכה, שכבר נקרא שם שבת עליו, אבל לא בחול אפילו אחר אמירת

ברכה, ע"ש: (א) ויש אומרים דמותר להויע בחמין טביריה. וכתב בשו"ת

מעיל צדקה [סימן נב] במרחץ טעפלי"ץ ששם יש חמין על דרך חמי טבירא, כל

שהוא נכנס ומכוון להויע לבד ודאי דאסור. וזיעה דא"ת ממילא, דרחיצת מים

בבית המרחץ אפילו מקורה שרי, כיון שהוא בנוי בארץ על גבי הארץ, אבל לרחוץ בחמין טבירא

בשו"ת מים רבים [וא"ח] סימן כ"ה וכו' וכו' שאותן מרחצאות חמים שהם לרפואה אסור לרחוץ בהם, וקרוב שבאים ליד חלול שבת דאורייתא, ושני תלמידי

חכמים מארץ ישראל הסכימו לדבריו, וכתבו כי פורץ גדר כו', ע"ש. ועיין לקמן סימן שכ"ח [באר היטב] ס"ק ל"ה בשם המג"א [ש"ס ס"ק מ]:

מחצית השק"ל

שבו (פ"ק ג) או כו'. כתב משא"מ צימין בו' ואפשר משום שאין יודעים

לזהר ברחיצה בו'. וז"ל תשובת משא"מ צימין, אפשר שאין כל אשה

יודעת לחלק בין חמין שהוחמו מערב שבת ויום טוב או הוחמו בשבת ויום

טוב (מה שכתב הוחמו בשבת, ודאי ר"ל בהיתר, להיניח להפסיר, ולא

סבירא ליה כמו שכתב מ"א בס"ק ו' דהוחמו בשבת אפילו פניו ידיו ורגליו

אסור. וביום טוב ר"ל הוחמו ליום טוב, כתב בתחלת התשובה, ניהו דקיימא

לן [סימן תקא סעיף ב] כבית הלל [ביצה כא, ב] דמותר להחם חמין ביום טוב

לרחוץ פניו ידיו ורגליו, אבל שאר איברים אסור, דבעינן ביום טוב דבר

השוה לכל נפש, ושאר אברים אינן שוה לכל נפש, ואסור לרחוץ שאר אברים

בחמין שהוחמו ביום טוב, גם אינה יודעת להזהר מדין איסור סחיטה,

ובמקום שאין מנהג כו', עכ"ל: ועיין סימן ש"א סעיף מ"ח. דכתב בשו"ע

דלא חישינן שמא יבא לסחוט, ומ"א כתב שם ס"ק נ"ח וטוב להסתמך

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
אבודרהם <מהדורת קרו ראו"ס> - א אבודרהם, דוד בן יוסף עמוד מס: 336 הודפס ע"י אוצר החכמה

ג. שם [שבת מ, ב] ברייתא:
 ס. שם קמ"א [פ"א]
 מימרה דרב יהודה:
 ע. הרא"ש שם [פ"ב סימן
 יג]:
 פ. בילה י"ז [פ"ג] משנה
 וכניית הלל:
 5. שבת נ' [פ"ג] וכרבי
 נחמיה [נ"י עמוד חפ"ד ד"ה
 מותר לרחוק, בדעת הר"ף שם
 כ, א והל"ש שם פ"ד סימן
 ט; מנחם משנה שבת כ, יג א'
 בדעת הרמב"ם שם]:
 ק. מרדכי שם [רמז סה"ה]:
 ר. שבת מ' [פ"א] ברייתא:
 ש. הר"ן שם [יג, ב ד"ה
 מרחק]:

ציונים לרמ"א

3. טור [עמוד חפ"ן]:
 ג. מרדכי שבת רמז
 שכה:
 ד. אגור [סימן חפ"ז שם ספר
 התרומה סימן רל"ה]:
 ה. [דרכי משה אות ג מדברי
 האגור שם בנימין זאב
 סימן (רע"ח) [ר"ד]:
 ו. מרדכי פרק במה אשה
 [שבת רמז שלח] וסמ"ג
 [לאין ספק עמוד רמז]
 והגהות מיימוניות [דפוס
 קושטא, שנת פרק כ"א
 [העלם ג' וטור סימן
 שכ"ח] [עמוד חפ"ז]:

הגהות והערות

י. תוקן ע"פ פמ"ג ומקור
 חיים, וכו' מהדורת פראג
 תקמ"ה:
 יא. תוקן מהדורת אמ"ד
 תקי"ד (פרופס), וכו' מה
 מקור חיים:
 יב. ב"ה בגירסת השנייה
 צמדי משנה שם וסוגר
 שהיא ההמחית, והוא
 דבריו צ"ל [עמוד חפ"ד ד"ה
 מותר לרחוק]:
 יג. עיין סוף סימן שכ"ג
 [סעיף י"ט ט"ז] עיין סימן
 (ש"ס) [ש"ס] סעיף (ב')
 [צ"ל]:
 יד. ישן האגור אסור
 "לשפוף" הידיים צמל,
 ולשון ספר התרומה אסור
 "לחוף כלים" צמל:
 טו. קאי על דין מורסן
 שגשג דבריו:
 טז. תוקן מהדורת אמ"ד
 ס"פ:

ז ואפילו בחול. ונשבת אסור, שמה ישפכו עליו ונמלא רוחץ נשבת
 (רש"י שבת מ, ב ד"ה וכלד ור"ן שם יט, א ד"ה חנו). ואריך לומר דמיירי
 בחמין שהוחמו מעט נשבת, ולהכי אפילו אינו רוחץ כל גופו אסור,
 כמו שכתבתי סעיף ה' [פ"ק ו]. והתוספות [שם ד"ה וכלד] פירשו
 הטעם משום שפיקת סמנים:

ח מותר לטבול. כתב מהרי"ל
 [שו"ת סימן ק"י קלנט], יפה
 נוהגות הנשים שאין טובלות שלא
 צומנה נשבת, דמהאי טעמא מנהג
 פשוט שלא לרחוץ צונן, דשייך
 למיגור משום סחיטה, ומשום
 שנושא מים שעליו ארבע אמות
 נכרמלית, ומשום שיטה גופו
 וקסמים, ע"כ. וכן כתב צמחומת
 הדשן סימן רנ"ה. אף על גב דאפילו
 המרדכי [שבת רמז ג] דמחמיר
 צונן, דוקא צללי, אצל צנהר או
 צמקוה שרי, מכל מקום המנהג
 לאסור, ולכן אפילו לטבול אסור,
 דמיחזי כמתקן, כדאיתא בגמרא
 [בילה י"א, א], עכ"ל. וכן כתב צ"י
 צ"ו"ד סימן קצ"ט [עמוד ר"ז ד"ה
 כתב הכל בן] לאסור לטבול נשבת
 משום סחיטה שער, עכ"ל. ומכל
 מקום נראה דמותר לטבול לקריי,
 כיון דמדרבנן הוא, כמו שכתב
 סימן שכ"ג סעיף ז', ועיין מה
 שכתבתי סימן (תרי"ד) [תרי"ג]:

סעיף י"א. וצאגור סימן (תק"ן) [תע"ן] משמע דננהר אסור,
 גם צ"י [הג"ל] שם כלבו [סימן פו נה, ד] כתב לאסור משום סחיטה
 שער, עיין שם, ועיין צ"ו"ד סימן רס"ח סעיף ד'. ונראה ד'י
 דמותר שרי לטבול, כיון דאינו מדאורייתא, כמו שכתבתי [י"ד] שם
 סוף הסימן [סעיף יב בהגה], וכן משמע ביצמות דף מ"ז ע"ב א' דלר'
 יהודה מטבילין גר נשבת: ה' מדבר המשייר. ודאי (רמב"ם שם
 כ, יג): י' ב"אחר יד שרי. לשון המרדכי [שבת רמז סה"ה] דגיבול
 ע"י שינוי הוא ושרי, כדאמרין פרק מי שהחשיך [שם קנ"ה, א], ע"כ.

ומשמע דלהאוסרין צמין שכ"ד סעיף ג', הכא נמי אסור. ואפשר שהכא כולי עלמא מודו דשרי, כיון שאינו נותן מים עליהם, אלא
 שלוקח אותם צידים הרטובות. וכן משמע צמדי: י"א שנימה ע"י ידו. וצנלתי גבורים [שבת כד, ב אות ג] כתב דיש מחמירין, דדוקא
 צד ושלג שעומדין למשקין אסור, ע"ש שהאריך: י"ב שסתמו נקביו. פירש רש"י [שבת מ, א ד"ה שפקו וד"ה רוחץ] שלא ילא החמימות.

לישנא אחרינא, אותן נקצים שהמרחץ מתחמם על ידיהן שהאור נפקת מצחוץ מתחמין, ועיקר. וכן כתב הר"ן [שם י"א, ב ד"ה מרחץ].
 ככאן ז"ע על דמי מורץ שמתחמין אותן מתחמין, ועל הנקצים יש קערות צדלו או סמימת אכן, אס מותר לפותחן. אכן ראיתי נוהגין
 צו היתר (אגודה שם סימן (כ"ז) [נ"ו]): י"ג רוחץ בו. שהרי לא נתחמם נשבת. ועיין סימן שכ"ה סעיף ט':

ערך אחר למהרי"ק ש
 סוף סעיף (ו) [ו] ב"כ שיש בו מים חמין. מותר לחמם נגד ולתמו על צננו: סעיף י' [במורסן]. או צאפר מכה, דגיבול כללית יד הוא. ועיין סימן שכ"ב דין י"ב דין
 המלח, וכל שכן צננו דלסור. ועיין סימן שכ"ד דין ג' [ס"ז]:

ביאור הגר"א

[יד] [פס"ק ו הגה] אב"ל מותר. שם [שבת מ, ב]: [טו] [פס"ק ו] לפי בו אב"ל. כמו
 שכתוב [גדרים נה, ב] יוצאין כ"י מפני הגשמים, ואין אסור מפני הגשמים עצמן,
 ושבת קמ"ז ב' מי שנשרו כ"י, לפירוש רש"י [שם סה, א ד"ה שוטח] בגשמים,
 אבל לפירוש תוספות שם [קמז, ב ד"ה מין] משמע דאפילו בריבוי מים מותר
 בלבד. ועיין ט"ז [פ"ק ב]: [טז] [פס"ק חן אדם כ"י. עיין מ"א [פ"ק חן], והעיקר
 כמו שכתב ב"י בשם כל בו ותורת הדשן שאוסרים, וכן כתב מ"א בסימן קכ"ח ס"ק ע', ע"ש: [יז] [פס"ק ו] מותר לרחוץ. תוספתא [ביצה פ"ד הלכה ו]:
 [יח] [נהגה] ואסור. אבל בתוספתא [שם] מתיר ג"כ במלח. וב"י [סימן שכן עמוד חפ"ד ד"ה וכתוב] תירץ דמיירי ברוחץ ואינו חופף. אבל בתוספתא תני להו בהרדי
 עם מורסן. וכן להמפרשים אין מרסקין משום שמא יסחוט פירות, כמו שכתבתי בסימן שי"ח סעיף י"ז [פ"ק חן], מותר במלח, והתוספתא מסייע לה: [יט] או
 בשאר ח"ב. משמע מדבריו דבחול מותר, וכן כתבו תוספות בריש פרק ד' דנדה [לב, א ד"ה וכשמן] בשם ר"ת דמותר. ודבריו דחוקין, דא"כ ביום הכיפורים אין
 אסור אלא שמן דוקא. אבל במרדכי פרק ה' דשבת [רמז שלח] ובספר התרומה [סימן רלח] ושאר פוסקים אוסרין להדיא כמו ביום הכיפורים, דאידי ואידי כרת,
 וכן בתרומה. ולא תימא דמשום עינוי הוא ביום הכיפורים, דמדקאמר בפרק ט' דשבת [פו, א] מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכיפורים, שנאמר כ"י, אלמא משום
 דדמי לשתיה, וכן בריש פרק ד' דנדה [לב, א], אלא שתוספות [שם] ומרדכי [שם] וספר התרומה [שם] ושאר פוסקים כתבו שאסמכתא הוא, ואינו אלא מדרבנן
 עשו אותו כשתיה, ולפיכך במקום צערא התירו, כמו שכתוב שם בפרק בתרא דיומא [נע, ב] מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ביום הכיפורים כ"י, אבל שלא
 במקום צערא אסור. ועיין תוספות שם ביומא [נע, א ד"ה דתנן]. וכן בחדש וכל איסורין: [כ] [פס"ק ו] אב"ל. דפקו דדוקא, כמו שכתב רש"י [שבת מ, א ד"ה
 רוחץ בן]: [כא] אף ע"פ. כמו לא ימלא נחתום כ"י, [שם] י"ח ב':

אוצר מפרשים

(ב) א' הקפידו בו. צ"י [עמוד חפ"ד ד"ה רוחץ] נתן טעם, לפי
 שהם מועטים לא גזרו עליהם. ואין זה מספיק, דעינינו רואות שיש
 יותר ריבוי מים מן המטר על לבושי אדם, ממה שיש על גופו
 כשעולה מן הרחצה. אלא נראה הטעם, דכזה אי אפשר להמנע
 ממנו, שהאדם הולך צרשות הרצים
 ופתאום צא מטר עליו, לא גזרו
 ציה רבנן. ודומה לזה כתבתי צמין
 ש"כ סעיף י"ד [פ"ק יא] צענין
 להשתין צנל, ואפילו הרא"ש [הוצא
 צטור שם עמוד חפ"ד] דכתב שם להיות
 מזה, היינו שאפשר קצת להזהר,
 אצל כאן אי אפשר כלל להזהר:
 (ג) ואסור לרחוץ ידיו במ"ח
 כ"י. גם צמין ש"כ כתב הטור
 [עמוד חפ"ד ושו"ע [סעיף יב] קן]. וקשה
 לי, דהא צמספסף צמורסן ודאי
 הוה פסיק רישיה, דאי אפשר ליזהר
 מגיבול צננות מים על מורסן יד, ויש
 ואפילו הכי מותר, כמו שכתב צ"י
 [עמוד חפ"ד ד"ה כתב] צס המרדכי
 [שבת רמז סה"ה] דגיבול כללית יד
 הוא, וצמלח וצורית אסור משום
 דהוה ליה נולד, ולמה יהיה צמור
 צאסור נולד שהוא דרבנן ולא מהני
 מה שהוא כללית יד, ממה שהוא
 מהני צמגל שהוא חולדה דלש
 שהוא אצ מלאכה. ויש לומר דצמלח
 וצורית דניחא ליה שיהיו נימוחים

וצנלעים צידו לעשות פעולתם, על כן אסור כשעושה צידים נולד
 ע"י שפוף שלו, מה שאין כן בגיבול דמורסן, לא ניחא ליה בגיבול.
 וצוה ניחא נמי מה דלמרינן צפרק צמה טומנין [שם ג, א] כלל חפין
 את הכלים, דלעיל סימן שכ"ג [פס"ק ט], דקשה, הא (כשחופה)
 [כשחופף] [ס"ז] כלי שנדבק צו שומן או נימס השומן על ידו. אלא
 ודאי משום דלא מכין לזה, אינו אסור משום נולד. ועל כן צלמח
 לחוף הכלים צמלח אסור, כמו שכתב סוף סימן שכ"ג [פס"ק י']:

ומשמע דלהאוסרין צמין שכ"ד סעיף ג', הכא נמי אסור. ואפשר שהכא כולי עלמא מודו דשרי, כיון שאינו נותן מים עליהם, אלא
 שלוקח אותם צידים הרטובות. וכן משמע צמדי: י"א שנימה ע"י ידו. וצנלתי גבורים [שבת כד, ב אות ג] כתב דיש מחמירין, דדוקא
 צד ושלג שעומדין למשקין אסור, ע"ש שהאריך: י"ב שסתמו נקביו. פירש רש"י [שבת מ, א ד"ה שפקו וד"ה רוחץ] שלא ילא החמימות.

לישנא אחרינא, אותן נקצים שהמרחץ מתחמם על ידיהן שהאור נפקת מצחוץ מתחמין, ועיקר. וכן כתב הר"ן [שם י"א, ב ד"ה מרחץ].
 ככאן ז"ע על דמי מורץ שמתחמין אותן מתחמין, ועל הנקצים יש קערות צדלו או סמימת אכן, אס מותר לפותחן. אכן ראיתי נוהגין
 צו היתר (אגודה שם סימן (כ"ז) [נ"ו]): י"ג רוחץ בו. שהרי לא נתחמם נשבת. ועיין סימן שכ"ה סעיף ט':

עריך אחר למהרי"ק ש
 סוף סעיף (ו) [ו] ב"כ שיש בו מים חמין. מותר לחמם נגד ולתמו על צננו: סעיף י' [במורסן]. או צאפר מכה, דגיבול כללית יד הוא. ועיין סימן שכ"ב דין י"ב דין
 המלח, וכל שכן צננו דלסור. ועיין סימן שכ"ד דין ג' [ס"ז]:

הגהות רעק"א

(ג) [שם פ"ק חן] דלר' יהודה מטיבילין גר בשבת. ראה זו אינה מוכן, דהא
 פשיטא דמילניא דגמרא [בילה י"א, א] אפילו טמא מותר לטבול, דלא הוי כמתקן
 כיון דנראה כמקד, אצל לדין דנוהגים לאסור רחית צונן, יש לומר דהוי מתקן,
 ואסור אפילו רחית מומר:

ג. (באר היסב פ"ק חן) המנהג להחזיר בכל ענין. נ"ב, משמע שמעיד להחזיר אפילו יחיה יכול לטבול קודם. ולא ידענא ממי נמסר לו ערות זה, וחלילה לסמוך עליו בזה,
 כי לשון זה מעצמו כתב, ולא בשם המגן אברהם, ע"כ: (הגהות בית אהרן)

משבצות זהב

פרי מגדים

שג

אשר אברהם

ז ואפילו. עיין מ"א. שנת מ"ס ב', ופירש רש"י בשנת אסור אפילו אין יד סולדת צו, לדוחץ. אף כסעף א' מנואר שאר איצרים שרי, הכא מיירי הופשצו בשנת, אסור אף פניו ידיו ורגליו, כל שכן שאר איצרים, כמו שכתבתי בלוח ה' ו', עיין צ"י [עמוד חפד ד"ה והוא; עמוד חפד ד"ה ומ"ש לכן: ח מותר. עיין מ"א. כל דרכני אין צו מיקון כל כך, כנסימן שצ"ג סעיף ו', ועיין שם [מ"א] אות י"א בדרכני נמי הוא מיקון, ושאני כלים טמאים דחוי צימי טומאתו, ומהאי טעמא טבילות כחם וכדומה אסור, דהוא מתקן. ואדס, עתה אין נראה כמיקר בזמן הזה, מכל מקום טבילות קרי לרשאי להתפלל כך אלא שנהגים קלם להחמיר, אין זה מיקון, עיין יו"ד [סימן קצ"ו בט"ו [ס"ק ד] וצ"ך [ס"ק] א' וג'. ובסימן רס"ח סעיף י"ז נהגה לקבל דברי פנינים לפני ג', פקפק המוספת שנת [ס"ק יב] ד"ש לומר דהוא כדין, והמ"א סובר דשרי, דאף טבילות גר ר' יהודה מחיר, די להקל בזומר. ועיין סימן חרי"ד, ראו להיות חרי"ג: **ה מדבר**. עיין מ"א.

ועיין חפד ד"ה מותר לרחוץ דלס אין ודאי משיר שער אף רובו שרי, וצדכר המשיר, צרובו אסור, פסיק רישיה, ורובו משאר דברים אין ודאי, ואין מתכוין שרי: **י כלאחר**. עיין מ"א. ובלבוש [סעיף י] משמע קלם שסופך מים עליהם בעודן צדו, יש לומר דזה גם כן הוא שינוי גמור. ועיין אלהי רכס [ס"ק יו] ומוספת שנת [ס"ק יד]: **יא שנימה**. עיין מ"א. ד"ש מחירין, דלא דמי לצורא מים, ע"ש. ועיין סימן שי"ח [סעיף טו] (באנפד"ה) [צאניפאלד"ה]: **יב שבתמו**. עיין מ"א. ממה שכתב [רש"י] שנת מ"ס. ועיין בהגאון המפרש [צירושלמן] דפוס דעסוי [שירי קרנן שנת פ"ג הלכה ג ד"ה להיות], איני יודע מה הוקשה לו צירושלמי הוא ממלין עניס, דאסור שמה יתמה בגמלים, וכמו שכתב הר"ן [שנת יח, ג ד"ה מתקן] וכדמוכח מפשטא דצריימא דיוקא פקקו נקביו הא ללו הכי אסור, כדי שיעשו: **יג רוחץ**. עיין מ"א. ואס ספק אס פקקו נקביו, עיין סימן שצ"ה סעיף (ס"ו) [ו]. ובמ"א, סעיף ט', אפשר ראו להיות סעיף ו':

באר היטב

הוא. ומומר שרי לטבול בשנת, כיון דאינו מדאורייתא, מ"א [סס], ע"ש: **(ד) בחול**. ובשנת אסור, שמה ישפכו עליו ונמלא רוחץ בשנת, רש"י ור"ן. וצריך לומר מיירי צמחין שהחמו מעט בשנת, להכי אפילו אינו רוחץ כל גופו אסור, כמו שכתבתי סעיף ה', מ"א [ס"ק יו]. ועיין די אהרן [הגנ"ז]: **(ד*) הרווחץ בנהר**. ונהגו שלא לרחוץ כלל בנהר, אבל פניו ידיו ורגליו מותר, כשמגב קודם שילך ארבע אמות, ב"ח [עמוד חפד ד"ה אסור]. ולטבול נהגו בנהר, ומגב כנוצר לעיל: **(ה) מוטומא**. צו"ד סימן קצ"ו [סעיף ג נהגה] דלשה אסור לטבול צליל שנת אס הימה יכולה לטבול קודם לכן. וצ"י צו"ד סימן קצ"ט אסור לטבול בשנת משום סחיטה שער, נמ"א ס"ק חן. ועכשיו נתפשט המנהג להמיר צל ענין. ומותר לטבול לקריי, כיון דמדרכני

מחצית השקל

בשבת, דלמאן דאמר טבילת כלי מדרבנן לחד דיעה מותר לטבול בשבת, כמו דמותו לטבול כלי הנטמא בולד טמא: ופירש"י, דהוא דרבנן מותר לטבול בשבת ולא מיקרי מתקן, והוא הדין הכא. ובאמור כו' דבנהר אסור. קאי אדלעיל על דברי תרומת הדשן שכתב דבנהר לכולי עלמא מותר: **גם כצ"י בשם ב"ב** ב'ו'. הם דברים כפולים, דכבר כתוב כן לעיל: ונראה די דומור כו' דצ"ר יהודה כו'. היינו רבי יוסי סבירא ליה דאינו גר עד שימול ויטבול, ולכן אפילו מל בפנינו אין מטבילין אותו בשבת, דהרי כמתקן. אבל ר' יודא סבירא דלא בדחתא סגי, או מילה או טבילה, ובחד דינו כישראל, ניהו דעל כל פנים צריך שתהיו מילה וטבילה, מכל מקום בחד מינייהו סגי להיות דינו כישראל שיהיו קרושיו קרושין ואינו עושה יין נסך, ולכל הדברים הרי הוא כישראל, ולכן אם מל בפנינו מטבילין אותו בשבת, דלא הוי כמתקן. וניהו דקיימא לן [יו"ד סימן טס סעיף בן כו'] יוסי, מכל מקום מדר' יודא שמעינן לענין טבילת מומר שחזר לדת ישראל, טעון טבילה כמו שכתוב סוף סימן רס"ח [סעיף יב בהגה] (וט"ז סימן רס"ז ס"ק ה') כתב דגם צריך להתגלח, היינו לחומרא בעלמא לדמותו לגר שנתגייר, אבל מצד הדין אין צריך כלל, כמו שכתב הגמיוקי יוסף ביבמות [טז, ב ד"ה קדושין], דהא ישראל גמור אלא שעד עתה היה ישראל רשע, ואף על גב שכתב הגמיוקי יוסף [שם] דמדרכנן בעי טבילה, לאו דוקא, דלא מצינו בכל הש"ס דמומר שחזר בתשובה שצריך טבילה, אלא ר"ל מצד חומרא. ואם כן על כל פנים לא עירף מגד לר' יודא דמותו להטבילו בשבת ולא הוי כמתקן. ובספר תוספת שבת [ס"ק יב] פקפק על זה, דכל זה נוחא לטעם המבואר בש"ס לענין גר, אבל לדעת הרמב"ם [איטורי ביאה יג, ו] וכן העתיק הרב ב"י שם בשו"ע [סעיף יו] דסבירא ליה לפי המסקנא אין צריך לטעם איסור הטבילה של גר בשבת משום מתקן, אלא דבעי שלשה אצל טבילת גר, דכתיב גביה משפט [במכרי טו, טו] ובעינן שלשה כמו גבי משפט, ומהאי טעמא אין מטבילים בשבת דאין דנין התחתון, אם כן טעם זה שייך גם גבי מומר שחזר בתשובה, דהא בעינן גם כן שלשה בשעת טבילה, כמו שכתב רמ"א [סעיף יב] שם. ולענ"ד לא קשה מידי, דמטעם משפט לא הוי צריך מ"א טעם להחיר טבילת מומר, דגבי מומר לא כתיב משפט, ומה שצריכים שלשה בטבילתו אינו כי אם לדמיון כמו גבי גר, ואם כן ודאי מותר בשבת, אלא דאף על פי כן איסור דהוי מתקן להיכן אזיל, לזה כתב מ"א דלא הוי מתקן, כן נראה לי: **(פ"ק ב' בלאחר יד כו')** ומשמע דלהאזין בסימן כו'. דסבירא להו דקיימא לן נתינת מים זה גבולו, ונותן מים למורסן מיד חייב, ולכן סבירא להו דאפילו משנה בשעת גיבול לא מהני, דהא כבר עבד איסורא בשעת נתינת מים, ואז עדיין ליכא שינוי: **א"א שצוק** כו'. אם כן מיד כשכא עליהן מים איכא שינוי: **(פ"ק יב) שכתמו כו'**. מכאן צ"ע כו'. ר"ל, שיש שני חדרים זה על גב זה, ויש נקבים שחקרת התחתונה, כדי שאם יסיקו התנור למטה ויתחמוס אסור דנין התחתון, יכנס החום דרך הנקבים גם לחדר העליון. וזה יש לאסור, דהא מהאי טעמא מרחץ שפקקו נקביו [שכח מ, א] וכפירוש רש"י השני [שם ד"ה רוחץ בן] שכתב עליו וכן עיקר, ולכן מותר, אבל אי הנקבים פתוחים אסור, דעל ידי שהחום עולה דרך הנקבים למעלה הוה ליה כאלו הוסק בשבת, אם כן אסור לפתוח הנקבים שבחדר הנ"ל בשבת, דהוה ליה כאלו מטיקו בשבת:

שולחן

(ב) א"א. עיין ט"ז. ובנהר גופו כל שהיה מים על כל גופו ואחר כך הולך במקום גבוה במים, שחצי גופו נראה בחוץ במים גם כן דין כרמלית, וכדמסיק שם [שבת] קמ"א א' כחו לא גזרו, הא לאו הכי אסור. גם מהאי טעמא בטבילה נמי אי אפשר לסחוט השער, עיין מ"א [ס"ק ח']. ולהמחבר יש לומר בשער ראשו לבד אין בו שיעור הוצאת המים שיתחייב בהן, ולא גזרו בכרמלית, או אפשר אף ברשות הרבים בשיעור מועט שלא כדרך הוצאה, ואי"ה במקום אחר נעין פתיחה להלכות שבת אות לא – לג] יבואר עוד: **(ג) ואסור**. עיין ט"ז. במורסן להר"מ ז"ל [שבת ח, טו] לאו בר גיבול, ושרי מן התורה, רק מדרבנן, ועל ידי שינוי מותר. ועיין סימן שכ"ד בט"ז [ס"ק א'] באורן, ועיין סימן ש"כ [ט"ז] אות ט'. ולענין פסיק רישיה דלא נוחא ליה, עיין סימן שי"ד [ט"ז ס"ק ב; מ"א ס"ק ה]:

עיין חפד ד"ה מותר לרחוץ דלס אין ודאי משיר שער אף רובו שרי, וצדכר המשיר, צרובו אסור, פסיק רישיה, ורובו משאר דברים אין ודאי, ואין מתכוין שרי: **י כלאחר**. עיין מ"א. ובלבוש [סעיף י] משמע קלם שסופך מים עליהם בעודן צדו, יש לומר דזה גם כן הוא שינוי גמור. ועיין אלהי רכס [ס"ק יו] ומוספת שנת [ס"ק יד]: **יא שנימה**. עיין מ"א. ד"ש מחירין, דלא דמי לצורא מים, ע"ש. ועיין סימן שי"ח [סעיף טו] (באנפד"ה) [צאניפאלד"ה]: **יב שבתמו**. עיין מ"א. ממה שכתב [רש"י] שנת מ"ס. ועיין בהגאון המפרש [צירושלמן] דפוס דעסוי [שירי קרנן שנת פ"ג הלכה ג ד"ה להיות], איני יודע מה הוקשה לו צירושלמי הוא ממלין עניס, דאסור שמה יתמה בגמלים, וכמו שכתב הר"ן [שנת יח, ג ד"ה מתקן] וכדמוכח מפשטא דצריימא דיוקא פקקו נקביו הא ללו הכי אסור, כדי שיעשו: **יג רוחץ**. עיין מ"א. ואס ספק אס פקקו נקביו, עיין סימן שצ"ה סעיף (ס"ו) [ו]. ובמ"א, סעיף ט', אפשר ראו להיות סעיף ו':

אף על גב דבמים שהחמו מערב יום טוב מותר לרחוץ כל גופו, אפילו הכי אם הוחמו ביום טוב אפילו הוחמו בהיתר אסור לרחוץ בהן כל גופו, ומיניהו דבשבת דפניו ידיו ורגליו גם כן מותר לרחוץ בחמין שהחמו מערב שבת, מכל מקום בהוחמו בשבת אפילו הוחמו בהיתר אסור לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו, דרחיצת כל גופו ביום טוב ורחיצת פניו ורגליו בשבת שרין הם: **(פ"ק ו) ואפילו כו'**. ובשבת אסור כו'. מדקאמר ואפילו בחול מפני כו', משמע דבשבת אפילו בלי חשש סכנה איכא איסורא: שהוחמו מעט בשבת. ר"ל, רק להפשיט, דאי היר סולדת בו הלא אסור משום בישול, אלא על כרחי רק להפשיט דמותר משום בישול אפילו הכי חיישינן שמה ישפכו על בטנו והוי כרוחץ ואסור, אף על גב דאבר אחד מותר ברחיצה, מכל מקום כיון דהוחם בשבת אפילו נעשה בהיתר אפילו הכי רחיצת אבר אחד אסור, וכמו שכתב מ"א בס"ק ו': והתוספות פירשו הטעם כו'. אבל להחם בגד לא מחוי כולי האי לרפואה, ולכן שרי, כן כתבו התוספות שם: **(פ"ק ח) מותר כו'**. משום סחיטה כו'. אע"ג דבביצה דף י"ח [ע"א] אמרינן דלכולי עלמא אדם מותר לטבול בשבת, ומהאי טעמא אפילו לדידן דקיימא לן [תוספות וימא ח, א ד"ה דכולין] טבילה בזמנה לאו מצוה, מכל מקום משום פריה ורביה או מצות עונה מותר [תרומת הדשן סימן נה] ולא חששו להניי חששות דהן חששות רחוקות, אבל כשהיו יכולות לטבול קודם לכן, החמירו מצד המנהג וחששו לחומרת הנ"ל: **וכן כתב בתרומת הדשן**. להחמיר, אבל מטעם אחר: **אש ע"ג גב דאפילו המרדכי כו'**. ר"ל, דאנן לא קיימא לן כהמרדכי, אלא בדבצונן מותר, כמו שכתוב סעיף א', ולכן כתב אפילו להמרדכי: **דוקא בב"י**. משום דהרואה סובר שרוחץ במים חמים, מה שאין כן בנהר דנראה לכל שהוא צונן: **כפ"י מקום המנהג אסור**. יהיה מאיזה טעם שיהיה, ואפשר משום הניי חששות שכתב מהרי"ל דאיכא למיחש משום סחיטה כו', אלא משום הניי טעמי אין להחמיר בטבילה לבעלה, אלא מהני הני טעמי לאסור הרחיצה: **ולכן אפילו אסור דמיחוי כמתקן**. ר"ל, דהא בגמרא [ביצה שם] מלינן, אבל אע"ג דכלי שנטמא אסור לטבול בשבת ויום טוב משום דהוי כמתקן, אבל אדם מותר לטבול משום דנראה כמיקר, ואפילו בימות הגשמים ואפילו במים סרוחים מכל מקום לפעמים רוחץ כשגופו מטונף בטיט וצוואה ורוחץ להעביר הטיט וצוואה שעליו, ולכן אינו נראה כמתקן. ואם כן בזמן הזה דמצד המנהג ונהגים שלא לרחוץ אפילו בצונן, כנוצר לעיל, אם כן אם אדם טובל הכל יודעים דלשם טבילה הוא טובל, ונראה כמתקן, ואסור: **וכן כתב ב"י צו"ד סימן קצ"ט בשם הכלבו כו' משום סחיטה שער**. אע"ג דהרב ב"י [יו"ד שם] כתב דלא חיישינן להא דהא קיימא לן [רמב"ם שבת ט, יא] אין סחיטה בשער, על כרחיך אין כוננו כי אם שלא לדחות מהאי טעמא טבילת מצוה, דהא אע"ג שכתב הרמב"ם פרק ט' דאין סחיטה בשער, היינו מן התורה, ולכן אין חייבים על סחיטת שער, דמכל מקום איסורא דרבנן איכא, כמו שכתוב סימן ש"ל [כ"י עמוד חקט ד"ה ומ"ש], מכל מקום לא רחיה מהאי טעמא טבילה בזמנה, אבל רחיצה ודאי דראוי לאסור מטעם זה. ואם כן ממילא גם טבילת מצוה אסור, דמחזי כמתקן, דליכא למימר דנראה כמיקר, דהא אסור להקיר משום סחיטת שער: **כיון דמדרכנן הוא**. לאו דוקא, דאפילו מדרבנן ליכא, דהא קיימא לן [בבכות כב, א] דבטלה טבילת בעל קרי, אלא ר"ל חומרא בעלמא: **כפו שכתוב סימן שצ"ה**. לענין טבילת כלי חדש

הדפסה ברזולוציות מסך - הדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
אבודרהם <מהדורת קרן רא"ם> - א אבודרהם, דוד בן יוסף עמוד מס: 338 הודפס ע"י אוצר החכמה

ת. שם [מ, 6] בגמרא:
 א. משנה במסכת
 מכשירין פרק ב' [משנה
 ה] וכתנא קמא, [בני עמוד
 תפס ד"ה עיר, דעת]
 הרמב"ם פרק ו' [משנה
 הלכה ו'] וכן גרלה דעת
 הר"ף [שבת סד, ב] כמו
 שכתב הר"ן [שם ד"ה
 גמ']:
 שבו א. שבת ק"א [ע"א]
 משנה:
 א. *רש"י שם ד"ה אכל
 לא:
 ב. שם [ע"א] מיתמא
 דרב וכן פסק הר"ף [שם
 מה, א] והר"ש [שם פרק
 יד סימן יא] והרמב"ם
 צפרק כ"א [משנה הלכה
 כג]:
 ג. שם [שבת קמו, א]
 צמשה:
 ד. שם [ע"ב] צרייתא
 וכדמפרש לה רבי יוחנן,
 וכן פסקו הפוסקים:
 ד. *משנה שם קמו, א:
 ד. *רש"י שם ד"ה
 מתגרין; טור עמוד
 תפס:
 ה. שם [ע"ב] צרייתא כרנן
 שמעון בן גמליאל וכן
 פסקו הפוסקים:
 ו. שם קמ"א [ע"ב]
 צרייתא:
 ז. רמב"ם צפרק כ"ג
 [משנה הלכה י] ושם כתב
 אע"פ שהם חדשים:
 ח. שם בגמרא:
 שבה א. הרב המגיד
 צפרק ב' מהלכות שבת
 [הלכה י] ואלר פוסקים
 [ר"ן שבת נט, ב ד"ה ומהא;
 שו"ם הרשב"א ח"ג סימן
 רענ] וכן פירש הב"י
 [עמוד תפס ד"ה ואלר] דברי
 הטור:
 ב. [שבת קט"ב] וימא
 פ"ד [ע"ב] והרמב"ם
 צפרק ב' [שם הלכה ג]:
 ג. טור [עמוד תנא] והרב
 המגיד שם צסס
 הירושלמי פ"ח הלכה
 [ה]:
 ד. עבודה זרה כ"ח
 [ע"א]:
 ד. *רא"ש שם פ"ב סימן
 ח:
 ה. הר"ן צפרק י"ד
 דשנת [מ, א ד"ה מה]
 צסס [מלמד] רבינו יונה
 [עבודה זרה שם ד"ה ומא]
 דאמרינן והרשב"א [מגיד
 משנה שבת ג, ה]:

צינונים לרמ"א

- (1) רש"י [שבת מ, א ד"ה
 מטיל] וטור [עמוד תפס]:
 שבו א' [שלטי גבורים] ב'
 [שבת מה, א אות ב] בית
 יוסף [עמוד תפס ד"ה גרלה
 ל]:
 (3) מיימוני פרק כ"ג
 [משנה הלכה י]:

שבו א העשוי לכוך. ואמרין בגמרא [שבת קמו, ב] לאס היה
 לו מגרדת המיוחד לשבת שרי. ומה נהגו הצמלות
 להיות להם כלי משער חוץ, המיוחד לשבת, עיין סוף סימן ש"ג:
 ב שהעור מותר בך. הדורס על העור עד שיתקשה, או המרככו
 צידו, ומושכו ומושה אותו כדרך
 שהאומנים עושין, חייב. השף צידו
 על העור המתוח בין העמודים,
 חייב משום ממחק (רמב"ם שם
 פרק י"א הלכה ו):

שכח א והשווא' וכו'. והנשאל
 הרי זה מגונה [ירושלמי יומא
 פ"ח הלכה ה], שהיה לו לדרוש צרכים
 שמומ' (גמרא). ועיין ציו"ד סוף
 סימן קנ"ה [צמשה] דענין שמהא
 הרפואה ידועה [אן] על פי
 מומחה. ועיין שם צ"י סוף סימן
 קל"ד [עמוד רכז ד"ה וצמשה]
 דקדחת אין צו סכנה: ב מהשינים
 וצפנים. אפילו אינו צפידנה, כל
 שיש בהם מכה מחללין, כן כתב הרב
 צ"י [עמוד תז דבור ראשון] צסס
 הרא"ש [עבודה זרה פ"ב סימן ט], וכן
 כתב הר"ן פרק י"ד [שבת מ, א ד"ה
 מכה] דכ"י ושיני מצעיל [עבודה זרה
 כח, א] ולא איפשטא. ונקטינן לקולא.
 ומה שכתב [ר"ן שבת נט, ב ד"ה ומהא]
 גזי עין שמרדה דהיא דכא"צ טוזה
 חושש קרי ליה [עבודה זרה שם], ללמד
 ממנו דנמיחוש בעלמא אסור
 אמירה לעכו"ם, וכן כתב הב"ם
 [עמוד תז דבור ראשון]. כל זה דלא
 כעולת שבת [ס"ק ג] דלא דק:

א א * [א] מי שיש לו מיחוש בעלמא והוא מתחזק והולך כבריא אסור לעשות לו שום רפואה ואפילו על ידי גוי [ב] גזירה
 משום * שחיקת סמנים:

ב ב * [א] מי שיש לו חולי של סכנה מצוה לחלל עליו את השבת וחזרו חרי זה משובח א' והשוואל הרי זה (א) שופך
 דמים:

ג ג * [א] כל מבח של חלל דהיינו ב' מהשינים ולפנים ד' * [א] ושינים עצמם בכלל מחללין עליה את השבת ה' [ד] ודוקא
 ערך לחם למהריק"ש

שבו פסוק א' צידו וכו'. צמקס שנהגים לקוף צו שלל מחמת חולי: פסוק ד' [המנעל או הסנדל]. והכל בחדשים, אכל צינים מותר:

באר היטב

היתר לפותחו, אגודה סימן (כ"ז) [נז], מ"א [ס"ק יצ], ע"ש: (ט) * עד
 כדי שיוחמו. זה לכולי עלמא אסור, דנתכרין לישראל ולעכו"ם, ט"ז
 [ס"ק ד]:

שבו (א) דרפואה. וכל מילי דלרפואה, אסור משום גזירה שחיקת סמנים,
 כמו שכתב סימן שכ"ח, [ט"ז ס"ק א]: (ב) שזמן אסור. ומשום הכי
 כתב צלנטי גבורים דאסור לקוף הראש שיש צו חטטין, [ט"ז ס"ק ב]: (ג) העשוי.
 ואמרין בגמרא דאס היה לו מגרדת המיוחד לשבת שרי. ומה נהגו הצמלות
 ביאור הגר"א

[כב] [פסוק יב הגה] ויש אומרים. גמרא שם [מ, א]. אבל הרמב"ם [שבת כב, ב]
 ושו"ע מפרשים דוקא שנכנס להזיע. ולא חילק בין גדול לקטן, לפי שאין נודע
 לנו השיעור, ר"ן [שם יח, ב ד"ה גרסי]:

שבו [א] [פסוק א הגה] ובמקום. עיין רש"י במתניתין [שבת קיא, א] ד"ה אבל,
 ושם ב' ד"ה אע"ג: [ב] [פסוק ב] להנאתו. רש"י [שבת קמו, א ד"ה
 ומשמשינן]: [ג] ויא. שם [במשנה], וכפירוש רש"י [ד"ה אבל לא מתעמלין]. ועיין סימן שכ"ח סעיף מ"ב: [ד] [פסוק ג] אין. מתניתין שם [שבת קמו, א]: [ה] בב"י.
 ברייתא שם [ע"ב], ועיין רש"י במתניתין [שם ע"א ד"ה ולא מתגרין]: [ו] אלא אם כן. כרכן שמעון בן גמליאל [שם ע"ב]: [ז] [פסוק ד הגה] החדשים. תוספתא [שבת
 פרק ד' הלכה י]:

שכח [א] [פסוק א] מי שיש בו אסור בו ואפילו. דאפילו בדברים המותרים אסור לעשות לו, כמו שכתב במתניתין [שבת ק"ט ב, ו] ושם ק"א א', א' ובתוספתא
 [שם פרק י הלכה ז] הביא הר"ף [שם מ, ב] והרא"ש [שם פרק יד סימן ז] מי שנטרפה ידו כו', ושם אין לזעזין כו', כמו שכתוב בסעיף ל"ו. ושם קמ"ז א'
 במתניתין, וחמין ושמן על המכה, וחזרת רטייה. וברכות ל"ו א'. וכל שכן ע"י עובר כוכבים שהוא שבות, ולא התירו אלא לחולה, וזהו שכתב והוא כו' כבירא.
 וזה שכתב שיש לו מיחוש בעלמא, כמו שכתב [שבת] ק"א [ע"א] החושש כו', ואמר בעבודה זרה כ"ח א' חושש הוא דלא, הא כא"ב ליה טובא כו', וכמו
 שכתב בסעיף ג': [ב] גזירה. כן משמע שם [שבת] נ"ג ב', ולא התירו באדם שם אלא מפני שנראה כו': [ג] [פסוק ג] ושינים עצמם. בעיא דלא אפשרטא [עבודה
 זרה כח, א], וספק נפשות להקל, כמו שכתב ביאור פ"ג א': [ד] ודוקא. כמו שכתב ועבודה זרה שם מכה של חלל:

(ד) אסור למוצאי שבת כו'. מנזול צ"י [עמוד תפס ד"ה עיר]
 דאפילו (דאס) [אס] י' יש לחלות לקולא, כגון שיש שר שיש לו
 הרבה עזדים ואפשר שחממוהו משחטיה, אסור. והיינו להר"ף
 [שבת סד, ב] ורמב"ם [שבת ו] דסימן שכ"ה סעיף ט' דספק אסור,
 דלא כהרא"ש [שם פרק כג סימן ט]
 דמקילין שם צספק, הכי נמי מהני
 כאן ספק זה. ואין להקשות על
 הרא"ש וטור [עמוד תפס] דמקילין
 לעיל צספק ממה שכתב כאן מחלה
 על מחלה אסור, דזה גרע מספק,
 דהוא נתכוין לשניהם לישראל
 ולעכו"ם, וכן פירש רש"י צפרק
 (ה) שאל [שם קנא, א ד"ה רות צה]:

שבו (א) דרפואה קא
 עבד. וכל מילי דרפואה,
 אסור משום שחיקת סמנים, כמו
 שכתב צמקס שכ"ח [סעיף א]:
 (ב) ובמקום שאין נזהגין כו'.
 משום הכי כתב צלנטי גבורים [שבת
 מה, א אות ב] דאסור לקוף הראש
 שיש צו חטטין:

ב ב * [א] סכין ומשמשינן [ב] להנאתו ד' על ידי שינוי דהיינו שסך ומשממש ביחד [א] ולא
 ימשמש בכח אלא ברפיון ידים:
 ג * [ד] אין מגרדין ד' * [ה] בכלי א' [א] העשוי לכך [א] אלא אם כן היו ידיו או רגליו
 מטונפות בטיט וצואה:

ד ד * [א] לא יסוך רגלו בשמן והוא בתוך המנעל או הסנדל [הגה] [א] [ה] החדשים מפני
 ב שהעור מתרכך ודמי (ד) לעיבוד א' אבל סך רגלו ומניחו במנעל וסך כל גופו
 ומתעגל על גב העור פ' והוא שלא יהא בשמן הנישוף מגופו שיעור כדי לעבדו אפילו
 יש בו כדי לצחצחו מותר והוא שלא יבין אפילו לצחצחו:

סימן שכח

דין חולה בשבת. וכו' מ"ט סעיפים:

א א * [א] מי שיש לו מיחוש בעלמא והוא מתחזק והולך כבריא אסור לעשות לו שום רפואה ואפילו על ידי גוי [ב] גזירה
 משום * שחיקת סמנים:

ב ב * [א] מי שיש לו חולי של סכנה מצוה לחלל עליו את השבת וחזרו חרי זה משובח א' והשוואל הרי זה (א) שופך
 דמים:

ג ג * [א] כל מבח של חלל דהיינו ב' מהשינים ולפנים ד' * [א] ושינים עצמם בכלל מחללין עליה את השבת ה' [ד] ודוקא
 ערך לחם למהריק"ש

שבו פסוק א' צידו וכו'. צמקס שנהגים לקוף צו שלל מחמת חולי: פסוק ד' [המנעל או הסנדל]. והכל בחדשים, אכל צינים מותר:

באר היטב

להיות להם כלי משער חוץ, המיוחד לשבת, עיין סוף סימן ש"ג מה שכתבתי
 שם [ס"ק יג], מ"א [ס"ק א]: (ד) לציבוד. הדורס על העור עד שיתקשה,
 או המרככו צידו, ומושכו ומושה אותו כדרך שהאומנים עושין, חייב. השף צידו
 על העור המתוח בין העמודים, חייב משום ממחק, רמב"ם פרק י"א, מ"א
 ס"ק ב':

שכח (א) שופך. ואם החולה אינו רוצה, כופין אותו, שהוא חסידות של
 שטות. ואם החולה אומר נרץ אני למרופה פלוגית והרופא אמר אין
 הגהות רע"א

שכח (א) [ש"ע סעיף א] שחיקת סמנים. אס מותר לחלל שאין צו סכנה
 דברים האסורים משום מוקצה, האסורים בנפשה [מנהגות קמא סימן ה]:
 (ב) [שם סעיף ג] מהשינים ולפנים. לשון הגמרא [עבודה זרה כח, א] מן השפה
 ולפנים, ועיין במשנה אדמת קודש אומ"ם סימן (ד') [ה]:

שכח (א) [ש"ע סעיף א] שחיקת סמנים. אס מותר לחלל שאין צו סכנה
 דברים האסורים משום מוקצה, האסורים בנפשה [מנהגות קמא סימן ה]:
 (ב) [שם סעיף ג] מהשינים ולפנים. לשון הגמרא [עבודה זרה כח, א] מן השפה
 ולפנים, ועיין במשנה אדמת קודש אומ"ם סימן (ד') [ה]:

שכח (א) [ש"ע סעיף א] שחיקת סמנים. אס מותר לחלל שאין צו סכנה
 דברים האסורים משום מוקצה, האסורים בנפשה [מנהגות קמא סימן ה]:
 (ב) [שם סעיף ג] מהשינים ולפנים. לשון הגמרא [עבודה זרה כח, א] מן השפה
 ולפנים, ועיין במשנה אדמת קודש אומ"ם סימן (ד') [ה]:

לכל גופו אבר אבר אלא פניו ידיו ורגליו
ממש ותו לא:

והתוספות נראה דלא ס"ל הכי אלא
דפניו ידיו ורגליו לאו דוקא
והוא הדין ב' או ג' איברים נמי שרי ודוקא
כל גופו אבר אבר אסיר והיינו דלא ניחא
להו בטעמו של רש"י שכתב דאסור ליתן
קומקומוס של מים שמא ישפכו עליו וכתבו
הם ז"ל שמא יפלו על האלונטית שיבוא
לידי סחיטה וכו' כלו' דאילו שמא ישפכו
לית לן בה דכיון שאינו רוחץ כל גופו אין
קפידא וז"ל הרמב"ם בפרק כ"ב וגזרו שלא
ישתטף כל גופו בחמין אבל פניו ידיו ורגליו
מותר והיה לו לקצר ולכתוב וגזרו שלא
ישתטף בחמין אלא פניו ידיו ורגליו ומזה
יש לשמוע דדוקא רחיצת כל גופו כאחד
אסיר אבל אבר או איברים מגופו ש"ד

והיינו טעמא דאע"ג דפסק הרמב"ם רישא
דהיא ברייתא בפרק כ"ב סוף דין ד' וז"ל
ומחמם בגד ומניחו על גבי מיחם בשבת
סיפא דבלבד שלא יביא לא פסקה והיינו
משום דאיהו נמי מפרש לה שמא יסחוט
כהתוספות וכבר פסק כיוצא בה בדין ט"ו
שארין מכסין חבית בבגד גזרה שמא יסחוט
אי נמי אפשר דאיהו מפרש דמעיקרא כי
קאמר ובלבד וכו' היינו משום מאי דסיים
עלה בברייתא ודבר זה אפילו בחול אסור
ולאו למימרא דבשבת יש טעם אחר לאסרו
יותר מבחול והרט"ז תמה על הרב בית יוסף
למה הוצרך להביא מהרא"ש דשרי גם שאר
איברים והא מבואר הוא בברייתא ובמ"ש
מיושב והרמג"א כתב דרש"י איירי בהוחמו
בשבת ולעניות דעתי נראה כמ"ש:

סימן שכת

דיני חולה בשבת

א **אומר לא"י להוציא**. הקשה הרט"ז ^{סעיף}
מ"ש מניקף דחייב ואיתא

בפרהסיא אסור לו לעולם ועיין ס"ס תרס"ד
ועוד דבדין המת סיים הרמב"ם וכן כל
כיוצא בזה משמע דכל מלאכה שנעשית
בפרהסיא אסור ליהנות ממנה בין לצורך חי
בין לצורך מת וכן משמע מלשון הרמג"א
ס"ק ל"א:

^{אוצר החכמה}

ט **אלא דרך כרמלית**. מה שהקשה
הרט"ז מס"ח כבר יישב הרמג"א
ס"ק ל"ד דהכא שאני וכו' גם מה שרצה
הרט"ז להגיה וכתב שכן מוכח ממה שהתחיל
בלשון יחיד א"צ וסיים בלשון רבים מותרים
ע"ש עמו הס"ר א"צ קאי למי שהובאו
בשבילו ומותרים קאי לחלילים עצמן:

סימן שכו

דיני רחיצה בשבת

א **פניו ידיו ורגליו**. כתב הרב בית יוסף
הוי משמע לי שהוא הדין שאר
איברים שרי כל שאינו רוחץ כל גופו אלא
דאהא דת"ר מיחם אדם אלונטית ובלבד
שלא יביא קומקומוס של מים ויניחנו על
גבי בני מעיים פירש רש"י שמא ישפכו
עליו ונמצא רוחץ בשבת בחמין וכשנשפכים
אינו רוחץ אלא קצת גופו ואפילו הכא אסור
ומיהו ממ"ש הרא"ש בפרק תינוקת משמע
וכו' ע"ש ולישניה דשמואל דאמר לא התירו
אלא וכו' משמע דשאר הגוף אסור
וכמשמעות דברי רש"י ואע"ג דבברייתא
דתניא כוותיה תני' רוחץ פניו ידיו ורגליו
אבל לא כל גופו אבר אבר דמשמע דוקא
כל גופו אבר אבר אסור אבל אבר אחד או
ב' מגופו שרי יש לומר דתני הכי למעוטי
דלא נפרש מ"ש פניו ידיו ורגליו דהכוונה
כעין פניו ידיו ורגליו וכלו' כל הגוף אבר
אבר וכמו שפירש באמת אאידך ברייתא
לה"ק אבל לא כל גופו אבר אבר לומר לך
דהיתרא דרישא דרוחץ פניו וכו' אין הכוונה

ג רמב"ם שם. ס' שם
משנה. ע' הסכמת רב
הפוסקים. פ' טור
כפרוש תוספות שם וכן
דעת הר"ף והרא"ש
וכן כתבו הרמב"ם
בפרק ו' ושאר פוסקים.
ע' טור והרמב"ם שם.
ק' הר"ף ורמב"ם שם.

אבל אם הוא בצנעה, מתר לקבר בו לערב בכדי שיעשו, ויאפלו כשהוא בפרהסיא אינו אסור אלא לאותו ישראל שנעשה בשבילו, אבל לישראל אחר מתר, (עד) והוא שימתין בכדי שיעשו: **טו**. ואינו יהודי (עד) שהביא בשבת חלילין (פרוש, כלי כגון חלילים שקולם מעורר הפכי) לספד בהם ישראל, לא יספד בהם לא הוא ולא אחרים **עז** "שימתין לערב בכדי שיבאו (עו) ממקום קרוב. (עו) ואם ידע בודאי שממקום פלוני הביאם בשבת, (עח) ימתין לערב כדי שיבאו מאותו מקום, ואחר כך מתרים בין לו ובין לאחרים. (עט) והני מלי כשהביאם דרך רשות הרבים, אבל אם לא הביאם אלא דרך פרמלית, כיון שלא נעשה בהם אסור תורה אין צריך להמתין כדי שיבאו אלא "מתרים לערב מיד: **טז**. [*א] (פ) ספק אם הובאו מחוץ לתחום או מתוך התחום, (פא) חוששין שמא מחוץ לתחום הובאו:

שכו דיני רחיצה בשבת. וכו' י"ג סעיפים:

א. (א) אסור לרחץ (ב) כל גופו, אפלו כל אבר ואבר (ג) לבד, אפלו [*א] במים שהוחמו מערב שבת, בין אם הם בכלי בין אם הם בקרקע, (ד) ויאפלו לשפף המים על גופו ולהשתטף אסור, יאכל מתר לרחץ (ה) בהם פניו ידיו ורגליו. הגה (ו) או שאר אברים, כל שאינו רוחץ כל גופו (בית יוסף

א שבת לט ברייתא וכו'
יהודה. ב מירא שם
וכשמואל שם. ג שם.
ד שם בברייתא.

שערי תשובה

באר היטב

סימן רמד סעיף ג מגן אברהם: **יט**. שימתין. ואם הביא דרך סרטיא שהוא מפרסם, אסור עולמית כמו בקבר בסעיף יד, רמב"ם: **יט**. מתרים. עין ט"ז שכתב, דוקא לאחרים מתרים לערב מיד, אבל הוא צריך להמתין כדי שיבאו, עין שם: **כ**. ספק וכו'. ופשוט דגם כאן שכי הני תנאים שזכרו בסעיף ט, ט"ז:
כ. כל גופו. הוא הדין רב גופו, כנסת הגדולה. וכתב משאת בנימין סימן ה', וכמדתה לי שלא נהגו הנשים ללבש לבנים בשבת ויום טוב, ואפשר משום שאין יודעים לזהר

(א) כל גופו. עין באר היטב. ועין בשו"ת חכם צבי סימן יא שאוסר לנשים לטבל בליל שבת בחמין, ועין בשו"ת נודע ביהודה מהרורא תנא סימן כד וכה שהוא הנה מזהיר להכליין שימתו חמין כערב שבת למקנה בעוד היום גדול כדי שלכשתחשף לא יהיו רק פושרין, וכפושין שרי רק בחמין אסור, עין שם, וכן כתב בתפארת צבי סימן ט עין שם שכתב לישב דברי החכם צבי מה שכתב לענין רחיצה בין השמשות אף שקבלו הקהל שבת, עין שם. ועין בשו"ת חוט השני סימן פג בענין טבילת נשים בליל שבת, ברחיצה, ומקום שאין מנהג יש להתיר, רק שלא תרחץ בכגד שלא תבא לידי סחיטה, עד כאן לשונו:

באור הלכה

משנה ברורה

דפרהסיא וכדלקמה, החמירו בו חכמים טפי, והוא הדין בכל מלי דפרהסיא שנעשה בשביל ישראל **טז** אסור לו עולמית [מגן אברהם בשם הרמב"ם]. אבל מדברי הט"ז בשם הר"ן משמע דדוקא הכא החמירו חכמים לאסור עולמית, משום שגנאי הוא לישראל שיקבר בקבר מפרסם שנתחלל בו שבת בשבילו, אבל בשאר מלאכות, בכל גוני אינו אסור רק בכדי שיעשה, ועין סוף סימן תרסד, וכדברי הר"ן מצאתי עוד

טז [*א] ספק אם הובא מחוץ לתחום וכו'. הנה אף דבסעיף ז כתב לענין ספק דיש אומרים דלערב מתר מיד, וידוע שהוא שטת המקלין בספקא, כאן בסעיף זה סתם להחמיר, וכן בסעיף ט ובסימן תקטו סתם גם כן להחמיר [באור הגר"א לעיל בסעיף ז]:

שכו א [*א] במים שהוחמו מערב שבת. ומצטער, אף על פי שאינו חלי כל הגוף, יש לומר דמתר לרחץ נחדושי ר' עקיבא איגר:

ע"כ כמנה ראשונים, ועל כן אין להחמיר בעת הצורך: **(עד)** והוא שימתין וכו'. ואף על גב דלאחר לא שייך למגור שמא יאמר לאינו יהודי בשבת לעשות כדי שיהיה מוכן למוצאי שבת, מפל מקום לא חלקו בדבר שנעשית בו מלאכה גמורה בשביל ישראל. ודע, דבכל המלאכות שנעשית בשביל ישראל דאמרין דצריך להמתין בכדי שיעשו, אפלו אם אמר לו לאינו יהודי שיעשה עבורו, אף דעבד אסורא בזה, אפלו הכי אין צריך להמתין במוצאי שבת רק עד כדי שיעשו משום שלא יהנה ממלאכת שבת ולא יותר [מגן אברהם]: **טז** (עד) שהביא בשבת וכו'. מירי שהביא מחוץ לתחום, וגם היה דרך רשות הרבים, שנעשה אסור תורה, דאם לא היה דרך רשות הרבים **טז** היה מתר לאחרים לערב מיד: **(עו)** ממקום קרוב. דהינו מחוץ לתחום. ואם הביא דרך סרטיא גדולה שהוא מפרסם, **טז** אסור לו עולמית, כמו שכתב סעיף יד לגבי ארון וקבר: **(עו)** ואם ידע בודאי וכו'. בין להחמיר, וכגון שהוא הרבה יותר מתחום, **טז** ובין להקל, כגון שהוא בתוך התחום, ומחמת שהביא דרך רשות הרבים, לכך צריך להמתין עד כדי שיבאו מאותו מקום, שלא יהנה ממלאכת שבת: **(עח)** ימתין לערב כדי וכו'. רוצה לומר, אפלו הוא דבר המצוי במקום קרוב, כיון שבא עתה מרחוק צריך להמתין בכדי שיבא ממקום שבא [בית יוסף]: **(עט)** והני מלי כשהביאם וכו'. קאי אתוך התחום, **טז** לכו מתר כשהביא דרך פרמלית, אפלו לו, לערב מיד, דאם היה מחוץ לתחום, אפלו דרך פרמלית היה אסור לו בכדי שיביאו, ולאחרים מיד, וכמו שסתם לקמן בסימן תקטו סעיף ה. ואף דעל פרמלית יש גם כן אסור דרבנן כמו על תחומין, מפל מקום הקלו בו משום שאינו מתנהג כל כך בהבאת האיני יהודי מתוך התחום: **טז** (פ) ספק אם הובאו וכו'. וגם כאן שכי הני תנאים שזכרו בסעיף ט [ט"ז]: **(פא)** חוששין שמא וכו'. ועל כן צריך **טז** גם כן להמתין בערב כדי שיביאו מחוץ לתחום:

שכו א (א) אסור לרחץ וכו'. גזרה א' שמא יבאו על ידי זה להחם בשבת: **(ב)** כל גופו. והוא הדין **כ** רב גופו, דרבו ככלו: **(ג)** לבד. וכל שכן אם רוחץ בדרך הרחיצה כל הגוף ביחד: **(ד)** ויאפלו לשפף וכו'. הינו, אפלו ממים שהוחמו מערב שבת, ויאפלו הם בקרקע: **(ה)** בהם. הינו, בחמין שהוחמו מערב שבת, אכל בחמין שהוחמו בשבת אסור אפלו ידיו לבד: **(ו)** או שאר אברים. ואשה שלובשת לבנים בשבת ויום טוב מתרת לרחץ במקומות המטנפים, בחמין שהוחמו מערב שבת ויום טוב, רק שתזהר לרחץ בידיים ולא

שער הציון

בכרמלית בכדי שיביאו: **טז** פ. חדושי ר' עקיבא איגר. ואף דבספק מחוץ לתחום בעלמא שלא במת, כתבנו לעיל בסעיף ט דהסמיכו האחרונים דלמוצאי שבת מתר מיד, הכא במת חמיר טפי, עין שם בסעיף ט בחדושי שכתב טעם נכון לזה:

שכו א. א. מגן אברהם: ב. מגן אברהם: ג. גמרא: ד. מגן אברהם בשם הפוסקים, וכן כתב הגר"א:

יד עד. אף בקצץ בכל גוני שרי מדינא, אלא שכוון להחמיר [מגן אברהם]: **עח**. המאור והמבין ותרש"ב"א בחדושיהם, וכן בחדושי הר"ן בשם רבנו יהונתן: **טז** עו. אחרונים: **עו**. ט"ז ומגן אברהם ומלבושי יום טוב והגר"א, דלא כלבוש: **עח**. תוספת שבת, וגם לפרוש המגן אברהם בסעיף קטן לר מקרה דהמחבר מירי מתחלה בכל גוני: **עט**. כ"ח ומגן אברהם ואלוהי רבה ותוספת שבת, דלא כט"ז. אבל מבאר הגר"א משמע שסובר כה"ט דלו אסור אף

בשם הרא"ש פרק תינוקת) וְהָיָה מִלִּי (ז) בַּחֲמֵי הָאוֹר, (ח) אֲבָל בַּחֲמֵי טְבֻרְיָא מִתָּר לְרַחֵץ אֶפְלוּ כָּל גּוֹפוֹ יַחַד, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר (ט) בְּצוּנָנִין. יוֹהָא דְשָׂרִי בַּחֲמֵי טְבֻרְיָא, דְּוָקָא בַּקָּרְקַע, אֲבָל בְּכָלִי לֹא, דְּאֵתִי לְאַחֲלוּפִי בַּחֲמֵי הָאוֹר: ב. יֵישׁ אוֹמְרִים דְּהָא דְשָׂרִי בַּחֲמֵי טְבֻרְיָא, דְּוָקָא-כְּשֶׁאֵין הַמָּקוֹם מְקַרֵּה, (י) אֲבָל אִם הַמָּקוֹם מְקַרֵּה אֲסוּר, מִשּׁוּם דְּאֵתִי לִידֵי זַעַה וְאֲסוּר. (כ) וְיֵישׁ אוֹמְרִים (יא) דְּמִתָּר לְהַזִּיעַ בַּחֲמֵי טְבֻרְיָא: ג. טֹאמַת הַמִּים שֶׁהִיא חֲמָה, אֲסוּר לְהַמְשִׁיךְ לְתוֹכָהּ אֶפְלוּ מִעֶרֶב שַׁבַּת (יב) סִילּוֹן (פֶּרוּשׁ, צִנּוֹר, מְרֹב וְסִילּוֹן דְּכָר אֶחָד הֵם) שֶׁל צוּנָן, וּפִי הַסִּילּוֹן (יג) יוֹצֵא חוּץ לְאַמָּה וּמִימֵיו נִשְׁפָּכִים לְעוֹקָא (פֶּרוּשׁ, גִּמָּא) שֶׁבַּקָּרְקַע. וְאִם הַמְּשִׁיכוֹ, אֲסוּרִים (יד) אֶפְלוּ הַמִּים שֶׁנִּכְנְסוּ לָהּ מִעֶרֶב שַׁבַּת בְּרַחֲיָצָה וּבִשְׂתִיָּה (טו) כְּאֵלוּ הוּחַמוּ בַּשַּׁבַּת. כִּוְאִם הֵבִיא סִילּוֹן שֶׁל מִים [*א] מִעֶרֶב יוֹם טוֹב, בְּיוֹם טוֹב בַּחֲמִין שֶׁהוּחַמוּ בְּיוֹם טוֹב (טז) וְאֲסוּרִין בְּרַחֲיָצָה וּמִתָּרִין בַּשְּׂתִיָּה: ז. לֹא יִשְׁתַּטֵּף אָדָם בְּצוּנָן כָּל גּוֹפוֹ וְיִתְחַמֵּם כִּנְגַד הַמַּדּוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁמִּפְשִׁיר מִים שֶׁעָלִיו (יז) וְנִמְצָא כְּרוּחֵץ כָּל גּוֹפוֹ בַּחֲמִין, אֲבָל מִתָּר לְהַשְׁתַּטֵּף בְּצוּנָן (יח) אַחֵר שֶׁנִּתְחַמֵּם אֲצֵל הָאֵשׁ: ח. [*ד] מִישׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ לְזַהֵר שֶׁלֹּא לְחַמֵּם יָדָיו [*ה] אֲצֵל הָאֵשׁ אַחֵר נִטִּילָה אִם לֹא יִנְגַּבֵּם תַּחֲלָה יָפָה:

באר היטב

ג. להמשיך. דהיינו כמטמין בדבר המוסיף הכל, ודוקא אם ממשיך בצונן דרך סילון המקף מכל צד, אבל אם המשיך מערב שבת צוננים לתוך חמין שיתערבו יחד, שרי, ולרש"י גם זה מקרי הטמנה, ועין סימן רנ"ג סעיף ד' וסימן שי"ח סעיף י"א, מגן אברהם: ג. האש. אפלו במקום שאין היד סולדת בו אסור, עין מגן אברהם:

מקרה שרי. כיון שהוא כנוי באויר על גבי הארץ, אבל לרחץ בחמין טבירא תוך המערה מתחת הקרקע ומכסה יש לאסור, עין שם. ועין בשו"ת מים רבים סימן כ"ה וכו' שאלוהן מרחצאות חמים שהם לרפואה אסור לרחץ בהם, וקורבן שבאים לידי חלול שבת דאורייתא, ושני תלמידי חכמים מארץ ישראל הסכימו לדבריו וכתבו כי פורץ גדר כו', עין שם. ועין לקמן סימן שכתב

[בבבא"ט] סעיף קטן לה בשם המגן אברהם:

משנה ברורה

בבגד כדי שלא תבא לידי סחיטה. ויש נשים נוהגות שאין לובשות לבנים בשבת ויום טוב, ובמקום שאין מנהג ידוע יש להתיר [אחרונים]: (ז) בחמי האור. לפיכך במקום שנוהגין להחם המקנה צריך לזהר שלא יהיה רק פושרין, דאם לא כן אסור לטבול בו [חיי אדם]. ועין בקרבן נתנאל פרק במה מדליקין סימן כ"ב ובתשובת נודע ביהודה מהדורא תנינא סימן כ"ד: (ח) אבל בחמי טבירא. והוא הדין שארי מעצנת חמין, לא גזרו עליהן אסור רחיצה. ועין לקמן בסימן שכתב במגן אברהם סעיף קטן מט, דבמקום שאין דרך לרחץ בהם אלא לרפואה אסור לרחץ בהן בשבת, ועין שם מה שכתבנו בזה: (ט) בצוננן. ועין לקמן במשנה ברורה סעיף קטן כא, שנהגו שלא לרחץ בנהר: ב (י) אבל אם המקום. הינו, דמשום שהוא מקרה נפיש הבלא ואתי לידי זעה על ידי הרחיצה, וזעה אסור כדלקמן בסעיף יב: (יא) דמתר להזיע. דלא אסרו זעה אלא במקום שהרחיצה אסורה, ולכן מתר הרחיצה אפלו במקום מקרה, ויש לסמוך על דעה זו [מאליה רבה]: ג (יב) סילון של צונן. כדי שיתחממו מחם אמת המים, ואסור משום דהיינו כמטמין בדבר המוסיף הכל דאסור אפלו מבעוד יום, וכמו שכתוב בסימן רנ"ז סעיף א: (יג) יוצא וכו'. הינו, שמשמש את הצונן דרך סילון המקף מכל צד ואין מתערב מימיו עם החמין, אבל אם פי הסילון נכנס לתוך האמה ומתערב הצונן עם החמין יחד, שרי אף ברחיצה אם המשיכו מערב שבת: (יד) אפלו המים וכו'. ומיירי שסתם פי הסילון שהנח מבעוד יום ונתמלא בצוננים, ונשאר מנח מטמן עד ביום השבת, שאז פותחין פי מוצאו שישפכו מימיו להעוקא שבקרקע, והם לא הוחמו בשבת אלא מבעוד יום, רק שהיו מטמנים בשבת, אפלו הכי אסורים. ככל הטמנה במוסיף הכל שאסור אף בדיעבד [בית מאיר]: (טז) כאלו הוחמו בשבת. רוצה לומר, ואפלו לרחץ בהן ידיו אסור, וכנ"ל: (טז) ואסורים ברחיצה. רוצה לומר, כל גופו, אבל ידיו מתר, כמו שכתוב בסימן תקיא סעיף ב: ד (יז) ונמצא כרוחץ כל גופו. זהו מלשון הרמב"ם, ורוצה לומר, שאין לאסור מפני חמום המים גופא, דהפשר אינו בכלל בשול, רק מפני חשש רחיצה, וסבירא לה דכיון ש"ש אין זה רחיצה גמורה עשאוהו רק בחמין שהוחמו מערב שבת דאין אסור אלא כל גופו, כמו שכתוב בסעיף א, והיש אומרים שבסעיף שאחר זה סבירא להו דדינו שוה כרוחץ בחמין שהוחמו בשבת, דאסור אפלו לרחץ בהן פניו ידיו ורגליו לנאף דסתם חמין שהוחמו בשבת הוחמו המים באסור, והכא בעניננו הלא לא היה על המים שם חמום רק שם הפשר בעלמא, אין לחלק בזה, דאפלו מים שרק הפשרו בשבת ואין היד סולדת בהן, גם כן אסור לרחץ בהן אפלו אכר אחד]:

שער הציציו

הכי לדעת רש"י: ז. דאם לא היה סתום, כדאי היה מתר המים ששכנסו לתוכה מערב שבת ויצאו תוך לעוקא, וכן מפרש ברשב"א וכן מוכח להמעין בבית יוסף והביתא: ד ח. כן כתב המגן אברהם בטעמו, ומשמע דברחיצה גמורה אף לדעת הרמב"ם אסור אפלו פניו ידיו ורגליו לבד, אף שלא היה רק הפשר מים בשבת, אף שעל הפשר אין אסור. ומפשטות לשון הגר"א משמע דטעם הרמב"ם משום דלא היה על הפשר שם אסור, לכן סבירא לה דהוא בחמין

ה. ועין מה שכתבנו לקמן בסעיף ד במשנה ברורה ובשער הציציו שם, וצריך עיון קצת, ומכל מקום יש לסמוך בעת הדחק על הקרבן נתנאל, וגם בספר חסד לאברהם דעתו שהקרבן נתנאל: ג ו. כגון אברהם, ועין שם שכתב דלרש"י גם זה אסור, אף מהשלחן ערוך מוכח דסבירא לה כחוספות ותר"ו, וכן כתב המגן אברהם לעיל ברג"ס סעיף קטן לב דלא קמא לן כרש"י. ועין בבית מאיר שכתב דאף רש"י מודה דזה לא הוי הטמנה, ומכאן ראשונים לא משמע

הַלְכוּת שַׁבַּת סִימָן שְׂכו

(כה) לַרְחֵץ פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו ^[*ט] **(כו) בְּדִבְרֵים שְׁאִינָם מִשִּׁירִים שְׁעַר מַעֲרָבִים עִם דְּבָרִים הַמְשִׁירִים, וּבִלְבַד (כו) שְׁלֹא יִהְיֶה הָרֹב מִדְּבַר הַמְשִׁיר : י. מִתֵּר** ^[*כ] **(כח) לַרְחֵץ יָדָיו 'בַּמֶּרְסָן**. הגה דגבול כלאחר יד שרי, ^[*יא] וְאָסוּר **(כט) לַרְחֵץ יָדָיו בְּמִלַח** (אגור), וְכֹל שֶׁכֵּן בְּבִרְיַת שְׁקוֹרִין זי"ף בלשון אשכנז (בנימין זאב סימן רעה) או ^[*כב] **בְּשֶׁאֵר חֵלֶב**, ^ד שְׁנִמּוֹת עַל יָדָיו **(פ) וְהָיִ נוֹלָד** (מרדכי פרק במה בהמה וס"ג והגהות מיימוני פרק כא וטור סימן שכח) :

באר היטב

דְּשִׁירֵי כִּיּוֹן שְׁאִינוּ נֹתֵן מַיִם עֲלֵיהֶם אֵלָּא שְׁלֹקָח אֹתָם בְּיָדִים הָרְטוּבוֹת, מִגֵּן אֲבָרָהֶם: **ס. שְׁנִמּוֹת**. ויבשלטי גבורים כתב דיש מתירין, ודוקא בךר ושלג שעומדין למשקין

באור הלכה

גופא, וכוּה אָפְלוּ בְטָבִילַת כָּלִים מִתֵּר וְלֹא גִזְרוּ כֵּזֶה מִשּׁוּם דְּמַחְזִי כְּמַתְקֵן, וְכֹדַאִיתָּ בִּיצֵה יח, וְלֹא יִהְיֶה חֲמור טַמְאָת קָרַי מִטְבִּילַת כָּלִים דְּמִתֵּר, וְאִפְשָׁר לוֹמַר, דְּשֵׁם מִשּׁוּם דִּהְיֶה נִוְהַג אֶצְלָם טַמְאָה וְטַהֲרָה וְהָיוּ זְהִירִין בְּטַהֲרָה, לְכַף הַתִּירוּ לְהַטְבִּילֵן וּלְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּטַהֲרָה מֵה שְׁאִין בֵּן כִּהִיּוֹם, וְכַעֲיֵן סִבְרָא זֶה נִמְצָא בְּתוֹסְפוֹת יח ע"ב דְּבוּר הַמַּתְחִיל כֹּל, אֲבָל מִדְּבַרֵי הַגֵּר"א בִּיּוֹרָה דְּעָה סִימָן קצו כבאורו מִשְׁמַע שְׁאִין מְחַלֵּק כֵּזֶה. אי נמי, דְּסוֹבֵר הִמָּגֵן אֲבָרָהֶם דְּשֵׁם שְׁאִנִי, שְׁכַבֵּר נְטָמָה וְהַתִּירוּ לְהַטְבִּילוּ, מֵה שְׁאִין בֵּן לְכַתְּחֵלָה לְהִיּוֹת טָמֵא וְלִסְמָךְ עַל שְׁלֹאֲחֹר כִּף יִהְיֶה מִתֵּר לְטַבֵּל לֹא, וְכַעֲיֵן זֶה כְּתוּב בְּתוֹסְפוֹת דְּבוּר הַמַּתְחִיל וְשִׁירִין וְכוּ', עֵינֵן שֵׁם, וְיֵשׁ לְחַלֵּק. **הַיּוֹצֵא** מִדְּבַרֵינוּ לְעֵינֵן טְבִילַת קָרַי, הִמָּגֵן אֲבָרָהֶם סוֹתֵר אֵת עֲצוּמוֹ דְּשֵׁם כּוֹתֵב שֶׁהִמָּנְהֵג לְהַחֲמִיר כֵּזֶה וּפֹה הוּא מְקַל, וְדַעַת הַגֵּר"א כְּמוֹ שִׁכְתֵּב הִמָּגֵן אֲבָרָהֶם לְעִיל בְּסִימָן קכח, וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים רַבִּים כָּכֵלֶם מְקַלִּין כֵּזֶה, הֵלֵא הֵמָּה הֶעֱלַת שַׁבַּת וְהֶאֱלִיָּה רַבָּה וְהַתּוֹסֶפֶת שַׁבַּת וְהַשְׁלָחֵן עֲצֵי שְׁטִים וּשְׁאֵר אַחֲרוֹנִים, וְהֵינוּ אָפְלוּ הִיָּה כֹּחַ לְטַבֵּל מְעָרֵב שַׁבַּת יוֹם טוֹב, עַל כֵּן בּוֹדַאי אֵין לָנוּ לְמַחֲוֹת בִּיד הַנוֹהֵג לְהַקֵּל, וְכֹל שֶׁכֵּן אִם נְטָמָה בְּשַׁבַּת יוֹם טוֹב גּוֹפֵא. וְיוֹתֵר נֶרָאָה לִי, דְּאִפְלוּ הַגֵּר"א דִּהְבִּיא רֶאָיָה מִדְּבַרֵי הִמָּגֵן אֲבָרָהֶם דְּלַעֲלִיל בְּסִימָן קכח, לֹא הִבִּיא רַק לֶרְאָיָה דְּאֵין חֲלוּק בֵּין טְבִילַת קָרַי לְשֶׁאֵר טְבִילָה, אֲבָל לְעֵצֶם הַדִּין אִם נְטָמָה בְּשַׁבַּת יוֹם טוֹב גּוֹפִיָּהוּ אִפְשָׁר דָּגֵם הוּא מוֹדֵה דְּאֵין לְהַחֲמִיר כֵּזֶה כָּלָל, וְכִמּוֹ דְּמִשְׁמַע כְּבֹאֹרֵי הַגֵּר"א בִּיּוֹרָה דְּעָה סִימָן קצו, עֵינֵן שֵׁם, וְכֵן תִּתְּפֹשֵׁט הִמָּנְהֵג לְהַתִּיר, אֵף בְּכֹל זֹאת יִזְהַר מֵאֵד שְׁלֹא יִבֹּא לִידֵי סְחִיטָה. וְדַע עוֹד, דָּאִם הוּא טְהוֹר גָּמוּר וְרוֹצֵה לְטַבֵּל בְּשַׁבַּת בְּשַׁחֲרִית מִשּׁוּם תּוֹסֶפֶת קִדְשָׁה, אֵין כֵּזֶה מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ מִתְקֵן מַצֵּד הַדִּין, וְרֶאָיָה מִמָּה שְׁאָמְרוּ שֵׁם בְּגִמְרָא יט ע"א מְטְבִילִין מִגֵּב לִגֵּב, וְעֵינֵן שֵׁם בְּרִשִׁי, וְכֵן כְּתִב בְּסִפֵּר תּוֹסֶפֶת שַׁבַּת בְּסִימָן רס מִשֵּׁם הַכְּתָבִים, אֵף לְפִי מֵה שִׁכְתֵּב מִהֲרִי"ל דִּפְסָה נוֹהֲגוֹת הַנָּשִׁים שְׁאִינָן טוֹבֵלוֹת שְׁלֹא בְּזִמְנָן מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ סְחִיטָה, נֶרָאָה דָּגֵם טְבִילָה כּוּ יוֹשׁ לְמַנַּע, וְדִי לָנוּ כִּמָּה שְׁאִינוּ מְקַלִּין לְטַבֵּל בְּשַׁבַּת הִיכָא דְּהוּא צָרִיד לְטְבִילָה:

ט [*ט] בְּדִבְרֵים שְׁאִינָם מִשִּׁירִים שְׁעַר. עֵינֵן בְּטוֹר שְׁצִיר הֶרְבֵּה דְּבָרִים, וּמִקּוֹרֶם מִהַגְמָרָא, וְהוּא הַדִּין כֹּל כִּיּוֹצֵא כֵּזֶה אִם הוּא יוֹדַע שְׁאִינוּ מִשִּׁיר בּוֹדַאי. וְנֶרָאָה דְּכַמִּינִים שְׁאִינוּ יוֹדַע אֵת טְכַעַם וְאוּלֵי הֵם מִשִּׁירִים, בּוֹדַאי יֵשׁ לְאָסוּר מִלְּרַחֵץ בָּהֶם. וְהֵנָּה הֶרְמַב"ם בְּפָרָק כב פֶּרֶט כֹּל הַדְּבָרִים הַנּוֹקְרִים שֵׁם בְּגִמְרָא לְהַתֵּר וְלֹא הִזְכִּיר נִתֵּר וְחַל, דָּגֵם זֶה מְזַכֵּר שֵׁם בְּגִמְרָא בְּרִישׁ הַסּוּגָיָא דְלר' שְׁמַעוֹן מִתֵּר, וְכֵן בְּפָרָק א מִהַלְכוּת שַׁבַּת הִזְכִּיר דְּמִתֵּר לְרַחֵץ יָדָיו בְּעַצֵּר הַפְּרוֹת, וְלֹא הִזְכִּיר גַּם בֵּן מֵאֻמָּה מִנְּתֵר וְחַל, מִשְׁמַע דְּבִנְתֵּר וְחַל סִבְרָא לֵה דְאָסוּר, וְצָרִיד טַעַם. וְעֵינֵן בְּלָחֶם מִשְׁנֶה שְׁתֵּמָה גַּם בֵּן כֵּזֶה וְתַרְנִן דְּסִבְרָא לֵה לְהֶרְמַב"ם דר' יִשְׁמַעְעָל בְּגִזְרֵי דְאִמֵּר דְּלֹא יַחֲף רֹאשׁוֹ בְּאֻדְמָה, סִבְרָא לֵה דָּאָף נִתֵּר וְחַל אָסוּר דְּפִסִּיק רִישָׁא הוּא, וּפִסִּיק כּוֹתֵה מִשּׁוּם דְּשֵׁם בְּגִזְרֵי מִפְּרַשׁ בְּגִמְרָא אֵת דְּבַרְיוֹ, וּמֵה דְּמַתִּירִין כְּכֵלִים אֵף בְּנִתֵּר וְחַל, כְּדִלְעִיל בְּסִימָן שכג, וְכֵן אֵיתָא בְּהִדְיָא בְּרִי"ף וְרֹא"ש וְכֹל הַפּוֹסְקִים, הֵינוּ, דְּכֵלִים לֹא גָרִיד כֹּל כִּף וְלֹא הָיוּ פִּסִּיק רִישָׁא. וְצָרִיד עֵינֵן דּוּל, דְּשִׁבְק הֶרְמַב"ם סִתְמָא דְּגִמְרָא דְּפָרָק בְּמָה טוֹמְנִין דְּמִשְׁמַע מִנָּה דְּהִסְתַּם מִשְׁנֶה כּוֹלֵל אֵף בְּנִתֵּר וְחַל, וְאִמְרִינֵן בְּדָף פא עֲלֵה דִּהְלֵכָה כְּסִתָּם מִשְׁנֶה הוּו, וּפִסִּיק כר' יִשְׁמַעְעָל, וְעוֹד, דְּלִסְכַּרְת הִלָּחֶם מִשְׁנֶה מֵאי מְקַשָּׁה הַגְמָרָא בְּפָרָק בְּמָה טוֹמְנִין מִמִּשְׁנֶה זֹו, הִיָּה לוֹ לוֹמַר דִּהְבִּירְתָּא דְּאוֹסֶרֶת לַחֵף בְּהֵן שְׁעָרו שְׁאִינוּ דְּפִסִּיק רִישָׁא הוּא, וְגַם מִפְּרוֹשׁ הֶרְבּוֹ חֲנִנְאֵל שֵׁם מִשְׁמַע דְּלִפִי מֵאי דְקִימָא לָן כר' שְׁמַעוֹן אֵף בְּנִתֵּר וְחַל מִתֵּר לַחֵף אֵת הַשְּׁעַר, וְכֵן בְּהַגְהוֹת אֲשֶׁר"י כְּתִב שֵׁם, דְּמִדְּיָנָא מִתֵּר אֵף בְּנִתֵּר וְחַל, וּמְכַל מְקוֹם לְבִסּוֹף כְּתִב שֵׁם דְקָשָׁה הוּא (לְהַשְׁרִי) [לְהַתִּיר], וְאוּלֵי מִטַּעַם דר' יִשְׁמַעְעָל הִנ"ל, וְצָרִיד עֵינֵן לְמַעֲשֵׂה:

י [*י] לַרְחֵץ יָדָיו בַּמֶּרְסָן. עֵינֵן בְּמִשְׁנֶה בְּרוּרָה מֵה שִׁכְתֵּבֵנוּ שְׁלֹקָחִים בְּיָדִים הָרְטוּבוֹת וְהֵינוּ, אָפְלוּ אִם הֵם טוֹפֵחַ עַל מִנָּה לְהַטְפִּיחַ, דְּכֹל זֶה הוּא בְּכֵלֵל גְּבוּל כְּלֹאֲחֹר ידו, כֵּן כְּתִב הִמָּגֵן אֲבָרָהֶם, וְאֵף דְּהוּא מִסְתַּפֵּק גַּם כֵּזֶה אִם יֵשׁ לְהַתִּיר לְדַעַת הָאוֹסְרִים לְעִיל בְּשִׁנּוּי, מְכַל מְקוֹם נֶרָאָה דִּישׁ לְהַקֵּל עַל כֹּל פְּנִים בִּאֲפָן זֶה, אַחֲרֵי דְּבִמְדַּרְכֵי שְׁהִבִּיאוּ הַבֵּית יוֹסֵף וְכֵן בְּלִבוֹשׁ הַתִּירוּ אָפְלוּ לְשַׁפֵּךְ מַעַט מַיִם עַל הַמֶּרְסָן שְׁעַל ידו, דָּגֵם זֶה הוּא בְּכֵלֵל שְׁנוּי גָּמוּר (וְעֵינֵן בִּאֲלֵיָּה רַבָּה וּפְרִי מְגִידִס), אֵין לְהַחֲמִיר עַל כֹּל פְּנִים לָקַח מֶרְסָן יְבִישִׁים בְּיָדִים רְטוּבוֹת, וְכֵן כְּתִב בְּסִפֵּר כְּלָפְלַת שַׁבַּת וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים:

^[*יא] **וְאָסוּר לַרְחֵץ יָדָיו בְּמִלַח**. עֵינֵן בְּבֹאֹר הַגֵּר"א מֵה שִׁכְתֵּב עַל זֶה. וְלַעֲנֵן בְּרִית אָסוּר לִידִידָה אֵף בַּחַל מִטַּעַם דְּסִיכָה כְּשִׁתְּיָה וְעֵינֵן לְקַמָּה:

^[*יב] **בְּשֶׁאֵר חֵלֶב וְכוּ'**. עֵינֵן בְּבֹאֹר הַגֵּר"א שְׁדַעַתוֹ כְּדַעַת הֶרְבֵּה מְגוּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים דָּאָף בַּחַל אָסוּר, דְּסִיכָה כְּשִׁתְּיָה, וְעַל כֹּל פְּנִים מִדְּרַבְּנָן אָסוּר, וְדִלָּא כְּרַבְנֵנוּ תָם וְסִיעֲתוֹ שֶׁהַתִּירוּ כֵּזֶה לְגִמְרֵי. מִיָּהוּ, מִנְּהַג הָעוֹלָם לְרַחֵץ בְּבִרְיַת שְׁלָנוּ הַנַּעֲשִׂים מִחֵלֶב, וְרַק אֵיזָה מְדַקְדָּקִים זְהִירִין כֵּזֶה. וְאִם מִצּוּי לְהַשִּׁיג בְּרִית שְׁנַעֲשִׂים שְׁלֹא מִחֵלֶב, בּוֹדַאי נִכּוֹן לַחוֹשׁ לְדַעַת הַמַּחֲמִירִין כֵּזֶה:

שער הציון

טו. עֲלַת שַׁבַּת וְאֵלִיָּה רַבָּה וְתוֹסֶפֶת שַׁבַּת וְשִׁלְחַן עֲצֵי שְׁטִים: **טז**. גְּמָרָא, וְכֵן כְּתִב בְּעֲלַת שַׁבַּת: **יז**. אֵף דְּכַב"ח מִסְתַּפֵּק בְּשַׁעַר רֹאשׁוֹ דְּאִפְשָׁר דְּנוֹשְׁרוֹת מִתֵּר וְהָיוּ פִּסִּיק רִישָׁא, הָאֲחֲרוֹנִים הַשִּׁנּוּי עָלִיו [הַמֵּאִמֵר מְדַרְכֵי וּבִסְפֵר דְּבִרֵי מִנְחָם וְכֵן מִשְׁמַע בְּמַהֲרִישָׁא] דְּלִפִי הַמִּשְׁנֶה דְּנִזְרִי דְּחוֹפְסִין וּמִפְסָפְסִין שׁוּב אֵין לְחַלֵּק כֵּזֶה: **יח**. כֵּן מִשְׁמַע מִן הַתּוֹסְפָתָא. וּמֵה דְּנֶקֶט יָדִיו, אִרְחָא דְּמִלְתָּא, כְּלִשּׁוֹ הַמְרַדְכִי:

משנה ברורה שכו

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

משנה ברורה <מהדורת אור החיים> - ג כהן, ישראל מאיר בן אריה זאב עמוד מס : 329 הודפס עי"י אוצר החכמה

קסב. באר הגולה

ק מרדכי שם.

יא. יִמְרָחַץ (יא) שִׁסְתָּמוּ נִקְבְּיוּ מֵעֶרֶב שֶׁבֶת, לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת * (יב) רוֹחֵץ בּוֹ מִיָּד. שֶׁאֵבֵל אִם לֹא סִתְּמוּ נִקְבְּיוּ, אֵף עַל פִּי (יג) שִׁמְאָלָיו הוֹחֵם בְּשֶׁבֶת, צָרִיךְ לְהִמָּתֵן לְעֶרֶב בְּכַדִּי שִׁיעָשׂוּ, לְפִי שֶׁאֲסוּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ, גִּזְרָה (יד) שֶׁמָּא יִחְתֶּה בְּגוֹחִלִּים: **יב.** יִאֲסוּר לִכְנֹס לְמִרְחָץ (טו) אֲפִלּוּ לְהִזְיֵעַ. (יז) אוֹמְרִים דְּאִפְלוּ לַעֲבֹר בְּמִרְחָץ (יח) בְּמָקוֹם שֶׁיִּכּוֹל לְהִזְיֵעַ אֲסוּר (יט) רִשִּׁי וְטוֹר: **יג.** * עִיר שִׁישְׁרָאֵל וְאֵינֶם יְהוּדִים דְּרִים בָּהּ וְיֵשׁ בָּהּ מִרְחָץ רוֹחֶצֶת (כ) בְּשֶׁבֶת, (כא) אִם רַב אֵינֶם יְהוּדִים מִתֵּר לְרוֹחֵץ בָּהּ בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת מִיָּד, וְאִם רַב יִשְׂרָאֵל (כב) אוֹ אֲפִלּוּ מִחֲצָה עַל מִחֲצָה, אֲסוּר לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת (כג) עַד כְּדֵי שִׁיּוּחַם:

שכו דיני סיכה בשבת. ובו ד' סעיפים:

א. * הַחוּשֵׁשׁ בְּמִתְנִיּוֹ לֹא יִסּוּף (א) שָׁמֶן וְחֻמֶּץ, אֲבָל סֶף הוּא (ב) שָׁמֶן לְבָדוֹ, אֲבָל לֹא בְשָׁמֶן וָרֹד, מִשּׁוּם (ג) דְּמוֹכָחָא מִלְּתָא * דְּלִרְפוּאָה קָא עָבִיד. יֵיָאֵם הוּא מָקוֹם שֶׁמְצוּי בּוֹ שָׁמֶן וָרֹד וְדָרְךְ בְּנֵי אָדָם לְסוּכּוֹ אֲפִלּוּ בְּלֹא רְפוּאָה מִתֵּר. הֵגֵה וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין נוֹהֲגִין לְסוּף בְּשָׁמֶן כִּי אִם לְרְפוּאָה, (ד) בְּכָל שָׁמֶן אֲסוּר (ה) בֵּית יוֹסֵף: **ב.** (ה) סִכִּין וּמִמְשָׁמִשִּׁין לְהִנָּאֵתוֹ (ו) יָעַל יָדֵי שְׁנוּי, דְּהִינּוּ שֶׁסֶף וּמִמְשָׁמֶשׁ בִּיחָד, וְלֹא יִמְשָׁמֶשׁ (ז) בִּכְחַ אֲלֵא בְרַפְיוֹן יָדִים: **ג.** (ח) אֵין מְגַרְדִּין (ט) בְּכָלִי (י) הָעֲשׂוּי

ר שבת מ בריתא. שם הר"ן שם. ת שם בגמרא. א משנה במסכת מכשירין פרק ב ובתנא קמא רמב"ם פרק ו ושכן נראה דעת הר"ף כמו שכתב אורח חיים הר"ן.

א שבת קי"א משנה. ב שם מימרא דרב וכן פסקו הר"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כא. ג שם במשנה. ד שם בבבא בתרומה וכתב רש"י לה ר' יוחנן וכן פסקו הפוסקים. ה שם בבבא בתרומה כ"ד שמעון בן גמליאל וכן פסקו הפוסקים.

באר היטב

א. דְּלִרְפוּאָה. וְכָל מְלִי דְּלִרְפוּאָה אֲסוּר מִשּׁוּם גִּזְרָת שְׁחִיקַת סַמָּנִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן שָׁכַח: **ב.** שָׁמֶן אֲסוּר. וּמִשּׁוּם הֵכִי כָּתוּב בְּשִׁלְטֵי גְבוּרִים דְּאֲסוּר לְסוּף הָרֹאשׁ שִׁישׁ בּוֹ חֲטָטִין: **ג.** הָעֲשׂוּי. וְאִמְרִינָן בְּגִמְרָא דָאֵם הִיָּה לוֹ מְגִירָת הַמִּיחָד לְשֶׁבֶת שָׂרִי, וּמִזֵּה נִהְיָ הַבְּתוּלוֹת לְהִיּוֹת לָהֶם כְּלִי מִשְׁעָר חֲזִיר הַמִּיחָד לְשֶׁבֶת, עֵצ סוּף סִימָן שֶׁג

אסור, עין שם שהאר"ן, ועין בתשובת גנת ורדים חלק ארבע חיים כלל ג' סימן יד שצדד גם בן להמיר וכתב דאין למחות ביד העושים בן, עין שם: **ט.** רוֹחֵץ. שְׁהָרִי לֹא נִתְחַמֵּם בְּשֶׁבֶת. וְכֵתִי חֲרָף שֶׁמְחַמְמִין מִתְחַתִּיָּהוּ וְעַל הַנִּקְבִּים יֵשׁ סְחִימָה קְצֵרוֹת בְּרָזָל אוֹ אֶבֶן, נוֹהֲגִין הִתֵּר לְפָתְחוֹ, אֲגִידָה, מִגֵּן אֲבָרֵהֶם, עֵין שָׁם:

משנה ברורה

לְמִשְׁקִין, מִתֵּר לְכַתְּחֵלָה. וְעֵין בְּסִפֵּר תַּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּתַב דְּבַבְרִית שְׁלֹנּוֹ שֶׁהִיא רַבָּה לְכָלִי עֲלָמָא אֲסוּר מִשּׁוּם מַמְחָק, וְכַעֲיֵן מַה דְּאִיתָא לְעִנְיָן שֶׁעוֹה בְּסִימָן שִׂיד סְעִיף יֹא, עֵין שָׁם, וְכֵן מִצָּאֵי בְּסִפֵּר דְּבַרִּי מְנַחֵם בְּשֶׁם הַמַּעֲשֶׂה רִקְח בְּפָרֶק כַּב מִהִלְכוֹת שֶׁבֶת דִּין יֹג, דְּהוּא מְמַרַח וּמִמְחָק וְהוּא אֵב מְלָאכָה וּפְסִיק רִישָׁא כו', וְהוּא פְּשוּט, וְיֵשׁ לְהַזְהִיר הָעֵם עַל זֶה מַאֲד, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ. וְלִבֵּד כָּל זֶה, מִשְׁמַע בְּרִשִּׁי דָף ג' ע"ב דְּבַרִּית מִשִּׁיר הַשְּׁעָר, וְכֵן כָּתַב הַר"ן, וְכֵן הוּא מְנַהֵג כָּל יִשְׂרָאֵל לְהַחֲמִיר בְּזֶה: **יא (יא)** שִׁסְתָּמוּ נִקְבְּיוּ. אוֹתָן נִקְבִּים שֶׁמִּרְחָץ מִתְחַמֵּם עַל יְדֵיהֶן, שֶׁהָאֵר נִסְקָת מִבְּחוּץ מִתְחַתִּיָּו. וְאוֹתָן בְּתֵי חֲרָף יִשְׁמַחְמִין אוֹתָן מִתְחַתִּיָּהוּ, וְעַל הַנִּקְבִּים יֵשׁ קְצֵרוֹת בְּרָזָל אוֹ סְחִימָת אֶבֶן, * נוֹהֲגִין בּוֹ הִתֵּר לְפָתְחוֹ בְּשֶׁבֶת: **(יב)** רוֹחֵץ בּוֹ מִיָּד. שְׁהָרִי לֹא נִתְחַמֵּם בְּשֶׁבֶת. וְאִם סִפֵּק אִם הִיָּה פְּקוּק נִקְבְּיוּ, עֵין לְעִיל בְּסִימָן שֶׁכַּח סְעִיף ז': **(יג)** שִׁמְאָלָיו הוֹחֵם בְּשֶׁבֶת. עַל יְדֵי שְׁנִיתָה בּוֹ עֲצִים בְּעֶרֶב שֶׁבֶת כ"א מִבְּעוֹד יוֹם: **(יד)** שֶׁמָּא יִחְתֶּה בְּגוֹחִלִּים. וְכֵין שֶׁאֲסוּר חֲזוּל לַעֲשׂוֹת בּוֹ, לְפִיכָף צָרִיךְ לְהִמָּתֵן לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת בְּכַדִּי שִׁיעָשׂוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה בּוֹ בְּפֶעַם אַחֲרָת, שֶׁלֹּא יִסְתֵּם נִקְבְּיוּ וְיִבֵּא לִידֵי חֲתוּי [תּוֹסֶפֶת שֶׁבֶת]: **יב (יד)** אֲפִלּוּ לְהִזְיֵעַ. מִפְּנֵי ** עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, שֶׁהִיוּ רוֹחֲצִין בְּחֻמֶּץ שֶׁהוּמָמוּ מִבְּעוֹד יוֹם וְאִמְרוּ מִזִּיעִין אֲנַחְנוּ, לְפִיכָף אֲסוּר גַּם הַזֵּעָה. וְאִם אֵינוֹ מִתְכַּפֵּן לְהִזְיֵעַ מִתֵּר לְדַעַה ז', ** אֲפִלּוּ אִם הַמִּרְחָץ קָטָן דְּנִפִּישׁ הַבְּלָה שְׁבֻדָּאֵי יָזִיעַ: **(יז)** בְּמָקוֹם שֶׁיִּכּוֹל לְהִזְיֵעַ. הִינוּ, ** שֶׁמִּרְחָץ קָטָן דְּנִפִּישׁ הַבְּלָה וּמִזִּיעַ, אֲסוּר אֵף עַל פִּי שְׁאֵינוֹ מְכוּן לָכֵף. וְלְדַעַה ז', הַעוֹלִין מִבֵּית הַטְּבִילָה וְלִזְבֹּשִׁין בְּגִדֵיהֶן בְּמִרְחָץ בְּשֶׁבֶת צָרִיכִין לְזַהֵר שֶׁלֹּא לְשִׁהוֹת הִרְבֵּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִבֵּאוּ לִידֵי זַעַה, וְכִלְיָה שֶׁמִּרְחָץ חֵם מַאֲד אִי אֲפָשֶׁר לְזַהֵר בְּזֶה. וְלַעֲנִין טְבִילַת נְשִׁים, צָרִיךְ לִזְמֵר שֶׁסִּמְכוּ בַּעַת הַצָּרֶף עַל דַּעַה רִאשׁוֹנָה:

יג (יז) בְּשֶׁבֶת. נִרְאֶה דְּלִרְבוּתָא נִקְט, דָּאף שֶׁבְּשֶׁבֶת גּוֹפָא מִסְתָּמָא רוֹחֲצִין בּוֹ אֵינֶם יְהוּדִים, כֵּין שֶׁבְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת רוֹחֲצִין בּוֹ רַב יִשְׂרָאֵל, כִּי חֲמוּמָהוּ בְּסוּף יוֹם הַשֶּׁבֶת אֲדַעְתָּא דִּישְׂרָאֵל מִחֻמְמִי: **(יח)** אִם רַב אֵינֶם יְהוּדִים וְכוּ'. אֵין תְּלוּי בְּרַב דִּיּוּרֵי הָעִיר, ** אֲלֵא בְּאֲנָשִׁים

שכו א (א) שָׁמֶן וְחֻמֶּץ. הַטַּעַם, דָּאֵין דָּרְךְ לְסוּף בְּשִׁתִּיָּהוּ יַחַד אֲלֵא לְרְפוּאָה, וְכָל מְלִי דְּהוּא לְרְפוּאָה אֲסוּר וְכֵין, גִּזְרָה מִשּׁוּם שְׁחִיקַת סַמָּנִים דְּאֲסוּר מִן הַתּוֹרָה מִשּׁוּם טוֹחֵן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן שֶׁכַּח: *** וְדַע,** דְּבִגְרָסְתָּנוּ בְּמִשְׁנָה וְכֵן בְּרַבְנָה חֲנַנְאֵל וְרִי"ף וְרַמְבַּ"ם אִיתָא יֵין וְחֻמֶּץ, וְהִינוּ אֲפִלּוּ בְּאֶחָד מֵהֶן: **(ב)** שָׁמֶן לְבָדוֹ. דָּגֵם דָּרְךְ הַבְּרִיאִים לְסוּף אוֹתוֹ לֹא מְנַפֵּר שֶׁהוּא לְרְפוּאָה, וְכֵן עַל גְּבִי מִכָּה מִתֵּר לְסוּף בְּשָׁמֶן מִטַּעַם זֶה, וְכִדְלָקָן בְּסִימָן שֶׁכַּח סְעִיף כַּב: **(ג)** דְּמוֹכָחָא מִלְּתָא. שְׁדָּמִי * יִקְרִין וְאֵין אָדָם סֶף אוֹתוֹ אֲלֵא לְרְפוּאָה, וְכָל מְלִי דְּרְפוּאָה אֲסוּר, וְכַנ"ל. וְאֲפִלּוּ עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי אֲסוּר אִם מִתְחַזֵּק וְהוֹלֵךְ כְּבָרִיא, וְכִדְלָקָן בְּסִימָן שֶׁכַּח [פְּרִי מִגְדִּים]: **(ד)** בְּכָל שָׁמֶן אֲסוּר. וּמִשּׁוּם הֵכִי * אֲסוּר לְסוּף בְּשָׁמֶן בְּמִדְּיוֹתֵינוּ הָרֹאשׁ שִׁישׁ בּוֹ חֲטָטִין, * וְכֵן אִם יֵשׁ לוֹ נֶפֶח בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא אֲסוּר לְסוּף בְּשָׁמֶן בְּמִדְּיוֹתֵינוּ. וְכַחֵל וְשָׁמֶן אֲסוּר בְּכָל מָקוֹם, מִשּׁוּם דְּנִתָּף וְנִמְסֵ וְהוּי נוֹלָד, וְכִדְלָעִיל בְּסִימָן שֶׁכַּח סְעִיף * בְּהִגִּיה: **ב (ה)** סִכִּין וּמִמְשָׁמִשִּׁין. הִינוּ, "שֶׁסִּכִּין בְּשָׁמֶן וּמִמְשָׁמִשִּׁין בִּיד עַל כָּל הַגּוֹף לְהִנָּאֵה: **(ו)** עַל יְדֵי שְׁנוּי. מִכְּפִי הָרְגִיל לַעֲשׂוֹת בַּחֵל, שֶׁאֵין דְּרָכּוֹ אִזּ לְסוּף וּלְמִשְׁמַשׁ בִּיחָד: **(ז)** בִּכְחַ. דְּהוּא * עָבִידִין דַּחֵל. וְעֵין לְקַמֵּן בְּסִימָן שֶׁכַּח סְעִיף מִבְּמָה שֶׁכָּתְבוּ שֶׁם בְּבִאּוֹר הַלֵּכָה (אוֹת טו), דְּלִהְרַמְבַּ"ם מִתֵּר כָּל שְׁאֵינוֹ מְכוּן לְהִבָּא עֲצָמוֹ עַל יְדֵי זֶה לִידֵי זַעַה: **ג (ח)** אֵין מְגַרְדִּין וְכוּ'. דְּהוּא * כְּעַבְדִּין דַּחֵל: **(ט)** בְּכָלִי. אֲבָל יָכוֹל לְגַרֵד בְּיָדֵי עַל הַבֶּשֶׂר, אֵף שִׁזְזֵהר שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה חֲבוּרָה: **(י)** הָעֲשׂוּי לָכֵף. אִמְרִינָן בְּגִמְרָא, "דָּאֵם הִיָּה לוֹ כְּלִי הַמִּיחָד לְשֶׁבֶת * שָׂרִי. וְכָתַב הַמִּגֵּן אֲבָרֵהֶם, דְּמִזֵּה נִהְיָ הַבְּתוּלוֹת לְהִיּוֹת לָהֶם כְּלִי מִשְׁעָר חֲזִיר הַמִּיחָד לְשֶׁבֶת, דְּתוֹ לֹא מִחֲזִי כְּעַבְדִּין דַּחֵל. וְעֵין

שער היצין

שִׁישׁ שְׁנֵי חֲזָרִים עַל זֶה וְיֵשׁ נִקְבִים בְּתַקְרָה הַתְּחַתּוֹנָה, כְּדֵי שֶׁכְּשִׁסְיָהוּ הַתְּחַר לְמַשֵּׁה וְיִתְחַמֵּם הַתְּחַר הַתְּחַתּוֹ יִכְנֹס חֵם דְּרָף הַנִּקְבִּים לְתֵדֵר הַעֲלִין, וְנוֹהֲגִין בּוֹ הִתֵּר, שְׁאֵינוֹ דוּמָה לְמִרְחָץ, שֶׁשֶׁם הוֹחֵם הַמִּים וְכָל אֲשֶׁר בְּמִרְחָץ מִן הָאֵשׁ הַנְּסוּק מִתְחַתִּיָּו, מַה שֶׁאֵין בּוֹ הָקָא שֶׁכֵּן חֵם בְּעֲלָמָא נִכְנָס מִן הַתְּחַר הַהוּא, וְדָמִי לְמִי שְׁפוּתָם חֲדָר חֵם לְתֵדֵר צוּנָה: **כ.** מִגֵּן אֲבָרֵהֶם בְּשֶׁם אֲגִידָה: **כא.** הַר"ן: **יב כב.** גְּמִרָא: **כג.** בֵּית יוֹסֵף: **כד.** טוֹר: **יג כה.** פְּשׁוּט: **כו.** כֵּן נִרְאֶה פְּשׁוּט דְּתִלּוּי לְפִי הַעֵת: **כז.** ט"ז, וְאִם יֵשׁ שֶׁר שֶׁשׁ לֹו עֲבָרִים הִרְבֵּה וְאֲפָשֶׁר

שִׁישׁ שְׁנֵי חֲזָרִים עַל זֶה וְיֵשׁ נִקְבִים בְּתַקְרָה הַתְּחַתּוֹנָה, כְּדֵי שֶׁכְּשִׁסְיָהוּ הַתְּחַר לְמַשֵּׁה וְיִתְחַמֵּם הַתְּחַר הַתְּחַתּוֹ יִכְנֹס חֵם דְּרָף הַנִּקְבִּים לְתֵדֵר הַעֲלִין, וְנוֹהֲגִין בּוֹ הִתֵּר, שְׁאֵינוֹ דוּמָה לְמִרְחָץ, שֶׁשֶׁם הוֹחֵם הַמִּים וְכָל אֲשֶׁר בְּמִרְחָץ מִן הָאֵשׁ הַנְּסוּק מִתְחַתִּיָּו, מַה שֶׁאֵין בּוֹ הָקָא שֶׁכֵּן חֵם בְּעֲלָמָא נִכְנָס מִן הַתְּחַר הַהוּא, וְדָמִי לְמִי שְׁפוּתָם חֲדָר חֵם לְתֵדֵר צוּנָה: **כ.** מִגֵּן אֲבָרֵהֶם בְּשֶׁם אֲגִידָה: **כא.** הַר"ן: **יב כב.** גְּמִרָא: **כג.** בֵּית יוֹסֵף: **כד.** טוֹר: **יג כה.** פְּשׁוּט: **כו.** כֵּן נִרְאֶה פְּשׁוּט דְּתִלּוּי לְפִי הַעֵת: **כז.** ט"ז, וְאִם יֵשׁ שֶׁר שֶׁשׁ לֹו עֲבָרִים הִרְבֵּה וְאֲפָשֶׁר

הלכות יום טוב סימן תקיא

קכח.

באר הגולה

אין הקר גדול ואינו (ה) אלא למפגקים, והוי (ו) כמרחץ ומגמר דאסור (בית יוסף בשם תשובת אשכנזים), (ז) ונהגו להקל: **ב.** (א) ^[א*] **מותר להחם ביום טוב (ח) מים לרחץ (ט) ידי, (י) אכל לא כל גופו (יא) אפלו אינו רוחצו בכת אחת:** הגה (יב) אכל מותר לרחץ תינוק במים שהוחמו על ידי ישראל ביום טוב (מורכי פרק ב), אכל אסור לחמם לצרכו (יג) אפלו על ידי אינו יהודי (מהר"א מפראג), אכל כשצריך להם לבשל או להדית, אז (יד) מותר (יז) להרבות בשבילו (כל בו). ודין חמי טבריה כמו בשבת, כדאיתא סימן שכו (בית יוסף)

שערי תשובה

(א) **מותר להחם בו.** עין באשל אברהם, ועין בש"ף יורה דעה סימן קצט, ובמחזיקי ברכה כתב בשם תשובת כתב יד, מאחד מרבני איטליה שהתיר להחם ביום טוב ולרחץ רחיצה ההכרחית ללבש לבגים, ועין לעיל סימן שכו: (ב) **להרבות.** עין בשו"ת נודע ביהודה מהדורא תנא סימן כד וכה באחד שהורה החר להחם היורה בשמרחץ על ידי אינו יהודי ביום טוב שחל בערב שבת לצורך שיכשל ממנו בעל המרחץ מחמין אלו שביורה תכשיל קאנוע וישתה מאותו

שאר מניחין אותו במקום שיש מניעת הטבילה ובטול פריה ורביה, וגם יש צד להחמיר מחמת שצריכה חמין לחפפה שיש החר אפלו ביום טוב כמו שכתב ש"ף יורה דעה סימן קצט, ואם כן ביום טוב לצורך שבת גם כן יש החר על ידי ערוב תכשילין, עין שם. ועין במחזיק ברכה בשם זרע אמת שיש שנהגין החר בכהאי גונא להחמיר ביום טוב שבערב שבת על ידי שמכשילין ביוה שמים או שלש ביצים, יש להניחם במנהגם, ומכל מקום רחיצה כל גופה בחמין אסור,

באר הגולה

יום טוב כלל גם כן מותר (ורק אם עושה שנוי בנשיאתו, ושלם יכון בנשיאתו להכין זה לצורך מחר), וכמובא דעתו בסימן תקיח, עין שם בבית יוסף והג"ר, ואריך עיון: **תקיא ב** ^[א*] **להחם ביום טוב מים לרחץ וכו'.** ומוכח בגמרא דלרחץ ידי ורגליו מותר אפלו אם חמם המים כדי לרחץ כל גופו דעשה אסור בזה, מפל מקום לא קנסוהו על רחיצת פניו ידיו ורגליו מהם, וכן מוכח שם בפרק לט ע"ב בקשית הגמרא דקאמר שם, לימא תנן סתמא כבית שמאי וכו', עין שם:

[ב*] ידי. המחבר שנה מלשון המשנה ביצה כא דתנן, חמין לרגליו, והוא כתב ידי, ובעלת שבת כתב, דצריך לומר ידי ורגליו, ובבבדי ישע כתב, דצריך לומר פניו ידי ורגליו, ונראה להם שהוא טעות סופר, ובאמת כן הוא מבאר בתוספות שם ידי ורגליו, וכן משמע בסוגיא דשבת דפניו ידי ורגליו שרי, כמו שכתב הג"ר, וכן מבאר להדיא ברמב"ם, וכן ברש"י, ושבת לט ע"ב דבור המתחיל והא תנא, וכן במאירי ביצה בסוגיא דפניו ידי ורגליו, שרי. **ומכל מקום יש לעין** אולי דבמינו אין רחיצת רגליו שנה לכל נפש, ונשנה זה רק בימיהם שהיו הולכין הרבה יחף בלי מנעלים ודומה רגליו לשאר אברי הגוף, אכן לפי מה שנכתב לקמן בשם הרא"ש והרשב"א דמקצת שאר אברי הגוף דומה לפניו ידי ורגליו דמותר, בודאי אין להחמיר בזה:

[ג*] אכל לא כל גופו. עין משנה ברוה דחזון מפניו ידי ורגליו חשיב אינו שנה לכל נפש, כן מבאר בתוספות ומרדכי ובחננו מזה רחצ, דרק פניו ידי ורגליו הוא שנה לכל נפש, אכל כל גופו אינו אלא למענגין והוי מלאכה דאורייתא בחמום עבורם, וכמו שהעתיקו אחרונים כאן. ולכאורה לפי זה הוא הדין אף לאבר אחד חוץ מפניו ידי ורגליו אסור, וכן מוכח במאירי שכתב הטעם, דזה הוא הרגילות, כמו שאמרו, רוחץ אדם פניו ידי ורגליו לכבוד קונו, וכן משמע קצת בחנוך הנ"ל, אלמא דדוקא אלו שרי. **ובתחמ** משה ראיתי שהעתיק דכל שאינו רוחץ רב גופו שרי, והעתיק זה מסימן שכו לענין שבת במים שהוחמו מערב שבת שכתוב שם נמי דפניו ידי ורגליו שרי, ולא כל גופו, וכתב שם הרמ"א דגם שאר איברים שרי כל שאינו רוחץ רב גופו, ולכאורה אינו דומה לשם, דשם המים כבר הוחמו מערב שבת ורק אסור גזרת רחיצה נגזע בו, וסבירא לה להרמ"א דכל שאינו רוחץ כל גופו אין על זה שם רחיצה, מה שאין כן כאן ואמרין דלפניו ידי ורגליו שרי דדבר זה שנה לכל נפש ולא כל גופו, ומאי נפקא מנה אם יחם לצורך כל גופו ממש או הרבה אברים מגופו, כל מה שרוחץ חוץ מפניו ידי ורגליו לכאורה אינו שנה לכל נפש הוא. ואף להרמב"ם וסמ"ג והגאונים דלדידהו אין בו אסור דאורייתא רק משום גזרה, מפל מקום כיון שלא נזכר בגמרא להקל אלא פניו ידי ורגליו ושהוא דבר הרגילי, משמע לכאורה דשארי אברים

שער הציזון

ו. הג"ר א' חמדר משה: **ב** ז. אליה רבה בשם רבנו ירחם. ובירושלאמי פרק ב ביצה ראיתי דיש תרי פתרי, וחד מנהון דבית שמאי דאמרי, אלא אם כן ראויין לשתיה, הינו בשחממן כדי לשתות ממש ויכמו שפרשו התוספות, ובית הלל דמתירין סביר דבעינן שיהו על כל פנים ראויין לשתיה, ונפירוש זה מצאתי גם כן בחידושי הר"ן על שבת עין שם, ואפשר מההשמיט חידוש זה (ד) לתלמודנו על כרחך דסבירא לה דהמשנה אתא כפשטא דמותר לבית הלל בכל גוני: ח. פוסקים: ט. הוא שיטת התוספות, והביאו ראיה לדבריהם מן הירושלמי, ודעת הרמב"ם והגאונים דהוא מדרבנן, ונפקא מנה שאסור להתוספות להחם אפלו לצורך חולה שאין בו סכנה, ולהרמב"ם שרי ועלת שבת. ועין לעיל בסימן שכו, ולפי דברי הסבירא השלישית שהיא העקר אינו מותר כי אם על ידי שנוי: י. וכן אפלו להשתטף אסור, וכמו גבי שבת לעיל בסימן שכו עיף א: יא. מתצית השקל ונהר שלום, וכן כתב בדרוכי משה: יב. חמדר

ג. טור בשם הר"ף ורמב"ם בפרק א' וסמ"ג ד' משנה ביצה יז ובית הלל בפרק א' וסמ"ג ה' משנה שם כב וכתבם.

אבל במים שהוחמו (טו) מערב יום טוב מתר לרחץ כל גופו אפלו באחד, מיהו, דוקא חוץ למרחץ (טז) אבל במרחץ (יז) אסור: הגה (יח) ויש אוסרים בכל ענין, (יט) וכן נוהגין (טור והרא"ש): **ג. (כ) אדם מתר לטבל ביום טוב מטמאתו: ד. [ט*] אין עושין (כא) מגמר דהינו לפזר מיני**

באר היטב

ס. מגמר. ומתר להביא כלי מלא נקבים ומכסין אותו מערב יום טוב ופוקקין נקביו ולקחור פותחים הנקבים ונמצא הבית מתגמר, ואפלו בשבת מתר, רש"ל:

אכל בשוגג ודאי מתרת מיד אף שלכתחלה אין לעשות כן, ובמזיד יש להחמיר לפרש ביון שהיתה שוגגת, ואפלו היתה מזידה לא היה מקום לאסור מדינא כדריש, רק משום מגדר מלתא, **מגמר:** עין לעיל סימן רי שם כתבתי בענין שתית טיטון ביום טוב, ובקרבן נתנאל אותה לילה, אבל אחר כך פשיטא דמתרת בלא טבילה אחרת, עין שם. ועין ביורה דעה סימן קצו:

משנה ברורה

שישאר גם לקטן לרחיצה, ובלבד שלא יוסיף מים בקדרה לאחר שהעמיד אותה על האש, רק שיקח מתחלה כלי גדול. ולענין מה שנוהגין לתן מטפחת (ווינדליין¹) בערכה תחת הקטן בעת הרחיצה, והנה יש בזה אסור כבוס, דשורה אותם במים, ועל כן יש לזהר על כל פנים שיהיו הווינדליין נקיים מכבוסים מכבד, דבלאו הכי אין להקל לתנן לתוך המים כי אם על ידי עכורם. ואפלו אם הם נקיים ומכבוסים, טוב שיתנן לתוך המים על ידי עכורם אם באפשר, כל זה בארתי לעיל בסימן שב סעיף י' בבאר הלכה (אות כב), עין שם: **(טו) מערב יום טוב מתר.** אף דבשבת אסור אף אבר אבר וכל שכן כל גופו כאחד, כדאיתא בסימן שכו, "ביום טוב קיל טפי": **(טז) אבל במרחץ וכו'.** הינו, אפלו בבית החיצון של מרחץ אסור לרחץ בחמין, ולא התר שם אלא להשתטף בהם: **(יז) אסור.** דאסור חכמים רחיצה במרחץ משום גזרת הפלגין שהיו מזולזלין בזה לעשות באסור, כמבאר בשבת דף מ: **(יח) ויש אוסרים בכל ענין.** דסבירא להו דאין חלוק בין שבת ליום טוב ואסור רחיצה ביום טוב כמו בשבת. לנדוקא כל גופו כאחד, אבל אבר אבר לכלי עלמא מתר לרחץ, ואפלו ²להשתטף באותן חמין אסור לדעה זו. מיהו לענין תינוק, ³גם לדידהו מקלינן ביום טוב יותר מבשבת ומתר לרחצו אפלו בחמין שהוחמו ביום טוב, וכנ"ל, וכל שכן בחמין שהוחמו מערב יום טוב. אכן בתינוק שאין מרגל כל כך אף בימי החל ברחיצת כל הגוף, אפשר דאף בהוחמו מערב יום טוב יש להחמיר, ולעת הצורך כדעיה ראשונה, אלא שנוהגין לאסור, ⁴ואין לשנות המנהג: **(יט) וכן נוהגין.** ולענין אשה שחל טבילה ביום טוב, הספיקו פוסקים סבירא להו שצריך לזהר שלא יהיה במקנה רק פושרין, דאם לא כן אסור לטבל בה, וכל זה אם הוחמו המים מערב יום טוב, אבל ביום טוב אסור להחם על ידי ישראל, ועל ידי עכורם ⁵יש להקל, וכל זה להחם בליל יום טוב שני, אבל להחם ביום טוב ראשון לצורך ליל שני אין להקל כלל, אם לא שהישראל יקח מהמים לשחות מהם קאפע או להדיח כליו, ⁶דבזה מתר מדינא, כדין ממלא חבית מים המבאר בסוף סימן תקנ, ורק שצריך לזהר בכל זה שלא להוסיף אחר כך מים להיורה, אלא בתחלה ימלא כל היורה מים כפי השעור הצריך לו: **ג. (כ) אדם מתר לטבל וכו'.** רוצה לומר, אף על גב דכלי אסור להטבילו ולטהרו מטמאתו ביום טוב מפני שנראה כמתקן הכלי על ידי זה, אדם שאני, מפני שהוא נראה כמצנן עצמו במים [גמרא], ועין לעיל סימן שכו סעיף ח במשנה ברורה ובאור הלכה (אות ח), שם בארנו כל פרטי דין זה: **ד. (כא) מגמר.** דהוא דבר שאינו שוה לכל נפש אלא למענגים ולא התר ביום טוב. ולענין שתית טיטון ביום טוב, עין בבאר הלכה (אות ד):

שער הצינ

ורק במקום שנהגו לאסור לא רצה להקל, וכן דעת ר' עקיבא איגר בחשוכה סימן יז, ואף ויש אחרונים שפחמירין גם בזה, מכל מקום נראה דאין להחמיר, דכלאו הכי להתרמב"ם וסור כמה ראשונים עצם חמור ביום טוב לצורך רחיצת כל הגוף הוא רק דרבנן, ועל ידי עכורם ממילא היו שבות דשבות והוא צורך מצוה, ועין בבית מאיר ליונה דעה סימן קצו דדעתו, דלהחם מים כדי להפיג צנה הוא דבר השוה לכל נפש, וכעין זה מצדד גם בתשובת נודע ביהודה מהרדקא תנינא סימן כה, ונגם בפר מגדים במשכבות וזה בסיומן זה מסתפק בזה, ולפי זה גם להתוספות ותר"ש מתר, ועל כן על כל פנים על ידי עכורם בודאי אין להחמיר, ומה שהעסקנו בשם תשובת ר' עקיבא איגר לאסור להחם ביום טוב ראשון לצורך ליל שני, משום דהא אפשר להחם בליל יום טוב שני גופא דהוא חל לגבי יום טוב ראשון: **כו.** ואף שהוא עושה הערקה, מכל מקום על ידי עכורם ולצורך מצוה אין להחמיר: **כז.** דבזה אסור גבי מלי מים. ונראה דאף בזה אין להחמיר רק כשפחם העכורם ביום טוב ראשון לצורך ליל שני, אבל כשפחם בליל שני גופא על ידי עכורם אין להחמיר בזה:

שערי תשובה

רק תחף ותרחץ היטב בערב יום טוב כל גופה בחמין, וביום טוב תדיח למטה בחמין, ותענין היטב בכל גופה קדם טבילה כמו שכתוב ביונה דעה סימן קצט, עין שם: **(א) אדם מתר כו.** עין בחוט השני סימן ע' אשה שטבילה בליל יום טוב אחר לדתה בשוגג מתרת לבעלה ביון שהיתה שוגגת, ואפלו היתה מזידה לא היה מקום לאסור מדינא כדריש, רק משום מגדר מלתא, **מגמר:** עין לעיל סימן רי שם כתבתי בענין שתית טיטון ביום טוב, ובקרבן נתנאל אותה לילה, אבל אחר כך פשיטא דמתרת בלא טבילה אחרת, עין שם. ועין ביורה דעה סימן קצו:

באר הגולה

אסור, דאי לא הכי היה להם לכלל דכל שאינו רוחץ כל גופו או רבו מתר והכל בכלל, ונגם דין דסימן שכו אינו פשוט כל כך לפי זה, **אלא** דראיתי דמקור הדין דרמ"א דסימן שכו, נובע הוא מהרא"ש הלכות מקנאות בסופו, הביאו הבית יוסף שם, ומדבריו מוכח דהוא הדין בעניננו, דסבירא לה דלרגליו לא דוקא דהוא הדין לשארי איברים, אבל מכל מקום לדינא בעניננו לא הגיה הרמ"א בזה, ומשמע לכאורה דלא נראה לו להקל כדעתו אלא שם לענין רחיצה דהוא דרבנן לכלי עלמא, אבל לא להחם חמין שהוא דאורייתא לכמה פוסקים, ובמאירי הלא מוכח להדיא דאסור, והוא חולק להדיא גם על הדין דסימן שכו, דכתב שם להדיא בשבת דאף אבר אחד חוץ פניו ידיו ורגליו אסור, וכן נראה גם דעת רש"י שם גבי מחם אלונטית בפשוטו, והבית יוסף הרגיש בזה ודחך לפרשו, עין שם. ומכל זה נראה לכאורה דבעניננו שיש בו חשש אסור דאורייתא, על כל פנים אין להקל, אלא דביורה דעה סימן קצט העתיק המחבר דינו דהרא"ש להלכה אלא שהעתיקו בשנוי קצת, שלא כתב דמתרת להחם קיתון לרחץ בית הסתרים כמו שכתב הרא"ש, ולשיטתו ורגליו לא דוקא, אלא כתב דמתרת לרחץ בית הסתרים במעט מים שהוחמו אפלו ביום טוב, ואולי בכונה שנה לשונו. אכן לדינא, כש"ד שם הביא בשם המשאת בנרמין דחולק על הרא"ש, ודעתו נמי דאולי רק לפניו ידיו ורגליו התירו, עין שם. ונגוה הספר אינו נדון, ואף להמחבר אין לדמות רחיצת רשות לרחיצת בית הסתרים, דאולי סמך המחבר על הרא"ש רק התם דהוא לצורך טבילת מצוה. **אמנם** אחר כך מצאתי בחדושי הרשב"א בשבת, דדעתו נמי דפניו ידיו ורגליו לא דוקא, דהוא הדין שאר איברים כל שהוא רק מקצת גופו שרי ופריה"ש. ועין בשערי תשובה במה שכתב בשם מחזיק ברכה להקל, וכן משמע דעת הנודע ביהודה במהדורא תנינא סימן כה בסופו עין שם:

ד. [ט*] אין עושין מגמר וכו'. ולענין שתית טיטון ביום טוב, יש דעות הגוף, אפשר דאף בהוחמו מערב יום טוב יש להחמיר, ולעת הצורך כדעיה ראשונה, אלא שנוהגין לאסור, ⁷ואין לשנות המנהג: **(יט) וכן נוהגין.** ולענין אשה שחל טבילה ביום טוב, הספיקו פוסקים סבירא להו שצריך לזהר שלא יהיה במקנה רק פושרין, דאם לא כן אסור לטבל בה, וכל זה אם הוחמו המים מערב יום טוב, אבל ביום טוב אסור להחם על ידי ישראל, ועל ידי עכורם ⁸יש להקל, וכל זה להחם בליל יום טוב שני, אבל להחם ביום טוב ראשון לצורך ליל שני אין להקל כלל, אם לא שהישראל יקח מהמים לשחות מהם קאפע או להדיח כליו, ⁹דבזה מתר מדינא, כדין ממלא חבית מים המבאר בסוף סימן תקנ, ורק שצריך לזהר בכל זה שלא להוסיף אחר כך מים להיורה, אלא בתחלה ימלא כל היורה מים כפי השעור הצריך לו: **ג. (כ) אדם מתר לטבל וכו'.** רוצה לומר, אף על גב דכלי אסור להטבילו ולטהרו מטמאתו ביום טוב מפני שנראה כמתקן הכלי על ידי זה, אדם שאני, מפני שהוא נראה כמצנן עצמו במים [גמרא], ועין לעיל סימן שכו סעיף ח במשנה ברורה ובאור הלכה (אות ח), שם בארנו כל פרטי דין זה: **ד. (כא) מגמר.** דהוא דבר שאינו שוה לכל נפש אלא למענגים ולא התר ביום טוב. ולענין שתית טיטון ביום טוב, עין בבאר הלכה (אות ד):

רבינו

כירה פרק שלישי שבת

אשר

[דף לט ע"א - מ ע"ב]

ו בותגני' מעשה שעשו אנשי טבריא שהציאו סילון של מים לתוך אמה של חמין ואמרו להן חכמים אם בשבת כחמין שהוחמו בשבת ואסורין ברחיצה ובשתייה ואם ציו"ט כחמין שהוחמו ציו"ט ואסורין ברחיצה ובשתייה: [דף לט ע"ב] **גב'** אמר עולא הלכה כאנשי טבריא אמר ליה רב נחמן כבר תבריניהו אנשי טבריא לסילונייהו והלכתא כרב נחמן. תניא לא ישחטף אדם כל גופו צין בחמין צין צלון דברי ר"מ ורבי שמעון מחיר רבי יהודה אומר בחמין אסור צלון מותר אמר רב חסדא מחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל אסור אמר רבה בר בר חנה [ה] א"ר יוחנן הלכה כרבי יהודה הלכך בחמין אסור צין בכלי צין על גבי קרקע ודוקא חמי האור [א] אבל חמי טבריא מותר:

ז [דף מ ע"א] **איתבור** חמין שהוחמו מערב שבת אמר רב למחר רותך צהן כל גופו אבר ואבר. ושמואל אמר לא המירו לרחוץ אלא פניו

הגדה"ה

^(א) מיהו צלון מותר להשתטף צהן כל גופו כר' יהודה. וכן ביום טוב אסור כמו בשבת מיהו פניו ידיו ורגליו מותר לתמס אפילו ציו"ט עצמו ואע"ג דלין ראוין לשתייה ולהשתטף כל גופו אסור אפילו הוחמו מערב יום טוב ומיהו אם הוחמו מערב יום טוב והמשיכו לגומא מערב יו"ט למחר מותר להשתטף כל גופו מהן. פרכי מהר"ם:

ידיו ורגליו * תניא כוותיה דשמואל חמין שהוחמו מע"ש [למחר] רותך צהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אבר אבר ואין צ"ל שהוחמו ציו"ט: ת"ר מרחץ שפקקו נקציו מע"ש למונא^[ש] שבת רותך צה מיד אמר רבי שמעון בן פזי אריצ"ל משום בר קפרא בתחלה היו רוחצין בחמין שהוחמו מערב שבת [ב] התחילו הצלנין לחמס חמין בשבת [ואמרו מע"ש הוחמו] אסרו להן החמין והמירו להן את הייעה ועדיין היו רוחצין בחמין ואומרים מויעין אנחנו ודקין להם את הייעה והמירו להם חמי טבריא ואסורין היו רוחצין בחמי האור ואמרו בחמי טבריא רחצנו אסרו להם חמי טבריא והמירו להם את האון ראו שאין הדבר עומד המירו להם חמי טבריא והייעה במקומה עומדת ואע"פ שהזרו על הייעה אמצעיאות של כרכים דלא נפיש הצלייהו מטעיל צהן ואינו חושש ואלו הגזירות היו אף ביום טוב

חדרושי מזהרש"ף

חדושי מזהרש"ף
תניא כוותיה דשמואל חמין שהוחמו מע"ש למחר רוחץ בהן כו'. וסמ"ג אסר רחיצת כל גופו אבר אבר וכן להשתטף כל גופו אבל להשתטף כל אבר ואבר מותר:
ת"ר לא ישוט אדם בבריכה כו'. כתב מהרי"ל ומוזה נתפשט המנהג שאסור לרחוץ בצונן אם לא טבילת מצוה:

הגהות הב"ח

א ישתטף בצונן ויבא ויתחמם כנגד כו':

קרבן נתנאל

שהיו נוחמין ע"מס מצערב סמוך לחשיכה והם מתבצרים והולכין כל השבת ואיכא למיחש שמא יתהו והכי איתא בירושלמי: [א] ומוזה דקדק ריב"א דאסור לעשות הבערה מן התורה בשביע' רחיצה. והיה יכול לדקדק בן מהר דצינא דמיימי בצמוך דאפילו לעשות פחמין למוסרין לאולייירין ב' ביום אסור ופרץ ב' ביום מי שרי ופירש רש"י מי שרי להסם והלא גזרו על הרחיצה כדאמר רבא להזיע וקודם גזרה ה"נ להזיע וקודם גזירה משמע הא להסם לרחיצה ב' ביום אפילו קודם הגזירה אסור דמן התורה אסור אלא כל מה שיכול לדקדק מבטיחתא עדיפא ליה: [ד] ה"ג דא"כ **א** דהיו גוזרין על הרחיצה: [ה] דאפיצו לעשות פחמין פמוסרין פירש רש"י שם איתא בירושלמי. דהא קמי התם אין עושין פחמין ביום טוב פירש"י דהוי כמתקן כלי לצורפי זהב. והר"ן פירוש דהוי כמכצה. אבל מן התורה מותר לעשות פחמין למוסרין לאולייירין להסם מרחץ לזיעה. אבל בתוספות דף ל"ט ע"ב ד"ה וצ"ה ממירין אין מציא ראייה משם אך להצערה דזיעה מותר מן התורה אם יש לו פחמין מעי"ט ע"ש: [ו] מבפני שמפשייר מים שעליה. ונראה כרוחץ בחמין שהוחמו בשבת. ר"ן: [ז] ויניחנו על בני מעיים בשבת. פירש רש"י שם ישפכו עליו ומנאל רותך בשבת בחמין. ותוספות פירשו שם יפלו המים על האלונטיא ואחי ל ידי סחיטה. ולהני צ' טעמים אם החמין בכלי סגור כמין ווארם פלאש שרי. אבל לאידך טעם שכתבו תוספות משום רפואה וגזרו אטו שחיקת סמנים טפי מאלונטיא דלא

קיצור פסקי הרא"ש

אדם צבריכה אפי' עומדת בחדר. ואי אית לה גדודי שרי:
ב מתחמם אדם כנגד המדורה ומשתטף אחר בן מיד צלון. אבל להשתטף תחלה ולהתחמם אחר בן אסור. וכן אסור להתחמם ידיו אחר נטילה אם לא נגבש יפה:
מותר לחמס אלונטיא ולהניח על מעיו בשבת אבל קומקומוס של חמין אין להניח על גבי מעיו צין בחול צין בשבת:
י מותר ליתן קיתון של מים או פך של שמן כנגד האש מרחוק כל כך שאינו יכול להתחמם עד שיהיה היד סולדת ב' דהיינו כל שכריסו של תינוק נכזית ממנו. וכן מותר ליתן הקיתון או הפך בכלי שני שיש בו מים חמין. אבל בכלי ראשון או לקרצו אלא האש במקום שיכול להתחמם שיהיה היד סולדת ב' אפי' להניחו שעה אחת קטנה עד שתפוג צנתן אסור:

שרה צופים

דף לט ע"ב אימא סיפא ביו"ט בחמין שהוחמו ביו"ט. הרא"ש צילה פ"צ סי' ט"ו:
לא ישתטף אדם כל גופו בין בחמין וכו'. הרא"ש בקדושין פ"א סימן ל':
כל מקום שאתה מוצא ב' חלוקים ואחד מכריע הלכה כדברי מכריע. הרא"ש בעירובין פ"ד סימן ב':
דף מ ע"א פקקו נקבי' מעיו"ט למחר נכנס ומזיע וכו'. הרא"ש צילה פ"צ סימן ט"ו:
ראו שאין הדבר עומד להן התירו להן חמי טבריא. הרא"ש בשבת פכ"ז סימן י"ב:
דף מ ע"ב מביא אדם קיתון מים ומניחו כנגד המדורה. הרא"ש בשבת פ"ד סימן ג':
ראו דהיינו למימר שמן יש בו מושרם בישול והפשרו וכו'. הרא"ש צע"כ פ"צ סי' י"ג:
וש"מ הפשרו זהו בישולו. הרא"ש צילה פ"צ סימן י"א:

קובץ מפרשים

^(א) בד"ה מיהו בצונן וכו' וכן ביום טוב אסו[ן]ר כמו בשבת. (היינו ברחיצה בחמין יעו"ש בסוגיא) [ארץ צבין:]
^(ב) תוס' דף לט ע"ב ד"ה ובי"ן [גליון:]
^(ג) בד"ה שלא ישפך וכו'. (וקאי אהא דקאמרי בסוגי' שלא יבי' קומקוקוס ויניח ע"ג בני מעיים בשבת יעו"ש בתוס') [ארץ צבין:]

ראשט

הדפסה ברזולוציית מסך - לחדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - ג שבת תלמוד בבלי עמוד מס : 380 הודפס ע"י אוצר החכמה

א) [עיריזין סג: וט"ז];
ב) [מסופ' פ"ג], ג) [שנח
כ. וט"ז]; ד) [עין חוס'
כתובת ו. ד"ה האי
סג:]; ה) [שם גג:]; ו) [שנח
קלח:]; ז) [עני' מוס' ר"ה
כט: ד"ה שמה ונפוכה מג.
ד"ה ועצרתו ונמנלה דף
ד: ד"ה יעצניה];
ח) כדאיחא שבת דף ס:
ט) [ועי' מוס' תגיה ד'
א.]; י) פסחים דף יד:
יא) [ובחים דף צד: עיי"ש
בע"א בתורה"ה מקנחה
עשיה"ל [ועי' מוס' שנח
קול: ד"ה האי ומי' ונחוס
גז: ד"ה מקנחה].

גמ' נראה כמיקר. עין
יבמות דף מ"ז ע"ב מוס'
ד"ה תקוני' גנלה:

יום טוב

ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים. ממקומו עד המקוה: ומי גזרינן. ומי אחמור רבנן כולי האי דהך תקנתא דטבילה כלים למגור המירא אטו אסורא וגזרה לגזרה: ותסבירא. דהא קושיל הוה: מוהר זדור בדור. שלח יטמאו וכיון דזכיר דהוה הוה לכו

זה רבנן: מודלין. מים: בדלי' טמא והוא טהור. מאליו והא לא^א דמי למטביל כלי ע"ג מימיו דמתני' דאסור דהתם כל ענמו לא דא אלא לטורא דין מים דין כלי הלכך מוכחא מילתא דטבילה וטעמא דטבילה אסורה משום דנראה כמתקן כלי והאי מחזי אכל הכא אין הכל יודעים שהדלי טמא והרואה אומר לשאוב מים הללו היה נרץ: נגזור דלמא אתי לאטבוליה בעיניה. צלח שאיצת מים: מתוך שלא הותרה לו. טבילה זו: אלא עיי' דליו. כשאצט"ב שאין כן דרך שאר טבילות: זכור הוא. שהטבילה אסורה צ"ט: בלי שנטמא מערב י"ט. וצאז הטומאה דללקמן: אין מטבילין אותו ביו"ט. הוהיל והיה לו להטבילו מעבוד יום: ביו"ט מטבילין אותו ביו"ט. וישתמש זו היום חולין שאין נרצין הערב שמש: דלא שביחא. שהרי הכל מטהרין צרגל וכל שכן שזהרין מלהטמא: בלי שננטמא באב הטומאה. מערב י"ט דלעיל: אין מטבילין אותו ביו"ט. דמיון דטמא מן המורה הוה ליה כמתקן: בולד הטומאה. אין כאן תקון דמדאורייתא טהור מעליא הוא שאין כלי טמא אלא צאז^ב הטומאה כדנתיא^ג (צחל שוחטין דף נה:). אכול ומשקה טמאין מאחיר כלי חרס ואין כל הכלים טמאין מאחיר כלי חרס משום דהוה ליה ולד הטומאה שמה שצמחו אין מיטמא מתמת השרץ אלא מתמת אחר כלי. יש מפרשים כלי שננטמא צאז הטומאה אפילו נטמא צ"ט אין מטבילין אותו צ"ט וטעמא משום דצעי הערב שמש דטומאה דאורייתא נראה הערב שמש הלכך הוהיל ואינו ראוי היום לתשמש לא יטבילנו וקשי' לי הרי ראוי להשתמש זו חולין שאין הערב שמש אלא לתרומה וקדשים כדמין טבל ועלה אולם נמנע הערב שמשו אכול^ד נקדשים (נעמי פקד ד מ"ג:). ולד הטומאה היכי משכחת דה. מי הוא הנרץ להטבילו אינו אלא

כהן דהא ולד הטומאה ראשון וכלי שננטמא זו שני ומותר לחולין שאין שני עושה שלישי בחולין וא"ל להטבילו אלא לתרומה: וזרזין הן. ולא אהו למשרי דאז הטומאה אי נמי זרזין מלצא טומאה לכליהן והוה מלחא דלא שביחא: שאין דה בגדים. טהורים להחליף וללבוש אחר טבילה והיום י"ט ואינה יכולה להטביל את אלו שעליה: מערמא וטובא^ה. כשהיא לטובה וסלקא לה טבילה אף לכלים ולא מוכחא מלחא שהיא מתקנת דלטבילה עצמה נכנסה ואדם מותר לטביל כב"ה דנראה כמיקר דללקמן: רב יוסף אמר. טעמא דמתני' דטבילת כלים צצנת וי"ט אסורה משום סחיטת צגדים שאף הן צצלו כלים: שמו ישהא. אי שרית ליה לאטבוליהו צ"ט משהי לכו עד צ"ל שהוא פנוי ואחי דהוה כן לדיי תקלה להשתמש דהן תרומה: רבא אמר. טעמא דמתני' מפני שנראה כמתקן כלי ודמיא לתקנת מלאכה וגזור עלה מדרבנן: תיגח מים יפין. שדך לרחוץ דהן:

י"ט שהוא פנוי ויצא לידי תקלה להשתמש דהן תרומה אצל אדם

שמוא ישהא. פי' כל כלים שננטמאו לו יאמר הנה ביו"ט שאין אני עושה מלאכה נטבילים עכשיו טורד אני במלאכתי ונמצא משהא אותם ביו"ט. תניא כוותיה דרב ביבי כו'. רבא אמר מפני אחרת לא היה יכול להשתמש בו עכשיו ביו"ט משתמש בו נמצא כאילו היום חקינו. ואקשינן אי הכי אדם נמי. נראה כמתקן עצמו שאחרת היה טמא ועכשו ניהור ויתקן. ושנינן אדם

חשק שלמה על ר"א (ח' תמונה שרין ליה לאטביל צו"ט דהא פי' כ"ל.

פרק שני

שמא יעבירו ארבע אמות ברשות הרבים. תימה אמאי לא קאמר שמא יוצאנו מרשות היחיד לרשות הרבים וי"ל שיש היכרח צפתח וצנפופי החלל^א:

גזרה י"ט אטו שבת. ולא הוי גזרה לגזרה דיו"ט ושצת אחת

שמא יטלנו בידו ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים א"ל אביי. שש לו בור בחצירו מאי איכא למימר א"ל גזירה בור בחצירו אטו בור ברשות הרבים התיגח שבת ביו"ט מאי איכא למימר גזרו וי"ט אטו שבת ומי גזרינן והא תנן וישוין שמושיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא מטבילין ואי איתא נגזור השקה אטו הטבלה ותסברא אי אית ליה מים יפים הני למה לי למעבד להו השקה אלא דלית ליה וכיון דלית ליה מוהר זדור בהו איתיביה א"מדלין בדלי טמא והוא טהור ואי איתא נגזור דלמא אתי לאטבוליה בעיניה שאני התם מתוך שלא הותרה לו אלא עיי' דליו זכור הוא איתיביה כ'כלי שננטמא מעיו"ט אין מטבילין אותו ביו"ט ביו"ט מטבילין אותו ביום טוב ואם איתא נגזור דיום טוב אטו דערב יום טוב טומאה ביום טוב מלחא דלא שביחא היא^ב ומלחא דלא שביחא לא גזרו בה רבנן איתיביה^ג כלי שננטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו ביום טוב כ'בולד הטומאה מטבילין אותו ביום טוב ואם איתא נגזור הא אטו הא ולד הטומאה היכי משכחת לה גבי כהנים^ד כהנים זרזין הם ת"ש דאמר רב חייא בר אשי אמר רב ג'גדה שאין לה בגדים מערמא וטובלת בבגדיה^ה ואם איתא נגזור דלמא אתי לאטבולי בעיניהו שאני התם מתוך שלא הותרה לה אלא על ידי מלבוש זכורה היא רב יוסף אמר גזרה משום סחיטה גניהו אמר ליה אביי תיגח כלים דבני סחיטה גניהו כלים דלאו בני סחיטה גניהו מאי איכא למימר א"ל גזרה הני אטו הני איתיביה כל הני תיובתא ושני ליה כדשנינן רב ביבי אמר כלי שננטמא מערב יום טוב אין מטבילין אותו ביום טוב גזרה שמא ישהא רבא אמר מפני שנראה כמתקן כלי אי הכי אדם נמי^ו אדם^ז נראה כמיקר הא תיגח מים יפים מים רעים מאי איכא למימר אמר רב נחמן בר יצחק פעמים שאדם בא

בלי שננטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו ביו"ט. פירש רש"י דמייירי שננטמא מערב י"ט דאי צ"ט אפילו צאז הטומאה מטבילין אותו והא דלמרינן לעיל מערב י"ט אין מטבילין אותו צ"ט מייירי שננטמא צאז הטומאה וטעמא דאז הטומאה אין מטבילין אותו משום דטומאה דאורייתא היא דנראה כמתקן אצל צטומאה שנטמא צמשיק אטו טמא כי אם מדרבנן ולא מחזי כמתקן ועוד פירש פירוש אחר דמייירי שננטמא צ"ט ענמו וצאז הטומאה ומ"מ^א אין מטבילין אותו צ"ט הוהיל ונרצין הערב שמש ואין מטבילין לנורח חול אצל בולד הטומאה אינו נרץ הערב שמש ומטבילין אותו צ"ט והא דלמרינן נטמא ציום טוב מטבילין אותו צ"ט מייירי שננטמא בולד הטומאה ולא נהירא ליה לרש"י דלמחי מ"מ הרי ראוי להשתמש זו חולין שאני נרץ הערב שמש אלא תרומה והר"י פי' דניתא לפי המסקנא דלירי צתומה דשם נרץ הערב שמש ואינו נראה להר"ר יצחק^ב דלאטו פסיקא ליה דכהנים לית לכו חולין ומיהו קשה היאך הוא מותר להטביל כלי שננטמא בולד הטומאה דאם רוצה להשתמש בחולין וצמנעש^ג א"ל טבילה ואי משום תרומה הא צעי הערב שמש וא"כ לנורח חול הוא מטביל יש לומר דלפירוש אחר שפירש רש"י יתחא דטבילה דרבנן כמו זו לא צמיא הערב שמש^ד כדמין צמסכת פרה (פי"א משה ה) כל הטעון ציחא מים מדצרי כחמים לאחר ציחאו מותר צבולין:

היכי משכחת דה בגהנים. וא"צ צשרחל נמי משכחת לה דכל הפוסל תרומה מטמא משקיך להיות תחלה^א וי"ל דמייירי צבלי שאני רבא להשתמש צמחו מים כגון כלי מנוקב:

מערמא וטובא^ה בבגדיה. תימה היינו שרייה אסורה וי"ל שהוא מכבש ומלגן דלמרי^ב שרייה זו היא כטוס וי"ל דהוהיל דהוי דרך טינוף שרי ומדע דהאיך אנו מנגצים ידיו צמפה צצנת הא הוי שרייה ואסור מפני שהוא מכבש ומלגן אלא כיון דהוי דרך טינוף שרי הכא נמי נימא הכי^ג. **גזרה** שמוא ישהא. פי' עד אין משהא ענמו מלנטול ועוד לא שייך למיחש לידי תקלה כל כך: **הדר**

ביצה

ית.

עין משפט
נר מצוה

פ"א מיי' פ"ד מהל' י"ט הל' י:
פ"ב מיי' שס הל' י:
פ"ג ד' מיי' שס הל' י:
פ"ד ה' מיי' שס הל' י:

ביצה

לֹא יִגְמַע בַּשֶּׁבֶת. ד'
רְפוּאָה אֶסְרוּ חֲכָמִי
לְעִשְׂתּוֹת קִצְתָּהּ הִיא
לֵילֵךְ סִנְיָה מִשּׁוֹם שִׁמְרִי
קִמְמִנִי [ע"ו כח.]. כ'
אֲדֹרֵם מִבּוֹלָה. ל'
אֲכִילָה מִתּוֹת שִׁדְרָהּ
לְטוֹבֵל בְּחֹמֶץ בָּלֵל
וְהִרְוָה אֹמֶר זֶה טִיבֵנוּ
כֹּאן לֹא אֲחֵר מִבּוֹלָה
אֶסְרוּ הַעַל יוֹדְעִין שֶׁ
סָעַד וּתְּבֹל כֹּל לָכֵרֹ
[ק"א.]. חִיבִי מִבְּלִיִּשׁ
גֵּדָה וְיוֹלֶדֶת טוֹבִילָה כִּדְרָה
[תַּחֲנִית יג.].

[illegible]

נָגַן מֵלֶכֶּה בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים
אֵת יְיָ הוֹאִיִּלִּי. בְּאִסְרוֹ
מִשּׁוֹם ¹⁷ לִשְׁרֵי צֶהָ לֹא תִשְׁרֵי ¹⁸
יִגְמַע בְּהֵן אֶת הַחוּמִּין.
יִלֵּל רְפוּאָה שֶׁצֶהָ גִזּוּר הִיא
שְׁחִיקָה סִמְמִינִין ¹⁹ שֶׁהוּא אֵל
וְחוֹן: אֲבָל מִבְּבֹלֶה לֵּאמֹר: צו
לִדְרוֹ: לֹא יִגְמַע וּפְלִא.
לִנְתֹא לִרְפוּאָה עֲצִיד: וְאִמֵּר
יֵצִין: וְרִבָּא אִמֵּר גִּרְסִין:
וְיָ. קוּדֵם אֲכִילָה מִגְמַע
מִנְחָה לִרְפוּאָה

היה וממאי דמהדיא
הדר ביה לא סלקא
וייבי מביילות מובלין
בבין ביהו"כ: ושון
לי אבן וכו': מאי אכל
אל אין ממבילין את
טהרו ביום טוב מני
רבנן דתניא ^ז אין
בב מימיו לטהרו ואין
לי אבן לטהרן דברי
ממבילין כלי על גב
את המים בכלי אבן
שיא השקה אי רבנן
אימא רבי איבעית
מא רבי רישא דברייתא
וכולה מתניתין ביו"ט
ואיבעית

בשרב ורוחץ אפילו ב
החמה בימות הגשם
אמר רב נחמן בר יצ
מן השדה מלוכלך
אפילו בימות הגשמי
מאי איכא למימר אמ
רבשבת שרי ביוה"כ
ובשבת שרי ביוה"כ
לרבא הואיל ^א והתנן
יגמץ בהן את החוץ
בכדרכו ואם נתפא נר
יגמץ ופולט אבל מג
יכי תנן גמי מתני' ב
אמר אפי' תימא מג
כאן קודם טבול כאן
נימא הואיל וקודם טב
שרי הדר ביה רבא ב
הדר ביה דלמא מוא
דעתך ^א דתניא גכל
בכדרכן בין בתשעה ב
שמשיקין את המים ב
לא מטבילין אמר ש
הכלי על גב מימיו
מתניתין לא רבי ול
מטבילין את הכלי ע
משיקין את המים ב
רבי וחכמים אומרים
מימיו לטהרו ומשיקין
לטהרן מני אי רבי
קשיא המבלה איבעי
אימא רבנן ^א אי בעית א
ביום טוב וסיפא בשב

אנטיגונוס דלמור¹³ כדאי
ממר עלה צירושלמי¹⁴ הורה
זא כהן משנה דקאמר כל
הזה אין טובלין לא ציוה"כ
רות היה לרצי¹⁵ לטבול מיד
הטבילה אינה צאה אלא
ערב יוה"כ כדי שתסרוק
רים משום לרצי חפפה
תטבול ציום הכפורים וצט'
ה:

וַיִּשְׁמְעוּ אֲזַיְתָא דְּמִיָּהּ. אֲזַיְתָא לֹא בִבְלִי עַן
וַיִּשְׁמְעוּ וַיִּמְנָעוּ שְׂהוּהָ מִטְּבִיל
אֲזַיְתָא תְּרִיטִי לְטִיִּיִּתָּהּ חֲדָה
וַיִּזְלַח הַטּוּמָא וְכוּלִי עֲלָמָה
וַיִּמְנָעוּ דְּמִיָּהּ מִתְּנִיִּיִּתָּהּ בְּשַׁבָּת
קִשְׁיָא רַ"ל דְּמִיָּהּ אִין
לָנוּ דְּדִיקָא כְּשֶׁנִּטְמָא כְּבֵר
אֲסוּר לְנִטְמָאוֹת עַל מִנָּה
וְכוּלִי עַן אֲזַיְתָא מִיָּיִרִי אֲזַיְתָא
הִיָּה כְּמוֹ בְּגִיבִי הַשְׂקָה
קִיִּפָּא בְּשַׁבָּת וְעַל פִּי הַטּוּמָא
אֲלֵא אִם כֵּן תִּפְרַשׁ שְׂאֵמָתָהּ

והדר ציה נמי מההיא שניא דהואיל
והא דכלים אסורים מההיא טעמא
דשניא אמוראי דלעיל משום שמה
יעבירו או ישהא או יסחטו וי"ל דממי
חדא מקמי תרתי ההיא שניא דהבא^ל
כאן קודם טבילה מקמי תרתי שניא
דמשי משום מתקן כלי והואיל ולא
נהירא חדא דהא צבה תליא דהא מה
דמשי רבא הואיל וצבת כו' היה כולו
להעמיד שניא משום דנראה כמתקן
ועוד דהיה לו לפרש^ל האי מקמי תרתי
לכן נראה לי דקים ליה לגמרא דלא
היה יכול לעקור מפני שנראה כמתקן
כיון דמתקן ליה עלה דמתני'
אבל היה סבור לעקור שניא
דהואיל ומהא^ל נמי מיימי רביא דאין
יכול לעקור [וע"ע חוס' שבת
קיא. ד"ה לא] :

כ חייבי מביטות טובלין בדרבין בין בתשעה באב בין ביום הכפורים. היינו דוקא להני שטובלין טבילת מצוה צומנה אבל השתא שכל טבילות שנשוחטין טבילות היינו טבילה שלא צומנה דהן סופרות ו' נקיים מספק שהן וצות^א אינן טבילות צט' מצאן וצוהו"כ ומיהו י' כי לחלק כדאמר ציומא (דף פח.) נדות ויולדות טבילתן צליה וצין וצות טבילתן ציום צעל קרי טובל והולין עד המנחה כדי שיחפול חפלת המנחה צעהרה אבל לאחר המנחה לא יטבול ומפרש התם טעמא דאי משום חפלת נעילה היה^ב יכול להמחין עד הלילה ויטבול ויחפול חפלת נעילה צליה ואמאי אינו טובל ציום כדי ששהא הטבילה צומנה אלמא צ"מ דקסבר ההוא תנא דטבילה צומנה לאו מצוה היא^ג ואפילו הכי שריא צוהו"כ ומיהו

בַּשָּׁמַיִם בָּאָז אֵין טוֹבִלִין כִּי חֲנִינָה
 בִּית אֱלֹהֵינוּ לֹאֲדַ טְבִילָה אַחַת בְּשָׁנָה
 ר' לוי כִּי חֲנִינָה בְּ אֲנִיגְמוֹס וְלִית
 חֲיִיב טְבִילוֹת וְכו' וְעוֹד אָמַר ר"ד
 וְלֹא בְּנִי בָּאָז דְּדוּקָא הֵם שְׂהִי עוֹסְקִין
 כְּדִי שֶׁלֹּא יִטְמְאוּ הַטְהָרוֹת אֲבָל הַשֶּׁ
 לְטַהֵר לְעֵצָה יְכוּלָה הִיא לְרַחֵן וְלִי
 שְׁעָרָה וְחוֹפֶפֶת מַעַט לְמוֹצָא יוֹם הַ
 סָמוּךְ לְטְבִילָה^כ וְכֵן בְּנִי בָּאָז דְּהֵא אֵין
 בָּאָז אֲסוּרָה^כ

וְשִׁוּיִן שְׂמִשְׁקֵינן הַיּוֹמִים בְּבִי' א
לפי שהוא מקבל טומאה א
לוי וא"ת אמאי איין מטבילין אותו
דנטמא צ"ט ועוד דלא נטמא כי א
מודים דמטבילין לכל הפירושם דלעני
וכרצנן ינחא אבל למאן דמוקי לה צ"י
לגרסא הטומאה לכלי צדים כדי ש
צולד הטומאה הוא דמטבילין אותו
הטבילו צ"ט: **אין מטבילין** א
צדים רבי צדים תכמים וצפס
וספא צ"ט ולגירסת ר"י רשא צ"י
לא תוכל לפרש רשא צ"ט וספא צ"י

בני וחכמים ואומרים משבילין
ם בבלי אבן לחדרן מני אי
וי בעית אימא רבי אי בעית
אמא ב"ט וסיפא בשבת וכולה
גי' בשבת. וה"פ אי רבי קשי'
אין קשיא הטענה לדמיה שר
שא דמתינתא רישא דמלתא
ה שריא איירי צ"ט וסיפא
רצון גמי רישא איירי צ"ט
על גא מימיו לטהרו צ"ט
כולי אפן בשבת השקה אין
צהדיא חגי צה הכי אין
צ"ט ואין משיקין את המים
ואומרי כו' והשתא דצריכתא
אין היא וכולה מחגי' בשבת
לאמרי משיקין את המים
אם הא הטענה כלים אסירי
ואי

המזלה קודם השקה צין
הספרים גרס רישא בשנת
ופרים השקה קודם המזלה
ושצוש הוא כדפירש רש"י:
אמר

משיקין את המים בכלי אבן למהר דברי
 בכלי על גבי מימיו למהרו ומשיקין את ה
 דברי קשיא השקה אי רבנן קשיא הטבילה
 אימא רבנן אי בעית אימא רבי מתינתא ה
 מותנ' ב"ש ואי בעית אימא רבנן ובזמא ה
 השקה דרבי אסר ומתני' תנן משיקין אי
 להטביל ומתני' קתני אין מטבילין ומשני
 דרבי דאיירי בהטבילה לאוסרה הא הש
 דלמליה דלסר אף השקה איירי בשעת ו
 יסיפא איירי בשעת והכי קאמר מטבילין
 וכל שכן דמשיקין ומשיקין את המים
 הטבילה לא ובתוספתא דצ"ה"ה ו' ושנה
 ומטבילין את הכלי על גבי מימיו לטהרו
 בכלי אבן לטהרן בשעת דברי רבי וחכמי
 מתוקמא הכי אי בעית אימא מתני' ה
 הלאך הטבילה אסירא והשקה שריא כד
 בכלי אבן לטהרן בשעת השקה הוא דש
 ואין משיקין וכו'. הכי גריס רש"י
 דס הטבילה והכל אחד אלא שגרסת
 הגיה רש"י הגירסא ולפי מה שכתוב
 אין קאי דקתני משיקין אבל לא מטבילין

שולחן ערוך סימן קצז - שלא תטבל האשה ביום

סעיפים

ה'

ובר

א אין הנדה והנכה והיולדת עולות מטמאתן בלא טבילה, ושאפלו אחר כמה שנים חייב כרת הבא על אחת מהן אלא אם כן טבלו כראוי במקום הראוי.

ב אם בעלה בעיר, מצוה לטבל בזמנה שלא לבטל מפריה ורביה אפלו לילה אחת. **הגה:** ומתרת לטבל ליל שבת (ר"ח ור' אליה ואור זרוע ובה"ג וסה"ת וסמ"ג בשם ר' שמואל שהנהיג כך בתו) אם לא **(א)** יכולה לטבל קדם לכן, (בית יוסף ומרדכי בשם כמה רבנותא עין שם). ודוקא אם בעלה בעיר, אבל בלאו הכי אסור, (כן משמע בת"ה סימן רנ"ה) ואם היתה אפשר לה לטבל קדם לכן, כגון שהיה אחר **(ב)** לדה או שלא היתה בעלה בעיר ובא בערב שבת, יש אומרים שאסורה לטבל (שם ובמהרי"ו בפסקיו סימן מ"ח פדעצת בית יוסף); וכן נהגו במקצת מקומות, אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר; ובמקום שנהגו להחמיר, גם במוצאי שבת לא תטבל דמאחר שהיה אפשר לה לטבל קדם לכן **(ג)** אין מרחיקין הטבילה מן התפיפה (אגור ובמהרי"ל). וכן אלמנה שאסורה לטבל טבילה ראשונה בליל שבת, משום דאסור לבוא עליה ביאה **(ד)** ראשונה בשבת, אסורה לטבל גם כן במוצאי שבת (מהרי"ל). ויש מקלין ומתירין לטבל במוצאי שבת, הואיל שלא טבלה בשבת משום חשש **(ה)** אסור (בית יוסף).

ג אסורה לטבל **(ו)** ביום ז'; ואפלו אם ממתינת מלטבל עד יום ח' או ט' אינה יכולה לטבל ביום משום **(ז)** סרך בטה. (פי' דבוק הבת וקרבנה לעשות כמעשה האם שתטבל ביום כמוה ולא תבחין שאמה לאחר שבעה טבלה ולא בשביעי עצמו). **הגה:** **(ח)** והכלות הטובלות קדם **(ט)** החפה יכולות לטבל ביום דהא לא באין אצל הסתמן עד הלילה, אבל אחר החפה דינן כנשאר נשים (מהרי"ל).